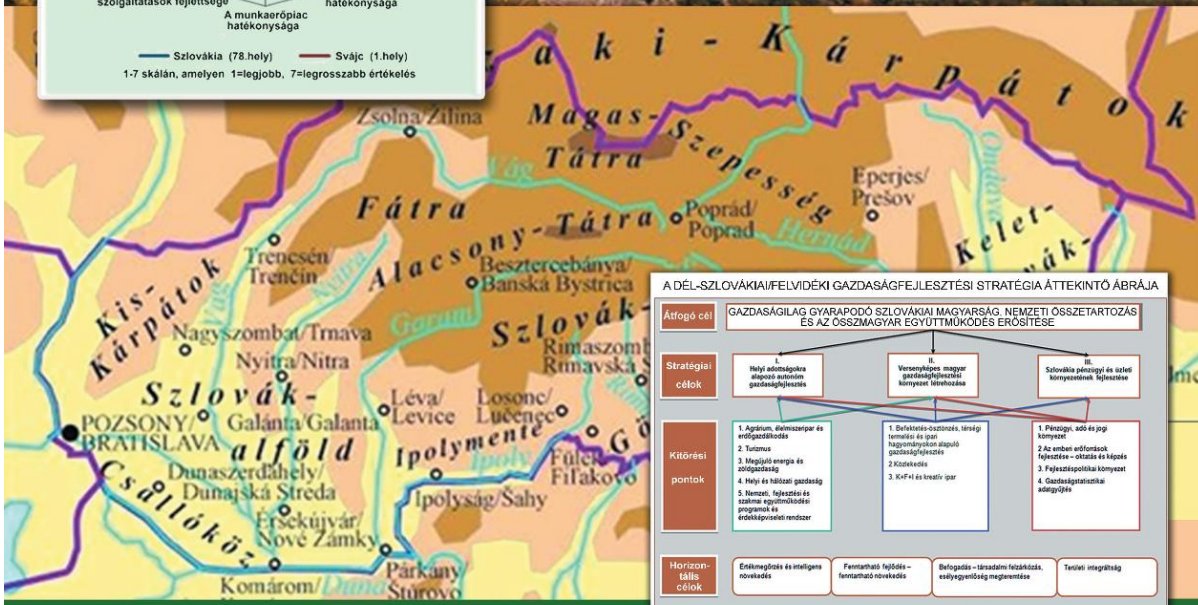

Baross Gábor Terv

Dél-Szlovákia/Felvidék regionális gazdasági fejlesztési terve

Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság

Összefoglaló.....	7
I. A fejlesztési terület meghatározása – Dél-Szlovákia vagy Felvidék	10
II. Dél-Szlovákia helyzetelemzése.....	20
II.1. Szlovákia és Dél-Szlovákia gazdasági, versenyképességi helyzete.....	20
II.2. Dél-Szlovákia emberi erőforrásainak áttekintése.....	48
II.2.1. Lakosság számának változásai a Dél-Szlovákiai járásokban.....	52
II.2.2. A Dél-Szlovákiai járások lakosainak képzettségi szintje.....	66
II.2.3. A Dél-Szlovákiai járások munkanélkülisége	69
II.3. Megyei és járási szintű helyzetelemzés és értékelés.....	75
II.3.1. Szlovákia megyei szintű közigazgatási beosztása.....	75
II.3.2. Kassa megye és a magyarok által lakott járásai.....	76
II.3.3. Besztercebánya megye és a magyarok által lakott járásai.....	85
II.3.4. Nyitra megye és a magyarok által lakott járásai	92
II.3.5. Nagyszombat megye és a magyarok által lakott járásai.....	101
II.3.6. Pozsony megye és a magyarok által lakott járásai	105
II.4. Ágazati helyzetképek	108
II.4.1. Mezőgazdaság.....	108
II.4.2. Élelmiszeripar, avagy az elszalasztott lehetőség.....	136
II.4.3. Ipar	139
II.4.4. Építőipar.....	151
II.4.5. Turizmus	157
II.4.6. Környezetvédelem és zöldipar.....	186
II.4.7. KKV szektor	189
II.4.8. Közlekedés.....	202
II.4.9. Egészségügy.....	209
III. Dél-Szlovákia/Felvidék fejlesztési stratégiája	211
III.1. Dél-Szlovákia/Felvidék jövőképeinek történelmi és gazdasági háttere	211
III.2. Dél Szlovákia járásainak fejlesztési csoportokra osztása.....	217
III.3. Dél-Szlovákia/Felvidék jövőképe	223

III.4.	Dél-Szlovákia/Felvidék gazdaságfejlesztési stratégiája.....	225
	A Dél-szlovákiai gazdaságfejlesztési stratégia áttekintő ábrája.....	225
	Átfogó cél.....	226
	Stratégiai célok és kitörési pontok	227
III.4.1.	Helyi adottságokra alapozó autonóm gazdaságfejlesztés	227
1.	Agrárium, élelmiszeripar és erdőgazdálkodás	228
1.	Turizmus	236
2.	Kitörési pontok a vállalkozások, az ipar és a szolgáltatások szintjén	240
3.	Helyi és hálózati gazdaság	246
4.	Nemzeti, fejlesztési és szakmai együttműködési programok és az érdekképviseleti rendszer.....	255
III.4.2.	Versenyképes szlovákiai magyar gazdaság-fejlesztési környezet létrehozása.....	257
1.	Befektetés-ösztönzés, térségi termelési és ipari hagyományokon alapuló hálózati gazdaságfejlesztés.....	258
2.	Közlekedés.....	261
3.	K+F+I és kreatív ipar	264
III.4.3.	Szlovákia pénzügyi és üzleti környezetének fejlesztése	266
1.	Pénzügyi, adó- és jogszabályi környezet	267
2.	Az emberi erőforrások fejlesztése – oktatás és képzés	269
3.	Fejlesztéspolitikai környezet.....	270
4.	Gazdaságstatisztikai adatgyűjtés.....	271
III.4.4.	Horizontális célok	272
IV.	A fejlesztések lehetséges forrásai	274
IV.1.	Európai Uniós források.....	274
	Egyéb fejlesztési lehetőségek és források az EU-n belül.....	275
V.	Intézményi javaslat	276
	Irodalomjegyzék	281

Baross Gábor Terv első szerzői gárdája volt 2014-ben:

A szerzői kollektíva munkáját **Farkas Iván**, a Magyar Közösség Pártja (MKP) gazdaságpolitikai és régiófejlesztési alelnöke koordinálta és irányította

Andrássy Zsuzsanna, a Rába-Duna-Vág ETT irodavezetője

Antalík Imre, a Selye János Egyetem GTK tanára

Bödök Károly, a Kárpát Régió Üzleti Hálózat dunaszerdahelyi irodavezetője

Czíria Attila földrendezési szakember

Dr. Zuzana Palenčíková, a Konstantín Filozófus Egyetem KETK tanszékvezető tanára

Dr. Duray Miklós, a Nyugat-magyarországi Egyetem docense

Horbulák Zsolt, a Trencsényi Alexander Dubček Egyetem adjunktusa

Horváth Csaba, a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság szakértője

Dr. Lelkes Gábor régiófejlesztési szakember

Mihók Gábor, a Kárpát Régió Üzleti Hálózat kassai irodavezetője

Nagy Péter, az Ister-Granum ETT igazgatója

Óry Péter, a Pro Civis Polgári Társulás elnöke, az MKP közigazgatási alelnöke

Pogány Erzsébet, a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság ügyvezető elnöke

Rajkovics Péter, a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala Gazdasági Bizottságának vezetője

Slovák Gyula régiófejlesztési szakember

Varga Péter, a Gazda Polgári Társulás elnöke

Vitárius Lajos, a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság szakértője

Szerkesztette és kiegészítette

Boros Szilárd tervező-elemző, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal (NTH)

Baross Gábor Terv szakmai kereteit biztosította

A szervezeti, szervezési és szakmai keretet a **Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság** biztosította.

A szerzők munkáját szakmai észrevételekkel segítették:

Dr. Poór József, a Selye János Egyetem GTK egyetemi professzora

Méri Tamás, a Selye János Egyetem GTK Hallgatói Önkormányzatának elnöke

Dr. Aubert Antal, a Konstantin Filozófus Egyetem KETK egyetemi docense

Pósa Lajos vállalkozó, gazdasági szakértő

Tördelőszerkesztő: Oriskó Norbert

Nyelvi szerkesztő: Szabó Mihály Gizella

Baross Gábor Terv 2017-es frissítésében részt vett:

A szerzői kollektíva munkáját **Farkas Iván**, a Magyar Közösség Pártja (MKP) gazdaságpolitikai és régiófejlesztési alelnöke koordinálta és irányította

Antalík Imre, a Selye János Egyetem GTK tanára

Bíró Tamás, a Magyar Kereskedőház Zrt. stratégiai igazgatója

Bödök Károly, az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózatának dunaszerdahelyi irodavezetője

Horbulák Zsolt, a Trencsényi Alexander Dubček Egyetem adjunktusa

Dr. Lelkes Gábor régiófejlesztési szakember

Matus Tibor, a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság titkára

Pogány Erzsébet, a Szövetség a Közös Célokért igazgatója

Rajkovics Péter, a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság szakértője

Retkes Rebeka, a Magyar Kereskedőház Zrt. határmenti gazdaságfejlesztésért felelős projektmenedzsere

Dr. Veres Lajos, a Területfejlesztési Tudományos Egyesület elnöke

Vida Aranka, Vocatio – Magyar Tannyelvű Magán Szakközépiskola Dunaszerdahely

A szerzők munkáját szakmai észrevételekkel segítették:

Lelkes István, méhészt

Fiatál Borászok Társasága,

Varga Péter, a Gazda Polgári Társulás elnöke

Hanyus Erik, az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózatának rimaszombati irodavezetője

Drab Melinda, az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózatának királyhelmei irodavezetője

Környei Zoltán, az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózatának királyhelmei irodavezetője

Mihók Gábor, az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózatának kassai irodavezetője

Mészáros Attila, az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózatának ipolysági irodavezetője

Néveri Varagya Szilvia, az MNKH Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózatának érsekújvári irodavezetője

Szerkesztette

Matus Tibor, a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság titkára

Baross Gábor Terv frissítésének szakmai kereteit biztosította

A szervezeti, szervezési és szakmai keretet a **Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság** biztosította.

Előszó a Baross Gábor Terv megújításához

Tisztelt Olvasó!

nagy örömünkre szolgált, hogy 2014-ben csaknem negyed évszázaddal a rendszerváltás után elkészült végre egy olyan, Dél-Szlovákiára vonatkozó hiánypótló dokumentum, amely átfogó terület- és gazdaságfejlesztési tervet tudott nyújtani közösségeinknek, és amely a kiindulási helyzet felmérése és értékelése mellett meghatározta a célokat és a prioritásokat, megjelölte a potenciális kitörési pontokat is. A 2014-ben elfogadott dokumentumot annak szerkesztőtanácsa élő, nyitott, bármikor kiegészíthető és kibővíthető dokumentumnak nyilvánította, a külső és belső tényezők alakulása függvényében.

Három év elteltével azért vált szükségessé a Baross Gábor Terv megújítása, mivel a papírra lefektetett elképzelések közül több elem megvalósítása kézzelfogható közelségbe került. A jó döntések alapja a pontos ismeret, az aprólékos helyzetfelmérés, a kiindulási pozíciók helyes megállapítása. Ezért tartjuk fontosnak a Baross Gábor Terv adatainak frissítését, illetve az új lehetőségeket tekintve a kitörési pontok módosítását.

A Baross Gábor Terv megújítása a szerzői kollektíva döntése alapján folyamatosan történne, azaz továbbra sem szeretnénk lezártnak, továbbra sem szeretnénk befejezettnek tekinteni. A gazdaságfejlesztési terv ezért jelenlegi formájában csak interneten lesz letölthető, amit bárki megtekinthet. Kérjük az olvasókat, hogy a Baross Gábor Terv jelenlegi változatát továbbra is tekintse mindenki élő/nyitott stratégiai dokumentumnak. A terv nyitott formája viszont nemcsak a szerzőknek ad esélyt a módosításokra és javításokra, de egyben Önöknek, az olvasóknak is felkínálja a lehetőséget, hogy észrevételeikkel, javaslataikkal pontosabbá és jobbá tegyék a gazdaságfejlesztési tervet, ezzel is segítve a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaság szakmai kiadványának aktualizálását.

Kérjük ezért a tisztelt olvasót, javaslataival segítse a szerzői gárda munkáját, hogy a Baross Gábor Terv megújult formájában a lehető legjobban tudja szolgálni Önöket, közösségeinket és ezáltal az egész felvidéki magyarságot.

Összefoglaló

A Baross Gábor Terv helyzetelemzési részében a makroszintű gazdasági adatok irányából halad a helyi szint irányába, míg a stratégiai rész a célmeghatározásokkal fordított sorrendet követ: a helyi szint irányából az országos irányába halad. Az anyag első három fejezete öleli föl a helyzetelemzési részt. Az első fejezet a magyarok által lakott területek körülhatározásával foglalkozik. A második fejezet a szlovákiai és dél-szlovákiai/felvidéki gazdaság elemzését tartalmazza, míg a harmadikban az egyes gazdasági szektorok szerinti elemzés olvasható.

A gazdasági helyzetelemzés fő megállapítása, hogy Szlovákia gazdasága a 2000-es évek dinamikus fejlődése után a 2008-as válságtól kezdve jelentősen megtorpant, az ország makrogazdasági adatai folyamatosan romlanak. A válságra adott elhibázott kormányzati intézkedések – így például az adóemelések, a jogszabályi változások, az államadósság növekedése – a szlovák belső gazdasági fejlődés motorjait lefékeztek, és jelentősen rontották a vállalkozási környezetet is.

A magyarok által lakott területek gazdasági helyzete az országos helyzetenél is kedvezőtlenebb. Szlovákia megalakulásától kezdődően a magyarok által lakott területek folyamatos gazdasági leszakadást tapasztalhattak meg. Mára a helyzet már a társadalom minden részét negatívan érinti, jelentős a társadalmi kilátástalanság és a leszakadás. A helyzetet tovább rontotta, hogy a térség a kétezres évek fejlődéséből sem tudott olyan mértékben részesülni, mint az ország többi része. A leszakadás elsődleges okai között mindenképpen kiemelhető, hogy a központi politika és fejlesztéspolitika hátrányosan különböztette meg a magyarok által lakott területeket. Ez mind a fejlesztési pénzek elosztása, mind a kiemelt infrastrukturális fejlesztések meghatározása, mind a befektetésösztönzési intézkedésekkel kapcsolatos döntések területén jól nyomon követhető. Összességében kijelenthető, hogy napjainkban Szlovákia magyarok által lakott területei az ország gazdaságilag legsérülékenyebb, leszakadó térségei közé tartoznak.

A negyedik fejezet a Baross Gábor Terv központi része, a stratégia, amely a helyzetelemzés megállapításaira támaszkodva kijelöli az átfogó célt – gazdaságilag gyarapodó szlovákiai magyarság, nemzeti összetartozás és az összmagyar együttműködés erősítése –, a stratégiai célokat és azokon belül az lehetséges kitörési pontokat, amelyek megvalósításával a szlovákiai magyarok gazdasági helyzete és a környezet jelentősen javulhat. A három stratégiai cél meghatározásakor az országos gazdaságirányítási szempontok – a magyarok által lakott területek negatív gazdasági megkülönböztetése, a helyi szereplők befolyása a kitörési pont alakítására – kerültek elsődlegesen a fókuszba.

Az első stratégiai cél – a helyi adottságokra alapozó autonóm gazdaságfejlesztés – alatt gyűjtöttük össze mindazokat a kitörési pontokat, amelyre a helyi szereplőknek a legnagyobb befolyása van. Ezeken a területeken kiemelt szerepe van helyi gazdasági szereplők, azaz vállalkozások, illetve az őket segítő intézmények – önkormányzatok, oktatási és képzési intézmények, stb. – közötti összefogásnak, együttműködésnek és közös munkának.

A második stratégiai cél – versenyképes magyar gazdaságfejlesztési környezet létrehozása – keretében olyan kitörési pontokat gyűjtöttünk össze, amelyek fejlődésére a helyi szereplőknek kisebb, de nem elhanyagolható befolyásuk van. A kitörési pontok olyan általános gazdasági-versenyképességi tényezők fejlesztését irányozzák elő, amelyek az egész ország gazdaságfejlesztési szempontjából meghatározóak. Ezekben a kitörési pontokban a helyi szereplőknek az a feladata, hogy hatékonyan kihasználják a helyi adottságokhoz alkalmazkodó fejlesztési lehetőségeket. Országos szinten a helyi szereplők feladata az, hogy felhívják az országos döntéshozók figyelmét arra, mennyire helytelen az egyes kitörési pontokban megjelenő tényezők kiegyensúlyozatlan fejlesztése, mivel az egész ország érdeke a területileg kiegyensúlyozott gazdasági fejlődés.

A harmadik stratégiai cél – a szlovákiai pénzügyi és üzleti környezet fejlesztése – alatt olyan kitörési pontokat gyűjtöttünk össze, amelyek fejlesztésében elsődleges felelőssége a mindenkori kormánzatnak van. A helyi szereplők ezekben a kitörési pontokban nemzetközi és hazai jó példák és gyakorlatok alapján képesek lehetnek egyes tényezők tekintetében ellensúlyozni a negatív hatásokat, illetve rásegíteni a fejlődésre.

Az utolsó két fejezetben a Baross Gábor Terv megvalósításának lehetséges forrásait vettük számba, valamint egy intézményi javaslatot fogalmaztunk meg. A források tekintetében a terv természetesen elsődlegesen az uniós fejlesztési forrásokra támaszkodhat, azon belül is a mezőgazdasági, a strukturális, a kohéziós, illetve határon átnyúló forrásokra. Az intézményrendszeri javaslatunk szerint ahhoz, hogy a szlovákiai magyarok – akárcsak Kárpát-medencei társaik – sikeresen tudják megvalósítani gazdaságfejlesztési elképzeléseiket, elkerülhetetlen az anyaország segítsége. Nélkülözhetetlen egy olyan fejlesztési ügynökség felállítása, amely a helyi szereplőkkel együttműködve mind szakmailag, mind pénzügyileg segíteni tudná a Kárpát-medencei magyarok gazdaságfejlesztési elképzeléseit, ezáltal járulva hozzá a Wekerle Terv sikeres megvalósításához is.

A terv szerzői kollektívája a tervre nyitott, a folyamatosan kiegészíthető, formálható dokumentumként tekint. Kívánatos, hogy a terv elkészülését követően a következő 15 év folyamán bizonyos időközönként szakmai fórumok keretében értékeljék a szerzők, a szakemberek s mindazok, akiket a terv érint, a Baross Gábor Tervbe foglaltak megvalósulását.

Reméljük, a fenti összefoglaló alapján az olvasó kedvet kapott ahhoz, hogy elmélyüljön a Baross Gábor Tervben, és elősegítse annak megvalósulását.

I. A fejlesztési terület meghatározása – Dél-Szlovákia vagy Felvidék

A fejlesztési terület meghatározása során legfontosabb kérdés, miként lehet meghatározni Dél-Szlovákiát, azaz miként lehet földrajzilag behatárolni a vizsgált területet. Dél-Szlovákiának hagyományosan a magyarlakta vidékeket szokás nevezni. Ez a térség Szlovákia egész déli határa mentén hol széles, hol beszűkülő sávban húzódik végig. Tudományos elemzésben, amikor a statisztikai adatokhoz is hozzá kell nyúlni, komoly dilemmát jelent annak megállapítása, tulajdonképpen mely településeket lehet és kell számba venni.

A szlovákiai magyar területek meghatározását befolyásoló tényezők

A környező országok esetében könnyebb a helyzet. Az egyik legfontosabb különbség a felvidéki magyarság és a Kárpát-medence egyéb, Magyarország határain kívül élő magyar közösségeihez képest a szlovákiai magyarság Szlovákián belüli földrajzi elhelyezkedése. Ez a hosszan elnyúló, több kompakt magyarlakta régiót egybefogó sáv leginkább a kárpátaljai viszonyokhoz áll a legközelebb. A felvidéki helyzet azonban Kárpátaljától annyiban tér el, hogy a határsáv itt megközelítőleg háromszor olyan hosszú.

A második jelentős különbség, hogy a felvidéki magyarok által lakott régió sokféle tájegységre és nyelvjárásra tagolódik, ám ezek nagy része áthúzódik a határ déli oldalára, pontosabban történelmi egységet alkot a szomszédos magyarországi tájegységekkel és régiókkal. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ne lennének csak a felvidéki magyarságot jellemző tájegységek, mint például a Mátyusföld vagy a Zoboralja, ezek kiterjedése azonban viszonylag kicsi, és számuk aránylag kevés.

A harmadik markáns különbség a múltban gyökerezik. Erdély vagy a Vajdaság esetében – de e tekintetben még Kárpátalja is megemlíthető – voltak olyan történelmi időszakok, amikor ezek a régiók valamilyen önkormányzattal, esetleg több-kevesebb önállósággal rendelkeztek, vagy hagyományosan önálló tájegységként voltak ismertek. Erdély és a Részek (Partium), illetve a Székelyföld esetében ez nyilvánvaló. A Bánság korábban szintén került a magyar központi hatalomtól független helyzetbe. A Vajdaság a Bach-abszolútizmus idején rendelkezett önkormányzattal, de a volt Jugoszláviában is sikerült ezt kiharcolnia. A korábban sem önállósággal, sem határokkal, de akár valamiféle helyi identitással sem rendelkező Kárpátalja Csehszlovákia "föderalizálása" idején 1929-ben kapott valamiféle autonómiát, és a központi hatalom még egy címet is készített a számára. Megközelítőleg a mai Kárpátalja és Kelet-Szlovákia a koraújkorban Felső-Magyarországot

jelentette. Ezek az önálló időszakok a magyarság szempontjából nem mindig ideális történelmi időszakban jöttek létre, most mégis viszont valamilyen segítséget kínálnak a helyi, nemzetállamtól eltérő identitásuk kialakításában. Dél-Szlovákia Cseh(Szlovákia) létrehozása óta semmilyen, ezekhez hasonlítható öngazgatással sem rendelkezett.

A negyedik jelentős különbség Csehszlovákia, illetve Szlovákia esetében az, hogy Románia, Szovjetunió majd Ukrajna, Jugoszlávia, majd Szerbia és Ausztria a belső közigazgatási felosztások esetében nagy vonalakban megőrizte a korábbi határokat. A romániai megyehatárok a Kárpátoknál még ma is kirajzolják az ezeréves országhatárokat, Kárpátalja ma önálló körzet, a Vajdaság és a Szerbiához tartozó Bánság és Szerémség együtt, illetve Burgenland önálló tartományok, addig Szlovákiában a legkisebb közigazgatási egységeknek, a járásoknak határozottan magyarelles vonalvezetésük van. Ez az 1960-as úgynevezett "nagy" járások kialakítása óta még inkább szembeötlő. Ez a tendencia érvényesül az önálló Szlovákia közigazgatási reformjai során is. Szlovákia mai közigazgatási felosztása egyáltalán nincs tekintettel a hagyományokra, történelmi tájegységekre, sőt – nem egy alkalommal – még a napjainkra kialakult helyi vonzáskörzetekre sem.

A szlovákiai magyarság természetesen egyáltalán nem a legrosszabb helyzetben lévő magyar közösség a Kárpát-medencén belül. Az, hogy a népcsoport szinte teljes egészében közvetlenül a magyar határ mentén él, előnnyel is jár, hiszen ez a tény nagyon megkönnyíti az anyaországgal való kapcsolattartást.

Az elmondottak alapján kijelenthető, hogy Szlovákia területén egy néprajzilag színes magyarság él. A sok kis mikrorégiót, történelmi tájegységet sokkal nehezebb egy makrorégióba kapcsolni. A csehszlovákiai, majd szlovákiai magyarság sohasem alkotott egy markáns tájegységet, makrorégiót, mi több, Erdéllyel, a Vajdasággal és Kárpátaljával ellentétben még a helyi közigazgatás kialakításakor sem vették figyelembe sem a történelmi hagyományokat, sem pedig az etnikai határokat. A régió két nagyvárosa, Pozsony és Kassa, a régió perifériáin helyezkedik el. Kevesebb a természetes központ, nagyobbak az átfedések mind a felvidéki regionális, mind pedig a magyarországi központhoz viszonyítva. A fő ok, amely a leírtak ellenére mégis közösségé kövacsolta ezt a népcsoportot, Simon Attila történész szavai szerint a Beneš-dekrétumok voltak. Ez volt az a külső sokk, ami minden itteni magyart azonos módon érintett, legyen pozsonyi polgár, zboraljai vagy gömöri földművelő.

A magyarság által lakott területek

Szlovákia magyarok által lakott vidékének a meghatározására több lehetőség is van. A szakirodalom és a különböző tárgyú írások általában a járási felosztásból indulnak ki. A járások mint közigazgatási egységek megszűntek, de statisztikai egységként továbbra is

léteznek. Előnyük még, hogy mélyen beépültek a köztudatba. Szlovákia legutóbbi, 1996-ban végrehajtott közigazgatási felosztása alkalmával az országot 8 kerületre, ezen belül 79 járásra osztották. A járasok tényleges száma ennek ellenére mégis csupán 72, ugyanis Pozsony és Kassa önmagában öt, illetve négy járásra oszlik. Ezek közül a felvidéki magyar közgondolkodás “magyar” járasoknak a következő járasokat tartja: Szenci, Dunaszerdahelyi, Galántai, Vágsellyei, Komáromi, Érsekújvári, Nyitrai, Lévai, Nagykürtösi, Losonci, Rimaszombati, Nagyrőcei, Rozsnyói, Kassa-vidéki, Tóketerebesi, Nagymihályi járás, illetve a két várost, Pozsonyt és Kassát.

Szlovákia említett 72 kisebb közigazgatási egysége oly módon lett kialakítva, hogy közülük csupán kettőben, a Dunaszerdahelyi és Komáromi járásban van a magyarság abszolút többségben, a többi járásban az aránya igen változó, a fővárosban és Kassán pedig napjainkban már elenyésző. A felsorolt 16 járásban és két városban a felvidéki magyarság összességében így mindenképpen jelentős kisebbségben van. A szakemberek jobb híján általában “jelentős magyar lakosságú járasokról” szoktak beszélni. E járasok általános jellemzője, hogy a “magyar” járasokban a déli rész abszolút magyar többsége az északi rész abszolút szlovák többségével képez egy statisztikai egységet, miközben két kivételtől eltekintve az egész járás szlovák többségű. A “magyar járás” mint statisztikai kiindulási pont, így kétséges alapot képez.

A járási alapú kiindulást tovább nehezíti, hogy az említett közigazgatási felosztás előtt Csehszlovákia szlovák fele 38 járásból (utolsó állapot) állt. Ebből “magyarnak” tizenkettőt tekintettek, holott abszolút többségű akkor is csak kettő volt.

Táblázat: A magyarnak minősített járasok magyar nemzetiségű lakosai számának és arányának alakulása a legutóbbi három népszámlálás során (1991, 2001, 2011)

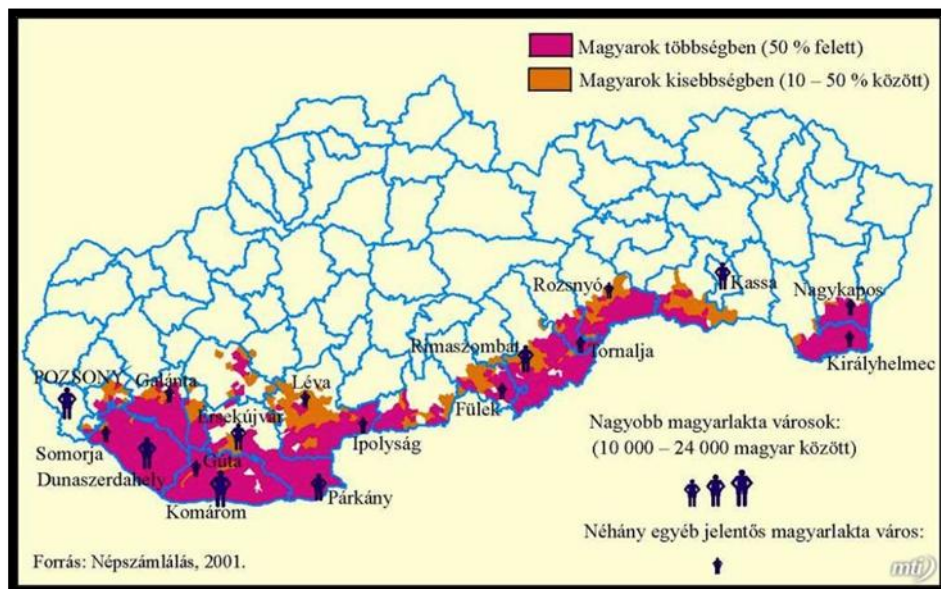
	1991		2001		2011		2016	
	abszolút	[%]	abszolút	[%]	abszolút	[%]	abszolút	[%]
Pozsony	20 312	4,6	16 451	3,6	14 119	3,4	14 837	3,48
Szenc	12 214	24,5	10 553	20,4	9 134	13,8	9 324	11,45
D.-szerdahely	95 310	87,2	93 660	83,3	87 349	75	86 778	72,26
Galánta	38 295	41,3	36 518	38,6	32 793	35	32 042	34,14
Komárom	78 859	72,2	74 976	69,1	66 356	63,8	66 138	64,46
Érsekújvár	63 747	41,5	57 271	38,3	48 483	33,6	47 300	33,57
Nyitra	13 113	8,2	10 959	6,7	9 076	5,7	8 750	5,44
Vágsellye	21 754	40,2	19 283	35,7	16 717	31,4	16 046	30,65
Léva	38 169	31,6	33 524	27,9	28 085	24,3	26 690	23,76
Nagykürtös	14 384	30,7	12 823	27,4	10 939	24	10 547	23,86
Losonc	22 513	30,9	20 072	27,7	17 338	23,2	17 290	23,35

Rimaszombat	36 404	44,9	34 323	41,3	30 516	35,9	31 653	37,45
Nagyróce	10 256	25,5	8 992	22	7 738	19,2	7 763	19,38
Rozsnyó	21 434	35,3	18 954	30,6	16 103	25,4	15 538	24,85
Kassa	10 760	4,6	8 940	3,8	6 382	2,7	6 709	2,81
Kassai-vidék	16 240	16,4	14 140	13,2	11 845	9,9	11 590	9,2
Tóketerebes	33 191	33	30 425	29,3	28 145	26,5	27 377	25,88
Nagymihály	13 754	13,1	12 819	11,7	12 122	10,9	12 264	11,07
összesen	560 709	26,3	514 682	24	453 240	21,1	427 090	28,24

Forrás: 1991, 2001 Gyurgyík László (2001) 46 o.; 2011: Horbulák Zsolt, a 2011-es népszámlálási adatok alapján; a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A magyar vidék meghatározására további módszer lehet a települési szintből való kiindulás. Az 1991-es népszámlálás alapján Szlovákia 432 települése volt abszolút magyar többségű; 20% feletti magyar lakossággal rendelkező, tehát még általában magyarnak tekintett település, másként fogalmazva olyan helység, ahol hivatalosan használható a magyar nyelv, 503. Ennek a módszernek a korlátja az, hogy vizsgálható egységek száma folyamatosan változik. A 2001-es népszámlálás alapján az abszolút magyar többségű települések száma 410-re csökkent. Nehézséget okoz továbbá az is, hogy a járási adatsorokkal összevetve nehezebb több száz településről azonos adatokat összegyűjteni.

Térkép: A magyar népesség aránya Szlovákiában (2001)

Forrás: Népszámlálás Szlovákiában, 2001

A harmadik lehetséges megközelítési pont a természetes történelmi régiókból való kiindulás. Nyugatról kelet felé haladva a következő a tájegységek találhatók Dél-

Szlovákiában: Csallóköz, Mátyusföld, Zoboralja, a ma már alig ismert Törzsökerdő, Ipolymente vagy Nógrád, Gömör és Bodrogköz. Ennek az előnye az lenne, hogy a felosztást mindenki ismeri, a tájegységek benne vannak a köztudatban, részben a hagyományos sokszáz éves vármegyerendszerre épülnek, és ideális politikai környezetben a természetes alapokon nyugvó közigazgatási egységek alapjait képezhetné. Hátránya, hogy akárcsak az előbbi módszer esetén, gyakorlatilag több száz település adatait kellene összegyűjteni.

Térkép: Szlovákia tájegységei

Forrás: internet

Pontosabb megoldást jelenthet a kistérségekből való kiindulás: a magyarnak tekintett városok és körzeteik, mintegy 30 “magyar” városról és nagyközségről van szó. Hátránya, hogy ismételten csak településszintű adatokat kellene vizsgálni.

A felvidéki magyarság jelenlétére legmarkánsabban az utal, hogy hol vannak magyar tannyelvű oktatási intézmények, esetleg mely településen van jelen a magyar társadalom valamilyen önszerveződő egyesülete (pl. a Csemadok, néptánccsoport, stb.) Ezek megléte mindenképpen öntudatos magyarság jelenlétére utal.

A magyarok által lakott vidék kontúrjait jól kirajzolják a magyar háttérű pártok 1990 óta elért választási eredményei is. Ez az előzőhöz hasonlóan értelemszerűen nem jelenthet kiindulási alapot, ellenben létezésére mégis érdemes felhívni a figyelmet.

Jó megoldásnak tűnik, ha a járástól kisebb, de a településtől nagyobb közigazgatási egység lenne a kiindulási pont. Az első közigazgatási reform után (1996) 121 ilyen kisebb egységet alakítottak ki. A körzetek száma nem pontosan fedi a létező kistérségek számát, de mégis közelebb áll a valós helyi központokhoz. A 121 körzetből 17-ben haladta meg a magyarok részaránya az 50%-ot, és további hatban volt magasabb 20%-nál. A járások mint

közigazgatási egységek megszüntetése után 2004-óta a körzetek képezik az alacsonyabb szintű közigazgatást Szlovákiában. Ekkor azonban ezek számát is 50-re csökkentették, így most már ezek sem alkalmasak a pontosabb helyi felmérésre. Statisztikai szerepük úgyszintén kicsi.

Tisztában kell lenni azzal, hogy a (cseh)szlovák államhatalom mindig is nagy igyekezettel próbálta közigazgatásilag is szétbontani a szlovákiai magyar közösséget, ellentétben Erdéllyel és a Vajdasággal, ahol az elmúlt 95 évben az önkormányzatiság terén azért sikerült részeredményeket elérni. A leírtakból következik, hogy a szlovákiai magyarság sohasem élt valamilyen módon közigazgatásilag vagy statisztikailag is kijelölt területen. Többek között fel sem merülhet, hogy kerületi alapú statisztikai adatok alapján valamilyen felhasználható eredményhez jussunk, noha ez megegyezik az Európai Unió NUTS 3 közigazgatási szintjével, és ezért erre a területi egységre vetítve nagyon sok mutatóra kiterjedő adatot feldolgozása történik. Tekintettel arra, hogy pontos gazdasági számítások csak egzakt adatokból kiindulva végezhetőek, ezek hiánya jelentősen nehezíti a magyarlakta vidék gazdaságának a felmérést.

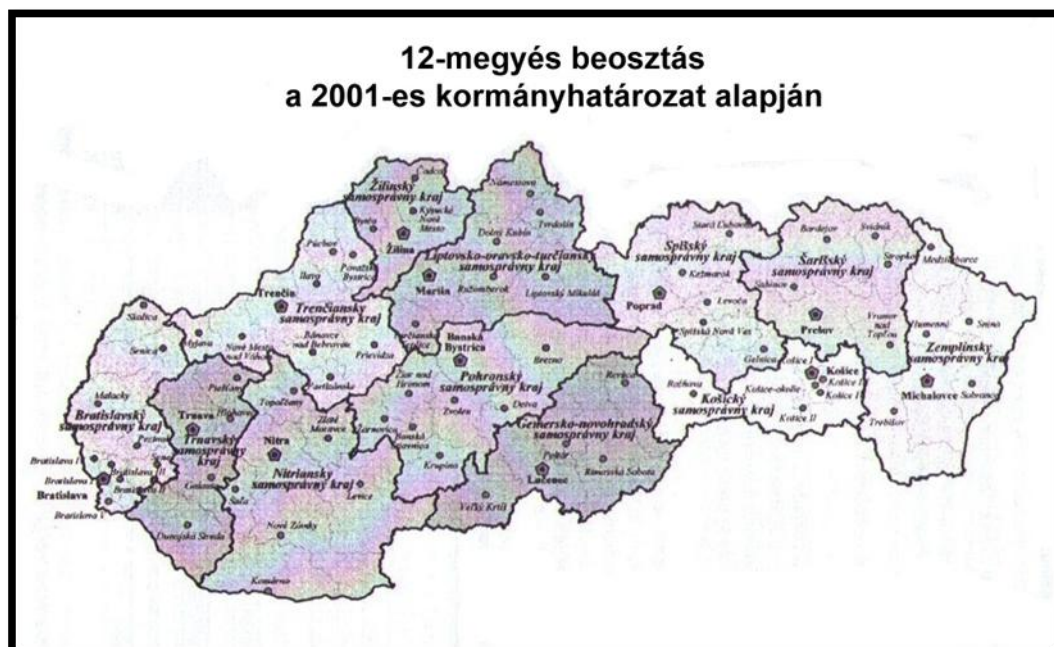
A fentebb leírtakkal ellentétben mégis létezik egy olyan tudományág, amely számára egyáltalán nem jelent problémát pontos, települési szintű határokat kijelölni. Ez a tudományág a nyelvjárásan. A nyelvjárásaink című egyetemi tankönyv, amelyet Kálmán Béla írt 1966-ban, és szolgált számos magyar szakos egyetemista segédkönyveként, világosan ismerteti a tényeket a 24 oldalon: "Nyelvhatárainkon nincsenek *keveréknyelvek* vagy nyelvjárások. A magyar–német, magyar–szlovák, magyar–román, magyar–délszláv (szlovén vagy szerbhorvát) nyelvhatár világos, éles. Átmeneti sávról csak ott beszélhetünk, ahol a nyelvhatáron vegyes lakosságú községek is vannak, pl. Érsekújvártól északkeletre a teljesen magyar Zsitvabesenyőt északról a teljesen szlovák Hull határolja, északkeletre viszont a vegyesen magyar-szlovák Ohaj. Az átmeneti sáv itt nem átmeneti nyelvet vagy nyelvjárást jelent, hanem csak azt, hogy a magyar lakosság csak egy (a szomszédos magyar községhez hasonló) magyar, a szlovák népesség pedig (a szomszédos szlovák községekhez hasonló) szlovák nyelvjárást beszél." Nyelvjárás szempontból a Felvidéken pontos etnikai határokat lehetne kialakítani.

Nehéz tehát egy "magyar átlagot" összeállítani, amelyet aztán egy "szlovák átlaggal" lehetne összevetni. Nyelvjárás szempontból ugyan a nyelvhatár pontosan meghatározható, ez azonban megint csak településszintű feldolgozást igényel. E szempont nem tudná figyelembe venni a regionális központokat sem. A bevezetőben leírt feladat tehát komoly metodológiai problémákat vet fel, persze egyáltalán nem megoldhatatlanokat.

Szlovákia közigazgatási felosztása

Mivel a régiófejlesztés, az Európai Unió regionális támogatási alapjának felhasználása, az idegenforgalom, a közútfejlesztés, a tömegközlekedés összehangolása, a határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése, a szakképzés, az egészségügy, a szociális ellátás kisebb vagy nagyobb részben megyei hatáskörbe tartoznak, régióknak, Dél-Szlovákia hatékony fejlesztése szempontjából kulcsfontosságú, miként alakul a középszintű közigazgatási beosztás, a megyék területének átalakítása, a megyehatárok átszabása. 2001-ben jöttek létre a középszintű megyei önkormányzatok, tekintsük tehát át a mai, nyolcmegyes beosztás létrehozásának történetét, valamint a természetes régiókat szem előtt tartó lehetséges megyei beosztásokat.

Térkép: Szlovákia 12 megyés önkormányzati beosztása, 2001-es kormányhatározat

Forrás: Mesežnikov, Nižňanský: Reforma verejnej správy na Slovensku 1998-2002: Súvislosti, akteri, voľby, SVS MV SR

Nem sokkal később a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa felülírta a kormányhatározatot, az államigazgatás középső szintje (kerületi hivatalok) 1996-ban létrehozott struktúrája alapján hozta létre a középszintű önkormányzatok nyolcmegyes beosztását, amely így fest:

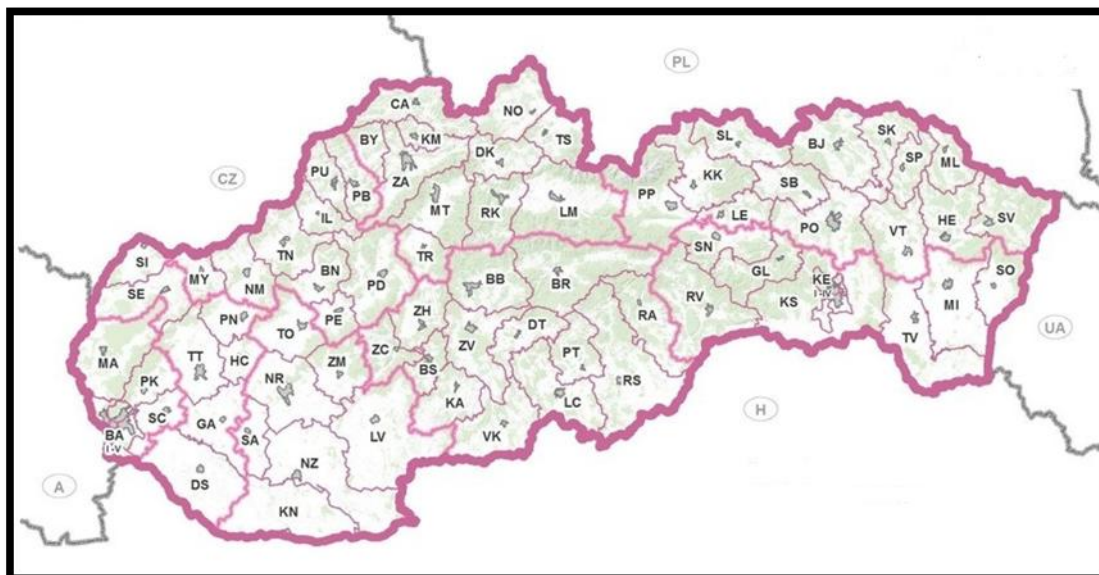
Térkép: A Szlovák Köztársaság 8 megyés önkormányzati beosztása, a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa határozata alapján 2001-ben

Forrás: internet

A járásek szintjén – 79 darab – az alábbi beosztás valósult meg az országban: A térkép áttekintése alapján jól látható, hogy a déli járásek kialakítása nem igazodik a magyar kisebbség arányaihoz, sőt inkább annak ellensúlyozására tett kísérletként írható le.

Térkép: Szlovák Köztársaság helyi államigazgatási egységei – 79 járás

Forrás: www.cdb.sk

Javaslatok a közigazgatási beosztás megreformálására

A fent vázolt struktúra messze nem felel meg az alapvető követelményeknek, nem veszi figyelembe a természetes régiókat, a közlekedési és kereskedelmi gócpontokat. Emiatt

az állampolgárok máig nem szokták meg a megyei önkormányzatokat, nem fogadták el azok területi beosztását. Mivel 2013-ban a kormány kinyilvánította szándékát, hogy a közigazgatási reform keretében átértékeli a megyei önkormányzatok beosztását, nem lehetünk közömbösek a kérdés és a lehetőség iránt. A megyei önkormányzatok alacsony szintű állampolgári elfogadottsága (amely például a megyei választásokon való rendkívül alacsony részvételben mutatkozik meg) tekintetében a helyzet javításának egyik lehetséges módja éppen a megyei beosztás természetes régiókat figyelembe vevő módosítása lehetne. Az egyik ésszerű javaslat az alábbi, 21 megyés beosztás lehetne:

Térkép: A magyar igényeket figyelembe vevő 21 megyés javaslat

Forrás: www.turisti-zm.szm.com

Másik az alábbi 25 megyés javaslat lehetne, amely akár a helyi államigazgatás szintjén is felválthatná a járások mai, 79 járásból álló rendszerét:

Térkép: A Szlovák Köztársaság javasolt, a magyar igényeket figyelembe vevő 25 megyei önkormányzata

Forrás: sk.wikipedia.org

Mivel a megyei önkormányzatok jelentős területfejlesztési és gazdaságfejlesztési (főleg a közútfejlesztés, a tömegközlekedés, az egészségügy és a szociális ellátás terén) hatáskörökkel rendelkeznek, olyan középszintű önkormányzati beosztás létrehozását kell szorgalmazni, amely az ott élők igényeinek megfelel, amelyet a sajátjuknak éreznek az emberek. E feltételrendszernek az évtizedek folyamán kialakult természetes régiók mentén létrehozott középszintű megyei önkormányzatok felelnének meg, amelyek figyelembe vennék a gazdasági, ipari, kereskedelmi központok körül kialakult természetes vonzáskörzeteket, a közlekedési útvonalak évtizedek folyamán kialakult rendszerét, a tömegközlekedési kapcsolatokat. Nyilvánvaló, hogy az 1996 óta érvényben levő közigazgatási (államigazgatási és önkormányzati) beosztás ezt nem tudta megváltoztatni, felülírni. Emellett nyilvánvaló az is, hogy hatékony területfejlesztés és gazdaságfejlesztés csakis az évtizedek folyamán kialakult természetes folyamatok figyelembe vételével oldható meg. Nem is beszélve arról, hogy a dél-szlovákiai járásokban élők hatékony érdekképviselője a területfejlesztési és gazdaságfejlesztési hatáskörökkel felruházott megyei önkormányzatokban úgy oldható meg, ha azok a természetes régiók figyelembe vételével jönnek létre.

II. Dél-Szlovákia helyzetelemzése

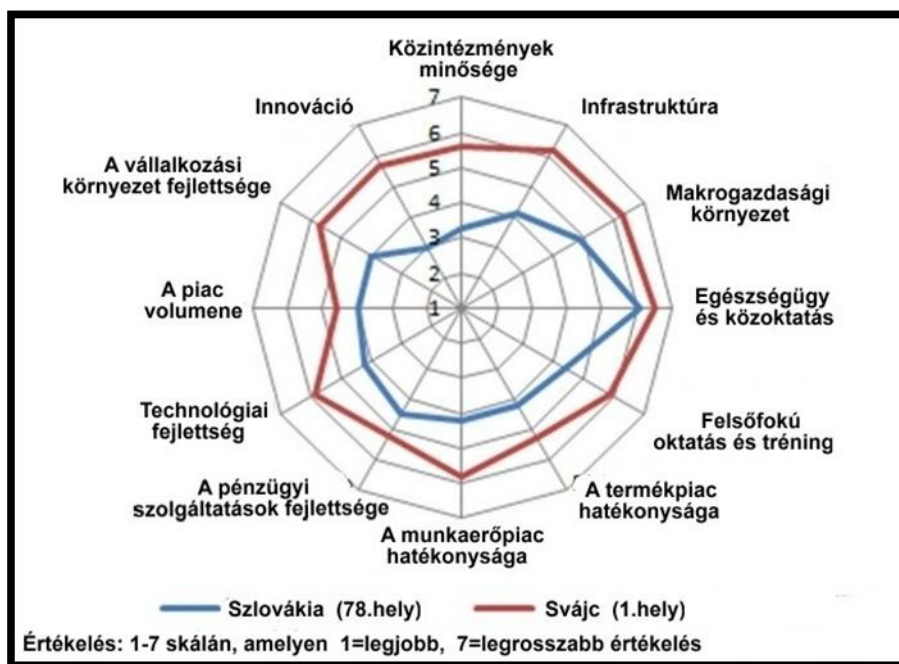
II.1. Szlovákia és Dél-Szlovákia gazdasági, versenyképességi helyzete

A gazdaság helyzetének felmérése tekintetében mindig érdemes a globális helyzet irányából az egyre kisebb földrajzi egységek irányába haladni. Ennek fényében a következő részben számba vesszük a Szlovákia nemzetközi versenyképességét bemutató legfrissebb elemzéseket.

Globális versenyképesség

A Világ gazdasági Fórum (WEF) Globális versenyképesség 2013-2014 című összeállításában a világ 148 országa versenyképességét vizsgálta. Szlovákia a tavalyi eredményekhez képest 7 hellyel lejjebb csúszva a 78. helyen végzett. Az Európai Unió tagországai közül csupán Görögország ért el rosszabb (91.) helyezést. Horvátország a 75., Románia a 76. lett a listán. A visegrádi négyek országai közül Lengyelország a 42., Csehország a 46., míg Magyarország a 63. helyen végzett. Az alábbi pókháló-diagramban a világelső Svájc és Szlovákia eredményeit mutatjuk be a kiértékelt területeken elért eredményeik alapján.

Ábra: Globális versenyképességi mutatói: Svájc-Szlovákia (2013-2014)

Forrás: World Economic Forum -WEF (Világ gazdasági Fórum)

Közép-kelet-európai versenyképesség

Szlovákia versenyképességének, vállalkozási környezetének alakulása már hosszabb ideje nem hízelgő, az egyes tényezők folyamatosan romló tendenciát mutatnak. A Bloomberg ügynökség 2013 őszén feltérképezte a közép-kelet-európai térségben, a Baltikumban, a Balkánon és a Kaukázus térségében elhelyezkedő összesen 21 ország vállalkozási környezetét. A vizsgálatban figyelembe vették a vállalkozásalapítás rugalmasságát, az adó- és járuléktérheket, a bérek alakulását, az energiahordozókra fordított költségeket, a munkatermelékenységet, a munka, az alkalmazás törvényes kereteit, a közlekedési infrastruktúra állapotát, a fuvarozás költségigényét, a bürokrácia mélységét, a források hozzáférhetőségét és további paramétereket.

A felmérés alapján a legjobb vállalkozási környezetre Lengyelországban számíthatnak a beruházók és a vállalkozók. Ez jelentős részben a belső piac nagyságának – azaz a lengyel gazdaság nem olyan erősen exportvezérelt, mint a többi ország –, továbbá a gazdasági stabilitásnak köszönhető. Lengyelország az egyetlen európai uniós ország, amely gazdaságát a válság kitörése óta nem sújtotta recesszió. Második helyen Csehország, a harmadikon Magyarország végzett. Sajnos Szlovákia számára a vizsgálat egyáltalán nem hízelgő eredménnyel zárult, hiszen a felsorolt 21 ország közül összesítésben a 14. helyen végzett. Megelőzte őt Törökország, Románia, Bulgária, Oroszország (!) és az összes balti köztársaság. A felmérés alapján Szlovákia közvetlen vetélytársa – közvetlenül utána szerepelt a listán – Ukrajna.

A szlovák versenyképesség csökkenésének legfőbb makrogazdasági okai

Szlovákia gazdasága öt olyan komoly, a makrogazdaság területén észlelhető strukturális problémával küzd, amelyeket mielőbb orvosolni kell, különben az ország jövőbeni versenyképességi helyzete tovább romlik.

- Szlovákia gazdasága a legnyitottabb az Európai Unióban, leginkább függ a kivitel alakulásától.
- A hazai össztermék struktúrájában 2013-ra az ipar hányada lecsökkent 15%-ra, ez a gazdaság egészségtelen szerkezetére utal. Gyakorlatilag minimális szintre csökkent az ország ipari teljesítménye, pedig a válság tapasztalatai azt mutatják, hogy a versenyképes ipari termelés nyújt biztos hátteret, világos perspektívát egy gazdaságnak, nem pedig a szolgáltatások.
- Szlovákia gazdaságának növekedését elsősorban nem a belső kereslet növekedése indukálja, hanem a kivitel alakulása, ami az ország külső gazdasági hatásokkal – konjunktúra, dekonjunktúra – szembeni

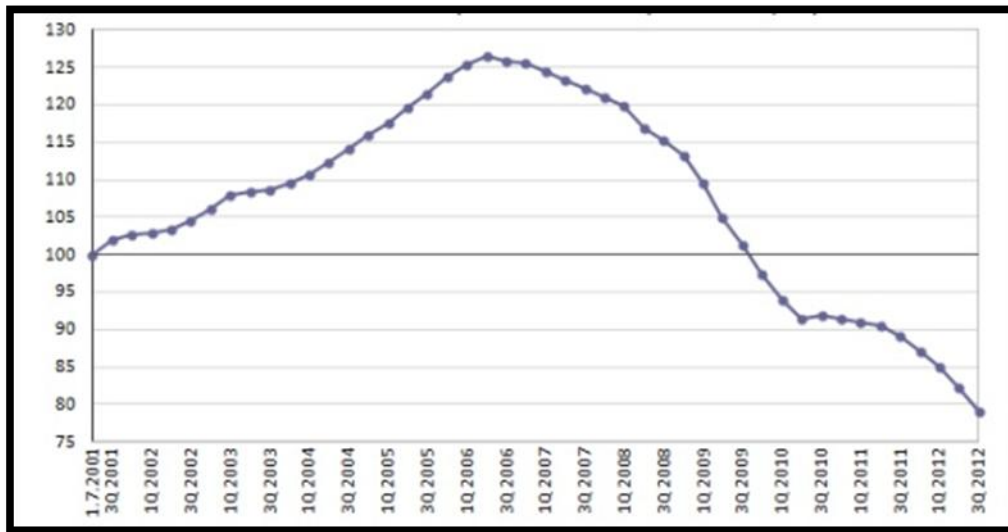
érzékenységet nagyon magasan tartja, ami az elkövetkező évtizedek várható, konstans dekonjunktúra jellemezte európai gazdasági környezetében sok kockázatot hordoz magában.

- A kivitel egy lábön áll, jelentős mértékben a gépjárműipar termékei iránti kereslet alakulásától függ. A kiviteli struktúrában a többi termékcsoporth nem meghatározó. A veszélyek csökkentése érdekében szlovák kivitel szerkezetét további versenyképes termékekkel mielőbb diverzifikálni kell.
- A szlovák gazdaság erősen duális szerkezetű. Az egyik oldalon a külföldi tulajdonú nagyvállalatok állnak, amelyek a kivitelén keresztül a hazai össztermék (GDP) növekedéséhez jelentősen hozzájárulnak, ám a bruttó nemzeti jövedelemre (GNI) kevés hatást gyakorolnak. A vállalatok profitjuk túlnyomó többségét kiviszik Szlovákiából. A gazdaság másik oldalán a túlnyomó többségében hazai tulajdonú kis- és középvállalkozások (KKV) és vállalatok vannak jelen. Szintén hozzájárulnak a bruttó nemzeti össztermékhez (GDP) és a foglalkoztatáshoz, valamint elsősorban ez a szektor járul hozzá legerősebben a bruttó nemzeti jövedelemhez (GNI), amely az ország valós gazdasági gyarapodásának mutatója. A GDP növekedése ellenére Szlovákia GNI-ja évek óta csökken, ami a dualitás fokozódására utal. A nagyvállalatok a GDP-n belüli részesedése egyre nagyobb, míg a KKV szektor teljesítménye folyamatosan csökken. Az elmúlt években a hazai KKV-k állandó forráshiánnyal küzdöttek, de ezt a szektort sújtják legjobban az utóbbi kormányok elhibázott gazdaságpolitikájának eredménye, így az adó- és járulékkerhek folyamatos emelkedése, a bürokratikus terhek növekedése, a jogszabályi környezet állandó változása stb.

A vállalkozási környezet belső tényezőinek alakulása

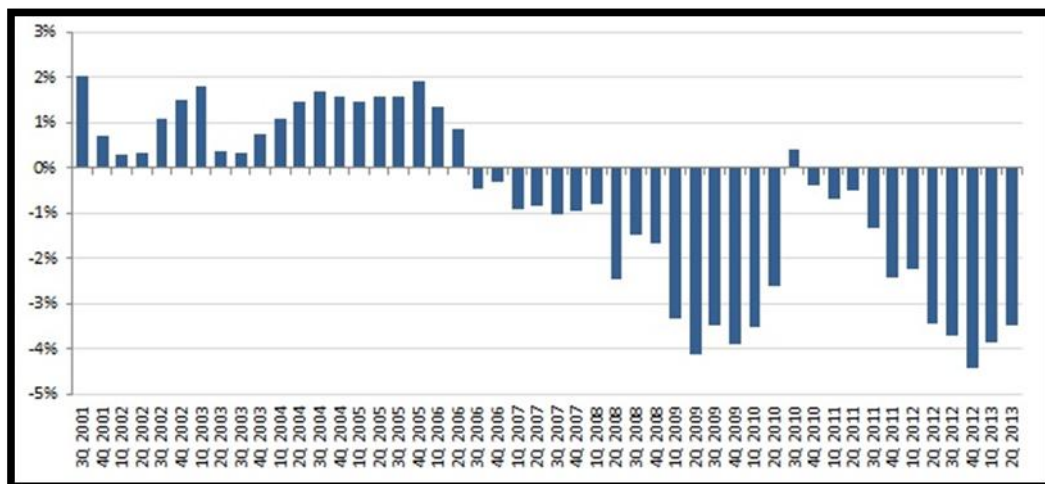
A Szlovákiai Vállalkozások Szövetsége (Podnikateľská aliancia Slovenska – PAS) 2001-től negyedévente rendszeres felmérését végez a vállalkozási környezet alakulásáról. Harminc egzakt, számszerűsíthető tényezőt vizsgálnak meg, ezek az alábbiak: a vállalkozások jogi, törvényi háttere, a jogérvényesítés, az adó- és járulékkerhek, a támogatáspolitiká, a források hozzáférhetősége stb. A kiértékelt adatok ábrázolása a vállalkozási környezet indexe (index podnikateľského prostredia – IPP) folyamatgörbén történik:

Ábra: A vállalalkozási környezet index alakulása éves bontásban (2001-2012)

Forrás: Szlovákiai Vállalkozások Szövetsége (Podnikateľská aliancia Slovenska – PAS)

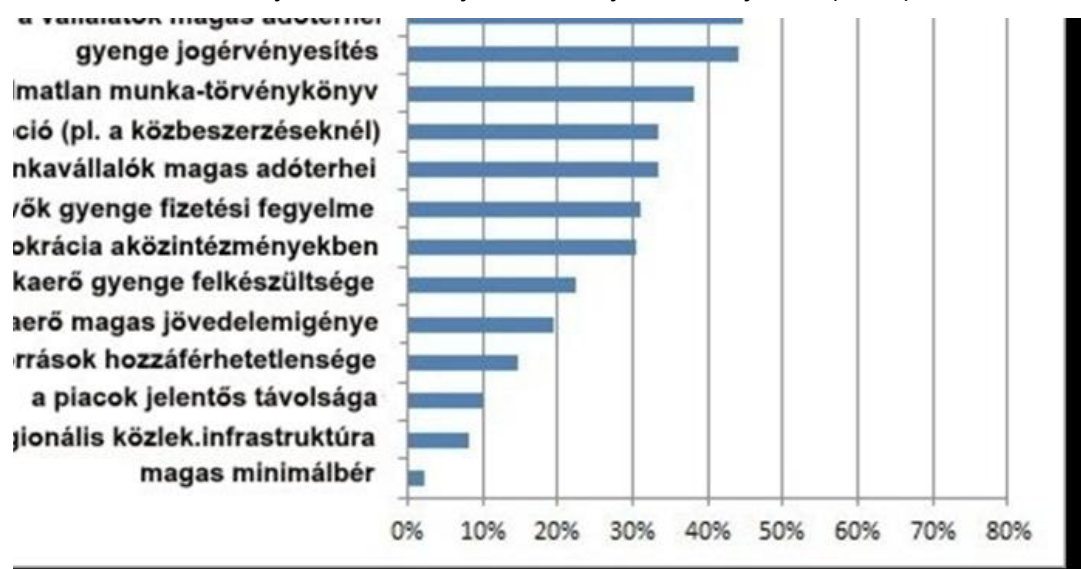
Ábra: A vállalalkozási környezet indexének alakulása negyedéves bontásban (2001-2013) az előző negyedév tükrében

Forrás: A Szlovákiai Vállalkozások Szövetsége (Podnikateľská aliancia Slovenska – PAS)

A Szlovákiai Vállalkozások Szövetsége (Podnikateľská aliancia Slovenska-PAS) 2013 novemberében további felmérést végzett vállalkozók és vállalatvezetők körében. A felmérés arra kereste a választ: a vállalalkozási környezetet hátrányosan befolyásoló és az alább feltüntetett tényezők közül melyik ötöt tartják a legsúlyosabbnak.

Ábra: A vállal­ko­zási kör­nye­zetet hátrányo­san be­fo­lyá­so­ló té­nye­zők (2013)

Forrás: A Szlovákiai Vállalkozások Szövetsége (Podnikateľská aliancia Slovenska – PAS)

A fenti felmérések alapján jól látható, hogy a Szlovákia nemzetközi versenyképességi helyzete és azon belül kiemelten a vállal­ko­zási kör­nye­zet a kétezres évek közepétől gyorsuló ütemben romlik. A legnagyobb problémát a magas járulé­k-, illetve adóterhek jelentik, de jelentős problémát jelent a vállal­ko­zások jogérvényesítési képességének alacsony foka is.

Dél-Szlovákia/Felvidék gazdasági helyzetének alakulása

A 17 dél-szlovákiai járásban élők (magyarok, szlovákok és más nemzetiségűek) életszínvonala az utóbbi évtizedekben alaposan megváltozott, különösen, ha összehasonlítjuk az ország középső és északi térségeiben élők életszínvonalával. A 17 déli járás a kilencvenes évek derekáig Szlovákia (korábban Csehszlovákia mint szövetségi állam része) legfejlettebb térségei közé tartozott annak köszönhetően, hogy az itt élők jelentős része két műszakban dolgozott. Ledolgozta napi nyolc óráját a munkahelyén, azután pedig a "második műszakban" dolgozott saját kertjében, szőlőültetvényén, üvegházában vagy fóliasátrában. A fenti tényezők miatt a bruttó nemzeti összterméken belül az erre a térségre eső hányad jelentős volt, Pozsony leszámítva meghaladta a további térségekre eső hazai összterméki hányadot. Az itt élő családok jövedelme és életszínvonala a többi térségben élő családok jövedelméhez viszonyítva magasabb volt.

Csupán húsz esztendő – történelmi távlatokban nagyon rövid idő – elég volt ahhoz, hogy a viszonylagos jó helyzet alaposan megváltozzon. A Szlovákia megalakulását követő két évtized alatt Dél-Szlovákia helyzete radikálisan megváltozott, mára a Csallóköztől keletre, a Bodrogköz­ig, Ung-vidékig húzó­dó térség, a 14 déli szlovákiai járás egy

összefüggő leszakadó térséggé vált. Szlovákia jelenlegi gazdaságfejlődési csomópontjai egyértelműen Pozsonytól a Vág-mentén haladva egészen a Magas-Tátráig húzódnak. A fejlődőképes térségek közé tartozik továbbá a Felső-Nyitra mente, a Felső-Garam mente és a Hegyhát (Záhorie).

Ebben a kirekesztő, hátrányos megkülönböztetéstől sem mentes gazdaságpolitikában elvitathatatlan a mindenkori kormányok szerepe, hiszen a területfejlesztés, a gazdaságfejlesztés eszközei a mindenkori kormány kezében vannak. Különösen tetten érhető a negatív megkülönböztetés jelensége Szlovákiában, ahol az európai uniós források felhasználása a 28 tagország közül a leginkább központosított. Erre szolgáljon példaként az a tény, hogy a régióbeli települések fejlődését szolgáló források, a Regionális Operatív Program (újabban Integrált Regionális Operatív Program) tervezése, a pályázatok elbírálása és a támogatás megítélése mind központosítva van, az egyik minisztérium kezében összpontosul. Az Európai Unió más országaiban nem találunk példát az ilyen mértékű központosításra. Ez a példa is jól alátámasztja térségünk hátrányosan megkülönböztetett helyzetét, amelynek eredménye a fejlesztések elmaradása és ebből következően térségünk egyre inkább leszakadó jellege. Nem véletlen talán az sem (az eddig felsoroltak következménye), hogy a fiatalok közül arányaiban a legtöbben éppen Dél-Szlovákia térségéből vándorolnak el, és nem Kelet-Szlovákia leszakadó térségeiből, ahol a lakosság egy része teljesen kiközösítve, szegregáltan él.

A két évtizedre jellemző tendencia alól kivételt képez az az időszak, amikor a szlovákiai magyarság politikai képviselete egységessé vált, és 1998–2006 között két kormányzati időszakban kormánytényező volt. Ebben az időszakban az országot alkotó nemzetrészek közötti feszültség látványosan csökkent, fokozottabb figyelem irányult térségünk, Dél-Szlovákia gazdasági igényeinek kielégítésére. A területfejlesztés és a gazdaságfejlesztés egyes részterületein komoly sikerek, fejlődés volt tapasztalható. A térség számos területen ledolgozta más régiókkal szembeni viszonylagos hátrányát, fejlődésnek és gyarapodásnak indult.

A leglátványosabb siker minden bizonnyal a Komáromi Selye János Egyetem megalapítása volt 2003-ban, szimbolikus jelentőségű volt továbbá a Mária Valéria híd újjáépítése 2001-ben. Jelentős volt a későbbi fejlesztések alapját megteremtő R2-es déli gyorsforgalmi út elkerülő szakaszainak megépítése 2005 után.

Az elemzők egy része azonban úgy értékeli az időszakot, hogy az akkori gazdasági és területi fejlődés nem volt kellően széleskörű, a kormánykoalícióban eltöltött nyolc év folyamán több figyelmet kellett volna fordítani a közlekedési infrastruktúra fejlesztésére és a munkahelyteremtésre. Szükséges azonban leszögezni, hogy ezekben az ágazatokban a magyarság politikai képviseletének erőteljesebb kormányzati szerepvállalása objektív, politikai okok miatt nem vált lehetővé. 2006-tól a dél-szlovákiai térség gyorsuló leszakadása

figyelhető meg. Nem mellékes körülmény, hogy ebben az időszakban, 2009-ben megszűnt a szlovákiai magyarság egységes politikai képviselte.

Dél-Szlovákia/Felvidék járásainak országon belüli versenyképessége

A Szlovákiai Vállalkozások Szövetsége (Podnikateľská aliancia Slovenska) 2011-ben felmérte a jelenlegi 79 szlovákiai járás versenyképességét. A alábbi tényezőket vizsgálták: milyen a járás közlekedési infrastruktúrája, megközelíthetősége, mennyire vállalkozóbarát környezet fogadja a beruházót az adott járásban, milyen a járás intézményrendszere, mennyi gonddal kell megküzdenie az adott járásban a vállalkozóknak.

A kutatás eredménye azt mutatja, hogy a Komáromi járástól keleti irányba haladva Dél-Szlovákiában egészen Bodrogközig és az Ung-vidékig minden járás a táblázat alsó harmadában, a 46-77. helyek valamelyikén szerepel. Ez a vizsgálat Dél-Szlovákiának a Csallóköztől keletre, egészen Bodrogközig húzódó térségét egyértelműen hátrányos helyzetű, leszakadó nagytérségként mutatja. A felmérés alapján a másik oldalon a Csallóköztől Nyitra irányában a Felső-Nyitra vidékén keresztül egészen Vág északi folyásáig egy jól körülhatárolható, aránylag fejlett térség található. A Csallóköznek mint magyarlakta területnek előnye, hogy Pozsony közvetlen közelében helyezkedik el, tágabb vonzáskörzetéhez tartozik.

Táblázat: A dél-szlovákiai járások országon belüli versenyképességi helyzete (2011)

Helyezés	Járás
7.	Szenci járás
13.	Galántai járás
14.	Kassa város
24.	Nyitrai járás
25.	Dunaszerdahelyi járás
27.	Vágsellyei járás
46.	Érsekújvári járás
48.	Lévai járás
49.	Nagymihályi járás
51.	Kassa-vidéki járás
53.	Komáromi járás
59.	Rozsnyói járás
62.	Losonci járás
71.	Tőketerbesi járás

75.	Nagyőrcei járás
76.	Rimaszombati járás
77.	Nagykürtösi járás

Forrás: Szlovákiai Vállalkozások Szövetsége (Podnikateľská aliancia Slovenska)

Életszínvonal – egy főre jutó össztermék

A területi különbségek alakulását jól szemlélteti az egyes szlovákiai régiókban élők életszínvonalának alakulása 2015-ben, amelyet a vásárlóerő-paritáson számolt egy főre eső GDP-értéke fejez ki. Ebben az összehasonlításban, amelyet az Eurostat NUTS II szinten, azaz a nagyrégiók szintjén évente elvégez, azonnal kiütközik Szlovákia egyik legkomolyabb problémája, mégpedig a hatalmas regionális különbségek.

Táblázat: Az Európai Unió átlagához viszonyított egy főre eső GDP vásárlói paritáson számolva (2015)

	A GDP/fő vásárlói paritáson az EU átlagához (EU 27 GDP/fő =100%)	
	2005	2015
Szlovákia	60	77
Pozsony megye	146	188
Nagyszombat megye	65	83
Trencsén megye	53	67
Nyitra megye	53	66
Zsolna megye	49	67
Besztercebánya megye	43	56
Eperjes megye	35	46
Kassa megye	51	62

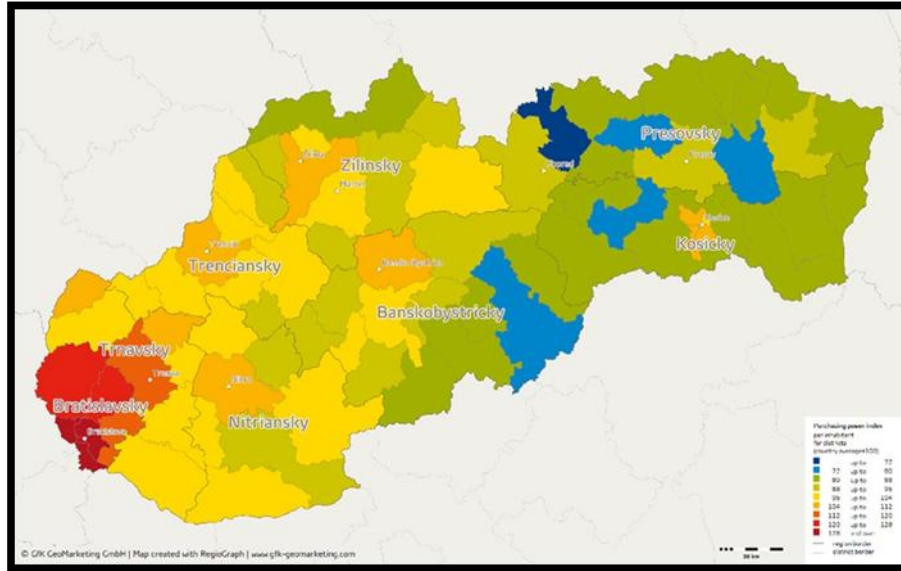
Forrás: Eurostat

Nyugat-Szlovákia nagyrégiója magában foglalja Nagyszombat, Nyitra és Trencsén megyét. Közép-Szlovákia nagyrégiójába tartozik Besztercebánya és Zsolna megye, Kelet-Szlovákia nagyrégióját Kassa megye és Eperjes megye képezi.

Szlovákia lakosságának vásárlóerejét járási lebontásban az alább látható ábra rögzíti. Minél inkább pirosba, narancssárgába hajlik a járás, az országos átlaghoz viszonyítva annál magasabb az adott járás lakosságának vásárlóereje. A Sárga szín jelenti

az átlagos értéket, míg a zöld és a kék az országos átlagtól leginkább lemaradó járásokat jelöli.

Térkép: Szlovákia lakosságának vásárlóereje (2012)

Forrás: GfK Geomarketing GmbH

Összegzés

Összességében kijelenthető, hogy Dél-Szlovákiának az országon belüli gazdasági helyzete az önálló Szlovákia létrejötte óta jelentősen romlott. Míg a 90-es években az egy főre jutó GDP alapján a dél-szlovákiai területek az egyik legfejlettebbeknek számítottak, addig mára a Pozsony vonzáskörzetébe tartozó Csallóközt leszámítva a régió Szlovákia leszakadó térségei közé tartozik.

A szlovák makrogazdaság legfőbb jövőbeli kihívásai

A jövő tekintetében Szlovákia gazdasága több olyan komoly problémával küzd, amelyeket mihamarabb le kell küzdenie, különben jövőbeli kilátásai jelentősen leromlanak.

- Szlovákia gazdasága a legnyitottabb az Európai Unióban, leginkább függ a kivitel alakulásától;
- Szlovákia gazdaságának növekedését elsősorban nem a belső kereslet növekedése indukálja, hanem a kivitel alakulása; ez az ország külső gazdasági hatásokkal – konjunktúra, dekonjunktúra – szembeni érzékenységét nagyon magasan tartja, ami az elkövetkező évtizedek várható európai gazdasági környezetében (konstans dekonjunktúra) sok kockázatot hordoz magában.
- A kivitel egy lábbon áll, jelentős mértékben a gépjárműipar termékei iránti kereslet alakulásától függ. A többi termékcsoporthoz képest a kiviteli struktúrában nem meghatározó. A

veszélyek csökkentése érdekében a szlovák kivitel szerkezetét további versenyképes termékekkel mielőbb diverzifikálni kell.

- A szlovák gazdaság erősen duális szerkezetű. Az egyik oldalon a külföldi tulajdonú nagyvállalatok állnak, amelyek a kivitelén keresztül a hazai össztermék (GDP) növekedéséhez jelentősen hozzájárulnak, viszont a bruttó nemzeti jövedelemre (GNI) kevés hatást gyakorolnak. A vállalatok profitjuk túlnyomó többségét Szlovákiából kiviszik. A gazdaság másik oldalán a túlnyomó többségében hazai tulajdonú kis- és középvállalkozások (KKV) és vállalatok vannak jelen. Szintén hozzájárulnak a bruttó nemzeti össztermékhez (GDP) és a foglalkoztatáshoz, valamint elsősorban ez a szektor járul hozzá legerősebben a bruttó nemzeti jövedelemhez (GNI), amely az ország valós gazdasági gyarapodásának mutatója. A GDP növekedése ellenére Szlovákia GNI-ja évek óta csökken, ami a dualitás erősödésére utal. A nagyvállalatok GDP-n belüli részesedése egyre nagyobb, míg a KKV szektor teljesítménye folyamatosan csökken. Az elmúlt években a hazai KKV-k állandó forráshiánnyal küzdöttek, valamint őket sújtják legjobban a legutóbbi kormányok elhibázott gazdaságpolitikájának eredményei: így az adó- és járulékkerhek folyamatos emelkedése, a bürokratikus terhek növekedése, a jogszabályi környezet állandó változása stb.
- El kell dönteni, hogy az energiaellátás vállalkozás vagy közérdekű szolgáltatás keretében történjen-e. A társadalmi igények figyelembevételével mellett az energiaárak gyakran indokolatlan, művileg fenntartott magas árát tekintve indokoltá válik a nonprofit jellegű közérdekű energiaszolgáltatás. A monopolhelyzet megszüntetését követően ugyanis az Európai Unió belül még mindig Szlovákiában kínálják az egyik legmagasabb áron a vállalkozói és vállalati szektornak a szolgáltatott villamos energiát. A lakossági földgáz és a villamos energia ára a monopolhelyzet megszüntetését követően még ma is a legmagasabb a visegrádi négyek közül.

A Dél-Szlovákia gazdasági fejlesztési területének meghatározása Szlovákián belül

Amint arra fentebb utaltunk, nagyon nehéz meghatározni Dél-Szlovákiának a szlovákiai gazdaság belüli gazdasági erejét. Néhány példával mégis megkíséreljük szemléltetni a helyzetet. Az egyszerűség és a források jobb hozzáférhetőségének az érdekében a legáltalánosabban elfogadott módszert alkalmazzuk, azaz, a járási szintből indulunk ki. Ahogyan a korábbi fejezetekben említettük, Szlovákia 79 járásra tagolódik,

mégpedig oly módon, hogy Pozsonyt 5, Kassát pedig 4 járás alkotja. Mi a két várost egy egységnek tekintjük, így tehát 72 járással fogunk számolni.

Dél-Szlovákia gazdasági erejének a felvázolásakor 16 járást vettünk alapul. Pozsony és Kassa városokat az elemzésekbe általában beszámítottuk, bizonyos esetekben viszont kihagytuk. A két város problematikus voltára mindazonáltal fel kell hívni a figyelmet. Noha hagyományosan a magyar vidék részét képezik, napjainkra nagyon lecsökkent az ott élő magyarok száma. Hogy mi mégis inkább Pozsonynak és Kassának a déli régióhoz való kapcsolását választottuk, az a következő okok miatt történik:

- a két város Dél-Szlovákiában fekszik,
- a kislétszámú magyar lakosság ellenére még sok magyar kulturális, tudományos és civil szervezet székhelye,
- nagyon sok magyar oda jár dolgozni, tanulni,
- a magyar közgondolkodás még mindig "magyar" városoknak tartja őket.

A felsoroltak ellenére tény, hogy a bennük koncentrálódó ipar miatt a magyar vidék adatait jelentősen feljavítják.

Végül megjegyezzük, hogy minden esetben (járások kiterjedése, népszámlálási adatok, gazdasági adatok) a 2011-es esztendő számaiból indultunk ki. Ezekből az adatokból a következő eredményekre lehet jutni: Szlovákia területe 49 034 km², lakosainak száma 5 397 036 fő, közülük 458 467 fő (8,5%) vallotta magát magyarnak.

Táblázat: A magyarság aránya Szlovákia egyes térségein, városain belül (2011)

	kiterjedés [km ²]	lakosok száma		a magyarság aránya [%]
		összesen	ebből magyar	
Pozsony*	367,7	411 228	14 119	3,43
Szenc	369,9	66 265	9 134	13,78
Dunaszerdahely	1 074,6	116 492	87 349	74,98
Galánta	641,7	93 594	32 793	35,04
Komárom	1 100,1	103 995	66 356	63,81
Érsekújvár	1 347,1	144 417	48 483	33,57
Nyitra	870,7	159 143	9 076	5,70
Vágsellye	355,9	53 286	16 717	31,37
Léva	1 551,1	115 367	28 085	24,34
Nagykürtös	848,2	45 562	10 939	24,01
Losonc	825,6	74 861	17 338	23,16
Rimaszombat	1 471,1	84 889	30 516	35,95
Nagyróce	730,3	40 400	7 738	19,15
Rozsnyó	1 173,3	63 351	16 103	25,42
Kassa*	237,1	240 433	6 382	2,65
Kassai-vidék	1 541,3	119 227	11 845	9,93

Töketerebes	1 073,5	106 072	28 145	26,53
Nagymihály	1 019,3	110 842	12 122	10,94
összesen	16 588,5	2 149 424	453 240	21,09
átlag (16 járás, 2 város)	921,58	119 412	25 180	25,77
átlag (16 járás)	998,46	93 610	27 046	28,61

Forrás: Horbulák Zsolt, a 2011-es népszámlálási adatok és járások 2011-es kiterjedése alapján; *a két város kerületeinek (valójában járásainak) az összege

A fenti táblázatból kiolvasható, hogy a vizsgált területen él a szlovákiai magyarság döntő többsége. Amennyiben a kiindulási alap 16 járás és 2 nagyváros, a következő számokat kapjuk:

- a terület kiterjedése: 16 588,5 km²,
- a terület aránya Szlovákián belül: 33,83%,
- a terület lakossága: 2 149 424 fő,
- a területen élők aránya Szlovákián belül: 39,82%,
- a területen élő magyarok száma: 453 240 fő,
- a területen élő magyarok aránya: 21,89%,
- a területen élő magyarok aránya a magyarságon belül: 98,86 %.
-

Amennyiben a két nagyvárost kivesszük a táblázatból, és csak a 16 járást vesszük figyelembe, az eredmények a következőképpen módosulnak:

- a terület kiterjedése: 15 983,7 km²,
- a terület aránya Szlovákián belül: 32,60%,
- a területen élők száma: 1 497 763 fő,
- a területen élők aránya Szlovákia lakosságán belül: 27,75%,
- a területen élő magyarok száma: 432 739 fő,
- a területen élő magyarok aránya: 28,89%,
- a területen élő magyarok aránya a magyarságon belül: 94,39%.

A járási beosztás aránytalanságai

A táblázat azt is mutatja, hogy arányait tekintve mennyivel tér el egy “átlagos magyar” járás az országos átlagos járástól:

Amíg egy átlagos “magyar” járás kiterjedése 921,58 km², addig egy átlagos szlovákiai járásé 681,06 km². Egy déli járás tehát 1,35 %-kal, azaz harmadával nagyobb, mint a szlovák átlag. Ha csupán az 56 “szlovák” járást vesszük figyelembe, még rosszabb a kép. A 921,58 km²-rel szemben most már csak 610,67 km²-t lehet szembeállítani, így a déli járások már több mint másfélszeresei – 151 % – egy szlováknak. Ha viszont valóban a “magyar” járásokat vesszük figyelembe a nagyvárosok nélkül, így az átlagos terület 998,46

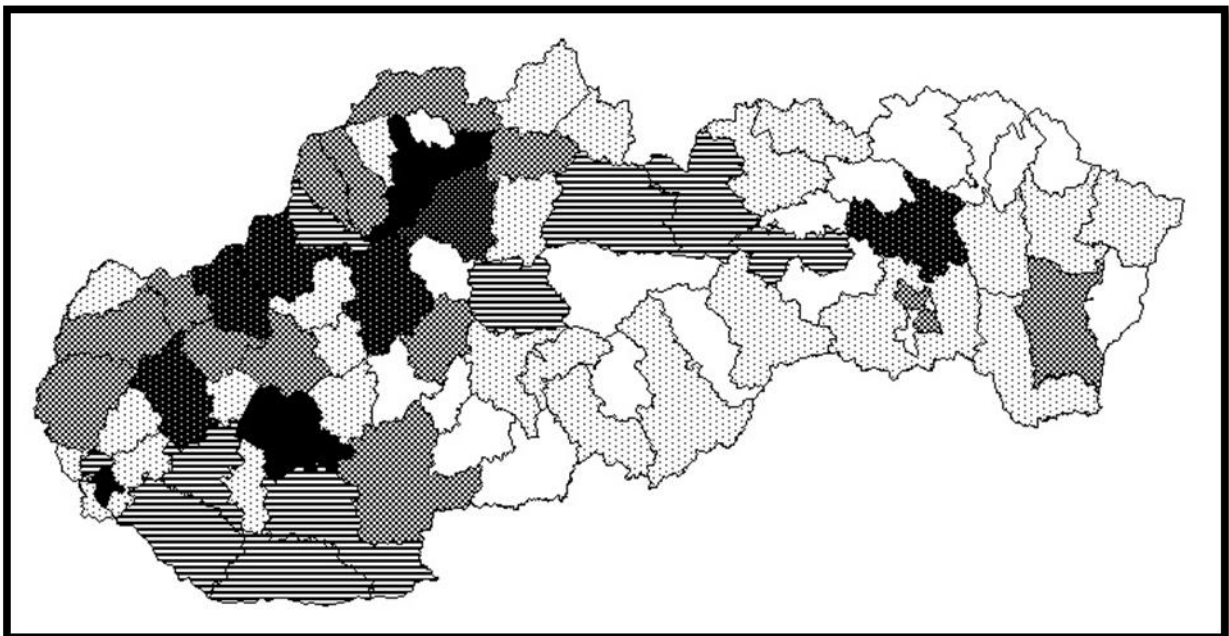
km², a számok következőképpen romlanak: 1,46 % illetve 1,64 %! Sok egyéb mellett mindez azt is jelenti, hogy a “magyar” járások mennyiségi mutatója esetlegesen nem is rosszabb az országosnál, az egy főre eső számok tekintetében azonban már látszik a lemaradás. Egy “magyar” járásban a járási székhely relatíve távolabb van, mint a “szlovák” járásokban, és ez értelemszerűen az abban a járásokban élő szlovákokat is sújtja.

Egy átlagos “magyar” járásban – a városokat nem számítva – 93 610 lakos él, egy átlagos “országos” járásban 68 317, így a “magyar” járásokban 37 %-kal több ember lakik, mint egy átlagosban. Ha a “magyar” járásokba még beleszámítjuk a szlovákiai nagyvárosokat is, az átlag 119 412 lakosra nő, tehát az arány a magyarság kárára még jobban torzul: 1:1,75 lesz.

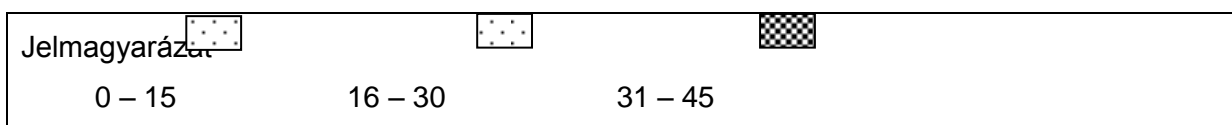
A hátrányos területi beosztásnak a dél-szlovákiai/felvidéki gazdaságra gyakorolt hatásai

A következő részben néhány gazdasági adatot tekintünk át, amely még plasztikusabbá teszi a déli régió elmaradottságát. Elsőként vizsgáljuk meg az üzemek számát járási szinten. Üzem szó alatt a statisztikai kimutatás önálló, legalább 20 embert foglalkoztató gazdasági egységet ért, amely ipari jellegű tevékenységet folytat, és erről kimutatást készít.

Térkép: Üzemsűrűség járási szinten (2011)

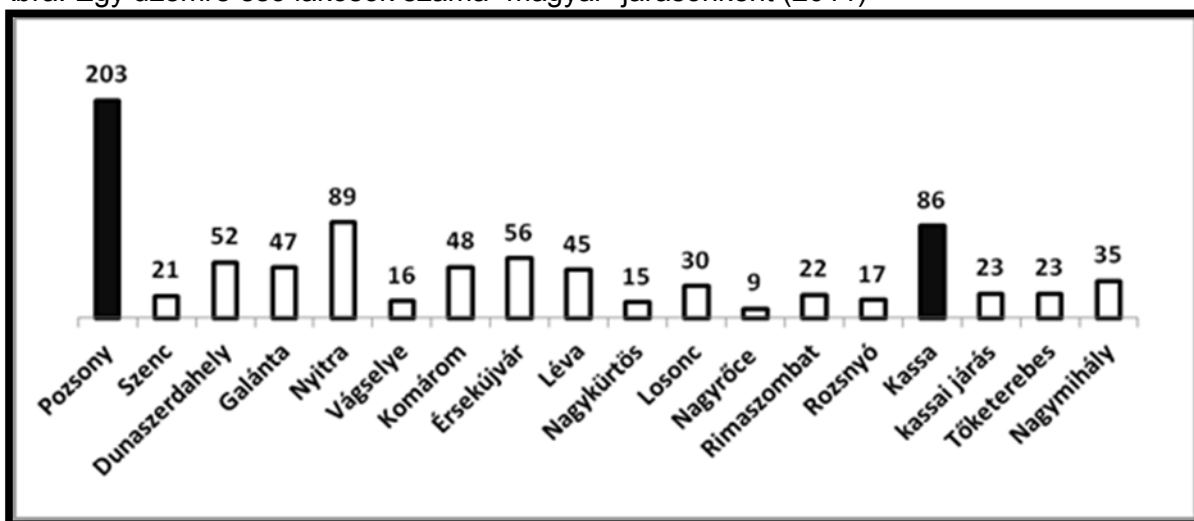

Forrás: Ročenka priemyslu (2012) alapján - saját szerkesztés

Az iparosodás fenti mutatója alapján jól elhatárolható egymástól nyugat és kelet, illetve észak és dél. Szlovákia legiparosodottabb vidékei a Vág folyó középső, továbbá a Nyitra folyó északi folyásának a vidéke. A 16 “magyar” járásból négy éri el az országos értéket, egy pedig legiparosodottabbak közé tartozik: a Nyitrai járásban azonban a magyarok már jelentős kisebbségben élnek. Meg kell azonban jegyezni, hogy az egyes járásokban található üzemek abszolút számban vannak feltüntetve, így egy kisebb kiterjedésű járásban értelem szerűen kevesebb üzem található. A térképen mégis jól kirajzolódnak a szlovákiai ipari körzetek kontúrjai.

Ábra: Egy üzemre eső lakosok száma “magyar” járásonként (2011)

Forrás: <http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/> adatai alapján Horbulák Zsolt

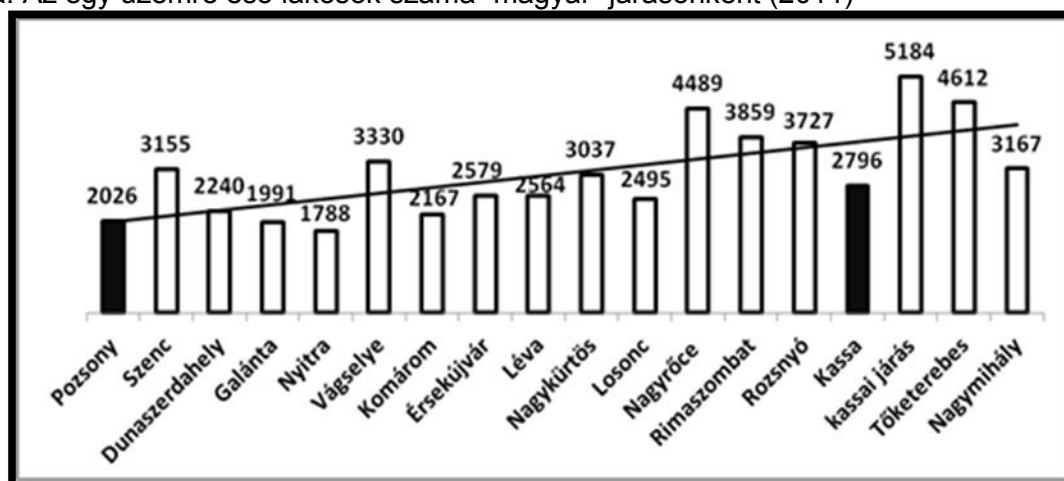
Szlovákia teljes területén 2011-ben 2 421 üzem működött, ez járásonként átlagosan 33,625 üzemet jelent. A 16 “magyar” járásból hét érte el az országos értéket, Pozsony és Kassa magától értetődően magasan felette áll az átlagnak. Szlovákia legtöbb üzemmel rendelkező járása, a Nyitrai, szintén a déli régióban található.

Tekintettel arra, hogy a két nagyváros a nyelvhatáron túl fekszik, és mivel a szlovákság számára még nagyobb központot jelentenek, nem lehet figyelembe venni őket egyik oldalon sem. Az az etnikai arányok miatt a legtöbb üzemmel rendelkező Nyitra is torzít. Az üzemek száma Pozsony és Kassa nélkül 2132. Az 54 “szlovák” járásban 1584 üzem, azaz járásonként 29,33 található. A 16 “magyar” járásban 548, vagyis járásonként átlagosan 34,25 működik. A magyar járások átlaga tehát látszólag magasabb, mint a szlovákoké, nem szabad azonban arról megfeledkezni arról, hogy a déli járások területileg lényegesen nagyobbak, népesebbek. Amíg egy “szlovák” járás területe 68,21%-a egy “magyarnak”, addig iparilag 85,31%-ra közelítik meg magyar átlagot. Kilenc “magyar” járás átlaga marad el az országos átlagtól. Ha ezeket a adatokat csupán a szlovák járások

adataival vetjük össze, 8:8-hoz arányt kapunk. Országos nézőpontból a fenti mutató alapján a magyar vidék relatív fejlettsége csupán abban rejlik, hogy a magyar járások nagyobbak a szlovákoknál.

A lakossági arányt figyelembe véve már módosul a helyzet. Az egy szlovákiai üzemre vetített lakosságszám átlagosan 2 229 fő, a magyar átlag azonban a nagyvárosokkal együtt 3 067 fő – az országos 72,68%-a, Kassa és Pozsony nélkül pedig 3 149 fő – vagyis az országos átlagnak már csak 70,78%-a.

Ábra: Az egy üzemre eső lakosok száma "magyar" járásonként (2011)

Forrás: <http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/> adatai alapján - Horbulák Zsolt

A fenti ábrán a lineáris trendvonal azt is szemlélteti, milyen mértékben érvényesül a dél-szlovákiai/felvidéki járásokban a nyugat-keleti szembenállás, hogyan csökken az üzemek száma, egyúttal miként nő az egy üzemre eső lakosok száma kelet felé haladva.

Nagyvállalatok Dél-Szlovákiában/Felvidéken

Végül nézzük meg a déli régió gazdasági erejét abból a szemszögből, mennyire képes magához vonzani a forgalom alapján legnagyobb vállalatokat. Az elemzéskor a Trend gazdasági hetilap által 2012. június 28-án közreadott listából indultunk ki. A 2.3.2 táblázatba nem vettük fel a két nagyvárost, mivel a nagyvállalatok jellegükből kifolyólag gyakran telepednek meg az országos jelentőségű központokban. A 200 cégből Pozsonyban 81-nek, Kassán pedig 10-nek van a székhelye.

Táblázat: A 16 db járásban található 200 legnagyobb forgalmú vállalat telephelye

sor- rend	vállalat neve	telephely	magyarság aránya a településen [%]	forgalom [1000 €]
4.	Samsung Electronics Slovakia kft.	Galánta	30,54	3 167 764

sor- rend	vállalat neve	telephely	magyarság aránya a településen [%]	forgalom [1000 €]
24.	Duslo Rt.	Vágselye	14,15	459 774
34.	Getrag Ford Transmissions Slov. Rt.	Kenyhec	12,98	360 473
54.	Heineken Slovensko Rt.	Ógyalla	41,23	203 219
68.	SCA Hygiene Products Slovakia kft.	Gömörhorka	56,86	165 021
74.	CBA Slovakia kft.	Losonc	7,94	157 404
76.	SE Bordnetze-Slovakia kft.	Nyitra	0,02	155 215
83.	Rieker Obuv kft.	Komárom	53,88	138 125
86.	ThyssenKrupp Ferostav kft.	Érsekújvár	22,36	131 819
94.	Osram Rt.	Érsekújvár	22,36	120 643
100.	Šped-Trans Levice Rt.	Léva	9,19	117 153
106.	Matador Automotive Rt.	Verebély	3,78	107 940
126.	COOP Jednota fogyasztási szöv.	Érsekújvár	22,36	85 082
130.	Veľkoobchodný družstev. podn. Rt.	Léva	9,19	81 708
139.	De Miclén Rt.	Léva	9,19	78 194
144.	Penam Slovakia Rt.	Nyitra	0,02	76 225
146.	Metrans/Danubia Rt.	Dunaszerdahely	74,53	75 268
156.	ACHP Levice kft.	Léva	9,19	71 614
162.	COOP Jednota Nitra fogyaszt. szöv.	Nyitra	0,02	67 989
175.	Wertheim kft.	Dunaszerdahely	74,53	59 747
191.	COOP Jednota Galanta fogy. szöv.	Galánta	30,54	53 540
194.	Západoslov. vodár. spoločnosť Rt.	Nyitra	0,02	52 893
197.	In Vest kft.	Vágselye	14,15	50 517

Forrás: Trend, szlovákiai gazdasági hetilap (2012)

Mivel alapvetően befolyásolná az eredményt, ha a két nagyváros bármelyik (a “déli” vagy az “északi”) oldalra kerülne, így az arányok kiszámításakor most egyik oldalon sem vesszük őket figyelembe. A 200 nagyvállalat helyett tehát csak 109 céggel számolunk. Hasonlóképpen járunk el a lakosság számát, illetve a területet illetően: Pozsony és Kassa nélküli Szlovákia lakossága 4 745 375 fő, illetve Pozsony és Kassa nélkül Szlovákia területe 48 429 km². Ily módon számítva tehát a 16 járás a két nagyváros nélkül Szlovákia területének 33,0%-át teszi ki, lakosai azonos módon számolva az ország lakosságának 31,56%-át alkotják. Dél-Szlovákia 16 járásban a legnagyobb forgalmú vállaltok közül 23, azaz 21,1% székel. A legnagyobb vállalatok tehát Pozsony és Kassa torzító hatása nélkül is mintegy másfélszer nagyobb arányban fordulnak elő a szlovák vidéken, mint a déli területeken.

Az európai uniós támogatáspolitikája alakulása Szlovákiában

A Szlovák Köztársaság 2004. május 1-jén vált az Európai Unió teljes jogú tagállamává. A kezdeti időszakban a lakosság és a települési önkormányzatok bizakodva

várták, hogy a csatlakozást követően a támogatási források valóban segítséget nyújtanak majd az egyes régióknak és térségeknek, hogy azok az európai átlag szintjére emelkednek. A szlovákiai magyarság is bizakodva tekintett a lehetőségekre, hiszen a közösség tagjai által lakott járások már évtizedek óta a leszakadó régiók közé tartoztak. A települési önkormányzatok és a polgármesterek igyekeztek a lehető legtöbbet kihozni azokból a pályázati lehetőségekből, amelyek a helyben lakók mindennapi életét könnyíthetnék és segíthetnék.

2014-ben már egy tízéves időszak tapasztalatait értékelhetjük, ahogyan az egyes kormányok és a sajtó is teszi és tehetné. A sajtóban és szakmai körökben számos kritika érte a 2007–2013 programozási időszakot, hiszen az operatív programok pénzügyi keretének felhasználása finoman fogalmazva is gyengén sikerült. 2014 elején a rendelkezésre álló források 91%-volt lekötve, ugyanakkor a kifizetések időarányosan csak 51%-on álltak. Az egyes operatív programok tekintetében általános tény, hogy a forrásfelhasználással kapcsolatos elemzések kizárólag az országos eredményekkel foglalkoznak, szinte lehetetlen olyan elemzéssel találkozni, amely az egyes operatív programok teljesítményét regionális vagy lokális szinten vizsgálná.

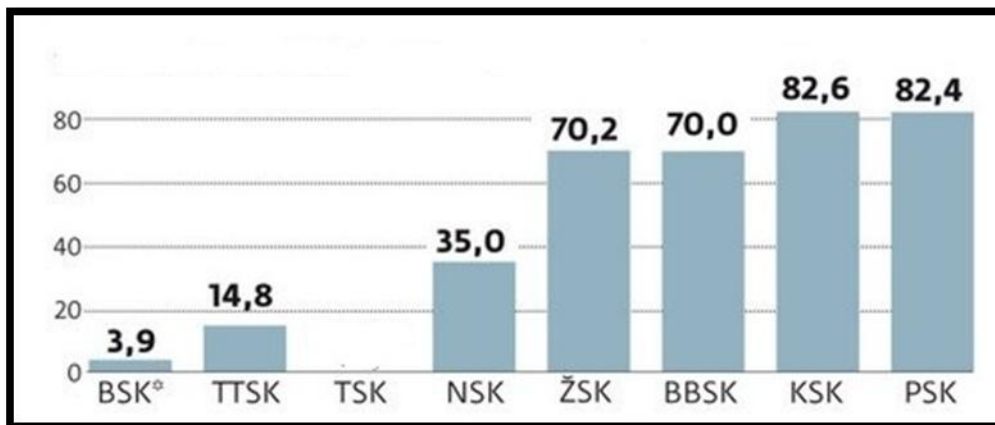
Az összehasonlító kimutatások hiánya miatt a Baross Gábor Terv szakértői úgy döntöttek, hogy az információkhoz való szabad hozzáféréstől szóló 211/2000. számú törvény értelmében lekérlik az önkormányzatok életében meghatározhatónak tekinthető támogatási programok eredményeit. Az adatokat a 2007–2013-as időszakra vonatkozóan és járási bontásban kérték ki.

A pontosság kedvéért le kell szögeznünk, hogy a járási szinten felhasználásra kerülő összegek adatait kértük le a Környezetvédelmi Operatív Program, a Vidékfejlesztési Operatív Program, valamint a Régiófejlesztési Operatív Program támogatásairól. Természetesen az egyes programok esetében a különböző alprogramok eredményeit is igényeltük, pl. a környezetvédelem kapcsán a csatornázásra, a hulladékgazdálkodásra stb. nyújtott támogatásokat is vizsgáltuk, hiszen így kimutatható, hogy az egyes támogatási formák melyik programból és mely járásokban voltak a legsikeresebbek. Az összesített adatokat ezt követően az adott járás lakosságához is arányosítottuk, azaz nem kizárólag azt vizsgáltuk, hogy egy-egy járás milyen összegű támogatásban részesült, hanem azt is, hogy ez egy lakosra bontva mennyit jelent. Azért fontos kiemelni ezt a vizsgálati módszert, mert nagyon torz adatokat kapnánk akkor, ha egy 25 000 lakosú járást egy 120 ezres lakosú járással kizárólag a támogatási összegek mértékének összehasonlításával vizsgálnánk meg. Természetes módon külön elemzést érdemelnek a dél-szlovákiai járások, melyekben a magyarság él.

Az első ábrán az európai uniós források megyei szintű lehívását fogjuk megvizsgálni. Saját bevallásuk szerint a megyei önkormányzatok a következő összegben használták fel az

Európai Unióból érkező, rendelkezésükre álló fejlesztési forrásokat a 2009–2013 közötti választási időszakban:

Ábra: Az Európai Unió forrásainak felhasználása Szlovákia megyéiben 2009–2013 között (millió €)

Forrás: www.sme.sk, a megyék bevallása alapján

Jelmagyarázat:

BSK – Pozsony megye, TTSK – Nagyszombat megye, TSK - Trenčín megye - nem közölte az adatait; NSK – Nyitra megye, ŽSK – Zsolna megye, BBSK – Besztercebánya megye, KSK – Kassa megye, PSK – Eperjes megye;

* Pozsony megye csupán egyetlen operatív program forrásait (Pozsony megye OP) használhatja fel.

Az fenti ábra adataiból kiolvasható, hogy Kassa, Eperjes, Besztercebánya, Zsolna megye (keleti megyék) hívta le a legtöbb forrást. A négy megye közül a két déliben magyar lakosság és települések is érintettek voltak. A képet árnyalja, ha az egyes megyéken belül az uniós forrásokból finanszírozott beruházásokat is vizsgáljuk.

Operatív programok vizsgálata - Környezetvédelmi Operatív Program – 2007-2013

Az egyik legnagyobb figyelemmel kísért támogatási program a Környezetvédelmi Operatív Program volt.

Elsőként vizsgáljuk meg a csatornázásra szánt támogatások mértékét. Az összesített adatok szerint a legsikeresebb járások a következők voltak:

Táblázat: Környezetvédelmi Operatív Program, csatornázásra fordított források járási bontásban

Járás neve	Abszolút összeg (m €)	Egy főre jutó támogatás (€)
Malacka (Malacky)	32,5	480,19
Breznóbánya (Brezno)	23,9	373,40
Liptószentmiklós (Lipt. Mikuláš)	29,3	404,69
Trencsénteplic (Turčianske Teplice)	5,8	355
Szinna (Snina)	13,6	357,83

Forrás: Szlovákia Környezetvédelmi Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

Táblázat: Környezetvédelmi Operatív Program, árvízvédelemre fordított források járási bontásban

Járás neve	Abszolút összeg (m €)	Egy főre jutó támogatás (€)
Miava (Myjava)	7,5	273,36
Bártfa (Bardejov)	12,4	159,22
Homonna (Humenné)	2,9	138,10
Sztropkó (Stropkov)	5,3	256,43
Felsővízköz (Svidník)	7	212,59

Forrás: Szlovákia Környezetvédelmi Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

Táblázat: Környezetvédelmi Operatív Program, megújuló energiahordozókra, levegővédelemre fordított források járási bontásban

Járás neve	Abszolút összeg (m €)	Egy főre jutó támogatás (€)
Gyetva (Detva)	3,3	102,56
Zsarnóca (Žarnovica)	3,1	116,78
Miava (Myjava)	3,6	131,32
Kassa IV. (Košice IV.)	12,3	335,11
Varannó (Vranov nad Topľou)	11,4	143,53

Forrás: Szlovákia Környezetvédelmi Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

Táblázat: Környezetvédelmi Operatív Program, hulladékgazdálkodásra – hulladéktelepek megszüntetése, gyűjtőudvarok létesítése – fordított források járási bontásban

Járás neve	Abszolút összeg (m €)	Egy főre jutó támogatás (€)
------------	-----------------------	-----------------------------

Selmecebánya (Banská Štiavnica)	5	305,35
Garamszentkereszt (Žiar nad Hronom)	27,3	567,01
Gölnicbánya (Gelnica)	4,2	291,25
Szinna (Snina)	8,3	415,26
Lőcse (Levoča)	8	240,52

Forrás: Szlovákia Környezetvédelmi Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

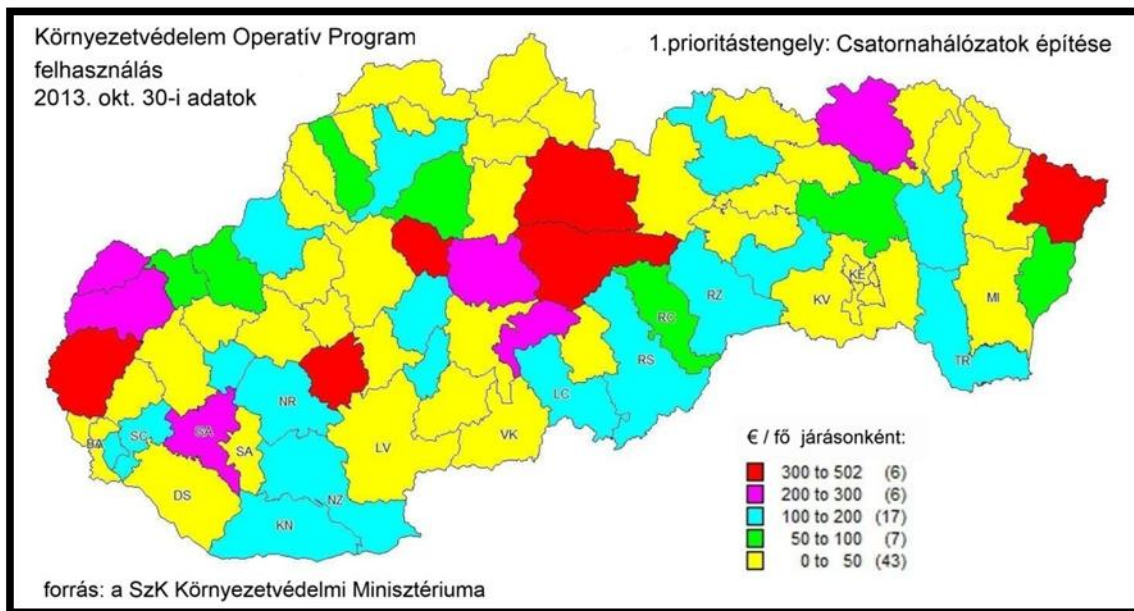
Táblázat: Környezetvédelmi Operatív Program első négy alprogramja esetében a magyarok által lakott járásokban az egy főre vetített támogatások mértéke

<i>Járás</i>	<i>Csatornázás</i>	<i>Árvízvédelem</i>	<i>Biomassza, levegő</i>	<i>Gyűjtőudvar hulladékgazd.</i>
	összeg/lakos	összeg/lakos	összeg/lakos	összeg/lakos
Szenc	156,67	0	0	13,11
Losonc	146,69	0	0	218,59
Nagyróce	58,02	0	21,45	33,09
Rimaszombat	135,76	0	36,89	3,99
Nagykürtös	44,62	21,89	0	179,66
Dunaszerdahely	47,27	0	0	93,26
Galánta	228,79	0	3,61	183,73
Nyitra	97,06	0	13,92	67,73
Komárom	149,31	35,62	0	51,96
Léva	187,77	36,96	19,6	94,27
Érsekújvár	135,96	0	0	20,89
Vágselye	0	0	42,91	44,74
Kassa-vidék	0	22,96	3,02	17,25
Nagymihály	30,33	0	11,75	49,95
Rozsnyó	157,58	0	0	9,87
Tőketerebes	131,37	4,32	0	9,27

Forrás: Szlovákia Környezetvédelmi Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

Külön figyelmet érdemel az a szinte már abszurdnak mondható helyzet, hogy míg a Somorja – Dunaszerdahely – Komárom tengely mentén található az ország legnagyobb ivóvízkészlete, addig éppen az ezen a területen fekvő járások a már említett 2007–2013-as időszakban nagyon alacsony támogatásban részesültek.

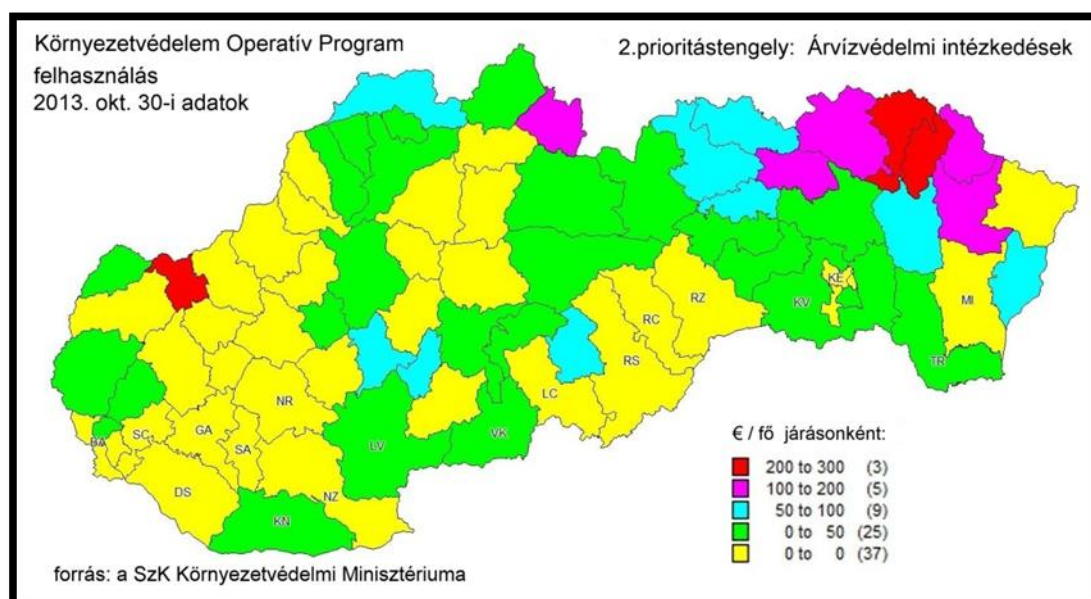
Térkép: Szlovák Környezetvédelmi Operatív Program, csatornahálózat építésére fordítható források felhasználása

Forrás: Szlovákia Környezetvédelmi Minisztériuma, Óry Péter, Pro Civis PT

Hasonló helyzettel szembesülünk más támogatási alfejezetek esetében is, pl. az árvízvédelmi támogatások esetében is a legalacsonyabb kategóriában találjuk a Kis- és a Nagy-Duna , a Vág, a Garam, az Ipoly, valamint a Bodrog, az Ung és a Tisza árterületein fekvő, magyarok által lakott területeket.

Térkép: Szlovák Környezetvédelmi Operatív Program, árvízvédelemre fordítható források felhasználása

Forrás: Szlovákia Környezetvédelmi Minisztériuma, Óry Péter, Pro Civis PT

Operatív programok vizsgálata - Régiófejlesztési Operatív Program – 2007-2013

A Régiófejlesztési Operatív Program esetében újabb hat alfejezettel találkozhatunk, ezek: az oktatási infrastruktúra felújítása, a szociális infrastruktúra felújítása, a régiók kulturális értékeinek, a települési központoknak az újjáépítése, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, valamint a technikai segítségnyújtás. Ebből a támogatási programból a magyarok által lakott települések esetében a legfontosabbnak tekinthetőt elemezzük.

Elsőként a Régiófejlesztési Operatív Program első alprogramját, az oktatási intézményekbe szánt beruházásokat vizsgáltuk. Az összesített adatok szerint a legsikeresebb járások a következők voltak:

Táblázat: Régiófejlesztési Operatív Program, oktatási intézmények fejlesztésére fordított források járási bontásban

Járási neve	Abszolút összeg (m €)	Egy főre jutó támogatás (€)
Kiszucaújhely (Kysucké Nové Mesto)	10	302,53
Námesztó (Námestovo)	15,9	265,99
Ólubló (Stará Ľubovňa)	14,3	270,33
Mezőlaborc (Medzilaborce)	3,1	255,19
Csaca (Čadca)	22	240,35

Forrás: Szlovákia Közlekedési, Építésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

További járások, ahol a megítélt támogatások mértéke egy lakosra vetítve meghaladta a 200 eurót: Szabinov (Sabinov), Biccse (Bytča), Miava (Myjava), Alsókubin (Dolný Kubín), Nagytapolcsány (Topoľčany) és Turdossin (Tvrdošín)

A települési központok újjáépítése program kapcsán – már szinte meglepő módon – két, magyarok által lakott járást is találunk. Igaz viszont, hogy a legjobban támogatott nagyrőcei járásban a magyarok aránya 19%. Az általános mutatók szerint nagyjából a járások felében 130-150 euró / lakos támogatással találkozhatunk.

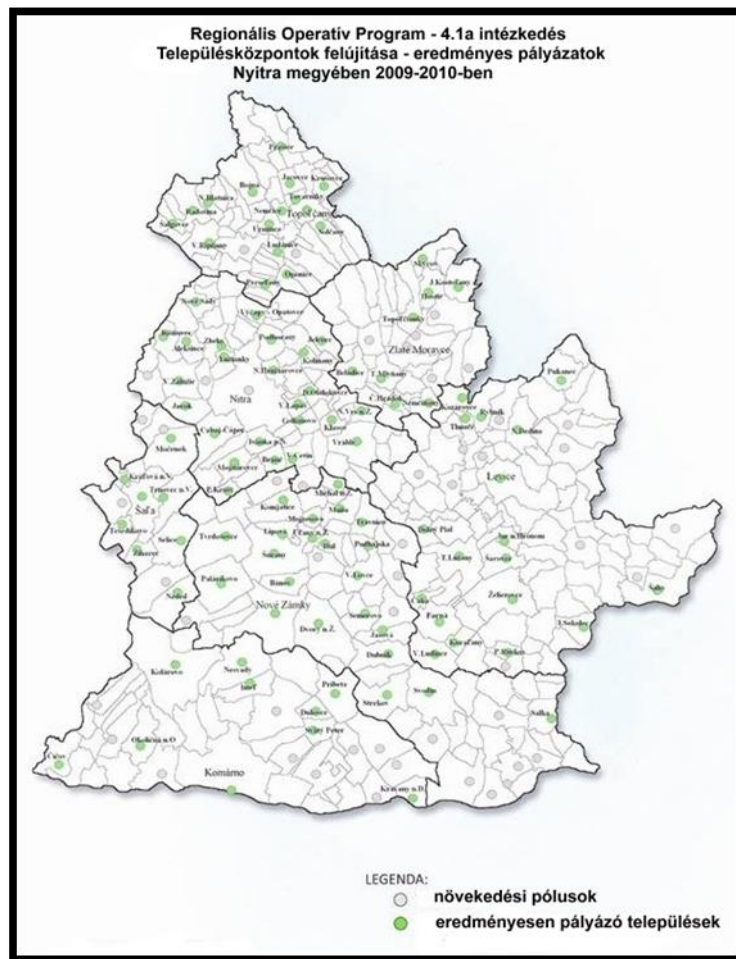
Táblázat: Régiófejlesztési Operatív Program, településfejlesztésre fordított források járási bontásban

Járás neve	Abszolút összeg (m €)	Egy főre jutó támogatás (€)
Nagyróce (Revúca)	12,6	314,08
Korompa (Krupina)	4,2	182,89
Kassa-vidék (Košice okolie)	24,2	201,85
Szobránc (Sobrance)	4,8	211,91

Forrás: Szlovákia Közlekedési, Építésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

A következő ábrán egy szembetűnő példát mutatunk be a támogatáspolitikai alakulására. Az ábrán a településközpontok felújítását célzó, a Regionális Operatív Program 4.1a intézkedése keretében nyújtott források elosztása látható 2009-2010-ben Nyitra megyében. Jól látható, hogy a megye északi járásaiban jóval több településközpontot építettek újjá, mint a déli járásokban, illetve a megye déli járásaiban a járások északi részei nagyobb összeggel gazdálkodhattak, így több település pályázata lett eredményes, mint a járások déli felében. Sajnos a jelenség nem egyedülálló, bár a példa csak egy megye egy kiírására vonatkozik. Az európai uniós források felhasználásában ugyanúgy érvényesül a negatív diszkrimináció, mint a gazdaság és fejlesztéspolitika egyéb területein.

Térkép: Regionális Operatív Program 4.1a intézkedés, a településközpontok felújítására szolgáló források elosztása (2009-2010)

Forrás: SO/RO pre ROP v NSK

Táblázat: Régiófejlesztési Operatív Program oktatási és településfejlesztési alprogramja keretében a magyarok által lakott járásokban az abszolút és az egy főre vetített támogatások mértéke

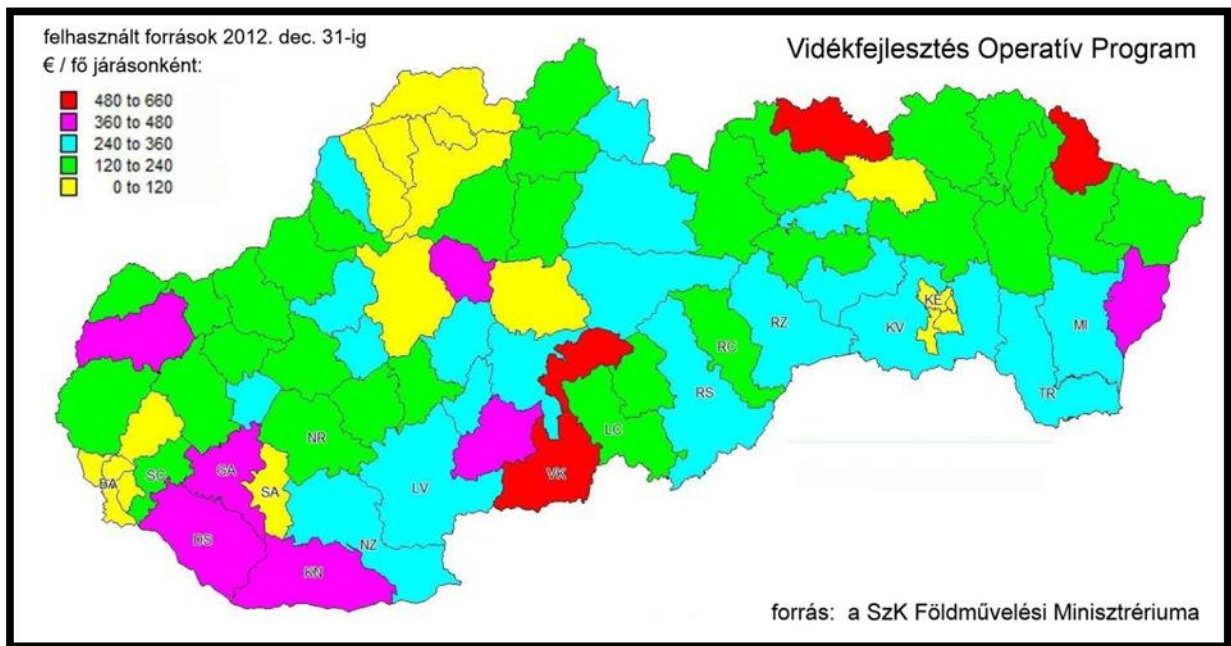
<i>Járás</i>	<i>Oktatás</i>		<i>Településközpontok tatarozása</i>	
	<i>összeg millióban</i>	<i>összeg/lakos</i>	<i>összeg millióban</i>	<i>összeg/lakos</i>
Szenc	0	0	0	0
Losonc	9,1	109,25	7,5	101,41
Nagyőrce	5,4	135,47	12,6	314,08
Rimaszombat	8,1	95,73	14,5	171,2
Nagykürtös	7,5	166,48	6,3	138,72
Dunaszerdahely	6,3	54,57	6,2	53,64
Galánta	9,2	96,92	10,3	110,28
Nyitra	15,3	95,61	17,7	111,42
Komárom	7	68,03	8,3	79,9
Léva	10,2	88,92	13,3	115,75
Érsekújvár	16,2	112,72	13,3	82,32
Vágselye	6,3	118,39	7,1	134,75
Kassa-vidék	13,9	116,66	24,2	201,85
Nagymihály	14,5	131,56	8,9	80,54
Rozsnyó	7,7	123,11	11	174,45
Töketerebes	14,4	135,93	16,5	156,4

Forrás: Szlovákia Közlekedési, Építésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériuma, Őry Péter, Pro Civis PT

Operatív programok vizsgálata - Vidékfejlesztési Operatív Program – 2007-2013

A harmadik támogatási forma, melynek adatait kikértük, a Vidékfejlesztési Operatív Program volt. Ennek kilenc alfejezetét is vizsgáltuk, mivel azonban a települési önkormányzatok itt kisebb lehetőséget kaptak, ezeket az adatokat csak az összesített adatok között elemezzük majd. Tényként kell viszont leszögeznünk, hogy a mezőgazdasági támogatásoknak köszönhetően e programban néhány magyarlakta járás (Nagykürtös, Dunaszerdahely, Galánta és Komárom) az átlagnál jobban szerepelt.

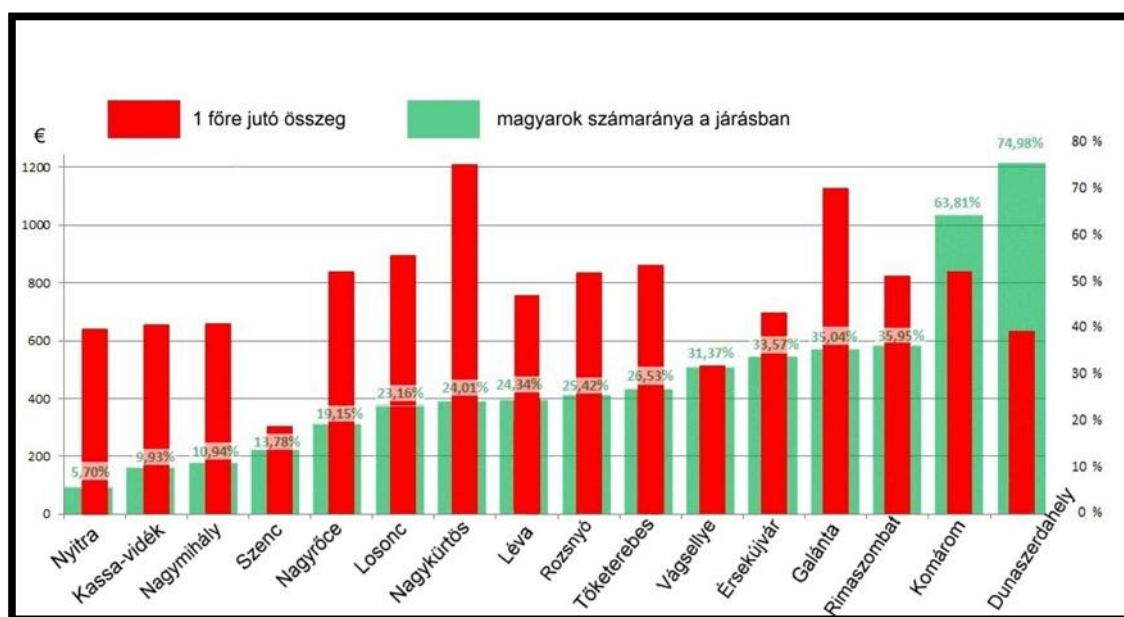
Térkép: Vidékfejlesztési Operatív Program forrásainak felhasználása – EUR/fő

Forrás: Szlovákia Földművelésügyi Minisztériuma, Óry Péter, Pro Civis PT

A Környezetvédelmi Operatív Program, a Vidékfejlesztési Operatív Program, valamint a Régiófejlesztési Operatív Program támogatásainak járási szintű összesítését a magyarok arányának megfelelően is elvégeztük, mégpedig úgy, ahogyan az eddigi adatokat is vizsgáltuk. A támogatások mértékének megállapításakor nem 2007-13-as időszakban felhasznált, hanem a megítélt támogatásokat vettük alapul. Finoman fogalmazva is érdekes tényként jeleníti meg az arányosítás, hogy az egy főre jutó és az összértékben megítélt támogatások sorában is a két legmarkánsabban magyarnak tartott járás (Dunaszerdahely és Komárom) szerepel is a rangsor végén. Nagy általánosságban látható, ahogyan növekszik a magyarság aránya, úgy csökken a támogatások mértéke.

Ábra: Szlovákia EU-s forrás felhasználása magyar kisebbség tükrében (EUR/fő)

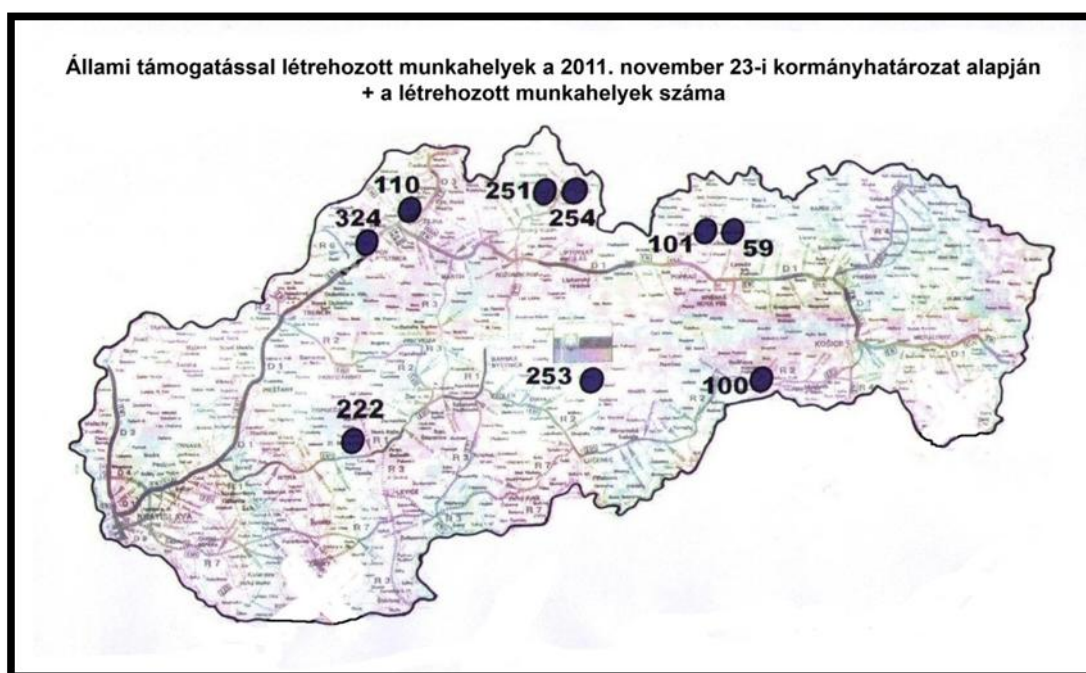
Forrás: Öry Péter, Pro Civis PT

Amint a fentiekből is kitűnik, sajnálatos tényként kell kezelnünk, hogy a 2007–13-as támogatási időszakban a tömbmagyarság által lakott régiók támogatása elmaradt az országos átlagtól. Érdeemes lenne megvizsgálni azt a tényt is, hogy azokon a helyeken, ahol alacsonyabb a magyarság aránya, mely települések voltak a pályázatokon a sikeresek, hiszen valószínűleg itt is “érdekes” adatokat kapnánk. Más kérdés, hogy a további operatív programok esetében (pl. a közlekedési vagy az egészségügyi) mely régiók fejlesztését célozták meg az egyes minisztériumok és más központi államigazgatási szervek.

Központi befektetésösztönzési politika

A 2010–2012 között regnáló jobboldali kormányt senki sem vádolta azzal, hogy irányultságával, vonalvezetésével hátrányosan megkülönböztetné Dél-Szlovákia térségét, vagy hogy idegenkedne a dél-szlovákiai/felvidéki térség fejlesztésétől. Ez alatt az idő alatt beruházásösztönzés és munkahelyteremtés céljából több ízben közvetlen állami támogatásról döntött a kormány. Az alábbi térkép szemlélteti a döntések eredményét.

Térkép: Állami támogatással létrehozott munkahelyek (2011)

Forrás: Farkas Iván által elkészített térkép a kormányhatározat alapján

A fenti térképen látható, hogy a kilenc eredményes pályázat közül egyetlen egy valósult meg a dél-szlovákiai/felvidéki Rozsnyón. A kilenc eredményes pályázat közül öt esetében olyan járásban hoztak létre állami támogatással munkahelyek százait, ahol a munkanélküliségi mutató alatta van az országos átlagnak. Dél-Szlovákia magas munkanélküliséggel sújtott járásait ellenben elkerülte a kormány munkahelyteremtő igyekezete. Jól példázza ezt, hogy Királyhelmece város és Hetény község ipari park létesítésére vonatkozó pályázatát a kormány figyelmen kívül hagyta, pedig mindkét településen a létrehozott munkahelyek nagyban enyhítették volna a környéken tapasztalható kiugróan magas munkanélküliséget.

A 2011. november 23-i kormányhatározat alapján utoljára döntött a kormány munkahelyteremtési célú pályázatok közvetlen anyagi támogatásáról, ugyanis 2011-ben módosították a beruházások állami ösztönzéséről szóló törvényt, amelynek értelmében az addigi állami támogatás két formája – közvetlen anyagi támogatás, adókedvezmény – közül a kedvezőbbet, azaz a közvetlen anyagi támogatást megszüntették. Az ezredforduló után közvetlen anyagi támogatással ösztönözték az ország középső és északi térségeiben létrehozott munkahelyek ezreit. Mikorra helyzetbe kerülhetett volna Dél-Szlovákia, addigra megszüntették a közvetlen anyagi támogatás lehetőségét. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a válság idején az adókedvezmények iránti érdeklődés jelentősen lecsökkent. Mindezek és a válság következtében Szlovákiában 2011 óta jelentősebb befektetés nem valósult meg. Dél-Szlovákia ismételten hoppon maradt.

Összegzés

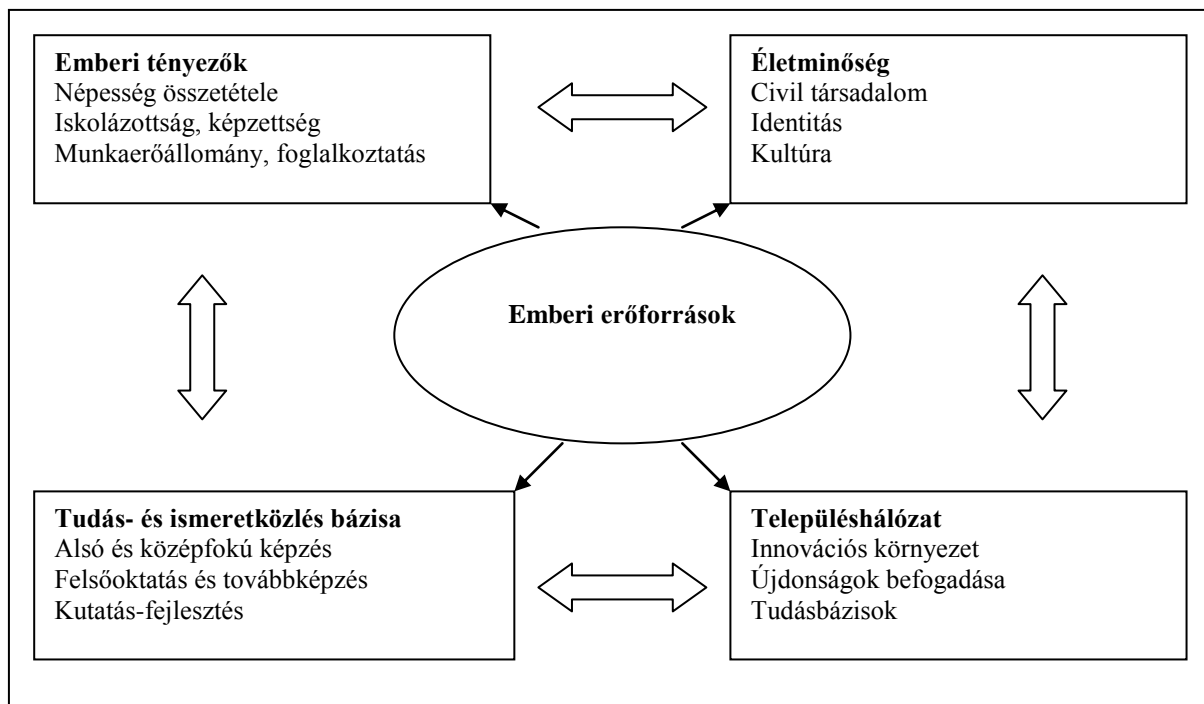
Összességében elmondható, hogy Dél-Szlovákia magyarlakta megyéinek és járásainak kialakítása, illetve az országos gazdaság- és fejlesztéspolitika az elmúlt húsz évben nem kedvezett a térség gazdasági fejlődésének. A fenti adatok értékelése alapján egyértelműen kirajzolódik egy olyan kép, hogy a magyarok által lakott vidékeket a terület- és gazdaságfejlesztés területén az elmúlt húsz évben folyamatos negatív megkülönböztetés sújtotta a központi politika, illetve gazdaságpolitika részéről, ennek hatásai mára már a társadalom szintjére és az emberek hétköznapijaira is erős hatással vannak.

II.2. Dél-Szlovákia emberi erőforrásainak áttekintése

A Felvidék legfontosabb erősségét az emberi erőforrás képezi. A munkaerő nem csupán az egyik termelési tényező, hanem a termelés fejlődésének hordozója is, valamint a gazdaság térbeli elhelyezkedésére ható tényezők közül az egyik legjelentősebb. Bármilyen magas színvonalú lehet a gépesítés, az automatizálás, a munkaerő – különösen a képzett és hozzáértő munkaerő – a termelés térbeli elhelyezésének egyik legfontosabb tényezője marad.

A tőke oda vándorol, ahol a megtérülése gyorsabb, kevesebb befektetést igényel, és maximális hozammal kecsegtet. E hozam viszont akkor lesz maximális, ha a társadalom tudása, tapasztalata, munkakultúrája lehetővé teszi, hogy képes legyen az adott szektorban maximális hasznot létrehozni. Ezért a népesedési jelenségekben bekövetkező változások és a hozzájuk kapcsolódó folyamatok a társadalmi-gazdasági-térbeli fejlődésnek meghatározó tényezői.

Ábra 1: Az emberi erőforrásokat befolyásoló területi tényezők

Forrás: Rechnitzer, Smahó 2005

A Felvidék népessége 2016. december 31-én 5 435 343 fő volt, ebből 2 923 463 fő lakott városokban, vagyis az urbanizáció 53,8%-os volt. A lakosság nagyon eltérő területi megoszlást mutat, országos szinten a népsűrűség 110,75 fő/km² volt, azonban a járáson szintjén ennek a mutatóknak az értéke széles skálán mozog: 4140 fő/km² (Pozsony I. járás) - 28 fő/km² (Mezőlaborci járás).

Az emberek közösségi lények, így vizsgálatuknál nem lehet eltekinteni a közösségek által formált terektől – falvaktól és városoktól. Az emberi erőforrás állapotát befolyásoló tényezők közül kiemelten kezelendő a településszerkezet, melynek sajátosságai és mutatói nemcsak a természetes népességmozgást és az elvándorlást befolyásolják, hanem jelentős hatással vannak a populáció számos egyéb jegyeire is (pl. képzettség, gazdasági aktivitás stb.).

Az 1989-ben bekövetkezett rendszerváltozást követően Szlovákia/Felvidék településszerkezete több vonatkozásban is módosult. Ezen változások közül a legjelentősebb a községek számának növekedése és az urbanizációs folyamatok megtorpanása. A községek száma mintegy 200-zal emelkedett, ami annak lett az eredménye, hogy a kommunista diktatúra évtizedeiben felsőbb döntés alapján „összeházasított” községek jelentős része újból visszanyerte önállóságát (a legnagyobb növekedési dinamikára 1990-1992 közt került sor).

2016. december 31-én Felvidéken 2927 település volt, s ebből a városok száma 140 volt. Átlagosan mintegy 1856 fő lakott egy-egy helységet. A településszerkezeti sajátosságok eltérőek az ország különböző részein, ez természeti, történelmi okokra

vezethető vissza. A tagolt domborzatú tájakon (hegyvidékeken) jellemzően kis területűek és népességűek a települések, ezzel szemben a síkvidékeken nagyobbak. Felvidék domborzati viszonyaiból így adódik, hogy a település-szerkezetében magas az aprófalvak száma: a községek közel 68 százalékában a lakosok száma nem éri el az 1000 főt, sőt a községek 13 százalékában a lakosok lélekszáma a 200 fő alatt marad.

Táblázat 1: Felvidék településszerkezetének területi megoszlása

Területi szint	Községek száma	%
Eperjes megye	665	22,72
Besztercebánya megye	516	17,63
Kassa megye	461	15,75
Nyitra megye	354	12,09
Zsolna megye	315	10,76
Trencsén megye	276	9,43
Nagyszombat megye	251	8,58
Pozsony megye	89	3,04
Szlovákia	2927	100,00

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A nagyságrendet tekintve csak két nagyváros található az országban: Pozsony (425 ezer lakos) és Kassa (239 ezer lakos). Az 50 ezertől 100 ezerig terjedő népességű nagyságkategóriába 9 szlovákiai/felvidéki város tartozik, és bennük él az ország lakosságának a 12%-a: Eperjes (90 ezer), Zsolna (81 ezer), Besztercebánya (79 ezer), Nyitra (77 ezer), Nagyszombat (66 ezer), Trencsén (55 ezer), Turócszentmárton (55 ezer), Poprád (52 ezer), Privigye (54 ezer).

A 2011-es népszámlálás napján, május 21-én Felvidéknek 5 397 036 lakosa volt, akik 80,7%-a szlovák, 8,5%-a magyar, 2,0%-a roma nemzetiségűnek vallotta magát. Abszolút számokban emelkedett a roma, ruszin, morva és lengyel nemzetiségűek száma, míg a szlovák magyar, cseh, ukrán és német nemzetiségűeké csökkent (a magukat magyarnak vallók száma összességében 62 ezerrel csökkent). Szlovákiában/Felvidéken 37 olyan település van, ahol csak szlovák nemzetiségűek élnek, 363 településen 50%-os, vagy annál magasabb a magyar nemzetiségű lakosság aránya. 17 faluban 50%-os, vagy magasabb a roma populáció aránya.

Táblázat 2: Felvidék nemzetiségi szerkezete a 2011. évi népszámlálás alapján

Nemzetiség	Férfiak	Nők	Összesen
Szlovák	2 102 887	2 249 888	4 352 775
Magyar	220 672	237 795	458 467
Roma	53 721	52 017	105 738
Ruszin	16 571	16 911	33 482

Ukrán	2 926	4 504	7 430
Cseh	13 091	17 276	30 367
Német	2 526	2 164	4 690
Lengyel	1 132	1 952	3 084
Horvát	599	423	1 022
Szerb	492	206	698
Orosz	627	1 370	1 997
Zsidó	390	241	631
Morva	1 664	1 622	3 286
Bolgár	601	450	1 051
Egyéb	6 411	3 414	9 825
Ismeretlen	203 462	179 031	382 493
Összesen	2 627 772	2 769 264	5 397 036

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A nemzeti és etnikai kisebbségek területi elhelyezkedésének mai képe egy hosszú történeti fejlődés eredménye. A Felvidéken élő kisebbségek által lakott tér jellege nem a mostani állami keretek között alakult ki, a nemzetiségek többségénél, így a magyar kisebbségnél is egyértelműen meghatározhatók az általuk évszázadok óta lakott terek határai. E határok elhomályosítására tett kísérletek a többségi nemzet részéről ugyan szerkezetében megbontották a történelmi etnikai térszerkezetet, de többségüknél azt eltörölni nem tudták sem nyílt erőszakkal, sem egyes csehszlovák/szlovák kormányok asszimilációs politikájával.

A felvidéki magyar népesség döntő többsége viszonylag kedvező etnikai viszonyok közt él, a Magyarország határához tapadó etnikai tömbterületet mondhatja életterének, mely a legnagyobb észak-déli kiterjedését a nyugati országrészben éri el. A magyar nyelvi tér (beleszámítva a nyitrai magyar nyelvszigetet is) mintegy 10 000 km² kiterjedésű. A 2011-es népszámláláskor 78 dél-felvidéki településen volt nagyobb a magyarok száma, mint 2001-ben, az előző népszámlálás alkalmával. Közülük csak 25 nyugat-felvidéki (miközben a felvidéki magyarság kétharmada nyugaton él), a növekedést produkáló községek döntő többsége az ország középső és keleti régiójában található. A magyarság számszerű növekedését mutató települések túlnyomó többségében a magyarság alkotja a többséget. A magyarság aránya 47 községben emelkedett – egy részükben viszont csak azért, mert a lakosság száma gyorsabb ütemben csökkent, mint amilyen a magyarok fogyása volt.

A 2016. december 31-én a 16 dél-felvidéki magyar jellegű járásban együttesen 1 512 277 fő lakott, akik közül 427 090 fő, a lakosság 28,24%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek¹.

A lakosság területi megoszlása egyenlőtlen, Dél-Felvidék nyugati fele sűrűbben lakott. Pozsonyt és Kassát nem számítva a járások szintjén a 4 legnépesebb régió a Nyitrai,

¹ A Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala adatai alapján megadott számok 2016. december 31-re vonatkozóan.

az Érsekújvári, a Dunaszerdahelyi és a Kassa-környéki (valamennyiben a népesség lélekszáma meghaladja a 120 ezer főt).

II.2.1. Lakosság számának változásai a Dél-Szlovákiai járásokban

Egy régió népességének változását alapvetően három tényező befolyásolja: a születések, a halálozások és az elvándorlás. Dél-Felvidéken a természetes népességmozgást a születések alacsony és az elhalálozások magas száma jellemzi (ezen utóbbi mutató mértékét mindenekelőtt a lakosság életkörülményei, az orvosi ellátottság színvonala és a népesség kor szerinti összetétele határozza meg), bár a natalitási mutató területi megoszlásában megfigyelhető jelentős eltérés Felvidék nyugati és keleti részei közt a Felvidék keleti részén, számottevő roma kisebbség populációs magatartása miatt (körükben még nem jelent meg az 1-2 gyermekes családmódel térnyerése, míg a nem roma népességnél a családtervezés-gyermekvállalás során elsődleges szempont a biztonságos egzisztencia és a karrier).

A születések és halálozások következményeként a természetes szaporodás rendkívül alacsony, a járások többségében természetes népességfogyás volt tapasztalható az elmúlt 7 évben (ez alól kivételt képeztek a fiatalokat vonzó, gazdasági lehetőségeket kínáló Szenci járás és Nyitrai járás, a többi járás esetében a roma kisebbség sajátos demográfiai viselkedése miatt ment végbe természetes népességnövekedés). A fentiek értelmében Felvidék népességét az előrehaladott előregedés jellemzi, s ez mindenekelőtt az ott élő magyar populáció demográfiai sajátossága. 2010-2016 közt a 16 magyar jellegű járásban a természetes népességmozgás 3551 fős fogyást hozott.

Táblázat 3: A természetes népességmozgás eltérő területi szinteken 2010-2016 közt

Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Összesen 2010-2016 közt
Szlovák Köztársaság	6965	8910	3098	2734	3687	1776	5206	32376
Szenci járás	368	395	398	355	457	477	571	3021
Dunaszerdahelyi járás	-45	-5	-70	-92	-82	-22	-20	-336
Galántai járás	-173	-105	-168	-106	-56	-194	-95	-897
Komáromi járás	-448	-280	-359	-429	-480	-453	-375	-2824
Lévai járás	-297	-298	-394	-451	-289	-411	-288	-2428
Nyitrai járás	73	99	-30	5	-3	-67	49	126
Érsekújvári járás	-466	-340	-552	-601	-484	-626	-564	-3633
Vágsellyei járás	-27	-18	-36	-29	-70	-74	-37	-291
Nagykürtösi járás	-150	-114	-176	-131	-109	-188	-99	-967
Losonci járás	-67	-26	-161	-131	-81	-199	-83	-748
Nagyőrcei járás	-8	64	-22	-14	10	-3	9	36
Rimaszombati járás	107	65	97	97	129	26	42	563

Tőketerebesi járás	215	146	55	60	69	38	70	653
Kassa-környéki járás	461	663	503	530	489	497	597	3740
Nagymihályi járás	205	316	23	-54	-36	-15	103	542
Rozsnyói járás	-3	66	-72	-37	-18	-45	1	-108

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Az emberi helyváltoztatás vagy elvándorlás egyidős az emberiséggel, különböző intenzitással végigkíséri életünket. Az elmúlt két évtizedben Szlovákiában/Felvidéken három jelentős vándorlási irányt lehetett beazonosítani:

- az ország elmaradott keleti és déli régióiból a nyugati fejlett régiókba történő vándorlás a kedvezőbb életkörülmények végett (a jobb gazdasági tényezők, a munkavállalás, a színvonalasabb szolgáltatások igénybevételének lehetőségei),

- a fejlett régiók városaiból a környező településekre való vándorlás (szuburbanizáció), ami a 70-es és 80-as évek faluból városba vándormozgalommal ellentétes folyamat, s nagyban hozzájárult a nagyvárosok körüli kistelepülések robbanásszerű népességnövekedéséhez (az elmúlt 20 év alatt több község népessége megsokszorozódott),

- nemzetközi migráció (főként munka és tanulási célok által vezérelve külföldre történő költözés).

A fenti három mozgás jelentősen befolyásolta az egyes járások társadalmi potenciálját, valamint a felvidéki magyarok lélekszámának regionális megoszlását és arányait. A gazdasági gondokkal küzdő régiók elveszítették a képzett munkaerő jelentős részét (Gömör, Nógrád), tehát a lejtőn tovább csúsztak lefelé, míg a versenyképes régiók pozíciói tovább erősödtek. Ezen mozgások következményeként a magyar etnikum aránya lényegesen csökkent a magas gazdasági dinamikát mutató Pozsonyi régióban (Felső-Csallóköz, Szenc régiója).

Táblázat 4: Vándormozgalom eltérő területi szinteken 2010-2016 közt

Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Összesen 2010-2016 közt
Szenci járás	2354	2016	1897	1932	2377	2410	2953	15939
Dunaszerdahelyi járás	606	659	607	574	697	829	799	4771
Galántai járás	363	277	114	101	115	288	185	1443
Komáromi járás	226	154	336	165	131	54	13	1079
Lévai járás	-212	-195	-141	-188	-113	-226	-266	-1341
Nyitrai járás	341	318	369	274	204	207	363	2076
Érsekújvári járás	5	24	-24	-71	-163	-117	-97	-443

Vágsellyei járás	-7	-87	-121	-134	-88	-193	-118	-748
Nagykürtösi járás	-10	-56	-40	-63	-151	-149	-178	-647
Losonci járás	-4	-5	-2	-2	-66	-96	22	-153
Nagyrőcei járás	-102	-73	-71	-75	-42	-78	-81	-522
Rimaszombati járás	-21	-145	-127	-170	-141	-201	-101	-906
Tőketerebesi járás	-78	-116	26	-123	-156	-171	-135	-753
Kassa-környéki járás	669	615	711	531	640	704	826	4696
Nagymihályi járás	-119	-68	-21	-77	-18	13	-24	-314
Rozsnyói járás	3	-77	-53	-60	-187	-133	-185	-692

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A tényleges népességmozgás következményeképpen a 16 dél-szlovákiai járás népessége 19 934 fővel emelkedett, amit elsősorban a Pozsony „külvárosának tekinthető” Szenci járás népességrobbanása magyaráz (olcsóbb ingatlanszerzési lehetőséget kínál, mint Pozsony), amelynek népessége 2010-2016 közt 18 960 fővel nőtt. A legnagyobb tényleges népességfogyás az Érsekújvári járást sújtotta.

A felvidéki magyarok népességmozgásában sajátos jelleggel bír a határon átnyúló napi szintű ingázó mozgalom, amit a kisebbség határ menti fekvése tesz lehetővé, valamint az, hogy a magyar népesség migrációs hajlandósága meglehetősen alacsony. Az előző évtizedben az uniós csatlakozást követően több mint 10 ezer dél-szlovákiai munkavállaló napi jelleggel ingázott magyarországi munkahelyére a lakóhelybeli munkalehetőségek hiánya miatt és a magasabb magyarországi átlagbérszint végett. Ezen napi szintű ingázás az elmúlt fél évtizedben jelentősen visszaesett, ugyanis a szlovákiai bérek megemelkedtek, illetve Délnyugat-Szlovákiában már munkaerőhiány van (sőt, jelentős a Szerbiából, Romániából érkező munkavállalók száma). A határ déli oldalára ingázó dél-szlovákiai munkavállalókat főleg a határ menti ipari nagyvállalatok alkalmazták, s a munkaerő túlnyomó többsége a gyártásban helyezkedett el, ami egyben azt is jelentette, hogy a határon át ingázó dél-szlovákiai munkavállaló többsége alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezett, s többségük munkaerő-kölcsönzés keretében került alkalmazásra.

Táblázat 5: Tényleges népességmozgás eltérő területi szinteken 2010-2016 közt

Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Összesen 2010-2016 közt
Szenci járás	2722	2411	2295	2287	2834	2887	3524	18960
Dunaszerdahelyi járás	561	654	537	482	615	807	779	4435
Galántai járás	190	172	-54	-5	59	94	90	546
Komáromi járás	-222	-126	-23	-264	-349	-399	-362	-1745
Lévai járás	-509	-493	-535	-639	-402	-637	-554	-3769
Nyitrai járás	414	417	339	279	201	140	412	2202
Érsekújvári járás	-461	-316	-576	-672	-647	-743	-661	-4076
Vágsellyei járás	-34	-105	-157	-163	-158	-267	-155	-1039

Nagykürtösi járás	-160	-170	-216	-194	-260	-337	-277	-1614
Losonci járás	-71	-31	-163	-133	-147	-295	-61	-901
Nagyrócei járás	-110	-9	-93	-89	-32	-81	-72	-486
Rimaszombati járás	86	-80	-30	-73	-12	-175	-59	-343
Tőketerebesi járás	137	30	81	-63	-87	-133	-65	-100
Kassa-környéki járás	1130	1278	1214	1061	1129	1201	1423	8436
Nagymihályi járás	86	248	2	-131	-54	-2	79	228
Rozsnyói járás	0	-11	-125	-97	-205	-178	-184	-800

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A dél-szlovákiai régiók népességének korszerkezete nagyon eltérő képet mutat: kedvező korszerkezettel azon régiók rendelkeznek, amelyekben magas a roma kisebbség aránya. A születések számának csökkenése, valamint a várható élettartam növekedése következtében valamennyi régióban nőtt a népesség átlagos életkora az elmúlt két évtizedben. A gazdasági aktivitás előtt állók részaránya a délnyugati járásokban lényegesen alacsonyabb, mint Délközép- és Délkelet-Szlovákiában. A gazdasági aktivitás utáni korban levők részarányának területi megoszlása kevésbé egyértelmű: a Szenci és a Dunaszerdahelyi járásokat leszámítva valamennyi déli járás ilyen mutatójának értéke magasabb az országos átlagnál, míg a közép- és kelet-szlovákiai/felvidéki járások többségénél ennek a mutatónak az értéke alacsonyabb az országos átlagnál. A járások szintjén az öregedési index a legkedvezőtlenebb az Érsekújvári, a Komáromi és a Lévai járásokban.

Táblázat 6: A népesség gazdasági aktivitásának megoszlása különböző területi szinteken 2016. dec. 31-én

Terület	2016	A gazdaságilag aktív népesség	A gazdaságilag aktív népesség lakónépességen belüli aránya
<i>Szlovák Köztársaság</i>	5435343	2 716 553	49,98
Szenci járás	81412	35 524	43,63
Dunaszerdahelyi járás	120085	63 126	52,57
Galántai járás	93866	49 348	52,57
Komáromi járás	102599	54 399	53,02
Lévai járás	112320	55 664	49,56
Nyitrai járás	160793	82 604	51,37
Érsekújvári járás	140913	71 224	50,54
Vágsellyei járás	52358	26 418	50,46
Nagykürtösi járás	44212	21 789	49,28
Losonci járás	74045	34 707	46,87
Nagyrócei járás	40052	18 924	47,25
Rimaszombati járás	84518	40 369	47,76

Tőketerebesi járás	105797	50 032	47,29
Kassa-környéki járás	126001	57 003	45,24
Nagymihályi járás	110791	50 684	45,75
Rozsnyói járás	62515	30 319	48,50
A fenti 16 dél-szlovákiai járás összesen	1512277	742 134	49,07

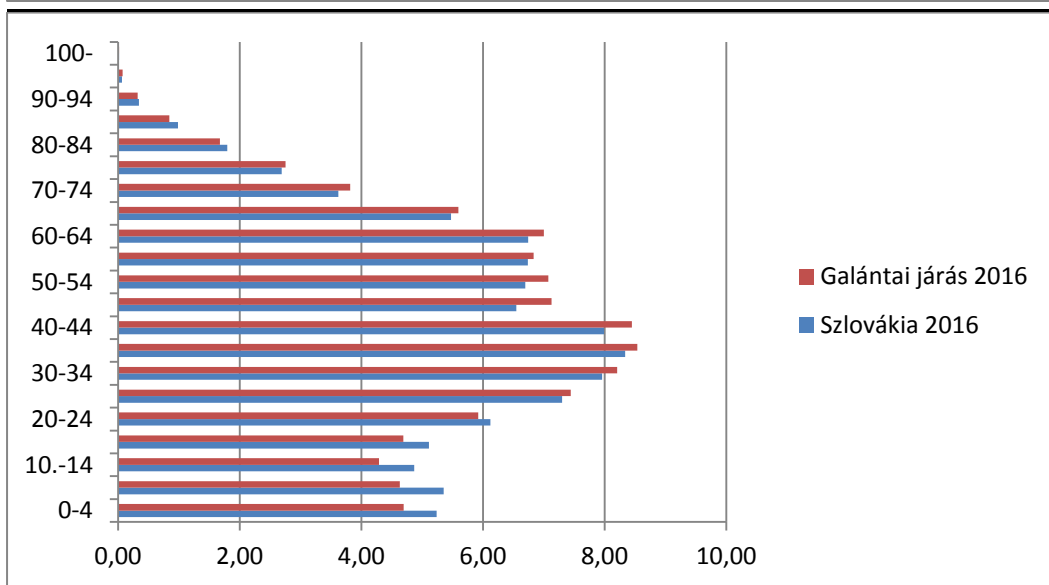
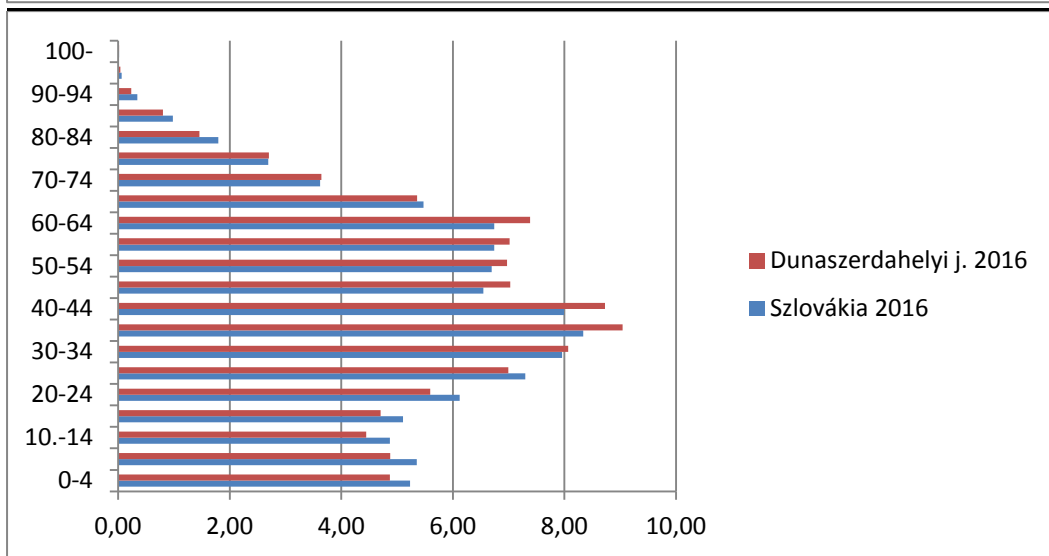
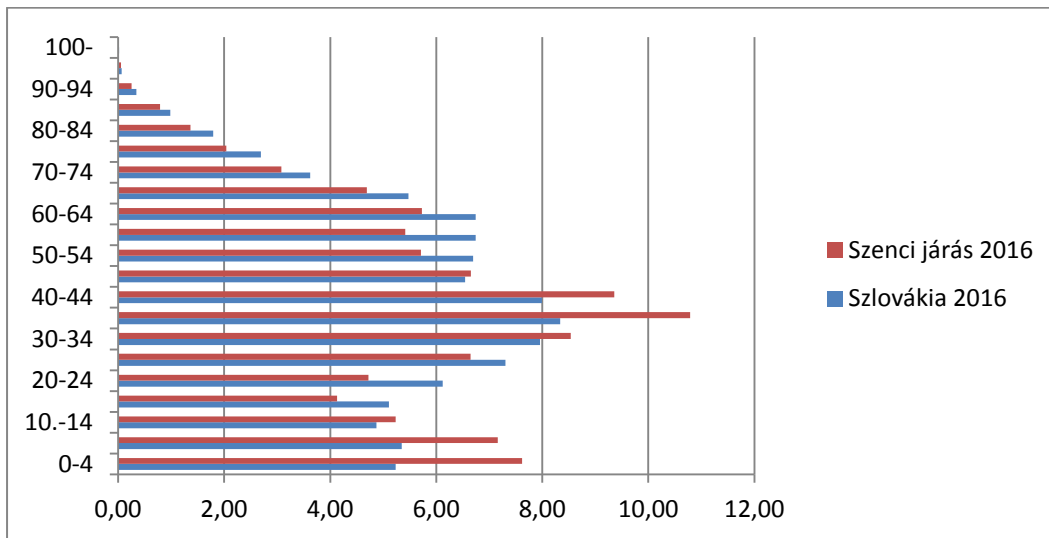
Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

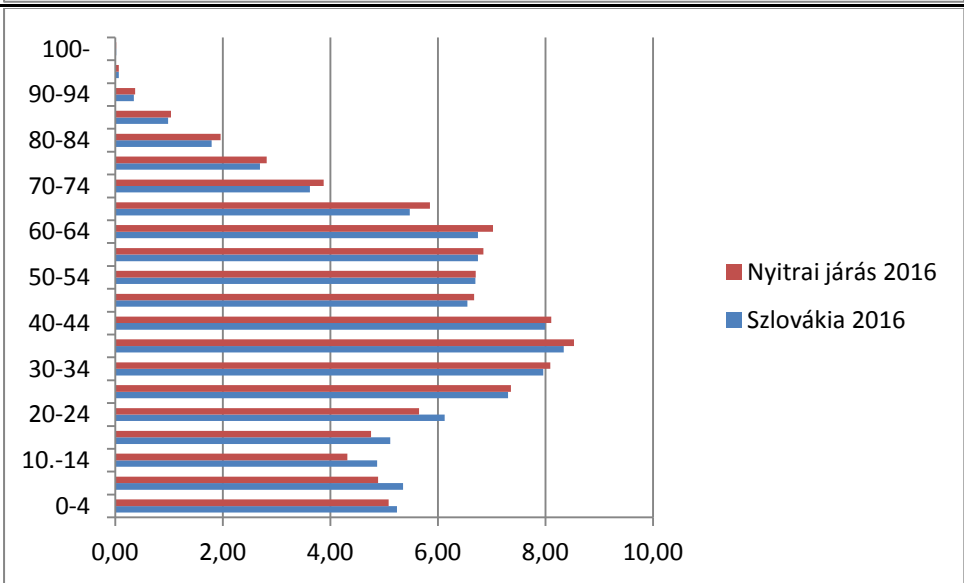
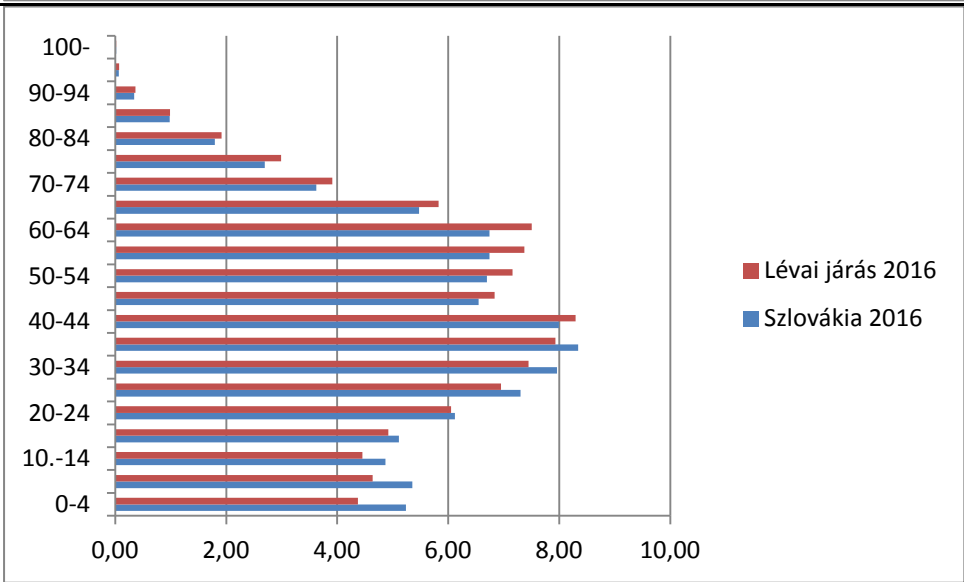
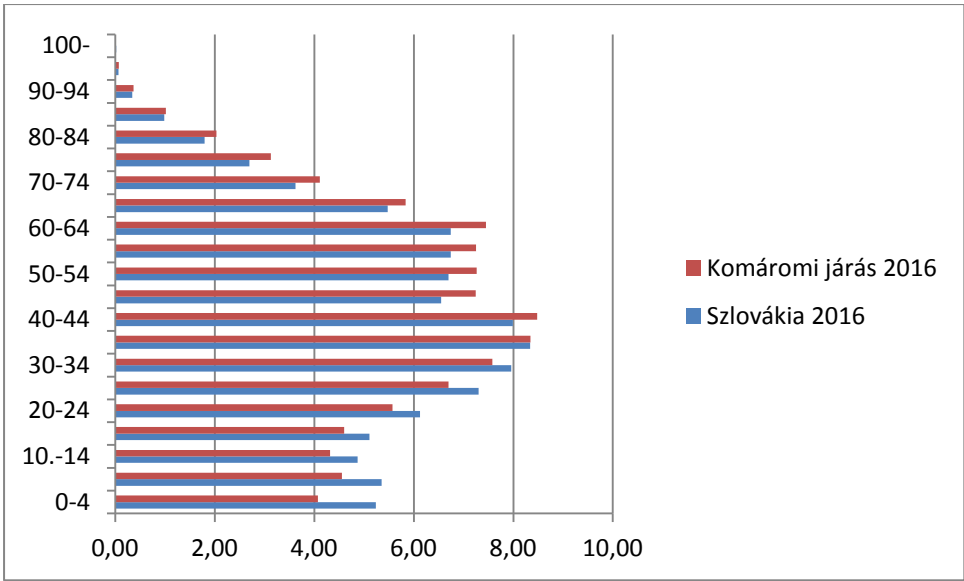
Táblázat 7: A 16 dél-szlovákiai járás népességének korszerkezete 2016-ban (%-ban)

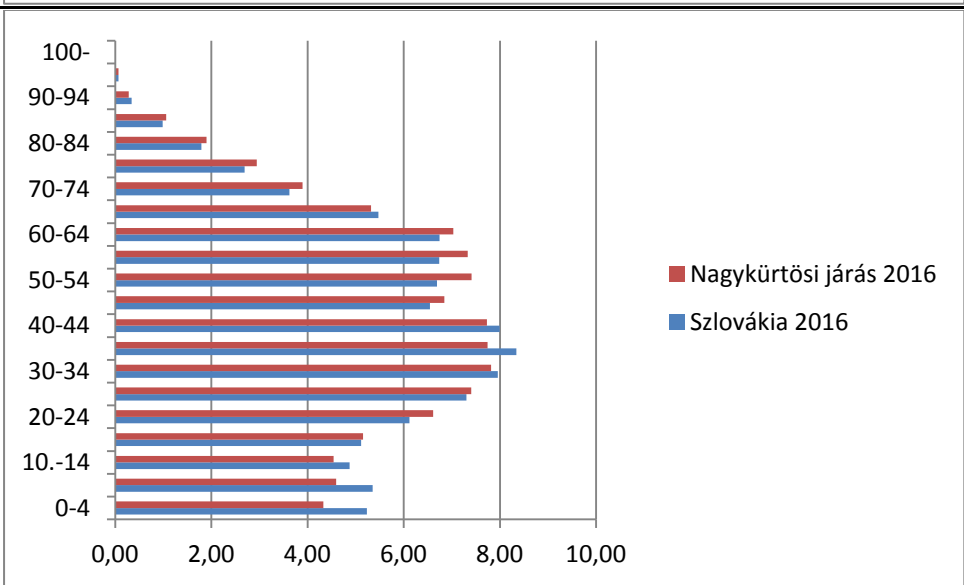
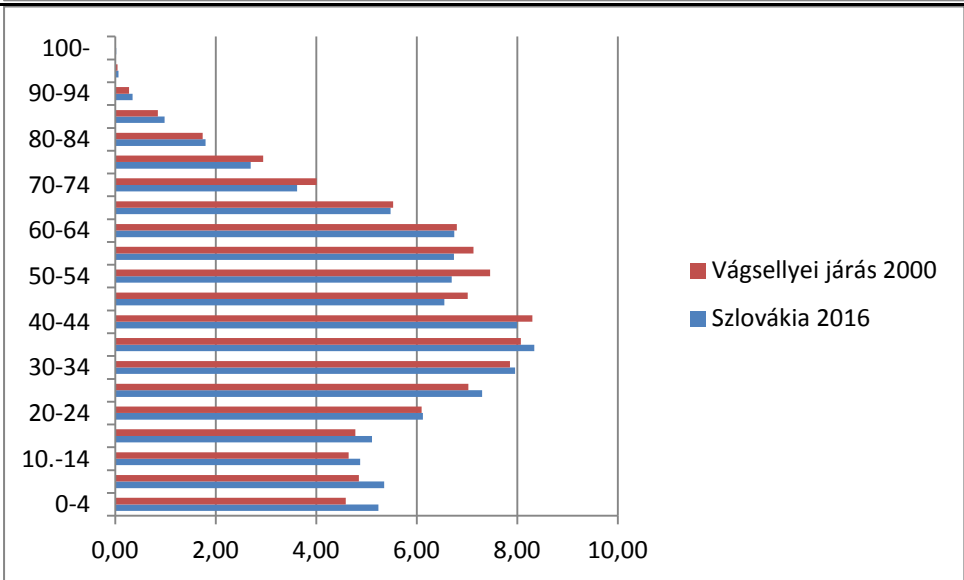
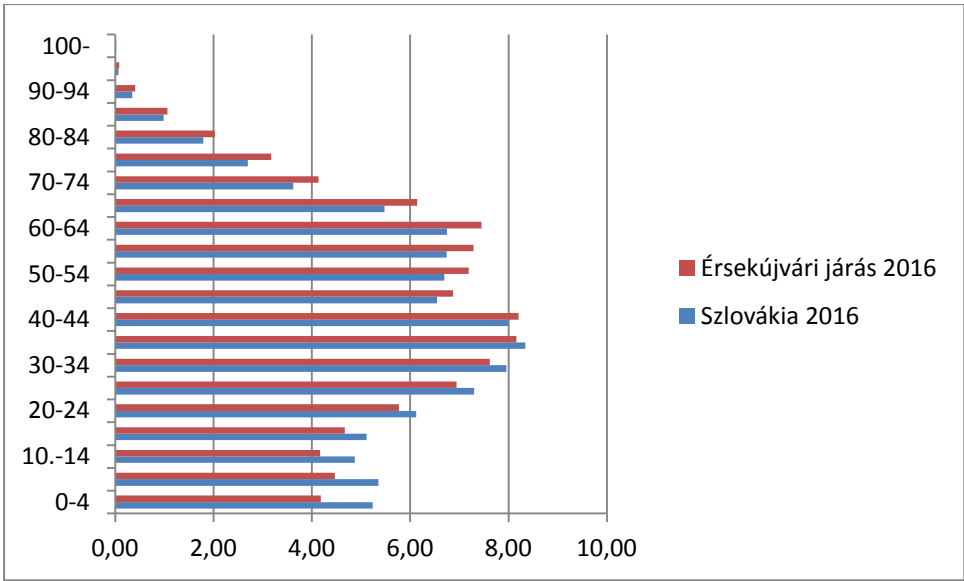
Életkor (év)	Szlovákia	Szenci járás	Dunaszerdahelyi járás	Galántai járás	Komáromi járás	Lévai járás	Nyitrai járás	Érsekújvári járás	Vágsellyei járás	Nagykürtösi járás	Losonci járás	Nagyőrcei járás	Rimaszombati járás	Tótkeszei járás	Kassai járás	Körmöci járás	Nagyimányi járás	Rozsnyói járás
0-4	5,24	7,62	4,87	4,69	4,07	4,37	5,09	4,18	4,59	4,33	4,81	5,49	5,61	5,51	6,50	5,13	5,19	
5-9	5,35	7,16	4,88	4,63	4,55	4,63	4,88	4,47	4,85	4,59	5,38	6,08	6,06	6,05	6,87	6,04	5,74	
10-14	4,87	5,24	4,45	4,29	4,32	4,45	4,31	4,16	4,65	4,54	5,23	5,96	6,08	5,99	6,40	5,72	5,52	
15-19	5,11	4,13	4,71	4,69	4,60	4,92	4,75	4,67	4,78	5,15	5,41	5,89	5,99	6,16	6,53	6,09	6,11	
20-24	6,12	4,72	5,60	5,92	5,57	6,05	5,65	5,77	6,10	6,61	5,96	6,57	6,22	6,47	6,71	6,74	6,37	
25-29	7,30	6,65	6,99	7,44	6,70	6,95	7,36	6,94	7,03	7,41	6,81	7,24	7,26	7,68	7,40	7,46	7,12	
30-34	7,96	8,54	8,07	8,21	7,58	7,45	8,09	7,62	7,85	7,82	7,97	7,49	7,73	8,09	7,92	7,87	7,74	
35-39	8,34	10,79	9,04	8,54	8,34	7,93	8,53	8,16	8,07	7,74	8,17	7,44	7,86	7,73	7,94	8,11	7,92	
40-44	7,99	9,36	8,73	8,45	8,48	8,29	8,10	8,21	8,30	7,73	7,91	8,09	7,64	7,31	7,55	7,64	7,74	
45-49	6,55	6,65	7,03	7,13	7,25	6,83	6,67	6,87	7,02	6,85	6,53	6,37	6,25	6,10	6,20	6,30	6,28	
50-54	6,69	5,71	6,97	7,07	7,27	7,16	6,70	7,19	7,46	7,41	6,87	6,53	6,57	6,52	6,29	6,53	6,72	
55-59	6,74	5,42	7,02	6,83	7,25	7,37	6,84	7,28	7,13	7,33	7,18	6,46	6,64	7,00	6,18	6,68	6,86	
60-64	6,74	5,73	7,39	7,00	7,45	7,51	7,03	7,45	6,80	7,03	6,79	6,55	6,34	6,36	5,68	6,30	6,97	
65-69	5,48	4,69	5,36	5,60	5,84	5,83	5,85	6,14	5,53	5,32	5,26	5,39	4,94	4,68	4,39	5,20	5,01	
70-74	3,62	3,08	3,65	3,82	4,11	3,91	3,88	4,13	4,01	3,90	3,69	3,43	3,26	2,97	2,70	3,14	3,17	
75-79	2,69	2,04	2,70	2,75	3,13	2,99	2,82	3,17	2,94	2,94	2,66	2,33	2,53	2,39	2,20	2,33	2,53	
80-84	1,79	1,37	1,46	1,67	2,03	1,92	1,96	2,03	1,74	1,90	1,91	1,52	1,65	1,74	1,47	1,58	1,68	
85-89	0,98	0,79	0,80	0,84	1,01	0,99	1,04	1,06	0,85	1,06	1,02	0,80	0,93	0,87	0,78	0,81	0,94	
90-94	0,34	0,25	0,24	0,32	0,36	0,36	0,37	0,40	0,28	0,28	0,36	0,30	0,32	0,30	0,24	0,26	0,31	
95-99	0,06	0,05	0,04	0,07	0,07	0,07	0,07	0,08	0,04	0,06	0,09	0,07	0,09	0,06	0,05	0,05	0,04	
100-	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,00	0,01	0,01	0,02	

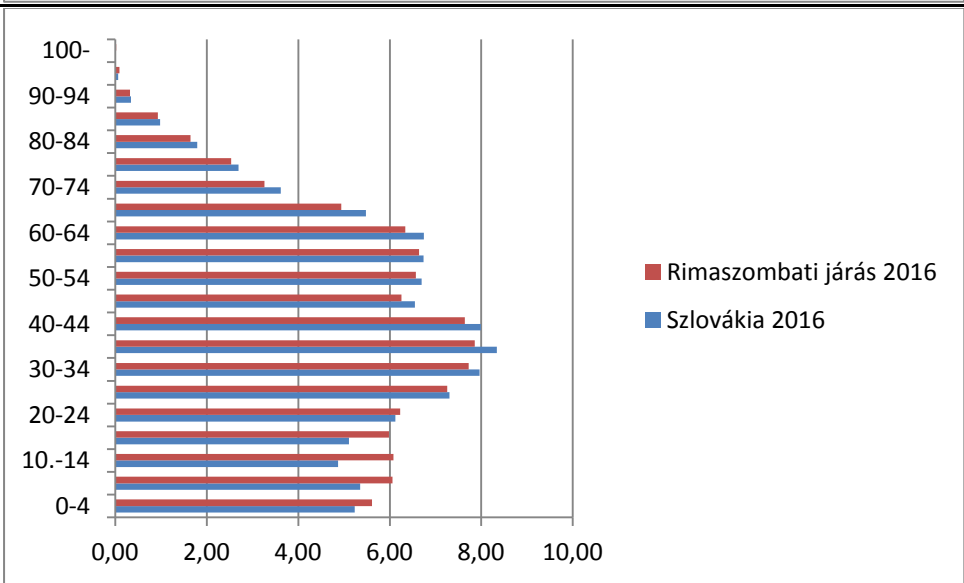
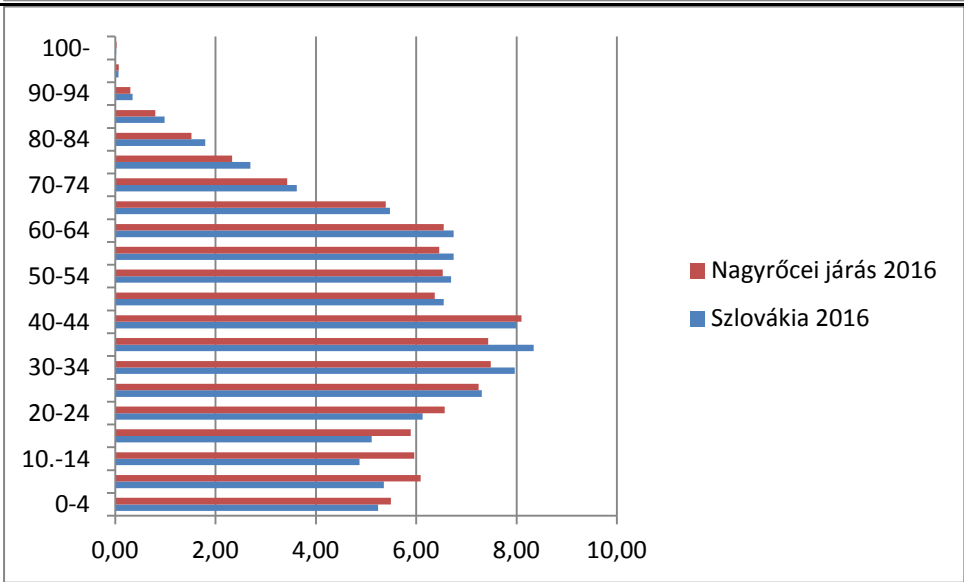
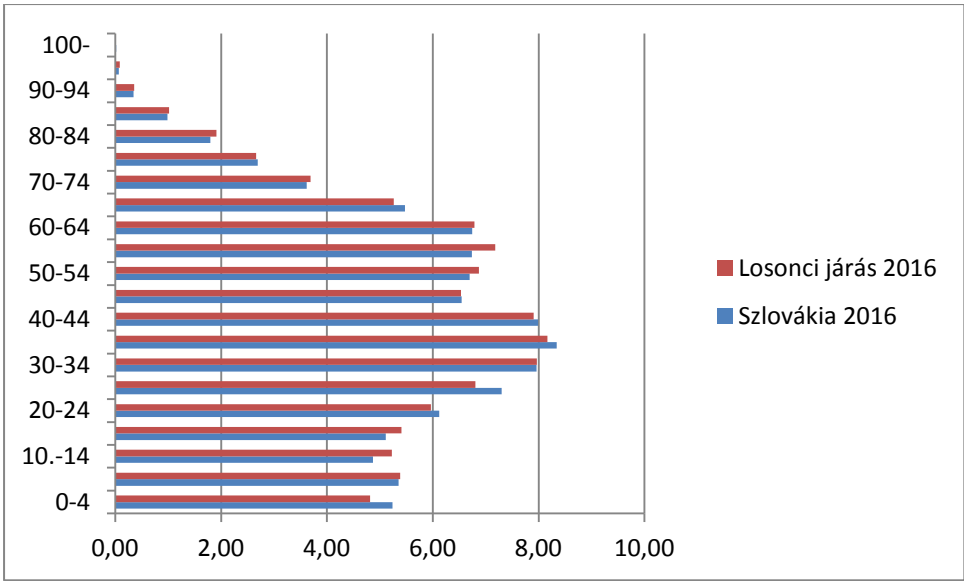
Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

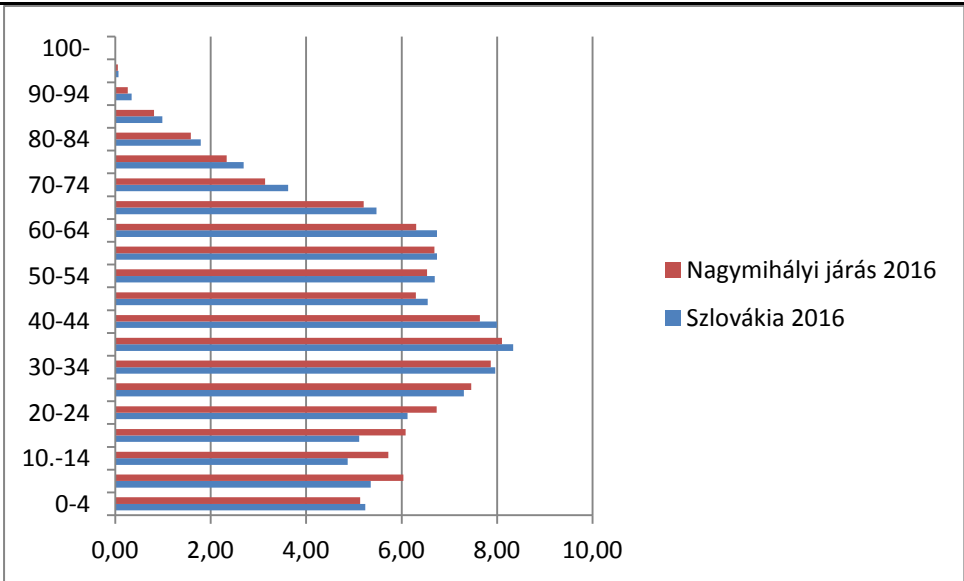
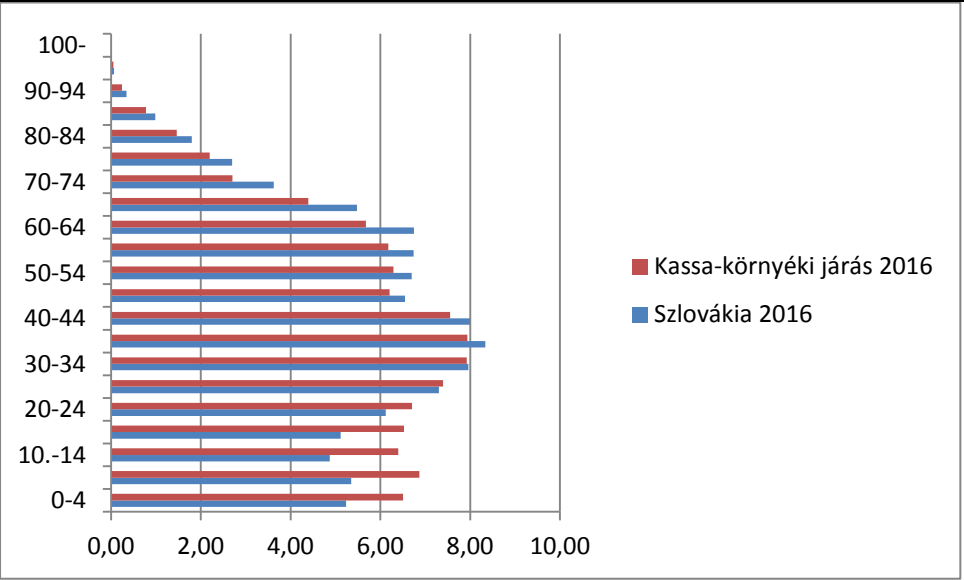
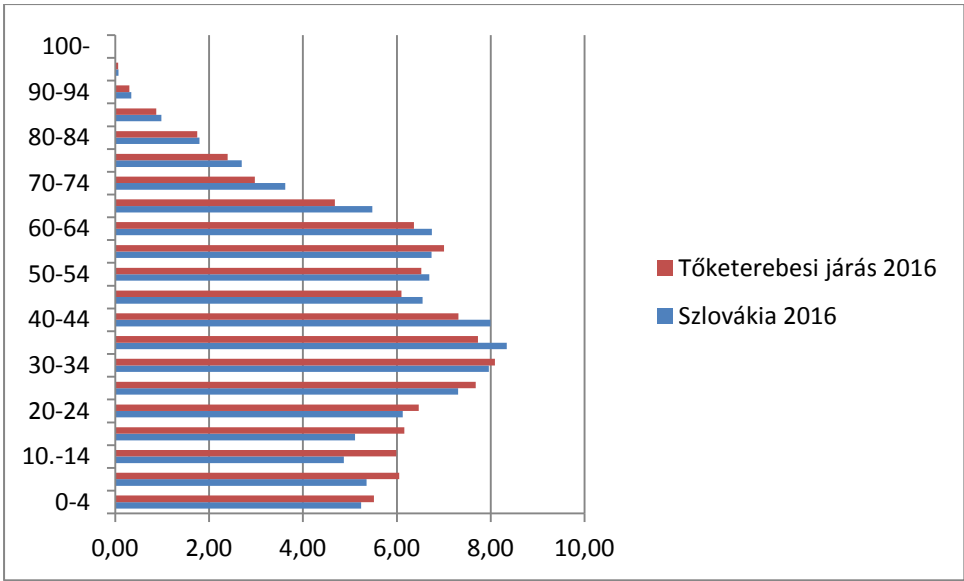
A 16 dél-szlovákiai járás népességének korszerkezete

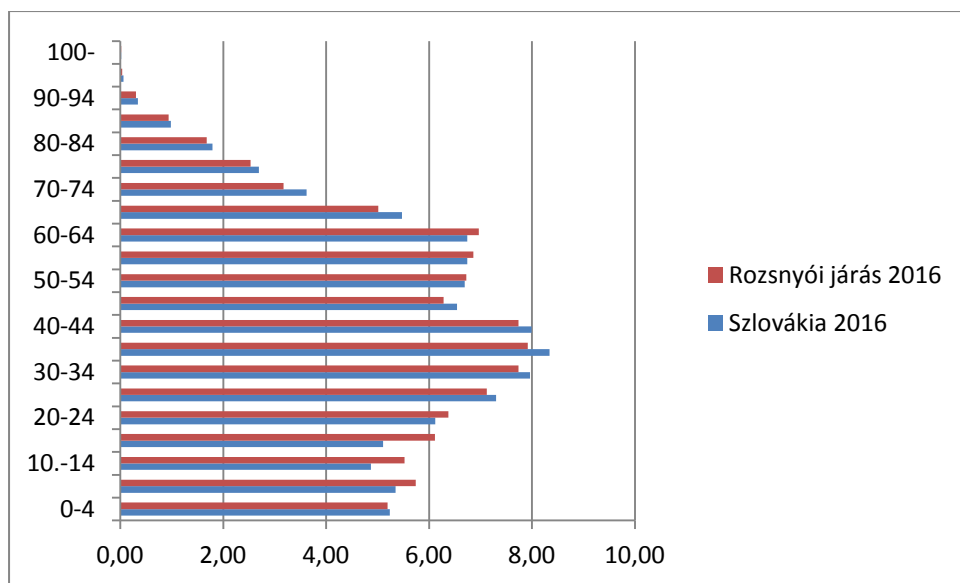

A korösszetétel grafikus ábrázolásának kifejező és nagyon elterjedt formája az úgynevezett korfa. Az előző oldalakon feltüntetett 16 korfa bemutatja az adott életkorú népesség részarányának alakulását az ország korszerkezeti sajátosságaival összevetve 2016-ra vonatkozólag. A kormegoszlás igen jellegzetes különbségeket mutat az ország területi egységei között. Lényeges különbségek láthatóak az országos és a járásokra vonatkozó korfák között, észlelhetőek az egyes populációk közti regionális eltérések a korszerkezetet illetően.

A népesség gazdasági aktivitása társadalmi és gazdasági szempontból is kiemelkedően fontos, hiszen a népesség abszolút többsége számára ez alapozza meg a rendszeres jövedelemszerzés lehetőségét – ezáltal a kialakítható életszínvonalat, részben pedig az életkörülményeket, ettől függ a keresők és eltartottak aránya, amely családi és társadalmi szempontból is a megszerzett jövedelmek felhasználását alaposan befolyásolja. A gazdaságilag aktív népesség lakónépességen belüli aránya a legmagasabb a Komáromi, a Dunaszerdahelyi és a Galántai járásokban.

Táblázat 8: Az emberi erőforrás területi eloszlása Felvidék különböző területi szintjein

Terület	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016-2010 népességnövekedés /népességcsökkenés	Népsűrűség 2016-ban Fő/km ²	A magyar nemzetiségű lakosság lélekszáma	A magyar nemzetiségű lakosság lélekszámának
Városok	2972248	2937513	2933906	2928981	2921600	2917836	2923463	-48785	400,79		
Vidék	2463025	2466809	2476930	2486968	2499749	2508416	2511880	48855	60,03		
Pozsony	432801	413192	415589	417389	419678	422932	425923	-6878	1154,51		
Kassa	233886	240688	240164	239797	239464	239200	239141	5255	1009,01		
Szlovák Köztársaság	5435273	5404322	5410836	5415949	5421349	5426252	5435343	70	110,75		
Szenci járás	66402	67585	69880	72167	75001	77888	81412	15010	221,32	9 324	11,45
Dunaszerdahelyi járás	118607	116865	117402	117884	118499	119306	120085	1478	111,39	86 778	72,26
Galántai járás	96452	93682	93628	93623	93682	93776	93866	-2586	146,2	32 042	34,14
Komáromi járás	106414	103996	103973	103709	103360	102961	102599	-3815	93,43	66 138	64,46
Lévai járás	117256	115087	114552	113913	113511	112874	112320	-4936	72,59	26 690	23,76
Nyitrai járás	165011	159422	159761	160040	160241	160381	160793	-4218	184,43	8 750	5,44
Érsekújvári járás	145586	144212	143636	142964	142317	141574	140913	-4673	104,85	47 300	33,57
Vágsellyei járás	53903	53258	53101	52938	52780	52513	52358	-1545	147,33	16 046	30,65
Nagykürtösi járás	45654	45496	45280	45086	44826	44489	44212	-1442	52,29	10 547	23,86
Losonci járás	72731	74844	74681	74548	74401	74106	74045	1314	89,73	17 290	23,35
Nagyrócei járás	40406	40419	40326	40237	40205	40124	40052	-354	54,91	7 763	19,38
Rimaszombati járás	82754	84867	84837	84764	84752	84577	84518	1764	57,47	31 653	37,45
Töketerebes járás	105362	106064	106145	106082	105995	105862	105797	435	98,59	27 377	25,88

Kassa-környéki járás	116322	119973	121187	122248	123377	124578	126001	9679	81,29	11 590	9,20
Nagymihályi járás	110166	110897	110899	110768	110714	110712	110791	625	108,66	12 264	11,07
Rozsnyói járás	61827	63304	63179	63082	62877	62699	62515	688	53,36	15 538	24,85
A fenti 16 dél- szlovákiai/dél-felvidéki járás összesen	1504853	1499971	1502467	1504053	1506538	1508420	1512277	7424	-	427 090	28,24

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

II.2.2. A Dél-Szlovákiai járások lakosainak képzettségi szintje

A vállalatok napjainkban már nem az olcsó, nagy tömegben rendelkezésre álló munkaerőt tekintik a gazdaságtelepítés legfőbb tényezőjének, hanem a kvalifikált, innovatív, mobilis emberi erőforrást. A 16 dél-felvidéki járásban a populáció 18,14%-ának a legmagasabb iskolai végzettségi szintje mindössze alapiskolai végzettség, ami az országos átlagot (14,98%) jóval meghaladja. Ez az alulképzettség több okra vezethető vissza:

- több évtizeden keresztül nem volt megfelelően kiépítve a magyar tannyelvű iskolarendszer, tehát a népességben belül jelentős csoport tanulási lehetősége korlátozott volt,
- a régió urbanizáltsági szintje alacsonyabb az országos átlagnál (a város lakó populációk körében népszerű továbbtanulni, magasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya),
- a régióban magas az idősebb korcsoportok részaránya, s az öregedő korban levő népesség körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az átlagnál alacsonyabb, ugyanis az öreg korosztályok számára fiatalságuk éveiben (40 - 50 évvel ezelőtt) a felsőoktatás csak kevesek számára volt elérhető.

Táblázat 9: Az alapiskolai végzettséggel rendelkezők lakónépességben belüli arányának területi megoszlása a 2011. évi népszámlálás idején

Területi szintek	Népesség száma	Alapiskolai végzettséggel rendelkezők száma	Alapiskolai végzettséggel rendelkezők népességben belüli aránya (%)
Szlovákia/Felvidék	5397036	808490	14,98
Szenci járás	66265	8172	12,33
Dunaszerdahelyi járás	116492	21774	18,69
Galántai járás	93594	18290	19,54
Lévai járás	115367	21067	18,26
Nyitrai járás	159143	22112	13,89
Vágsellyei járás	53286	9248	17,36
Komáromi járás	103995	21500	20,67
Érsekújvári járás	144417	25273	17,50
Losonci járás	74861	13611	18,18
Rimaszombati járás	84889	19182	22,60
Nagyőrcei járás	40400	9268	22,94
Nagykürtösi járás	45562	8975	19,70
Tőketerebesi járás	106072	18437	17,38
Nagymihályi járás	110842	19058	17,19
Rozsnyói járás	63351	12571	19,84
Kassa-környéki járás	119227	23188	19,45
A fenti 16 dél-szlovákiai járás	1497763	271726	18,14

összesen			
----------	--	--	--

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017, Népszámlálás 2011

Táblázat 10: Az 1. és 2. fokú főiskolai végzettséggel rendelkezők lakónépességen belüli arányának területi megoszlása a 2011. évi népszámlálás idején

Területi szintek	Népesség száma	Az 1. és 2. fokú főiskolai végzettséggel rendelkezők száma	Az 1. és 2. fokú főiskolai végzettséggel rendelkezők népességen belüli aránya (%)
Szlovákia/Felvidék	5397036	707326	13,11
Szenci járás	66265	12276	18,53
Dunaszerdahelyi járás	116492	11464	9,84
Galántai járás	93594	9192	9,82
Lévai járás	115367	13256	11,49
Nyitrai járás	159143	24551	15,43
Vágsellyei járás	53286	5505	10,33
Komáromi járás	103995	9293	8,94
Érsekújvári járás	144417	14146	9,80
Losonci járás	74861	9026	12,06
Rimaszombati járás	84889	7524	8,86
Nagyőrcei járás	40400	2936	7,27
Nagykürtösi járás	45562	3262	7,16
Tőketerebesi járás	106072	8607	8,11
Nagymihályi járás	110842	14288	12,89
Rozsnyói járás	63351	6205	9,79
Kassa-környéki járás	119227	12538	10,52
A fenti 16 dél-szlovákiai járás összesen	1497763	164069	10,95

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017, Népszámlálás 2011

Az igazi versenyelőnyt ma már nem a nyersanyag és a földrajzi fekvés jelenti, hanem a képzettség, a népesség tudásszomja, tanulási igénye és innovációs képessége. Országos szinten a felsőoktatás 1. és 2. fokán végzettek részaránya az összlakosságon belül 13,11%. Az iskolázottsági szintek között jelentős eltérések vannak az egyes régiók, településkategóriák és az egyes nemzetiségek közt. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya értelemszerűen a nagyobb városok régiójában a legmagasabb, míg a centrumoktól távol, a periférián levő régiókban, valamint a roma és a magyar nemzetiségű népesség által lakott régiókban a főiskolai végzettséggel rendelkezők népességen belüli aránya nagyon kedvezőtlen. A 16 dél-szlovákiai járásban az 1. és 2. fokú főiskolai végzettséggel rendelkezők lakónépességen belüli aránya mindössze 10,95%. A legkedvezőbb felsőfokú iskolázottsági szinttel a Szenci járás rendelkezik, míg a másik oldalon, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők legalacsonyabb aránya a Nagykürtösi, a Nagyőrcei, a Tőketerebesi és a Rimaszombati járásokban van.

Munkaerőpiac bérezési mutatói

2015-ben éves átlagban 993 EUR volt a szlovákiai/felvidéki átlagkereset nagysága, amely mintegy 20%-os emelkedést jelent az elmúlt 6 évben. A havi átlagbérek az informatikai, pénzügyi szolgáltatásokban, valamint az energetikai iparban voltak a legmagasabbak (1856 EUR, 1670 EUR, 1534 EUR). Az iparban 1036 EUR volt a havi átlagkereset, míg a kereskedelemben dolgozóknál ez az összeg 948 EUR-t tett ki. Az építőipari dolgozók átlagosan 881 EUR-t, míg az oktatási dolgozók 837 EUR-t kerestek. A mezőgazdaságban, erdőgazdaságban és halgazdaságban a havi átlagkeresetek nagysága 815 EUR volt. A legalacsonyabb bérszint a vendéglátó- és szállodaiiparban volt, ahol mindössze 598 EUR volt az átlagkereset.

Az átlagkereseti mutatók Dél-Szlovákián belül jelentős eltérést mutatnak, a Pozsony-Nagyszombat-Nyitra tengelyhez közel fekvő régiókban vannak a legkedvezőbb bérezési mutatók. A magyar kisebbség által lakott déli régiók kereseti mutatói azért maradnak el az országos átlagtól, mivel a munkavállalók számára magasabb kereseti lehetőségeket biztosító ágazatok jelenléte a magyar kisebbségi térben nem jelentős – a legnagyobb foglalkoztatók a legalacsonyabb munkabért biztosító ágazatok (pl. agrárium, élelmiszeripar, vendéglátóipar, oktatásügy). Az átlagtól alacsonyabb bérszinten a munkaerő képzettségének és iskolázottságának kedvezőtlen mutatói is visszatükröződnek.

Táblázat 12: A havi átlagkeresetek nagyságának megoszlása eltérő területi szinteken 2010-2015 közt (EUR)

Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovák Köztársaság	828	853	881	891	957	993
Szenci járás	776	829	866	868	944	973
Dunaszerdahelyi járás	670	706	722	725	768	801
Galántai járás	726	739	739	735	769	804
Komáromi járás	583	636	659	702	751	787
Lévai járás	799	818	858	873	909	915
Nyitrai járás	768	822	850	828	880	907
Érsekújvári járás	643	676	713	690	753	775
Vágsellyei járás	744	856	869	815	868	925
Losonci járás	605	663	685	699	733	770
Nagyrócei járás	633	715	734	720	764	770
Rimaszombati járás	581	594	616	631	673	684
Nagykürtösi járás	623	618	617	640	697	707
Kassa-környéki járás	680	775	801	762	819	862
Nagy Mihályi járás	681	726	742	784	824	844

Rozsnyói járás	687	802	818	796	847	867
Tőketerebesi járás	616	919	754	700	737	760

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

II.2.3. A Dél-Szlovákiai járások munkanélkülisége

Táblázat 11: A munkanélküliségi mutatók területi megoszlása 2017 márciusában

Területi szint	2017 márciusában regisztrált munkanélküliek száma	2017 márciusában a regisztrációból kikerült munkanélküliek száma	A regisztrált munkanélküliek száma 2017. március 31-én	Gazdaságilag aktív népesség száma	A diszponibilis munkanélküliek száma	A munkanélküliségi ráta a regisztrált munkanélküliek számából meghatározva (%)	A tényleges munkanélküliségi ráta (%)
Szlovákia/Felvidék	18 116	27 486	257 558	2 725 838	219 149	9,45	8,04
Szenci járás	248	306	1 750	36 849	1 613	4,75	4,38
Dunaszerdahelyi járás	421	679	3 702	63 845	2 836	5,80	4,44
Galánta	266	449	1 821	50 478	1 455	3,61	2,88
Komáromi járás	368	650	5 330	53 307	4 439	10,00	8,33
Lévai járás	428	698	5 348	55 417	4 226	9,65	7,63
Nyitrai járás	573	847	4 357	82 851	3 708	5,26	4,48
Érsekújvári járás	473	808	5 138	71 528	4 337	7,18	6,06
Vágsellyei járás	88	242	1 474	26 615	1 194	5,54	4,49
Losonci járás	224	471	5 820	34 534	4 960	16,85	14,36
Nagyőrcei járás	172	322	4 828	18 530	4 046	26,06	21,83
Rimaszombati járás	381	484	11 027	39 589	9 757	27,85	24,65
Nagykürtösi járás	181	229	3 355	21 133	2 952	15,88	13,97
Kassa-környéki járás	487	655	9 482	55 246	8 470	17,16	15,33
Nagymihályi járás	405	581	8 271	49 379	6 780	16,75	13,73
Rozsnyói járás	244	446	6 923	29 254	6 024	23,67	20,59
Tőketerebesi járás	416	528	9 939	48 423	8 150	20,53	16,83
A fenti 16 dél-szlovákiai járás	5375	8395	88 565	736 978	74 947	12,02	10,17

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A társadalmi-gazdasági problémák területi koncentrációt mutatnak. A leghátrányosabb helyzetű falvak és járások egymáshoz nagyon hasonló társadalmi-gazdasági problémával küzdenek: egyszerre vannak jelen a súlyos munkanélküliségi, szociális és egészségügyi problémák. A déli régiók legégetőbb társadalmi problémája az alacsony végzettséggel rendelkező, hosszú távú munkanélültek riasztóan magas aránya. 2014-től ugyan a déli régiók foglalkoztatottsági mutatói a felélénkülés jegyeit mutatják, a munkanélküliségi ráta továbbra is magasan meghaladja az országos átlagot sok régióban a magyar-szlovák határ mentén (elsősorban ahol magas a roma nemzetiség részaránya is).

Munkaerő-piaci szemszögből tekintve az elmúlt negyed évszázad gazdasági átalakulása alatt a legnagyobb foglalkoztatási váltás a régió korábbi meghatározó foglalkoztatóját, a mezőgazdaságot érte (Dél-Felvidéken az összterület több mint 2/3-át mezőgazdasági termőterületek képezik). A rendszerváltozást követően a hagyományos mezőgazdasági termelőszövetkezeteket felváltó gazdasági szervezetek a racionális foglalkoztatást helyezték előtérbe, a mezőgazdaság munkaerőigénye az ágazat teljes strukturális átalakulása miatt a töredékére csökkent, s a létszámleépítés következtében tízezrek veszítették el az állásaikat (a legjelentősebb csökkenés a régió nyugati felében ment végbe). Az elkövetkező években azonban már nem várható az agráriumban foglalkoztatottak számának további csökkenése, sőt a mezőgazdaság azon ágazatok egyike lehet, amelyek új munkahelyet teremtenek a vidéki térben innovatív ipar és élelmiszeripari vertikumok kialakítása által.

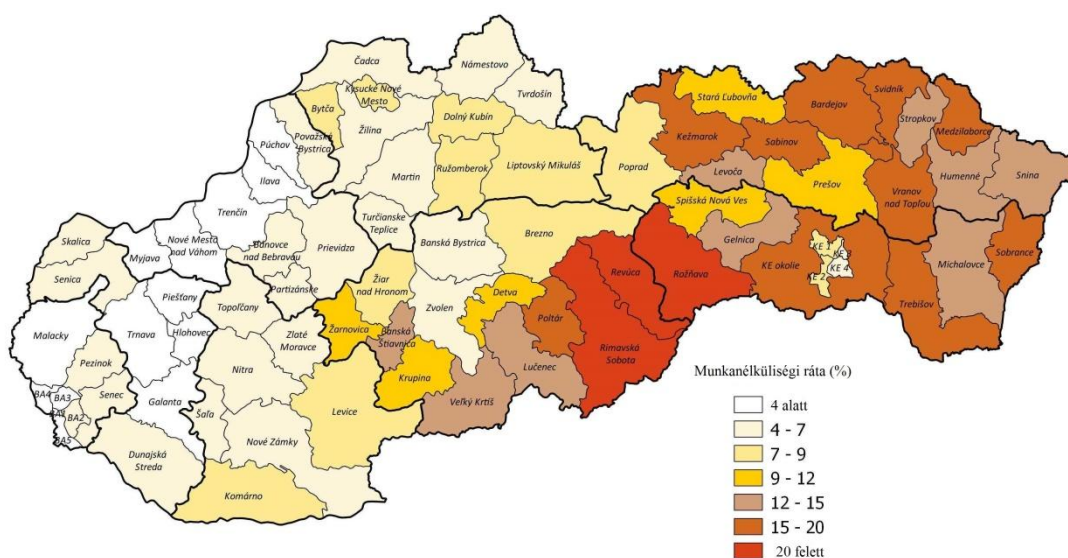
A Felvidék középső és keleti régióira jellemző nehézipari termelés közvetlenül a rendszerváltozás után visszaesett, a keleti régiók tökevonzó ereje pedig a nyugati régiókhoz képest jóval gyengébb lett. A munkaerő-kereslet a magasabbban képzett, idegennyelv-tudással rendelkező munkaerő, de legalábbis a korszerű gépeket kezelni tudó szakmunkások irányába tolódott el. Az elmúlt 10 évben a déli régió ipari foglalkoztatottsága lényegesen fellendült, különösen a Felvidéken nyugati részén megvalósított ipari beruházásoknak köszönhetően (külföldi befektetők több ezer új munkahelyet biztosítottak Szencen, Galántán, Nyitrán, Érsekújvárbán stb.). A foglalkoztatási húzóágazatok a gépjárműgyártás, illetve az elektronikai és a gépipar. A régió középső és keleti jársaiban azonban csak elvétve jelent meg egy-két számottevőbb munkahelyteremtő ipari beruházás (pl. Kenyhec).

Az utóbbi két évtizedben a szolgáltatásokban foglalkoztatottak száma és aránya folyamatos és dinamikus emelkedést mutat. A szolgáltatásokon belül a foglalkoztatottak számának növekedése elsősorban a kereskedelemben és a vendéglátásban ment végbe, azonban számottevően gyarapodott a pénzügyi tevékenységekben, az ingatlanügyletekben és gazdasági szolgáltatásokban foglalkoztatottak száma is. Az oktatásban, az egészségügyi

és szociális ellátásban munkát vállalók száma szintén gyarapodott, de a növekedés mértéke ezekben az ágakban elmaradt az előzőekben említett szolgáltatói ágazatokétól.

2017. március 31-én 88 565 munkanélkülit tartott nyilván a Munka, Szociális és Családügyi Hivatal a számottevő magyar kisebbséggel rendelkező 16 dél-szlovákiai/dél-felvidéki járásban, mely régió munkapiacának elsődleges problémája a tartós munkanélküliség. Ez a kör évről évre nő, ugyanis a tartósan munkanélküliek szakmai képzettségének megfelelő munkahelyteremtő beruházások már lassan két évtizede váratnak magukra. A legkedvezőtlenebb a helyzet a Nagykürtösi és a tőle keletre fekvő járásokban. A tényleges munkanélküliségi ráta a vizsgált 16 járás területén 10,17% volt, szemben az országos 8,04%-kal. A munkanélküliségi ráta legalacsonyabb a Pozsony szomszédságában levő járásokban, míg a legmagasabb értékek a Rimaszombati, a Rozsnyói és a Nagyrőcei járásokat érintik.

Ábra 2: A munkanélküliségi ráta területi megoszlása 2017. március 31-én

Forrás: Szlovák Köztársaság Munka, Szociális és Családügyi Hivatala, 2017

Összegzésképp elmondhatjuk, hogy a munkanélküliséget illetően a déli régió mindig jelentősen elmaradt a szlovák átlagtól függetlenül attól, hogy Pozsony és Kassa részét képezi-e a régiónak, vagy sem. 20 év átlagát számításba véve a 16 járás munkanélküliségi rátája 5,62%-kal maradt el az országostól, a két nagyváros beszámításával a hátrány 4,33%-ra csökken. Az összképet tovább árnyalja, hogy gyakran előfordul, hogy a járásokon belül a “szlovák észak” lényegesen jobb gazdasági helyzetben van, mint a “magyar dél” (ez olyan nagy kiterjedésű járásokra igaz, mint az Érsekújvári és a Lévai járás), tekintettel azonban arra, hogy ez a különbség statisztikailag nem mutatható ki, a magyarok által lakott

vidék még rosszabb helyzetben van. Ez értelemszerűen érvényes az üzemsűrűség esetében is.

A 16 járás és 2 nagyváros munkanélküliségi rátájának országos szintű hosszú távú összehasonlítása 17 év (1997–2013) átlaga alapján így foglalható össze:

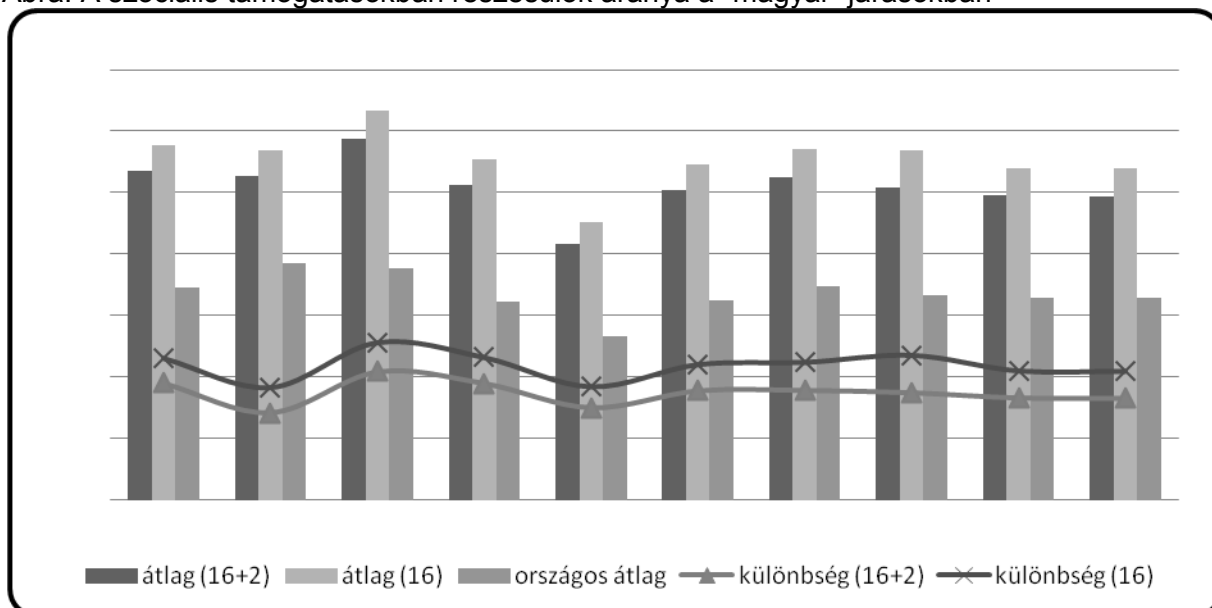
- országos munkanélküliség átlagban: 14,04%;
- a 16 járás + 2 nagyváros munkanélküliségi rátájának átlaga: 18,37%;
- a 16 járás munkanélküliségi rátájának átlaga: 19,66%;
- a 16 járás + 2 nagyváros munkanélküliségi átlagának különbsége az országos átlaghoz képest: + 4,33%;
- a 16 járás munkanélküliségi átlagának különbsége az országos átlaghoz képest: + 5,62%;
- a vizsgált időszakban az országos átlagot meghaladó munkanélküliségi rátájú járások és nagyvárosok átlagos száma: 11;
- a vizsgált időszakban az országos átlag alatti munkanélküliségi rátájú járások és nagyvárosok átlagos száma: 7.

A fenti tények alapján kijelenthető, hogy Dél-Szlovákia térsége évek óta a munkanélküliséggel leginkább sújtott térség. Ezt a tényt támasztja alá, hogy Szlovákia 79 járása közül a munkanélküliséggel leginkább sújtott 8 járás közül 6 éppen a térségünkben található.

Szociális juttatások

A következő mérőszám, amely segítségével a helyzetet elemezzük, az a valamilyen szociális támogatásban részesülők aránya. Az adatokat szintén a Munka-, Szociális és Családügyi Hivatal a honlapján közli 2004-től kezdődően. A feldolgozási módszer az előzőhöz hasonló: a 16 járás és két a nagyváros adott év decemberi adataiból éves átlagot számítottunk, majd ezt összevetettük az országos értékkel.

Ábra: A szociális támogatásokban részesülők aránya a “magyar” járásokban

Forrás: a www.upsvar.sk adatai alapján saját szerkesztés

A fenti ábra alapján nyilvánvaló, hogy a déli régióban magasabb a hátrányos helyzetű lakosok aránya, számuk járásonként minden évben meghaladt az országos átlagot. A 16 járás és 2 nagyváros munkanélküliségi rátájának országos szintű hosszú távú összehasonlítása 10 év (2004 – 2013) átlaga alapján a következőképpen foglalható össze:

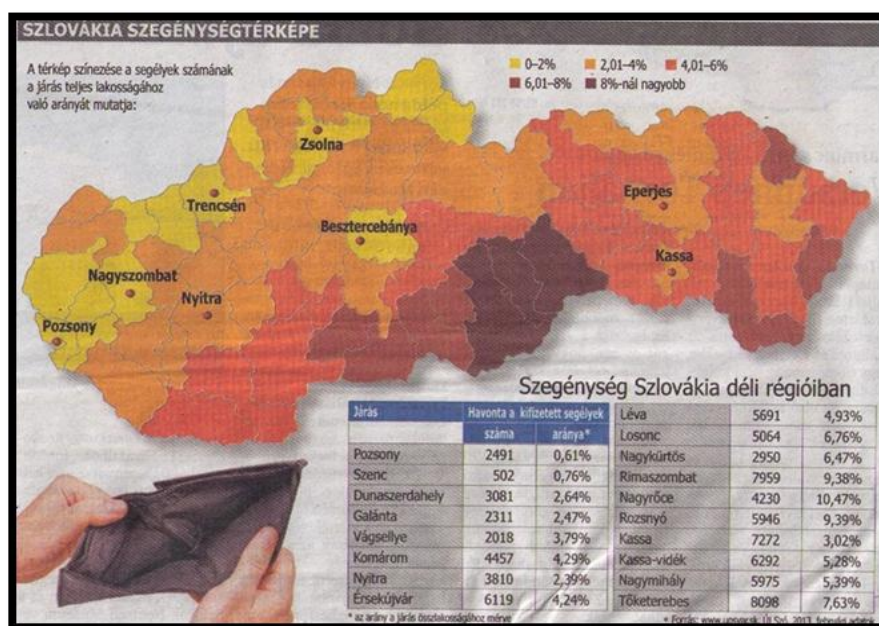
- a szociális támogatásra szoruló országos átlaga: 6,72%;
- a szociális támogatásra szoruló átlaga a 16 járásban + 2 nagyvárosban: 10,21%;
- a szociális támogatásra szoruló átlaga a 16 járásban: 11,10%;
- a 16 járás + 2 nagyváros átlagának különbsége az országos átlaghoz képest: + 3,49%;
- a 16 járás átlagának különbsége az országos átlaghoz képest: + 4,37%;
- a déli járások és a nagyvárosok átlagos száma a vizsgált időszakban, melyekben a szociális támogatásokban részesülők aránya meghaladta az országos átlagot: 12;
- a déli járások és a nagyvárosok átlagos száma a vizsgált időszakban, melyekben a szociális támogatásokban részesülők aránya nem érte el az országos átlagot: 6.

Szegénység

A munkanélküliségi helyzetből adódóan a szegénység mértéke sem jobb Dél-Szlovákiában/Felvidéken. Szlovákiában meghaladja a 180 ezret azok száma, akik anyagi nélkülözésben kénytelenek élni, és szociális segélyért havonta a munkaügyi, szociális és

családügyi hivatalokhoz kell fordulniuk. Ezek járásonkénti megoszlását szemlélteti az alábbi térkép, amelyből látható, hogy a Komáromi járástól kelet felé haladva egészen Bodroghöz és Ung-vidékig az összes járásban magas, az országos átlagot jóval meghaladó azok aránya, akik szociális segélyből kénytelenek élni, legtöbb esetben sanyarú körülmények között. Kritikus a helyzet Gömörben, ahol a lakosság megközelítőleg 10%-a él szociális segélyből.

Térkép: A segélyek számának a járás teljes lakosságához viszonyított száma (2013)

Forrás: Új Szó

Összegzés

A társadalmat leíró adatok jól kiegészítik és leírják a gazdaságban végbemenő negatív folyamatokat. A dél-szlovákiai/felvidéki társadalom egyre nehezebben viseli a negatív gazdasági megkülönböztetésből eredő terheket, ami mára már az munkanélküliségi, szegénységi adatokon is jól visszatükröződik.

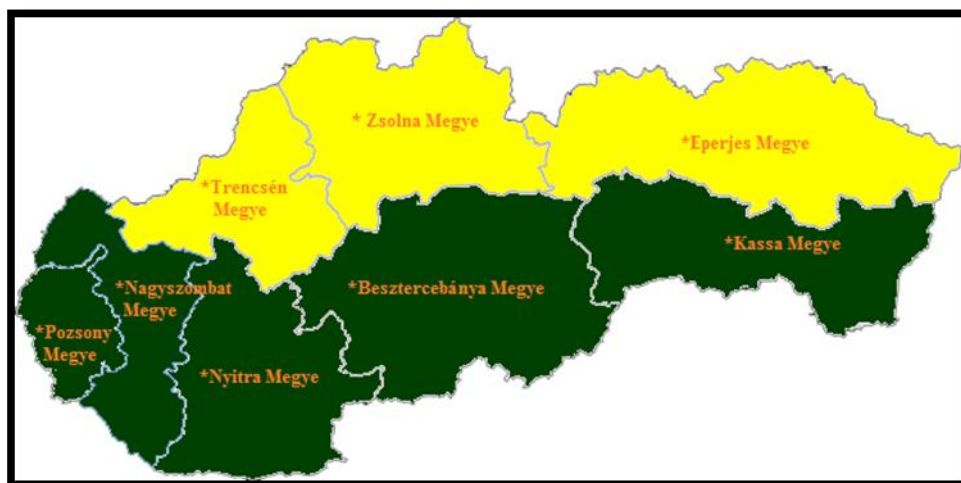
II.3. Megyei és járási szintű helyzetelemzés és értékelés

A következő részben az olvasó Szlovákia közigazgatási alapú besorolásán belül a magyarlakta vidékek áttekintő gazdaság és társadalmi helyzetképeivel ismerkedhet meg.

II.3.1. Szlovákia megyei szintű közigazgatási beosztása

Szlovákia 8 megyés közigazgatási besorolása 2001 óta van érvényben. A nyolc megyéből ötben érintett a magyar kisebbség. A közigazgatási egységek kialakításának részletes történetét az I. fejezet tartalmazza.

Térkép: Szlovákia megyei szintű közigazgatása (2001)

Megyék száma	8
Magyarok által lakott megyék száma (megj.: a zöld színnel feltüntetett megyék)	5
A magyarok által lakott megyék neve	Kassa Besztercebánya Nyitra Nagyszombat Pozsony

II.3.2. Kassa megye és a magyarok által lakott járásai

Térképe. Kassa megye, illetve a magyarok által lakott járások (zölddel)

Összlakosság	776 000 fő
Járások száma	8

A magyarok által lakott járások száma <i>(megj.: a zöld színnel feltüntetett járások)</i>	5
Magyarok által lakott járások neve	Nagymihályi Töketerebes Kassa Kassa-vidéki Rozsnyói

Kassa megye SWOT elemzése

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező földrajzi fekvés – kapcsolódás a nemzetközi kereskedelmi útvonalakhoz: Magyarország, Ukrajna, Lengyelország • Magas a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya • Fejlett vállalkozói és menedzsment-képzés • Széleskörű képzési és tanácsadási lehetőségek • Fejlett logisztikai rendszer és kapcsolódó infrastruktúra • Jelentős termelő és szolgáltató cégek jelenléte • Nagyszámú befektetési és ipari terület • Multikulturális múlt és történelmi sokszínűség • Kedvező idegenforgalmi adottságok • Megfelelő úthálózati sűrűség • Megfelelő vasúti hálózati sűrűség • Sok szántó- és erdőterület • A mezőgazdaságban sok biomassza alapanyag képződik • Geotermikus energiai potenciál 	<ul style="list-style-type: none"> • A felsőfokú végzettségű fiatalok munkanélküliségének növekvése • A képzett munkaerő elvándorlása • Kevés kulturális támogatás és esemény • A nemzetközi vagy európai elismertséggel rendelkező egyetemek hiánya • A másod- és harmadrendű utak állapota rossz • A közlekedési infrastruktúra kiépítettsége Szlovákia további megyéi irányában nem teljes • Alacsony a vasúti közlekedés színvonala • Alacsony színvonalú kutatás-fejlesztési infrastruktúra és kevés kapacitás • A jelentős termelő és szolgáltató cégek külföldi tulajdonúak • A high-tech, illetve magas hozzáadott értékű vállalkozások hiánya • Az ipari múlt feladása és a fejlesztések elmaradása • A turisztikai látogatók rövid ideig, átlagosan 1-2 napig tartózkodnak a régióban • A turisztikai helyszínek és attrakciók korlátozottan hozzáférhetők • Kevés a magántőke és a nemzeti befektetés • A pénzügyi szolgáltatások alacsony színvonala, alacsony kínálat • Az uniós források alacsony arányú felhasználása • A földtulajdonnal kapcsolatos jogi problémák
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A közép-kelet-európai térség dinamikus gazdasági fejlődése • A V4-ek közötti komplex együttműködés fokozódik • A magyar–szlovák államközi viszonyok javulnak 	<ul style="list-style-type: none"> • Központi erőfeszítések és segítség hiányában a munkanélküliség további növekedése • A központi közlekedésfejlesztési elképzelések elkerülik a megyét • A mezőgazdasági, illetve a feldolgozott

<ul style="list-style-type: none"> • Sikeres decentralizáció a támogatás- és fejlesztéspolitikában • Növekvő kulturális támogatások és fejlesztési források Magyarországról • Biotermékek utáni növekvő igény 	<ul style="list-style-type: none"> • termékek csökkenő vagy stagnáló felvásárlási ára • A bűnözés növekedése
--	--

Kassa megye magyarok által lakott járásai

Táblázat: Összefoglaló Kassa megye járásairól (2011)

Járás neve	Összlakosság	Magyar nemzetiségű lakosság	Magyar nemzetiségű lakosság aránya	Munkanélküliség aránya
Nagymihályi	110 842 fő	12 122 fő	10,94%	17,75%
Töketerebesi	106 072 fő	28 145 fő	26,53%	22,40%
Kassai	240 433 fő	6 371 fő	2,65%	10,61%
Kassa-vidéki	119 227 fő	11 845 fő	9,93%	19,49%
Rozsnyói	63 351 fő	16 103 fő	25,42%	24,83%
Összesen	639 925 fő	74 586 fő	11,66%	16,86%

NAGYMIHÁLYI JÁRÁS

		országos értéknek %
Összterület	km2	1019
MG. Terület aránya	%	71,1
Szántó aránya	%	47,3
Erdők aránya	%	12,2
Lakosok száma		110 791
GDP/fő		9 127

Befektetések/fő	1 425	17
Munkanélküliség (2017.3.) %	13,73	170,77

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Nagymihályi járás				
Vállalatok összesen	2178	1,03	4082	1,26
Mezőgazdaság	128	1,86	105	0,82
Ipar	186	0,97	574	1,08
Építészet	179	1,04	623	0,84
Kis- nagykereskedelem	729	1,30	1241	1,66
Raktározás és logisztika	107	1,08	133	1,35
Szállásadás és étkeztetés	81	1,04	169	1,41
Információs technológia	63	0,59	111	1,08

TÓKETEREBSI JÁRÁS

		országos értéknek %
Tóketerebesi járás		
Összterület km2	1073	2,19
MG. Terület aránya %	73,3	3,26
Szántó aránya %	53,1	4,05
Erdők aránya	13,6	0,72
Lakosok száma	105 797	1,95
GDP/fő	6 896	61
Befektetések/fő	459	6
Munkanélküliség (2017.3.) %	16,83	209,33

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Tóketerebesi járás				
Vállalatok összesen	1649	0,78	3560	1,10

Mezőgazdaság	129	1,87	132	1,04
Ipar	188	0,98	925	1,74
Építészet	117	0,68	529	0,71
Kis- nagykereskedelem	554	0,99	1000	1,33
Raktározás és logisztika	117	1,18	93	0,94
Szállásadás és étkeztetés	47	0,60	85	0,71
Információs technológia	39	0,36	66	0,64

KASSAI JÁRÁS

KASSA-VIDÉKI JÁRÁS

		országos értéknek %
Kassa-vidék járás		
Összterület km ²	1541	3,14
MG. Terület aránya %	48,9	3,12
Szántó aránya %	35,5	3,88
Erdők aránya %	42,5	3,24
Lakosok száma	126 001	2,32
GDP/fő	8 221	73
Befektetések/fő	589	7
Munkanélküliség (2017.3.) %	15,33	190,67

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Kassa-vidék járás				
Vállalatok összesen	1841	0,87	4104	1,27
Mezőgazdaság	157	2,28	222	1,74
Ipar	222	1,16	783	1,47
Építészet	198	1,15	850	1,14
Kis- nagykereskedelem	548	0,98	1122	1,50
Raktározás és logisztika	127	1,28	130	1,32
Szállásadás és étkeztetés	78	1,00	107	0,89
Információs technológia	51	0,48	85	0,82

ROZSNYÓI JÁRÁS

		országos értéknek %
Rozsnyói járás		
Összterület km2	1173	2,39
MG. Terület aránya %	31,1	1,51
Szántó aránya %	8,9	0,74
Erdők aránya %	61,8	3,58
Lakosok száma	62 517	1,15
GDP/fő	6 198	55
Befektetések/fő	487	6
Munkanélküliség (2017.3.) %	20,59	256,09

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Rozsnyói járás				
Vállalatok összesen	1000	0,47	2398	0,74
Mezőgazdaság	126	1,83	268	2,10
Ipar	124	0,65	373	0,70
Építészet	85	0,49	379	0,51

Kis- nagykereskedelem	292	0,52	658	0,88
Raktározás és logisztika	55	0,55	45	0,46
Szállásadás és étkeztetés	34	0,44	132	1,10
Információs technológia	28	0,26	47	0,46

A magyarok által lakott járások SWOT elemzése

Erősségek	Gyengeségek
NAGYMIHÁLYI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> Jó környezeti állapot - alacsony környezetszennyezési mutatók Jó turisztikai potenciál – Zemplínska šírava víztározó Megfelelő számú szálláshely Kedvező vidéki turisztikai adottságok Határon átnyúló, aktív együttműködés Ukrajnával Számos gyümölcsültetvény Számos egyéni mezőgazdasági vállalkozó 	<ul style="list-style-type: none"> Gyorsforgalmi utak hiánya Alacsony színvonalú vasúti közlekedés Kevés hulladéklerakó hely A falvak víz- és szennyvízhálózata nem teljesen kiépített Hiányzó szociális támogatású szolgáltatások Kevés kulturális támogatás és esemény Munkahelyek alacsony száma A magán- és az állami szektor alacsony színvonalú együttműködése A turisztikai látogatók számának folyamatos csökkenése Erős szezonális a turizmusban Kevés átfogó szolgáltatás és termékcsomag a turizmus területén Gyenge minőségű és alacsony számú turisztikai kínálat A borturizmus nincs beépítve a turisztikai kínálatba Turisztikai információs rendszer hiánya A régió turisztikai népszerűsítése, kiejánlása nem megfelelő Elhanyagolt gyümölcsültetvények Az állattenyésztés csökkenése
TÓKETEREBESI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> A lakosság korfája nemzetközi viszonylatban jó 12 természetvédelmi terület Jó környezeti állapot - alacsony légszennyezettség Kedvező vidéki turisztikai adottságok Történelmi borospincék: Tokaj, Királyhelmece környéke Aktív határon átnyúló együttműködés Magyarországgal - történelmi jelentőségű objektumok felújítása Számos gyümölcsültetvény Egyéni mezőgazdasági vállalkozók 	<ul style="list-style-type: none"> Magas (20%-ot meghaladó) munkanélküliségi ráta és sok tartós munkanélküli Munkahelyek számának folyamatos csökkenése A fiatal és képzett munkaerő elvándorlása A legtöbb községben hiányzó szennyvíz- és vízhálózat Az ivóvízforrások túlhasználata, kimerülése Magas a szociális juttatásokat igénybe vevők aránya

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Szőlészeti és borászati potenciál • Cukorrépa-termesztési tapasztalatok • Három (nem veszélyes) hulladéklerakó telep 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyenge általános ambuláns ellátás • A Tokaj-vidéken gyenge a határon átnyúló együttműködés a kultúra és az turizmus területén • Kevés szálláshely • Gyenge minőségű és alacsony számú turisztikai kínálat • Turisztikai információs rendszer hiánya • A régió turisztikai népszerűsítése, kiejánlása nem megfelelő • Jelentős roma közösség • Elhanyagolt gyümölcsösök • Állattenyésztés csökkenése • A mezőgazdasági vállalkozások veszteségesek • Cukorfeldolgozás megszüntetése
KASSAI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Alacsony munkanélküliség • Jelentős természetes népességnövekedés • A lakossági korfaszerkezet megfelelő • Teljes iskolahálózati rendszer • Felsőfokú végzettséggel rendelkezők magas aránya – három egyetem • Sok kulturális intézmény • D1 autópálya Kassa és Eperjes között, R4 gyorsforgalmi út Kassa és a magyar államhatár között • Jelentős vasúti csomópont • Kiepipített műszaki infrastruktúra • Kiepipített vízvédelmi rendszer • Szelektált hulladékgyűjtés • Jelentős számú turisztikai célú látogató • Szálláshelyek számának növekedése • A magánvállalatok saját fejlesztési irodákkal rendelkeznek • Kutatási, technológiai inkubátorházak 	<ul style="list-style-type: none"> • Kevés időseket ellátó szociális intézmény • Kevés pénzügyi forrás a műemlékvédelemre • Gyorsforgalmi utak hiánya, mely összekötné további régiókkal • Fejletlen logisztikai és áruátrakodó központok • Sok közúti baleset • Sűrű közúti forgalom • Nemzetközi teherforgalom növekedése a közutakon • Növekvő környezetszennyezés • Magas fajlagos hulladékkibocsátás • Kevés a kutatás-fejlesztési- innovációs (K+F+I) tevékenység • A tudományos és kutatóintézmények, valamint a cégek között nincs együttműködés • A KKV-k K+F+I tevékenysége nincs megfelelően támogatva • A külföldi befektetők a munkabérek növekedés miatt elhagyják a régiót
KASSA-VIDÉKI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Jó környezeti mutatók - alacsony környezetszennyezés • Megfelelő úthálózat • Megfelelő vasúti hálózat • A régióon keresztül nemzetközi folyosó húzódik • Elegendő ivóvízforrás-lelőhely • A látogatók hosszabb időt töltenek el a régióban 	<ul style="list-style-type: none"> • Lakosság alacsony iskolázottsága • Jelentős roma közösség • Növekvő közúti forgalom • Integrált közlekedés hiánya • Kerékpárutak hiánya • A falvak vízellátása és szennyvízhálózata nem megoldott • Kulturális intézmények hiánya • A kassai turizmusból nem profitál

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős természetes népszaporulat • Kedvező életkori struktúra • Kiépített ipari parkok • A támogatások magas kihasználása • Megfelelő feltételek a vidéki turizmushoz • Számos erdőterület • Fafeldolgozási kapacitás fejlesztése • Fejlett állattenyésztés 	<ul style="list-style-type: none"> a térség • Kevés szálláslehetőség és turisztikai tevékenység vidéken • Magas munkanélküliségi ráta és sok tartós munkanélküli • Munkahelyek számának csökkenése • Elhanyagolt gyümölcstetvények • Gyenge minőségű és mennyiségű idegenforgalmi kínálat. • Fakitermelés stagnálása • Nyersfa iránti alacsony kereslet
ROZSNYÓI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Megfelelő úthálózat • Megfelelő vasúti hálózat • Kiépített szennyvíz- és vízálózat • Két nem veszélyes hulladéklerakó telep • Legtöbb (36) természetvédelmi terület a megyében • A kulturális intézmények, a régiófejlesztési ügynökségek és idegenforgalmi egyesületek együttműködése • Elegendő szálláshely • Jelentős számú turisztikai út • Megfelelő feltételek a vidéki turizmushoz • A régió szálláslehetőségeinek megfelelő népszerűsítése a weben • Határon átnyúló aktív együttműködés Magyarországgal • Cégek hatékony gazdálkodása • Jelentős állandó gyepterület • Családi farmok megléte • Jelentős erdőterület 	<ul style="list-style-type: none"> • Roma közösség • Magas munkanélküliségi ráta (20%-ot meghaladó) és sok tartós munkanélküli • Munkahelyek számának csökkenése • Kevés pénz a műemlékfelújításra • Gyenge általános járóbeteg-ellátás • Gömör problematikus összekötése Kassa megye további régióival • A lakosság jelentős része szociálisan rászorult • A turisztikai látogatottság csökkenése • Kerékpárutak hiánya • Turisztikai információs rendszer hiánya • A turizmus gyenge és nem koordinált támogatása • Gyenge minőségű és mennyiségű idegenforgalmi kínálat • Szántóföldek csökkenése • Az erdők rossz természeti állapota • Nyersfa iránti alacsony kereslet • Magas a szociális juttatásokat igénybe vevők aránya

II.3.3. Besztercebánya megye és a magyarok által lakott járásai

Térkép: Besztercebánya megye, illetve a magyarok által lakott járások (zölddel)

Összlakosság	657 000 fő
Jársók száma	13 db
Magyarok által lakott járások száma (megj.: a zöld színnel feltüntetett járások)	4 db
Magyarok által lakott járások neve	Nagyrócei Rimaszombati Losonci Nagykürtösi

Besztercebánya megye SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős ásvány- és nyersanyagkészletek (Losonc, Poltár) • Az ásványi nyersanyag feldolgozásának évszázados tradíciója és nagyfokú részese a gazdaságban • Képzett munkaerő • Védett területek megléte • Fejlett építőipar • Aktív határ menti együttműködés • Nagymennyiségű ivóvízkészlet (Málnapatak – Málinec víztározó) 	<ul style="list-style-type: none"> • Magas munkanélküliségi ráta (20%-ot meghaladó) és sok tartós munkanélküli • Az egyetem végzett fiatalok körében a munkanélküliség növekvése • A képzett munkaerő elvándorlása • Kevés kulturális támogatás és esemény • Nemzetközi vagy európai elismertséggel rendelkező egyetemek hiánya • A 2. és 3. rendű utak állapota rossz • A közlekedési infrastruktúra kiépítettsége Szlovákia további megyei irányában nem teljes

	<ul style="list-style-type: none"> Alacsony a vasúti közlekedés színvonala Alacsony színvonalú kutatási és fejlesztési infrastruktúra, kevés kapacitás Hiányos szennyvíz- és vízhálózat Lassú gazdasági fejlődés K+F+I szintje alacsony Tulajdonviszonyok átláthatatlansága Kis mértékű a külföldi tőkebeáramlás Fiatalok nagyfokú migrációja Az adottságok ellenére a turizmus alacsony fokú részesedése a bevételekben (Rimakovica – Kokava nad Rimavicou) Magas munkanélküliség Alacsony csatornázottsági szint A háztartási energia árának növekedése
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> A közép-kelet-európai térség dinamikus gazdasági fejlődése A V4-ek közötti komplex együttműködés fokozódik A magyar–szlovák államközi viszonyok javulnak Sikeres decentralizáció a támogatás- és fejlesztéspolitikában Növekvő kulturális támogatások és fejlesztési források Magyarországról Biotermékek iránti növekvő igény 	<ul style="list-style-type: none"> Központi erőfeszítések és segítség hiányában a munkanélküliség további növekedése A központi közlekedésfejlesztési elképzelések elkerülik a megyét A mezőgazdaság, illetve a feldolgozott termékek csökkenő vagy stagnáló felvásárlási ára A bűnözés növekedése

Besztercebánya megye magyarok által lakott járásai

Táblázat: Összefoglaló Besztercebánya megye járásairól (2011)

Járás neve	Összlakosság	Magyar nemzetiségű lakosság	Magyar nemzetiségű lakosság aránya	Munkanélküliség aránya
Nagyróce	40 400 fő	7 738 fő	19,15%	29,55%
Rimaszombat	84 889 fő	30 516 fő	35,95%	31,24%
Losonc	74 861 fő	17 338 fő	23,16%	21,56%
Nagykürtös	45 562 fő	10 939 fő	24,01%	23,37%
összesen	245 712 fő	66 531 fő	27,08%	26,55%

NAGYRŐCEI JÁRÁS

		országos értéknek %
Nagyrőcei járás		
Összterület km ²	730	1,49
MG. Terület aránya %	33,5	1,01
Szántó aránya %	14,2	0,73
Erdők aránya %	60,1	2,17
Lakosok száma	40 052	0,74
GDP/fő	5 527	49
Befektetések/fő	447	5
Munkanélküliség (2017.3.) %	21,83	271,52

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Nagyrőcei járás				
Vállalatok összesen	448	0,21	1326	0,41
Mezőgazdaság	52	0,75	215	1,69
Ipar	48	0,25	133	0,25
Építészet	40	0,23	170	0,23
Kis- nagykereskedelem	132	0,24	353	0,47
Raktározás és logisztika	29	0,29	35	0,36
Szállásadás és étkeztetés	12	0,15	59	0,49
Információs technológia	8	0,07	43	0,42

RIMASZOMBATI JÁRÁS

Rimaszombati járás			országos értéknek %
Összterület	km2	1471	3,00
MG. Terület aránya	%	56,3	3,43
Szántó aránya	%	29,2	3,05
Erdők aránya	%	37,1	2,7
Lakosok száma		40 052	0,74
GDP/fő		5 398	48
Befektetések/fő		410	5
Munkanélküliség (2017.3.)	%	24,65	306,59

Rimaszombati járás	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Vállalatok összesen	1336	0,63	2772	0,86
Mezőgazdaság	173	2,51	273	2,14
Ipar	150	0,78	268	0,50
Építészet	100	0,58	412	0,55
Kis- nagykereskedelem	355	0,63	847	1,13
Raktározás és logisztika	57	0,57	99	1,00
Szállásadás és étkeztetés	52	0,67	150	1,25
Információs technológia	39	0,36	73	0,71

LOSONCI JÁRÁS

Losonci járás			országos értéknek %
Összterület	km2	826	1,68
MG. Terület aránya	%	50,6	1,73

Szántó aránya %	25,1	1,47
Erdők aránya %	41,3	1,69
Lakosok száma	74 045	1,36
GDP/fő	6 357	57
Befektetések/fő	643	8
Munkanélküliség (2017.3.) %	14,36	178,61

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Losonci járás				
Vállalatok összesen	1819	0,86	2897	0,90
Mezőgazdaság	130	1,89	129	1,01
Ipar	189	0,98	370	0,69
Építészet	137	0,80	463	0,62
Kis- nagykereskedelem	531	0,95	791	1,06
Raktározás és logisztika	78	0,79	99	1,00
Szállásadás és étkeztetés	71	0,91	221	1,84
Információs technológia	47	0,44	72	0,70

NAGYKÜRTÖSI JÁRÁS

		országos értéknek %
Nagykürtösi járás		
Összterület km ²	848	1,73
MG. Terület aránya %	61,7	2,17
Szántó aránya %	36,6	2,20
Erdők aránya %	31,0	1,3
Lakosok száma	44 212	0,81
GDP/fő	5 987	53
Befektetések/fő	483	6
Munkanélküliség (2017.3.) %	13,97	173,76

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Nagykürtösi járás				
Vállalatok összesen	1064	0,50	2177	0,67
Mezőgazdaság	102	1,48	169	1,33
Ipar	112	0,58	301	0,57
Építészet	75	0,44	457	0,61
Kis- nagykereskedelem	392	0,70	522	0,70
Raktározás és logisztika	48	0,48	62	0,63
Szállásadás és étkeztetés	14	0,18	99	0,82
Információs technológia	35	0,33	46	0,45

Magyarok által lakott járások SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
NAGYRŐCEI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Kulturális sokszínűség • Képzett munkaerő a járásban • Jól kiépített árvíz elleni védekezési rendszer • Kedvező földrajzi fekvés – határ menti terület • Jó környezeti mutatók - alacsony légszennyezés • Természeti sokszínűség és gazdagság • Kedvező vidéki turisztikai adottságok • Kedvező klímafeltételek a mezőgazdasághoz • Jelentős erdős terület, nagyszámú vadállomány 	<ul style="list-style-type: none"> • Rossz demográfiai mutatók • Jelentős roma kisebbség • A bűnözés növekedése • Kevés munkalehetőség • Hiányosságok a hulladékkezelés területén • Alacsony ökológiai tudat, kezeletlen ökológiai problémák • KKV-k korlátozott fejlődési lehetősége – kevés a vállalkozásfejlesztést elősegítő szolgáltatás • A termelő infrastruktúra elhasználódása pótlás és megújítás nélkül, magas üzemeltetési költségek • A mezőgazdaság nem versenyképes termelése • A régió nem megfelelő turisztikai népszerűsítése • Az erdőgazdasági termékek alacsony hozzáadott értéke
RIMASZOMBATI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Aktív határon átnyúló együttműködés Magyarországgal • Meglévő élelmiszeripari hagyományok • Működő vegyipar • Kedvező földrajzi fekvés • Meglévő feltételek a diverzifikált mezőgazdasághoz • Kiváló talaj- és éghajlati viszonyok 	<ul style="list-style-type: none"> • A lakosság jelentős része szociálisan rászorult • Jelentős roma közösség • Növekvő számú szociálisan rászorult • Munkahelyek számának csökkenése • Iparilag elmaradott régió • Elavult technológiák • Elavult mezőgazdasági technikák

Erősségek	Gyengeségek
<p>gyümölcs, zöldség, gyógynövények és bogyós gyümölcsök termesztéséhez</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiépített növényi raktározási helyek • Jó feltételek az állattenyésztéshez • Állattenyésztési hagyományok • Kedvező vidéki és agroturisztikai adottságok • A járás gazdag népi mesterségekben 	<p>alkalmazása</p> <ul style="list-style-type: none"> • A mezőgazdasági termelés alacsony hatékonysága • Kihasználatlan és rossz állapotú mezőgazdasági épületek • Elhúzódó pénzügyi és gazdasági válságok a mezőgazdasági cégeknél • A mezőgazdasági termelés visszaesése
LOSONCI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező földrajzi fekvés: a magyar államhatár közelsége • A lakosság nagy része tud magyarul • Nyersanyaglelőhelyek, további potenciális ásványi és nyersanyaglelőhelyek • Stratégiai befektető érkezése • Olcsó munkaerő • Gépipari és építőipari hagyományok: képzett munkaerő a gépipar területén • Szabad ipari területek, működő ipari park a fejlesztésekhez • Kiépített szociális és műszaki infrastruktúra • Aktív KKV-k szektor • Az év során sok napsütéses nap 	<ul style="list-style-type: none"> • Rossz számítástechnikai és idegen nyelvi ismeretek • Rossz demográfiai mutatók • Jelentős roma közösség • Faji előítéletek • Az ásványi és nyersanyaglelőhelyek tulajdonjogi helyzetének rendezetlensége • Rossz műszaki és közlekedési infrastruktúra • Kevés munkalehetőség • Magas a szolgáltatások ára
NAGYKÜRTÖSI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Magyar nyelv ismerete • Kiemelkedő környezeti adottságok: magas ökológiai érték • Aktív határon átnyúló együttműködések: közös szlovák–magyar programok szervezése • Rendkívül kedvező feltételek a mezőgazdasági termeléshez és borászathoz • A szőlészet tradíciójának újjászületése • Szabad területek a szociális szolgáltatásokhoz • Kiépített sportlétesítmények • Kedvező kínálat az alapvető kereskedelmi szolgáltatások terén • Vásártartási tradíciók • Képzett munkaerő a textiliparban • A járás internetes portállal rendelkezik • Olcsó munkaerő 	<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős roma közösség • Gyenge idegennyelv-ismeret • A bűnözés növekedése • Alacsonyan képzett munkaerő • A járás nehezen megközelíthető • Rossz demográfiai mutatók • Rossz szociális hálózat • Nem megfelelő oktatási rendszer • Alacsony iskolázottság a munkanélküliek körében • Nem megfelelő infrastruktúra külföldi befektetők számára • Sport- és pihenőhelyek hiánya • Nincs szelektív hulladékgyűjtés • Gyenge KKV szektor • A vállalkozási és ipari területek minősége és szolgáltatási színvonala nem megfelelő a vállalkozók számára • A vállalkozások együttműködésének hiánya • Rossz turisztikai marketing és térségi népszerűsítés • Szálláslehetőségek, rekreációs központok hiánya

II.3.4. Nyitra megye és a magyarok által lakott járásai

Térkép: Nyitra megye, illetve a magyarok által lakott járások (zölddel)

Összlakosság	706 000 fő
Járások száma	7 db
Magyarok által lakott járások száma <i>(megj.: a zöld színnel feltüntetett járások)</i>	5 db
Magyarok által lakott járások neve	Lévai Érsekújvári Nyitrai Komáromi Vágsellyei

Nyitra megye SWOT-elemzés

Erősségek	Gyengeségek
------------------	--------------------

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Nagyon kedvező földrajzi fekvés a közlekedés szempontjából: Bécs–Pozsony–Budapest • Képzett munkaerő • Aktív határ menti együttműködés • Jelentős tapasztalat a határon átnyúló együttműködéssel és közös projektekkel kapcsolatban • Előnyös földrajzi fekvés • A Duna mint közlekedési és szállítási lehetőség: nemzetközi áruszállítás • Közös történelmi és kulturális örökség • Szabad területek az ipari parkoknak • Geotermikus energia és gyógyvizek 	<ul style="list-style-type: none"> • A 2. és 3. rendű utak állapota rossz • A közlekedési infrastruktúra kiépítettsége Szlovákia további megyéi irányában nem teljes • Alacsony a vasúti közlekedés színvonala • Alacsony színvonalú kutatási és fejlesztési infrastruktúra, kevés kapacitás • Magas munkanélküliségi ráta • Gyenge a szakképzés, illetve az egyetemi gyakorlati képzés • Egészségügyi alkalmazottak elvándorlása • Alacsony színvonalú szociális szolgáltatások • Magántőke hiánya • A nemzetközi kapcsolatok hiánya
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A közép-kelet-európai térség dinamikus gazdasági fejlődése • A V4-ek közötti komplex együttműködés fokozódik • A magyar–szlovák államközi viszonyok javulnak • Sikeres decentralizáció a támogatás- és fejlesztéspolitikában • Növekvő kulturális támogatások és fejlesztési források Magyarországról • Biotermékek iránti növekvő igény 	<ul style="list-style-type: none"> • Központi erőfeszítések és segítség hiányában a munkanélküliség további növekedése • A központi közlekedésfejlesztési elképzelések elkerülik a megyét • A mezőgazdasági, illetve a feldolgozott termékek csökkenő vagy stagnáló felvásárlási ára • A bűnözés növekedése

Nyitra megye magyarok által lakott járásai

Táblázat: Összefoglaló Nyitra megye járásairól (2011)

Járás neve	Összlakosság	Magyar nemzetiségű lakosság	Magyar nemzetiségű lakosság aránya	Munkanélküliség aránya
Léva	115 367 fő	28 085 fő	24,34%	13,80%
Érsekújvár	116 492 fő	87 349 fő	74,98%	11,78%
Nyitra	159 143 fő	9 076 fő	5,70%	9,48%
Komárom	103 995 fő	66 356 fő	63,81%	17,69%
Vágsellye	53 286 fő	16 717 fő	31,37%	9,82%
összesen	548 283 fő	179 498 fő	32,74%	12,47%

LÉVAI JÁRÁS

Lévai járás		országos értéknek %
Összterület	km ²	1551
MG. Terület aránya	%	71,8
Szántó aránya	%	60,3
Erdők aránya	%	19,1
Lakosok száma		112 320
GDP/fő		7 704
Befektetések/fő		1 287
Munkanélküliség (2017.3.)	%	7,63
		94,90

Lévai járás	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Vállalatok összesen	2759	1,31	7400	2,29
Mezőgazdaság	181	2,63	201	1,58
Ipar	374	1,95	2445	4,59
Építészet	208	1,21	1316	1,76
Kis- nagykereskedelem	708	1,26	1562	2,08
Raktározás és logisztika	184	1,86	150	1,52
Szállásadás és étkeztetés	97	1,25	225	1,87
Információs technológia	96	0,90	128	1,24

ÉRSEKÚJVÁRI JÁRÁS

Érsekújvári járás			országos értéknek %
Összterület	km2	1347	2,75
MG. Terület aránya	%	79,7	4,45
Szántó aránya	%	70,8	6,76
Erdők aránya	%	7,7	0,51
Lakosok száma		140 913	2,59
GDP/fő		8 421	75
Befektetések/fő		988	12
Munkanélküliség (2017.3.)	%	6,06	75,37

Érsekújvári járás	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Vállalatok összesen	4634	2,20	7431	2,30
Mezőgazdaság	171	2,48	177	1,39
Ipar	461	2,40	1249	2,35
Építészet	298	1,73	1430	1,92
Kis- nagykereskedelem	1505	2,69	2240	2,99
Raktározás és logisztika	383	3,86	268	2,72
Szállásadás és étkeztetés	181	2,33	302	2,51
Információs technológia	191	1,78	167	1,62

NYITRAI JÁRÁS

Nyitrai járás			országos értéknek %
Összterület	km2	870	1,78

MG. Terület aránya %	76,9	2,77
Szántó aránya %	69,4	4,28
Erdők aránya %	10,1	0,44
Lakosok száma	160 793	2,96
GDP/fő		0
Befektetések/fő		0
Munkanélküliség (2017.3.) %	4,48	55,72

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Nyitrai járás				
Vállalatok összesen	6565	3,11	10650	3,30
Mezőgazdaság	122	1,77	154	1,21
Ipar	612	3,18	1478	2,78
Építészeti	606	3,52	2380	3,19
Kis- nagykereskedelem	1782	3,18	2949	3,93
Raktározás és logisztika	442	4,46	438	4,45
Szállásadás és étkeztetés	226	2,90	284	2,37
Információs technológia	342	3,20	317	3,07

KOMÁROMI JÁRÁS

		országos értéknek %
Komáromi járás		
Összterület km2	1101	2,24
MG. Terület aránya %	78,3	3,57
Szántó aránya %	69,1	5,39
Erdők aránya %	6,3	0,35
Lakosok száma	102 599	1,89

GDP/fő	6 987	62
Befektetések/fő	981	12
Munkanélküliség (2017.3.) %	8,33	103,61

	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Komáromi járás				
Vállalatok összesen	5208	2,47	6010	1,86
Mezőgazdaság	149	2,16	134	1,05
Ipar	457	2,38	1242	2,33
Építészet	315	1,83	1096	1,47
Kis- nagykereskedelem	1687	3,01	1747	2,33
Raktározás és logisztika	547	5,52	216	2,19
Szállásadás és étkeztetés	108	1,39	226	1,88
Információs technológia	287	2,68	138	1,34

VÁGSELLYEI JÁRÁS

		országos értéknek %
Vágsellyei járás		
Összterület km2	356	0,73
MG. Terület aránya %	82,8	1,22
Szántó aránya %	78,2	1,97
Erdők aránya %	4,1	0,07
Lakosok száma	52 358	0,96
GDP/fő	10 771	96
Befektetések/fő	1 702	21
Munkanélküliség (2017.3.) %	4,49	55,85

Vágsellyei járás	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Vállalatok összesen	1373	0,65	3111	0,96
Mezőgazdaság	42	0,61	56	0,44
Ipar	166	0,86	482	0,91
Építészet	136	0,79	733	0,98
Kis- nagykereskedelem	334	0,60	870	1,16
Raktározás és logisztika	129	1,30	151	1,53
Szállásadás és étkeztetés	45	0,58	99	0,82
Információs technológia	51	0,48	89	0,86

Magyarok által lakott járások SWOT-elemzés

Erősségek	Gyengeségek
LÉVAI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • A régió magas mezőgazdasági potenciállal bír • Kedvező feltételek a vidéki turizmushoz • Fejlett ipari termelés • A mochovcei atomerőmű • Kedvező feltételek a rekreációs célú pihenéshez és az idegenforgalomhoz • Gazdag történelmi múlt • Fejlett oktatásügy • Aktuális területrendezési terv • Fejlett gazdasági területek közelsége: Bécs, Pozsony, Budapest • Nagy területi tartalékok az ipar részére és lakóövezetek kialakítására 	<ul style="list-style-type: none"> • Rossz demográfiai mutatók • Nem szocializálódott lakosok meghatározó jelenléte, a marginális csoportok problémái nincsenek kezelve • Gyorsforgalmi út hiánya • A közutak rossz minősége • Kevés pénzügyi forrás az infrastruktúra karbantartására és fejlesztésére • Kevés építési terület kiépített műszaki hálózattal • Kevés bérlakás • Kevéssé propagált régió, kevésbé fejlett idegenforgalom • Az oktatás és a munkaerőpiac között nem megfelelő együttműködés • Kevés műszaki végzettségű munkaerő • Az uniós alapok alacsony kihasználása • Romló vállalkozói kedv • A környezet minőségének romlása • A lakosság egészségállapotának romlása • Az iskolázott fiatal munkaerő elvándorlása • Közúti balesetek növekedése
ÉRSEKÚJVÁRI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Fejlett iskolarendszer • Elegendő munkaerő a szolgáltatási szektorban • Fejlett és aktív kulturális és társadalmi élet • Magas mezőgazdasági potenciál 	<ul style="list-style-type: none"> • Kedvezőtlen demográfiai mutatók • Kevés műszaki végzettségű munkaerő • Rossz együttműködés a munkaerőpiac és az oktatás között • Roma kisebbség • A marginális területeken élő lakosság

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Fejlett ipari termelés • Változatos vállalkozói szektor • Jól kiépített üzleti hálózat • Nagyméretű ipari területek • Komplex egészségügyi ellátó rendszer • Kedvező feltételek a nyári üdülés és az idegenforgalom szempontjából 	<p>problémája nem megoldott</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kevés szociális szolgáltató intézmény • Kevés munkalehetőség • Közlekedési problémák növekvő száma • Gyengén kiépített turisztikai szektor • Nem megfelelő térségi és turisztikai marketing és népszerűsítés • Kevés a közműhálózattal rendelkező építési terület • Kevés bérlakás • Kevés pihenőhely • Kiépítetlen műszaki infrastruktúra az ipari park területén • Földtulajdonjogi viszonyok tisztázatlansága

NYITRAI JÁRÁS

<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős egyetemi képviselő • Képzett munkaerő rendelkezésre állása • A felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosság magas koncentrációja • Innovációs tevékenységhez szükséges szakemberek megléte • Csökkenő munkanélküliség • Gazdag történelmi múlt • Fejlett civil szféra • Erős mezőgazdasági, gépészeti, élelmiszeripari, kémiai potenciál • Kisvállalkozók tradicionális jelenléte a mezőgazdasági ágazatban • Sok bejegyzett KKV • Elegendő szabad gyártási, raktár- és földterület • Fejlett turizmus • Kedvező vidéki és agroturisztikai adottságok • Kedvező közlekedési becsatornázottság 	<ul style="list-style-type: none"> • Kedvezőtlen demográfiai mutatók • Képzett munkaerő elvándorlása • Magas a munkába ingázók aránya • A KKV-k többsége forráshiány miatt egzisztenciális problémával küzd, és csak rövidtávú célokkal rendelkezik • Kevés a befektetés • Innovációs rendszer hiánya a KKV-nál • Kevés nemzetközi jelentőséggel bíró kutatás és fejlesztés • A mezőgazdaság versenyképessége gyenge • Családi gazdálkodások hiánya • Földtulajdonjogi viszonyok tisztázatlansága • A turisták csak rövid ideig tartózkodnak a régióban • A járás gyenge turisztikai marketingje és népszerűsítése • Az idegenforgalom koordinálatlan fejlesztése • A kulturális és történelmi emlékek elhanyagoltsága
--	--

KOMÁROMI JÁRÁS

<ul style="list-style-type: none"> • Képzett munkaerő rendelkezésre állása • Olcsó munkaerő • A munkanélküliség csökkenése • Fejlett szociális és egészségügyi szolgáltatások • Egyetemen rendelkezik a járás • Számos kulturális intézmény • Aktív határon átnyúló együttműködések • Jelentős turisztikai potenciál a térségben: 	<ul style="list-style-type: none"> • A lakosság öregedése • Gyenge együttműködés a munkaerőpiac és az oktatás között • Szociális egyenlőtlenség a lakossági csoportok között • Alacsony átlagfizetés: sok ember él létminimum alatt • Sok marginális csoport: romák • A képzett munkaerő elvándorlása
---	---

Erősségek	Gyengeségek
<p>kulturális, biológiai élőhely, vadászat, halászat, vízi sportok, hévízforrások</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ipari parkok • Új foglalkoztatási lehetőségek a szolgáltatási és ipari szektorban • Gépipari és élelmiszeripari tradíciók • Sok szolgáltatások területén működő egyéni vállalkozó • KKV-kat támogató intézményrendszer 	<ul style="list-style-type: none"> • Kevés és nem megfelelő minőségű határátkelőhely • Környezetszennyezés – a múltból megmaradt környezetterhelő pontok • Kevés információ a környezet valós állapotáról • Szeizmológiai szempontból nem stabil terület • Elavult és gyengén felszerelt egészségügyi, szociális, kulturális és sportlétesítmények • Alacsony K+F+I tevékenység • Alacsony az együttműködési hajlandóság a turizmus terén • Nincs komplex kínálati struktúra a turizmust illetően • Kerékpárutak hiánya
VÁGSELLYEI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Kulturális sokszínűség • A szociális hálózat és szolgáltatások megfelelő minőségűek • A szociális szektorban több aktív, nem állami támogatottságú szervezet • Többféle oktatási és sportintézmény megléte • Szabad ipari területek • Egymáshoz közeleső idegenforgalmi központok • Jó közbiztonság • Szelektív hulladékgyűjtési rendszer • A Vág megfelelően szabályozott 	<ul style="list-style-type: none"> • Az iskolai képzés nem piacorientált • Szakképzési és átképzési lehetőségek hiánya • Pihenő- és üdülőhelyek hiánya • Elavult sportlétesítmények, kulturális intézmények, iskolaépületek, és oktatási eszközök • Kevés közepes méretű vállalkozás • Kezdő vállalkozások támogatásának hiánya • Turisztikai adottságok kihasználatlansága • A járás gyenge turisztikai marketingje és népszerűsítése

II.3.5. Nagyszombat megye és a magyarok által lakott járásai

Térkép: Nagyszombat megye, illetve a magyarok által lakott járások (zölddel)

Összlakosság	551 000 fő
Jársók száma	7
Magyarok által lakott járások száma (megj.: a zöld színnel feltüntetett járások)	2
Magyarok által lakott járások neve	Galántai Dunaszerdahelyi

Nagyszombat megye SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező földrajzi fekvés • Szlovákiai viszonylatban alacsony munkanélküliség • Szlovákiai viszonylatban magas életszínvonal • Jó közúti úthálózat • Jó oktatási, egészségügyi és szociális hálózat • Kedvező környezet a kulturális tevékenységek fejlesztésére • Kedvező környezet az idegenforgalmi tevékenységek fejlesztésére 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyakori közúti balesetek • Kedvezőtlen demográfiai mutatók • A régió adósságának növekedése • Környezetszennyezés • A közúti fejlesztések stagnálása • Az autóipar recessziója • Gazdasági problémák a mezőgazdaságban, fejlesztések elmaradása • A mezőgazdasági területek csökkenése, a területek nem mezőgazdasági célú kihasználása •
Lehetőségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • A közép-kelet-európai térség dinamikus 	<ul style="list-style-type: none"> • Központi erőfeszítések és segítség

<p>gazdasági fejlődése</p> <ul style="list-style-type: none"> • A V4-ek közötti komplex együttműködés fokozódik • A magyar–szlovák államközi viszonyok javulnak • Sikeres decentralizáció a támogatás- és fejlesztéspolitikában • Növekvő kulturális támogatások és fejlesztési források Magyarországról • Biotermékek iránti növekvő igény 	<p>hiányában a munkanélküliség további növekedése</p> <ul style="list-style-type: none"> • A központi közlekedésfejlesztési elképzelések elkerülik a megyét • A mezőgazdasági, illetve a feldolgozott termékek csökkenő vagy stagnáló felvásárlási ára • A bűnözés növekedése
--	--

Nagyszombat megye magyarok által lakott járásai

Táblázat: Összefoglaló Nagyszombat megye járásairól (2011)

Járás neve	Összlakosság	Magyar nemzetiségű lakosság	Magyar nemzetiségű lakosság aránya	Munkanélküliség aránya
Galánta	93 594 fő	32 793 fő	35,04%	6,75%
Dunaszerdahely	116 492 fő	87 349 fő	74,98%	11,78%
összesen	548 283 fő	179 498 fő	32,74%	12,47%

Forrás:

GALÁNTAI JÁRÁS

Galántai járás			országos értéknek %
Összterület	km2	642	1,31
MG. Terület aránya	%	79,9	2,12
Szántó aránya	%	74,7	3,40

Erdők aránya %	4,2	0,13
Lakosok száma	93 866	1,73
GDP/fő	14 023	125
Befektetések/fő	4 997	61
Munkanélküliség (2017.3.) %	2,88	35,82

Galántai járás	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Vállalatok összesen	2906	1,38	6594	2,04
Mezőgazdaság	92	1,34	131	1,03
Ipar	364	1,89	850	1,60
Építészet	309	1,79	2307	3,09
Kis- nagykereskedelem	644	1,15	1250	1,67
Raktározás és logisztika	335	3,38	265	2,69
Szállásadás és étkeztetés	123	1,58	275	2,29
Információs technológia	103	0,96	164	1,59

DUNASZERDAHELYI JÁRÁS

		országos értéknek %
Dunaszerdahelyi járás		
Összterület km ²	1075	2,19
MG. Terület aránya %	74,5	3,32
Szántó aránya %	68,2	5,20
Erdők aránya %	6,6	0,35
Lakosok száma	120 085	2,21
GDP/fő	9 779	87
Befektetések/fő	4 478	55
Munkanélküliség (2017.3.) %	4,44	55,22

Dunaszerdahelyi járás	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Vállalatok összesen	4584	2,17	8723	2,70
Mezőgazdaság	194	2,82	186	1,46
Ipar	439	2,28	912	1,71
Építészet	460	2,67	2808	3,76
Kis- nagykereskedelem	1191	2,13	1748	2,33
Raktározás és logisztika	358	3,61	256	2,60
Szállásadás és étkeztetés	183	2,35	411	3,42
Információs technológia	166	1,55	226	2,19

A magyarok által lakott járások SWOT-elemzés

Erősségek	Gyengeségek
GALÁNTAI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> • Alacsony munkanélküliség • Gazdaságilag aktív lakosság • Gazdag kulturális élet • Képzett szociális hálózat • Egészségügyi központ • Aktív határon átnyúló és regionális együttműködés • Jelentős turisztikai potenciál • Műemlékek és neves családok jelenléte: Esterházyak, Kodály Zoltán • Termálfürdő • Sárd víztároló • Természeti értékek • Hévízforrások • Gazdaságos hőelállítás és melegvíz- 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyenge együttműködés a munkaerőpiac és az oktatás között • Turisztikai információs központ hiánya • Kerékpárutak hiánya • A galántai helyi piacnak nincs képzett arculata, és nem kellően népszerűsítik • Növekvő tranzitforgalom: a tranzitforgalom lakott területeken keresztül történik • A környezettudatosság hiánya • A fiatalok nem érdeklődnek a közösségi munka és a hagyományok megőrzése iránt • A szelektív hulladékgyűjtés nincs kiépítve

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> előállítás – geotermális fűtés Ipari park – szabad ipari területek Megfelelően kiépített műszaki infrastruktúra Új befektetők érkezése Szelektív hulladékgyűjtés A térség kész projektdokumentációval rendelkezik az esetleges befektetések szempontjából 	
DUNASZERDAHELYI JÁRÁS	
<ul style="list-style-type: none"> Aktív határon átnyúló kapcsolatok Nagyon jó talajadottságok és klimatikus feltételek Relatív jó műszaki infrastruktúra 	<ul style="list-style-type: none"> A tudomány és kutatás stagnálása. A turisztikai potenciál nem megfelelő kihasználása Gyenge harmadik szektor Gyenge kommunális infrastruktúra

II.3.6. Pozsony megye és a magyarok által lakott járásai

Térkép: Nagyszombat megye, illetve a magyarok által lakott járások (zölddel)

Összlakosság	611 000 fő
Jársók száma	4 db
Magyarok által lakott járások száma (megj.: a zöld színnel feltüntetett járások)	1 db
Magyarok által lakott járások neve	Szenc

Pozsony megye SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> Sok egyetemi végzettségű személy Kedvező földrajzi fekvés, kapcsolódás a nemzetközi kereskedelmi útvonalakhoz: Bécs, Budapest, Brünn Fejlett logisztikai rendszer és infrastruktúra Gazdasági szempontból jelentős cégek magas koncentrációja Jelentős befektetési területek Jelentős autóiipari jelenlét a régióban 	<ul style="list-style-type: none"> Nemzetközi vagy európai elismertséggel rendelkező egyetem hiánya Nem centrális terület Szlovákiában Kevés innovatív jellegű KKV alakul Modern termelési technológiák hiánya Az innovációs tevékenység támogatásának hiánya Az oktatásügyi – egyetemek - fejlesztésének hiánya Gyenge együttműködés az egyetemek, a kutatóintézetek és cégek közt Az oktatás nem reagál rugalmasan az ipari változásokra A munkanélküliség növekedése
Lehetőségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> A közép-kelet-európai térség dinamikus gazdasági fejlődése A V4-ek közötti komplex együttműködés fokozódik A magyar–szlovák államközi viszonyok javulnak Sikeres decentralizáció a támogatás- és fejlesztéspolitikában Növekvő kulturális támogatások és fejlesztési források Magyarországról Biotermékek iránti növekvő igény 	<ul style="list-style-type: none"> Központi erőfeszítések és segítség hiányában a munkanélküliség további növekedése A központi közlekedésfejlesztési elképzelések elkerülik a megyét A mezőgazdasági, illetve a feldolgozott termékek csökkenő vagy stagnáló felvásárlási ára A bűnözés növekedése

Pozsony megye magyarok által lakott járásai

Táblázat: Összefoglaló Pozsony megye járásairól (2011)

Járás neve	Összlakosság	Magyar nemzetiségű lakosság	Magyar nemzetiségű lakosság aránya	Munkanélküliség aránya
Szenc	66 265 fő	9 134 fő	13,78%	6,3%
összesen	66 265 fő	9 134 fő	13,78%	6,3%

SZENCI JÁRÁS

		országos értéknek %
Szenci járás		
Összterület km ²	360	0,73
MG. Terület aránya %	75	1,12
Szántó aránya %	70,2	1,79
Erdők aránya %	3,7	0,07
Lakosok száma	81 412	1,5
GDP/fő	18 444	164
Befektetések/fő	17 458	213
Munkanélküliség (2017.3.) %	4,38	54,48

Szenci járás	vállalatok száma	vállalatok aránya az ország vállalataihoz	iparosok száma	iparosok aránya az ország vállalataihoz
Vállalatok összesen	3748	1,78	5082	1,57
Mezőgazdaság	68	0,99	102	0,80
Ipar	306	1,59	566	1,06
Építészet	326	1,89	824	1,10
Kis- nagykereskedelem	816	1,46	1503	2,01
Raktározás és logisztika	219	2,21	214	2,17
Szállásadás és étkeztetés	147	1,89	198	1,65
Információs technológia	239	2,23	279	2,71

A magyarok által lakott járások SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
SZENCI JÁRÁS	

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező demográfiai mutatók: a lakosság lélekszámának növekedése • Képzett munkaerő rendelkezésre állása • Alacsony munkanélküliség • Intenzív lakás- és házépítési hullám • Kulturális intézmények megléte • Kedvező fekvés a közlekedés szempontjából: a főváros közelsége • Minőségi mezőgazdasági talaj – fejlett mezőgazdaság • Szőlőtermelési és borászati hagyományok • Kedvező logisztikai és raktározási feltételek • Befektetési és ipari lehetőségek • Bányatavak turisztikai kihasználása 	<ul style="list-style-type: none"> • A munkalehetőség hiánya miatt a gazdaságilag aktív lakosság elvándorlása Pozsonyba • Kevés alkalmazott a harmadik szektorban • Képzések, gyakorlati képzések és szakképzések hiánya • Közutak túlterheltsége • Környezetszennyezés, növekvő légszennyezés • A mezőgazdasági területek túl intenzív kihasználása • A vízelvezető csatornarendszer rossz állapotú – talajerózió (belvizek, talajvizek) • Hiányos vízhálózat és a csatornarendszer • Állattenyésztés hiánya • Kerékpárutak hiánya • A folyók vízminőségének romlása • Az építőipar visszaesése

II.4. Ágazati helyzetképek

A következő nagyobb részben a gazdaság és a társadalom helyzetét egyes ágazatok irányából közelítjük meg, és azokon keresztül mutatjuk be Dél-Szlovákia gazdasági és társadalmi helyzetét.

II.4.1. Mezőgazdaság

Térségünk mezőgazdaságának jellemzésekor, koncepciók kialakításakor, mezőgazdasági politikák megfogalmazásakor általában mindig komoly nézeteltérések alakulnak ki. Ennek egyszerű magyarázata van: nincs kialakult társadalmi konszenzus a mezőgazdaság szerepéről, arról, hogy a mezőgazdaság csak az egyike a szokványos gazdasági ágazatoknak, tehát elsősorban a jövedelem előállításra koncentrálunk, vagy pedig szerepet kell vállalnia a vidék tájalkításában, a környezetvédelemben, a vidékiek foglalkoztatásában, a hagyományok megőrzésében, a közösségépítésben, a megtermelt árualappal pedig a helyi gazdaság kiépítésében. A megfogalmazott feladatokkal mindenki egyetért, csak

a felvállalt funkciók arányaiban nincs egyetértés, illetve abban, hogy a közfeladat teljesítéséért a számlát ki is állja.

Általános helyzetkép

Dél-Szlovákia/Felvidék magyarok lakta vidéke kitűnő természeti adottságokkal és termelési potenciállal rendelkező tipikusan mezőgazdasági terület. A Csallóköztől a Mátyusföldön át a Duna és az Ipoly mente, a gömöri és a bodrogi térség fejlett mezőgazdaságának és élelmiszeriparának köszönhetően még a rendszerváltás idején is nagyban hozzájárult Szlovákia és az említett térségek élelmiszerekkel való nagyfokú önellátottságához. Szlovákia önállósulásának évében (1993) az ország az elfogyasztott élelmiszer 90%-át saját maga állította elő, 2015-ben ez az arány már csak 42% volt.

A hazai agrárszektor és a ráépülő élelmiszeripar olyan mértékű hanyatlása következett be, amely egyes ágazatok szinte teljes megsemmisüléséhez vezetett. Szlovákia agrár-külkereskedelmi szaldója az EU csatlakozástól 2004-től mínusz 60 millió euróról 2016-ra mínusz 1,3 milliárd euróra nőtt, mindössze 2 milliárdos kivétel mellett.

1993-ban, Szlovákia megalakulásának évében több mint 300 ezer ember megélhetését biztosította a mezőgazdaság. Jelenleg a mezőgazdaságból élők száma 50 ezer alá csökkent. Az 1990-es évek közepéig az alábbi magyar érdekeltségű városok és környékük lakosságának megélhetéséhez járult hozzá meghatározóan a mezőgazdaság és az arra épülő élelmiszeripar (a teljesség igénye nélkül olyan települések, ahol legalább két nagy élelmiszer-ipari létesítmény működött): Dunaszerdahely, Diószeg, Érsekújvár, Gúta, Nagysurány, Léva, Oroszka, Rimaszombat, Tőketerebes.

Az agrárirányítás koncepciótlansága miatt az ágazat vesztésként került ki a rendszerváltozásból és fokozottan az EU csatlakozásból, illetve az euró bevezetéséből. Az élelmiszer-feldolgozó ipar kikerült az agrártermelők irányítása alól, majd a rosszul átgondolt privatizáció következményeként szinte teljesen leépült (zöldségfeldolgozó, fagyasztó, cukorgyár, stb.) megszűnt a háztáji, a nagyüzemi zöldség- és gyümölcsstermelés és az állattenyésztés visszaszorult. A helyi feldolgozóipar leépülése miatt eltűntek azok a mezőgazdasági termékek, amelyek – igaz magasabb költségekkel és nagyobb munkaerőigénnyel – de magasabb hozzáadott értéket tudtak képezni. A helyét pedig egy gyarmati típusú nyersanyagtermelő (gabona, olajosok) mezőgazdaság váltotta fel. Tulajdonképpen minden magasabb hozzáadott értéket adó növény termesztése illetve az élelmiszer feldolgozottságát növelő termelés a minimálisra csökkent.

A térség mezőgazdaságának és az élelmiszeripar hanyatlásának okait elemezve megállapítható, hogy azoknak a rendszerváltást átélő országoknak az agráriuma volt sikeresebb, ahol az üzemméretben megvolt a megfelelő diverzitás (Lengyelország), illetve a feldolgozóipar kontrollját az agrárium meg tudta őrizni (Csehország). Csehszlovákiában a szocializmus alatt szinte a teljes agrárium nagybirtokokba volt kényszerítve, így a

nagygazdaságok és az élelmiszeripari üzemek rendszerváltást követő átalakítása gyakran csupán a helyi gazdasági lobbiszűk érdekeit vagy más globális élelmiszeripari cég érdekeit szolgálta. Az európai uniós csatlakozást követő közös agrárpolitika Szlovákia számára még előnytelenebb helyzetet teremtett, nemcsak a dotációs politika területén, de a multinacionális élelmiszeripari konszernek és értékesítési hálózatok korlátlan terjeszkedésének köszönhetően is. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy szinte megszűntek a háztáji gazdaságok, és alig akad őstermelő, illetve a kilencvenes évek elején létrejött kisebb családi vállalkozások és középvállalkozók is fokozatosan versenyképtelenné váltak, sorban hagynak fel a tevékenységgel, illetve szűnnek meg. Ez a folyamat együtt járt a vidéki életforma, életvitel és gondolkodásmód teljes átalakulásával, illetve leépülésével.

További problémát jelent, hogy az agrárszektor elöregedőben van, az agráriumban dolgozók átlagéletkora jelenleg 53 év. Az öregedés hatványozottan jelenik meg az agrárcégek tulajdonosainál. A 90-es években a szövetkezeteket privatizáló akkori 40-50 évesek ma 60-70 évesekké váltak. Sokuknál pedig nincs a szakmát folytatni kívánó örökös, ezért nincs más lehetősége, mint külföldinek eladni vállalkozását. Bár Szlovákiában a külföldi nem vehet földet, de helyi vállalkozást igen, és a külföldiek szeretik az országot, mert nincs felső tulajdonlási határ és előnye van a helyben vállalkozónak az új bérlemények megszerzésénél. A külföldi háttérű szlovákiai agrárcégek száma pedig fokozatosan növekszik: 2010-ben 215 társaságot tartott számon a statisztikai hivatal, 2015-ben már 303-at, 2016-ban 329-et.

Az európai uniós és a nemzeti mezőgazdasági támogatási politika

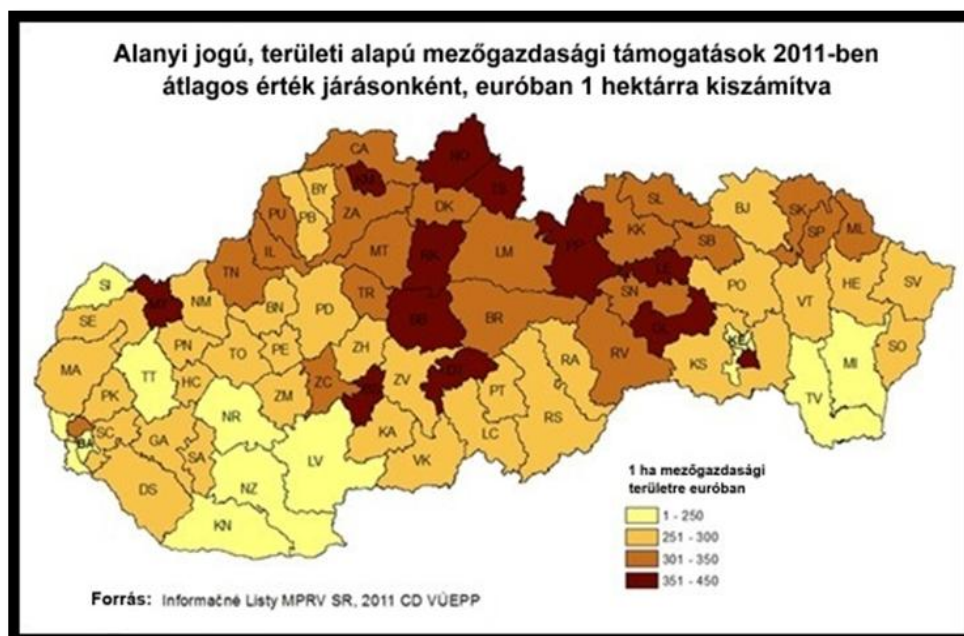
2004-től, Szlovákia uniós csatlakozásától számítva egészen 2013-ig a támogatáspolitikát egysíkú volt, csupán az extenzív növénytermelő gazdálkodásnak kedvezett. Mivel a területhasználatot támogatta, nem pedig a termelés intenzitását, vagy más funkciókat, elindította a bérlemények utáni küzdelmet a gazdák között. A bérleti díjak emelkedtek, az önkormányzatok (látván a támogatást) szintén emelték a földadót, így profánul fogalmazva, ez a két tétel el is viszi a támogatás összegét.

Ez is hatással volt a gyümölcsstermesztés, a zöldségstermesztés, a speciális növénystermesztés, valamint az állattenyésztés visszafejlődésére.

A mezőgazdasági támogatások rendszerének szerkezeti deformációi mellett egyfajta területi jellegű hátrányos megkülönböztetés tanúi is lehettünk, hiszen a Dél-Szlovákia térségében, több évtizedes hagyományt követve, az ország legmagasabb aranykorona-értékű termőföldjein gazdálkodók kapták hektáronként a legalacsonyabb alanyi jogú, területi alapú támogatást. A Nyitra megyében (Duna mente és Garam mente), a Bodroghözben és az Ung-vidéken gazdálkodók területi alapú, alanyi jogú támogatása volt az országban a legalacsonyabb. Emellett a Nagyszombati megyében (Csallóköz) és a Gömörben

gazdálkodók területi alapú támogatása ennél enyhén volt magasabb, ám alulról a második legalacsonyabb támogatási kategóriába tartozott.

Térkép: Az alanyi jogú, területi alapú mezőgazdasági támogatások átlagos értéke járásonként (2011) – euró/hektár

Pozitívumként viszont meg kell jegyezni, hogy a közvetlenül támogatottak köre szinte egy év alatt az addigi 2003-as négyezer alanyról 16 ezerre növekedett.

A közvetett projekt alapú támogatás eredményessége is sok kérdést vet fel. Sajnos nagyon szűk volt azoknak a köre, akik eredményesen pályáztak a támogatásokért. Eredményesek elsősorban a nagygazdaságok voltak és még növelte az eredményességet az esetleges kapcsolati tőke megléte. A kiírások bonyolultak, a pályázat elkészítése komoly szakértelmet igényel, ezért kialakult egy nem állami pályázatíró réteg. A rendszer annyira tökéletesedett, hogy néhány pályázatíró már nem csak a pályázat elkészítését vállalta, hanem garantálta a sikert, akár 35-45%-os provízióért (hogy a provízió hova kerül, azt nem keressük). Ennek következtében a projekteket túlárazzák, akár 4-5-szörösen, így ezek a folyamatok elvonják a tőkét a szükséges agrárberuházásoktól.

A táj kihasználása

Az alábbi táblázatban bemutatjuk, Szlovákia miképpen használja ki területeit, ami összehasonlítási alapként is szolgálhat a járások adottságaihoz.

1. táblázat

Szlovákia	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	4 903 471	4 903 644	4 903 435		100
Mezőgazd.i terület - összesen	2 440 667	2 414 291	2 385 328	- 2,27	48,6
Mezőgazd.i t. - szántó	1 450 491	1 416 633	1 409 778	- 2,81	28,8
Mezőgazd.i t. - szőlő	27706	27091	26266	- 5,20	0,5
Mezőgazd.i t. - kert	79 98	76529	76206	- 3,90	1,6
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	18819	17034	16685	- 11,34	0,3
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	865 222	876 484	855 882	- 1,08	17,5
Mezőgazd.i t. - komló	808	520	511	- 36,79	0,0
Nem mezőg.- terület - összesen	2 462 804	2 489 353	2 518 107	2,25	51,4
Erdők	2 001 253	2 011 250	2 022 522	1,06	41,2
Vízfelületek	93105	94761	95257	2,31	1,9
Beépített területek	219 338	230 589	236 281	7,72	4,8
Egyéb felhasználású területek	149 109	152 753	164 046	10,02	3,3

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Szlovákia területének 48,6%-án folytat mezőgazdasági művelést és 41,2%-át erdő borítja. Az utóbbi tizenhat évben a mezőgazdasági terület 2,27%-al csökkent, miként csökkent az összes mezőgazdasági kultúrában is. A táblázat tartalmazza a beépített területek változásait is, ami új lakóépületet és gyárakat jelent, az egyéb felhasználású területek változásaiból pedig következtethetünk az infrastrukturális változásokra.

Szlovákiában 2016-ban 19 634 mezőgazdasági vállalatot tartottak nyilván, közülük 6889 jogi személy és 12 745 pedig természetes személy. A majdnem 20 ezer vállalkozásból 4 514 ért el 500 ezer dollárnál magasabb árbevételt. Az erdészeti területén 8500 vállalkozás működik.

A „Nyugat” járásai – a Szenci, a Dunaszerdahelyi és a Galántai járás

Mindhárom járást meghatározza a főváros közelsége.

2. táblázat

Szenci járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016

				s	
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	35989	3 988	35988		100
Mezőgazd.i terület - összesen	29467	27448	26987	-8,4	75,0
Mezőgazd.i t. - szántó	27686	25733	25265	-8,7	70,2
Mezőgazd.i t. - szőlő	455	394	388	-14,7	1,1
Mezőgazd.i t. - kert	949	1 013	1 046	10,1	2,9
Mezőgazd.i t. -gyümölcsös	181	134	126	-30,6	0,3
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	195	174	162	-16,9	0,5
Nem mezőg.- terület - összesen	6 522	8 540	9 001	38,0	25,0
Erdők	1 365	1 352	1 343	-1,7	3,7
Vízfelületek	1 654	1 569	1 531	-7,4	4,3
Beépített területek	2 653	2 961	3 248	22,4	9,0
Egyéb felhasználású területek	850	2 658	2 879	238,8	8,0

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Szenci járásnál feltűnő a mezőgazdasági terület nagy arányú csökkenése, a beépített területek rohamos bővülése (háromszorosa az országos átlagnak), illetve az egyéb felhasználású területek többszöröződése az elmúlt 15 évben. Szencen 239 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 68 a jogi személy és 82-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

3.táblázat

Dunaszerdahelyi járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	107 500	107 459	107 459		100
Mezőgazd.i terület - összesen	81 715	80 679	80 043	-2,0	74,5
Mezőgazd.i t. - szántó	74 454	73 751	73 302	-1,5	68,2
Mezőgazd.i t. - szőlő	868	856	807	-7,0	0,8
Mezőgazd.i t. - kert	2 242	2 266	2 271	1,3	2,1
Mezőgazd.i t. -gyümölcsös	1 159	1 118	1 128	-2,6	1,0
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	2 992	2 688	2 534	-15,3	2,4
Nem mezőg.- terület - összesen	25 785	26 780	27 416	6,3	26

Erdők	7 018	7 036	7 080	0,9	6,6
Vízfelületek	6 789	8 236	8 534	25,7	7,9
Beépített területek	6 391	6 889	7 743	21,2	7,2
Egyéb felhasználású területek	5 587	4 619	4 060	-27,3	3,8

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Dunaszerdahelyi járásban is láthatóan magas a beépített területek növekedése. Dunaszerdahelyen 606 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 194 a jogi személy és 195-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

4. táblázat

Galántai járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	64 179	64 174	64 172		100
Mezőgazd.i terület - összesen	52 651	51 416	51 249	-2,7	80
Mezőgazd.i t. - szántó	49 208	47 988	47 906	-2,6	75
Mezőgazd.i t. - szőlő	1 098	1 068	1 049	-4,5	2
Mezőgazd.i t. - kert	1 444	1 495	1 483	2,7	2
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	392	339	391	-0,3	1
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	509	526	420	-17,5	1
Nem mezőg.- terület - összesen	11 528	12 758	12 923	12,1	20
Erdők	2 699	2 699	2 726	1,0	4
Vízfelületek	2 575	2 583	2 559	-0,6	4
Beépített területek	4 622	4 863	4 980	7,7	8
Egyéb felhasználású területek	1 633	2 613	2 658	62,8	4

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Galántai járásban 405 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 92 a jogi személy és 144-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

Mindhárom járásban magas, 75% feletti a szántók aránya, ami intenzív nagytablás mezőgazdaságot jelent. Az erdők aránya ezzel szemben nagyon alacsony 1,5% alatti. Erdészettel a Szenci járásban 11, a Dunaszerdahelyi járásban 41 és a Galántai járásban 22 vállalkozás foglalkozik.

Nyitra megye járásai – Komárom, Léva, Nyitra, Érsekújvár és Vágsellye járásai.

5.táblázat

Komáromi járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	110 034	110 014	110 013		100
Mezőgazd.i terület - összesen	86 587	86 461	86 159	-0,5	78,3
Mezőgazd.i t. - szántó	75 969	75 951	75 988	0,0	69,1
Mezőgazd.i t. - szőlő	2 428	2 335	2 187	-9,9	2,0
Mezőgazd.i t. - kert	2 182	2 169	2 204	1,0	2,0
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	1 723	1 401	1 345	-21,9	1,2
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	4 286	4 605	4 435	3,5	4,0
Nem mezőg.- terület - összesen	23 447	23 553	23 854	1,7	21,7
Erdők	6 934	6 975	6 980	0,7	6,3
Vízfelületek	5 664	5 623	5 542	-2,2	5,0
Beépített területek	6 321	6 478	6 579	4,1	6,0
Egyéb felhasználású területek	4 528	4 477	4 753	5,0	4,3

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Komáromi járásban 547 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 134 a jogi személy és 178-nak nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

6.táblázat

Lévai járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016

	ha	ha	ha	%	%
Összterület	155 114	155 114	155 111		100,0
Mezőgazd.i terület - összesen	112 587	112 206	111 371	-1,1	71,8
Mezőgazd.i t. - szántó	93 642	93 708	93 591	-0,1	60,3
Mezőgazd.i t. - szőlő	3 092	2 977	2 793	-9,7	1,8
Mezőgazd.i t. - kert	2 820	2 779	2 745	-2,7	1,8
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	585	468	494	-15,5	0,3
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	12 447	12 273	11 747	-5,6	7,6
Nem mezőg.- terület - összesen	42 528	42 908	43 740	2,9	28,2
Erdők	29 037	29 171	29 554	1,8	19,1
Vízfelületek	2 300	2 310	2 320	0,9	1,5
Beépített területek	5 292	7 837	7 874	48,8	5,1
Egyéb felhasználású területek	5 899	3 590	3 993	-32,3	2,6

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Itt is jelentős a beépített területek bővülése. A Lévai járásban 605 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 181 a jogi személy és 227-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

7. táblázat

Nyitrai járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	87 073	87 073	87 072		100
Mezőgazd.i terület - összesen	68 490	67 787	66 974	-2,2	76,9
Mezőgazd.i t. - szántó	61 586	61 087	60 403	-1,9	69,4
Mezőgazd.i t. - szőlő	2 177	2 167	2 002	-8,0	2,3
Mezőgazd.i t. - kert	2 691	2 682	2 666	-0,9	3,1
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	259	239	267	3,1	0,3

Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	1 777	1 612	1 635	-7,9	1,9
Nem mezőg.- terület - összesen	18 583	19 286	20 098	8,1	23,1
Erdők	8 842	8 851	8 832	-0,1	10,1
Vízfelületek	1 368	1 370	1 421	3,9	1,6
Beépített területek	6 468	6 727	6 929	7,1	8,0
Egyéb felhasználású területek	1 904	2 338	2 916	53,1	3,3

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Nyitrai járásban 494 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 122 a jogi személy és 149-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

8.táblázat

Érsekújvári járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	134 676	134 706	134 706		100,0
Mezőgazd.i terület - összesen	108 263	107 996	107 376	-0,8	79,7
Mezőgazd.i t. - szántó	94 904	95 024	95 316	0,4	70,8
Mezőgazd.i t. - szőlő	3 573	3 575	3 477	-2,7	2,6
Mezőgazd.i t. - kert	3 110	3 065	3 022	-2,8	2,2
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	2 039	2 102	1 897	-7,0	1,4
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	4 637	4 230	3 664	-21,0	2,7
Nem mezőg.- terület - összesen	26 413	26 710	27 331	3,5	20,3
Erdők	10 329	10 340	10 409	0,8	7,7
Vízfelületek	4 085	4 204	4 238	3,7	3,1
Beépített területek	8 938	9 159	9 118	2,0	6,8
Egyéb felhasználású területek	3 061	3 007	3 566	16,5	2,6

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Az Érsekújvári járásban 561 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 171 a jogi személy és 189-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

9.táblázat

Vágselyei járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	35 590	35 590	35 590		100
Mezőgazd.i terület - összesen	29 696	29 557	29 473	-0,8	82,8
Mezőgazd.i t. - szántó	27 904	27 855	27 820	-0,3	78,2
Mezőgazd.i t. - szőlő	258	215	207	-19,6	0,6
Mezőgazd.i t. - kert	855	842	826	-3,4	2,3
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	233	237	233	0,1	0,7
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	447	408	387	-13,4	1,1
Nem mezőg.- terület - összesen	5 894	6 033	6 117	3,8	17,2
Erdők	1 461	1 459	1 457	-0,3	4,1
Vízfelületek	1 010	977	965	-4,4	2,7
Beépített területek	2 736	2 844	2 866	4,7	8,1
Egyéb felhasználású területek	687	752	829	20,7	2,3

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Vágselyei járásban 169 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 42 a jogi személy és 60-nak nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

A megyére jellemző, hogy szintén nagyon magas a szántók aránya. Sajnos, sok helyen csökkent a szőlők és a gyümölcsösök nagysága. Az erdőterületek már nagyobb arányban vannak jelen, ezért az erdészettel foglalkozók száma is több: Komárom - 24, Léva – 111, Nyitra – 43, Érsekújvár – 38 és Vágsellye – 16.

Besztercebánya megye járásai – Losonc, Nagyrőce, Rimaszombat, Nagykürtös járásai

10. táblázat

Losonci járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	79 710	82 559	82 555		100
Mezőgazd.i terület - összesen	41 087	42 370	41 759	1,6	50,6
Mezőgazd.i t. - szántó	20 429	20 794	20 718	1,4	25,1
Mezőgazd.i t. - szőlő	386	366	375	-2,8	0,5
Mezőgazd.i t. - kert	1 177	1 217	1 208	2,7	1,5
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	413	478	446	8,1	0,5
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	18 682	19 515	19 012	1,8	23,0
Nem mezőg.- terület - összesen	38 624	40 188	40 796	5,6	49,4
Erdők	32 943	33 841	34 103	3,5	41,3
Vízfelületek	965	993	1 032	6,9	1,2
Beépített területek	3 537	3 690	3 787	7,1	4,6
Egyéb felhasználású területek	1 179	1 665	1 875	59,0	2,3

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Losonci járásban 350 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 130 a jogi személy és 83-nak nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

11. táblázat

Nagyrócei járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	73 037	73 026	73 012		100
Mezőgazd.i terület - összesen	25 465	25 178	24 490	-3,8	33,5
Mezőgazd.i t. - szántó	10 561	10 189	10 358	-1,9	14,2

Mezőgazd.i t. - szőlő	86	96	67	-22,9	0,1
Mezőgazd.i t. - kert	757	742	741	-2,1	1,0
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	53	53	54	1,0	0,1
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	14 008	14 098	13 270	-5,3	18,2
Nem mezőg.- terület - összesen	47 572	47 848	48 522	2,0	66,5
Erdők	43 547	43 623	43 901	0,8	60,1
Vízfelületek	514	551	587	14,2	0,8
Beépített területek	2 157	2 221	2 324	7,7	3,2
Egyéb felhasználású területek	1 354	1 452	1 709	26,3	2,3

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Nagyrőcei járásban 105 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 52 a jogi személy és 29-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

12. táblázat

Rimaszombati járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	147 107	147 108	147 107		100
Mezőgazd.i terület - összesen	84 112	83 739	82 779	-1,6	56,3
Mezőgazd.i t. - szántó	43 285	42 783	43 012	-0,6	29,2
Mezőgazd.i t. - szőlő	481	482	453	-5,7	0,3
Mezőgazd.i t. - kert	3 565	1 870	1 859	-47,9	1,3
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	390	353	499	27,9	0,3
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	38 068	38 251	36 955	-2,9	25,1
Nem mezőg.- terület - összesen	62 995	63 368	64 328	2,1	43,7
Erdők	54 172	54 243	54 594	0,8	37,1

Vízfelületek	1 596	1 609	1 612	1,0	1,1
Beépített területek	5 235	5 412	5 579	6,6	3,8
Egyéb felhasználású területek	1 991	2 104	2 542	27,7	1,7

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Rimaszombati járásban 634 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 173 a jogi személy és 164-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

13.táblázat

Nagykürtösi járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	84 838	84 822	84 818		100
Mezőgazd.i terület - összesen	53 202	52 802	52 298	-1,7	61,7
Mezőgazd.i t. - szántó	31 132	31 097	31 012	-0,4	36,6
Mezőgazd.i t. - szőlő	1 862	1 916	1 885	1,3	2,2
Mezőgazd.i t. - kert	1 241	1 247	1 268	2,2	1,5
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	395	365	379	-3,9	0,4
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	18 572	18 177	17 753	-4,4	20,9
Nem mezőg.- terület - összesen	31 636	32 020	32 520	2,8	38,3
Erdők	25 834	26 082	26 253	1,6	31,0
Vízfelületek	932	919	926	-0,6	1,1
Beépített területek	3 356	3 414	3 478	3,6	4,1
Egyéb felhasználású területek	1 513	1 605	1 862	23,1	2,2

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Nagykürtösi járásban 328 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 102 a jogi személy és 95-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

A megye vizsgált járásaira jellemző, hogy lecsökkent a szántó aránya 60%-ra, Nagyrőcén 33,5%-ra, a rétek, kaszálók aránya pedig megnő 18-25%-ra. Az intenzívebb nyugati járásokhoz képest megnő az erdőségek aránya 30-40%-ra, sőt Nagyrőcén 60%-ra, ami egy másfajta tájhasználatot igényel, mint a síkvidéken. Az erdészettel foglalkozó vállalkozások száma: Losonc – 113, Nagyrőce – 124, Rimaszombat – 208, Nagyürtös – 93.

Kassa megye járásai – Kassa vidék, Nagymihály, Rozsnyó és Tőketerebes

14.táblázat

Kassa-vidéki járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	153 345	154 133	154 130		100
Mezőgazd.i terület - összesen	76 643	76 126	75 391	-1,6	48,9
Mezőgazd.i t. - szántó	55 237	55 053	54 677	-1,0	35,5
Mezőgazd.i t. - szőlő	109	59	59	-45,5	0,0
Mezőgazd.i t. - kert	2 753	2 748	2 750	-0,1	1,8
Mezőgazd.i t. -gyümölcsös	523	458	456	-12,9	0,3
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	18 021	17 808	17 449	-3,2	11,3
Nem mezőg.- terület - összesen	76 702	78 007	78 739	2,7	51,1
Erdők	64 863	65 068	65 487	1,0	42,5
Vízfelületek	2 453	2 621	2 630	7,2	1,7
Beépített területek	6 692	7 120	7 258	8,5	4,7
Egyéb felhasználású területek	2 694	3 198	3 364	24,8	2,2

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Kassa-vidéki járásban 343 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 157 a jogi személy és 98-nak nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

15.táblázat

Nagymihályi járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	101 858	101 926	101 924		100
Mezőgazd.i terület - összesen	72 643	72 753	72 454	-0,3	71,1
Mezőgazd.i t. - szántó	47 643	47 607	48 168	1,1	47,3
Mezőgazd.i t. - szőlő	384	334	332	-13,5	0,3
Mezőgazd.i t. - kert	3 142	3 086	3 070	-2,3	3,0

Mezőgazd.i t. -gyümölcsös	334	332	332	-0,6	0,3
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	21 140	21 395	20 553	-2,8	20,2
Nem mezőg.- terület - összesen	29 215	29 172	29 470	0,9	28,9
Erdők	12 218	12 403	12 476	2,1	12,2
Vízfelületek	6 854	6 759	6 774	-1,2	6,6
Beépített területek	6 539	6 574	6 687	2,3	6,6
Egyéb felhasználású területek	3 604	3 437	3 532	-2,0	3,5

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Nagymihályi járásban 359 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 128 a jogi személy és 119-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

16.táblázat

Rozsnyói járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	117 333	117 334	117 335		100
Mezőgazd.i terület - összesen	37 523	36 897	36 519	-2,7	31,1
Mezőgazd.i t. - szántó	11 235	10 433	10 482	-6,7	8,9
Mezőgazd.i t. - szőlő	146	147	148	1,4	0,1
Mezőgazd.i t. - kert	1 309	1 326	1 334	2,0	1,1
Mezőgazd.i t. -gyümölcsös	33	68	82	144,3	0,1
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	24 800	24 923	24 474	-1,3	20,9
Nem mezőg.- terület - összesen	79 810	80 437	80 816	1,3	68,9
Erdők	71 783	72 325	72 486	1,0	61,8
Vízfelületek	1 074	1 044	1 040	-3,2	0,9
Beépített területek	3 547	3 625	3 620	2,1	3,1
Egyéb felhasználású területek	3 407	3 443	3 670	7,7	3,1

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Rozsnyói járásban 273 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 126 a jogi személy és 67-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

17. táblázat

Töketerebes járás	2000	2010	2016	2000-2016 közötti változás	2016
	ha	ha	ha	%	%
Összterület	107 385	107 348	107 347		100
Mezőgazd.i terület - összesen	79 104	78 853	78 716	-0,5	73,3
Mezőgazd.i t. - szántó	57 995	57 189	57 050	-1,6	53,1
Mezőgazd.i t. - szőlő	1 663	1 737	1 778	7,0	1,7
Mezőgazd.i t. - kert	3 215	3 201	3 180	-1,1	3,0
Mezőgazd.i t. - gyümölcsös	518	685	672	29,7	0,6
Mezőgazd.i t. - rét, kaszálók	15 714	16 041	16 035	2,0	14,9
Nem mezőg.- terület - összesen	28 281	28 495	28 631	1,2	26,7
Erdők	14 436	14 494	14 555	0,8	13,6
Vízfelületek	3 540	3 534	3 541	0,0	3,3
Beépített területek	6 367	6 382	6 416	0,8	6,0
Egyéb felhasználású területek	3 937	4 085	4 119	4,6	3,8

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Töketerebes járásban 551 vállalkozás foglalkozik mezőgazdasággal, közülük 128 a jogi személy és 191-nek nagyobb a forgalma, mint 500 ezer dollár.

A négy járás nem egységes, a Rozsnyói és a Kassa-vidéki járásban nagyobb az erdők aránya, és kevesebb a szántó, míg a másik két járás a síkvidékre jellemző mezőgazdaságot mutat. A magyarlakta járások közül egyedül a (Tokaj-vidéket is magába foglaló) Töketerebes járásban mutatható ki lényeges emelkedése a szőlő területének. Az erdészettel foglalkozó vállalatok száma: Kassa-vidék – 231, Rozsnyó – 243, Nagymihály – 69 és Töketerebes – 63.

A mezőgazdasági folyamatok alakulása az elmúlt években

Általánosan a mezőgazdasági folyamatokat a legplastikusabban az alábbi két táblázat mutatja, amelyek az elmúlt 15 év növénytermesztés és állattenyésztés árbevételeinek alakulását foglalják össze megyei bontásban.

18. táblázat

Növénytermesztés árbevétele	millió euró				2001-2015 különbség
	2001	2005	2010	2015	%
Szlovákia	499,7	577,7	625,2	878,0	175,7
Nagyszombat megye	28,6	37,5	45,4	69,4	243,0
Nyitra megye	107,4	149,5	159,0	216,8	201,9
Besztercebánya megye	204,7	234,3	246,0	329,3	160,9
Kassa megye	37,1	41,4	41,0	53,5	144,2

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

19. táblázat

Állattenyésztés árbevétele	millió euró				2001-2015 különbség
	2001	2005	2010	2015	%
Szlovákia	838,7	773,3	590,1	653,5	77,9
Nagyszombat megye	39,0	33,2	38,7	40,1	102,7
Nyitra megye	148,8	155,6	135,5	129,8	87,2
Besztercebánya megye	200,3	195,0	134,5	157,2	78,5
Kassa megye	115,2	94,0	73,1	71,5	62,1

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A növénytermesztésről

A fenti táblázatot tekintve, gondolhatnánk, hogy minden a legnagyobb rendben van, hiszen az árbevétel országosan 75%-kal nőtt, és gondolhatnánk, hogy a szántóföldi termelés ennyivel intenzívebb lett. A fejlődésnek azonban több oka is van, például a világpiacon kb. 40-60%-os emelkedése az időszak alatt. Ezenkívül az állattenyésztés leépülésével csökkent azoknak a termesztett takarmánynövényeknek az aránya, amelyek egyenes hasznot nem hoztak a növénytermesztésnek, viszont az állattenyésztés bevételeit növelték. A termesztett növények számának beszűkülésével (búza, árpa, kukorica, napraforgó és repce) egyszerűsödtek a munkafolyamatok, több ezer hektárt pár ember alkalmazásával meg lehet művelni. Az európai támogatási rendszer pedig ösztönözte a nyugati gépek vásárlását, még azoknál is, akiknek a földterülete nem igényelt volna ekkora gépesítést. Ezek mellett a speciális, magasabb hozzáadott értéket nyújtó növények termesztése is lecsökkent. A cukorrépa-termesztés minimálisra csökkenését a privatizált cukorgyárak megszüntetése okozta. A zöldségtermesztést és a zöldségfelvásárlási, illetve feldolgozási rendszert pedig a csatlakozás utáni dömpingáras külföldi termékek mintegy egy éven keresztüli inváziója tette padlóra. Természetesen az árak ma egy magasabb szintre tértek vissza, de ami egyszertönkrement, azt nagyon nehéz újraéleszteni.

A politikai jelszavak szintjén működik a fiatal gazdászok támogatása, vagy a kisgazdaságok kialakítása. Reálisan, ha valaki csak 4-5 terményben gondolkodik, akkor minimálisan 250 ha megművelésére van szüksége a fejlődéshez és a tisztességes megélhetéshez. Ezt a nulláról elindítani szinte lehetetlen. Viszont pár hektár is eltarthat egy családot, ha megfelelően intenzív és specializált növénytermesztést folytat, ehhez azonban szükséges a felvevőpiac megléte.

A növénytermesztés járási színvonalát mutatja be az alábbi táblázat, négy terménynél. Az egyik oszlopban az elmúlt hét év átlagtermése látható, illetve a százalékos aránya az országos átlaghoz.

20. táblázat

	gabonafélék		olajosok		burgonya		takarmánynövények	
	átlagtermés	százalék	átlagtermés	százalék	átlagtermés	százalék	átlagtermés	százalék
Szlovákia	4,95	100	2,43	100	18,33	100	4,2	100
Szenci járás	5,31	107,5	2,51	103,5	28,45	155,2	6,2	146,7
Nagyszombat megye	5,50	111,2	2,63	108,2	26,59	145,1	6,2	147,1
Dunaszerdahelyi járás	5,71	115,5	2,56	105,5	21,88	119,4	7,9	188,9
Galántai járás	5,26	106,4	2,40	98,8	26,72	145,8	8,9	210,8
Nyitra megye	5,47	110,6	2,64	108,9	19,92	108,7	6,3	150,6
Komáromi járás	5,06	102,3	2,38	98,1	22,05	120,3	6,3	148,9
Lévai járás	5,19	104,9	2,58	106,4	17,46	95,3	4,9	116,4
Nyitrai járás	5,82	117,6	2,96	121,7	19,08	104,1	6,8	162,5
Érsekújvári járás	5,55	112,3	2,50	103,1	18,72	102,1	7,2	170,9
Vágselyei járás	5,95	120,3	2,90	119,5	11,53	62,9	9,0	215,4
Besztercebánya megye	3,90	78,9	2,02	83,2	10,25	55,9	3,6	84,7
Losonci járás	3,75	75,9	1,94	79,8	8,94	48,8	3,4	80,4
Nagyőrcei járás	3,60	72,7	1,75	72,0	10,64	58,1	2,5	60,3
Rimaszombati járás	4,23	85,6	2,05	84,3	11,83	64,5	2,8	66,1
Nagykürtösi járás	4,06	82,1	2,08	85,6	14,09	76,9	3,9	93,4
Kassa megye	4,38	88,6	2,11	86,7	15,32	83,6	3,1	72,9
Kassa-vidéki járás	4,24	85,7	2,07	85,2	16,37	89,3	2,9	68,1
Nagy Mihályi járás	4,98	100,7	2,27	93,6	15,01	81,9	3,4	80,9
Rozsnyói járás	2,92	59,1	1,78	73,4	11,49	62,7	2,8	67,4
Tőketerebesi járás	4,20	84,9	2,21	91,0	19,31	105,4	2,8	65,5

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Általánosan elmondható, hogy a síkvidéki tájakon, a magasabb intenzitású vidékeken jobbak az eredmények, de az nem biztos, hogy a sok tonna magasabb hasznót is jelent.

Az állattenyésztésről

Az állattenyésztés teljesítménye az elmúlt 6 évben 22%-kal csökkent. Természetesen megyénként és állatfajonként különbözőek a folyamatok. Az elmúlt tizenöt év változásait járási szinten mutatjuk be az állattartás intenzitásának mutatóján keresztül. A mutató az állatok számát adja meg száz hektár mezőgazdasági területre. Az utolsó két oszlop mutatja a százalékos eltérést az országos átlaghoz.

21. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szlovákia					
Szarvasmarha	26,8	24,3	23,8	100	100
tehének	11,2	10,6	10,4	100	100
juh	14,4	20,5	19,9	100	100
sertés	102,8	50,7	46,9	100	100
baromfi	938,3	959,2	950,7	100	100
tojók	403,9	462,6	447,6	100	100

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Országos szinten a baromfit kivéve minden területen jelentős csökkenést tapasztalunk. A legnagyobb a sertésenyésztés területén, ami az olcsó behozatal jelentős emelkedésével magyarázható. A csökkenésbe mindenhol figyelembe kell venni a háztáji állattartás megszűnését, ami magyarázható életformaváltással, illetve gazdaságossággal. Az iparszerűen tenyésztett baromfival és sertésekkel árban nem tud versenyezni a háztáji, esetleg minőségben. Az árérzékenységet viszont csak az utóbbi időben kezdi legyűrni a minőség iránti igény.

22. táblázat

Szenci járás	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szarvasmarha	24,1	10,2	10,6	89,9	44,5
tehenek	10,9	4,6	4,4	97,3	42,3
juh	0,4	0	0,3	2,8	1,5
sertés	47,7	8,8	5,6	46,4	11,9
baromfi	1 515	1 170	767	161,5	80,6
tojók	275	837	735	68,1	164,1

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Szenci járás állattenyésztési telepei inkább átváltoztak raktározási vállalatokká, vagy ipari üzemekké. Egyedül az iparszerű baromfitenyésztés tartja magát, ami megfelelően kiszámítható, és ahol megfelelően gyors a tőke megtérülése és a pénz forgása.

23. táblázat

Dunaszerdahelyi járás	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szarvasmarha	39,6	30,3	21,2	147,8	89,1
tehenek	14,7	11,2	7,2	131,3	69,2
juh	1	1,5	0,8	6,9	4,0
sertés	154,9	134,6	170,9	150,7	364,4
baromfi	692	990	213	73,7	22,4
tojók	384	203	205	95,1	45,8

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Látványos a tehenészetek leépülése és látványos a sertésenyésztés növekedése. Sajnos a táblázat nem mutatja meg a háztáji sertésstartás eltűnését. A járásban komoly hagyománya

volt az anyadisznó tartásnak és komoly mennyiségű malacot exportáltak a többi járásokba. A jelenlegi magas sertéslétszám a dán iparszerű tenyészeteknek köszönhető, amelyek a keletkezett környezetszennyező húglyé miatt már hazájukban nem tudják növelni a sertések számát, így nálunk kénytelenek azt megtenni. Ha a dán nem is, a csallóközi vízkészlet valószínűleg még elviseli ezt a környezetterhelést.

24. táblázat

Galántai járás	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szarvasmarha	20,7	18,9	17,4	77,2	73,1
tehének	7,9	6,7	6,3	70,5	60,6
juh	0,7	1	1,3	4,9	6,5
sertés	71,4	29,9	23,3	69,5	49,7
baromfi	282	753	421	30,0	44,3
tojók	207	155	162	51,1	36,1

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Galántai járásban láthatóan inkább a növénytermesztést űzték nagyobb kedvvel.

25. táblázat

Komáromi járás	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szarvasmarha	28,3	17,5	18	105,6	75,6
tehének	10,3	7,3	7,4	92,0	71,2
juh	3,4	2,5	1,8	23,6	9,0
sertés	134,4	70,5	75,2	130,7	160,3
baromfi	674	598	494	71,9	51,9
tojók	292,1	341,1	334,1	72,3	74,6

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Komáromi járás nagyon hasonló a felső-csallóközi társáshoz, a Dunaszerdahelyihez

26. táblázat

Lévai járás	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szarvasmarha	14,7	9,3	7,6	54,9	31,9
tehének	6,3	3,8	2,9	56,3	27,9

juh	5,2	3,6	3,6	36,1	18,1
sertés	49,1	38	39,1	47,8	83,4
baromfi	502	706	758	53,5	79,8
tojók	158	377	393	39,1	87,8

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

27. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Nyitrai járás					
Szarvasmarha	18,6	11,8	12,1	69,4	50,8
tehének	6,5	4,7	4,7	58,0	45,2
juh	1,8	2,3	2,8	12,5	14,1
sertés	119,5	40,6	31,2	116,2	66,5
baromfi	1 569	1 599	1 694	167,2	178,2
tojók	612	965	773	151,5	172,7

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Nyitrai járásban mindig nagy hagyománya volt a nagyüzemi baromfitartásnak.

28. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Érsekújvári járás					
Szarvasmarha	14,2	12,5	13,6	53,0	57,1
tehének	5,8	5,5	5,4	51,8	51,9
juh	1,2	1,3	1,1	8,3	5,5
sertés	79,1	40,9	41,7	76,9	88,9
baromfi	654	762	768	69,7	80,8
tojók	436	491	525	108,0	117,2

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

29. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Vágsellyei járás					
Szarvasmarha	26,3	34,8	26,1	98,1	109,7
tehének	10,6	7,9	7	94,6	67,3
juh	2,9	1,8	3,5	20,1	17,6

sertés	82	18,6	12,9	79,8	27,5
baromfi	578	197	185	61,6	19,4
tojók	310	136	137	76,6	30,5

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Besztercebánya megyéhez érve elérjük azokat a területeket, ahol nő a kaszálók és a rétek aránya, ez pedig egy fokozottabb szintű állattenyésztést feltételezne.

30. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Losonci járás					
Szarvasmarha	22,9	20,6	24,2	85,4	101,7
tehének	9,6	8,7	9,5	85,7	91,3
juh	16,3	26,9	31,5	113,2	158,3
sertés	111,5	118,1	84	108,5	179,1
baromfi	492	379	369	52,5	38,8
tojók	436	338	264	107,9	59,0

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

31. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Nagyrócei járás					
Szarvasmarha	13,9	15,7	21,6	51,9	90,8
tehének	6,3	6,7	9,6	56,3	92,3
juh	15,5	36,8	31,4	107,6	157,8
sertés	48,9	19,6	14	47,6	29,9
baromfi	277	292	285	29,5	30,0
tojók	215	242	237	53,3	52,9

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

32. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Rimaszombati járás					
Szarvasmarha	22,6	19,9	20,8	84,3	87,4
tehének	8,8	9,2	9,7	78,6	93,3
juh	27,4	48,9	44,7	190,3	224,6
sertés	164,9	89,5	85,5	160,4	182,3

baromfi	917	574	579	97,8	60,9
tojók	540	519	521	133,8	116,4

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Mindhárom járásban feltűnően magas a juhok aránya. Megfelelő piac esetén ez a régióknak jó kitörési pontot jelenthetne.

33. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Nagykürtösi járás					
Szarvasmarha	21,7	19,1	20	81,0	84,0
tehenek	9,5	6,3	7,7	84,8	74,0
juh	13,8	17,7	15,8	95,8	79,4
sertés	100,4	21,2	17,2	97,7	36,7
baromfi	762	4379	1736	81,3	182,6
tojók	683	1528	1688	169,2	377,2

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Nagykürtös a tojástermelés fellegvára, de nagyon változékony ágazatról van szó. 2013-ban például a tojók számát a harmadára csökkentették.

A Kassa megyei járások sajnos az állattenyésztésben az országos átlag alatt teljesítenek.

34. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Kassa-vidéki járás					
Szarvasmarha	26,6	16,8	13,9	99,3	58,4
tehenek	10,8	7,1	5,9	96,4	56,7
juh	13,5	18,3	17,9	93,8	89,9
sertés	87,5	27	14,4	85,1	30,7
baromfi	923	607	2999	98,4	315,5
tojók	480	272	342	118,8	76,4

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A baromfik száma a járásban 2015-ben duplázódott meg.

35. táblázat

	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Nagymihályi járás					

Szarvasmarha	18,3	12,6	16,5	68,3	69,3
tehének	7,3	5,2	6,7	65,2	64,4
juh	4,9	0,9	1	34,0	5,0
sertés	86,4	36,6	29,4	84,0	62,7
baromfi	448	468	660	47,7	69,4
tojók	333	438	388	82,3	86,6

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

36. táblázat

Rozsnyói járás	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szarvasmarha	23,4	10,9	26,3	87,3	110,5
tehének	10,7	5,2	12,9	95,5	124,0
juh	36	20	36,7	250,0	184,4
sertés	53,5	6	17,5	52,0	37,3
baromfi	2115	64	274	225,4	28,8
tojók	282	63	268	69,8	59,9

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

37. táblázat

Töketerebes járás	darab/100 ha			%	
	2000	2010	2015	2000	2015
Szarvasmarha	12,2	46,5	13,3	45,5	55,9
tehének	5,5	23,3	6	49,1	57,7
juh	7	51,1	12,9	48,6	64,8
sertés	65,9	159,5	18,1	64,1	38,6
baromfi	392	3171	466	41,7	49,0
tojók	217	1354	196	53,7	43,8

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A Töketerebes és a Rozsnyói járás baromfitenyésztésénél láthatjuk a hirtelen felemelkedést és a nagy zuhanást. Sajnos, a nagyüzemi baromfitenyésztés már csak ilyen, nagyon gyorsan felfuttatható és nagyon gyorsan leépíthető, vagy elköltöztethető.

A méhészetről

Szlovákiában méhészettel 2016-ban 17 812 méhész foglalkozott, akik 288 ezer méhcsaládot tartottak. A méhcsaládok száma jóval kisebb, mint az 1989-es 480 ezer, de a 2008-as 220 ezerhez képest enyhe emelkedést jelent. A méhészek 33%-a 1-5 családot tart, 39%-a 6-20 családot, 21%-a 21-50 családot, 3%-a 51-100 családot és csupán 1%-uknál több mint 100 a méhcsaládok száma.

Szlovákiában a méhlegelők számára számolni lehet a 41%-nyi erdővel (melyekből 33 ezer hektár az akác), 17%-nyi réttel és kaszálóval, kb. 200 ezer hektár repce és 80-120 ezer hektár napraforgó vetésterületével. Az ország éves méztermőképességét 20 ezer tonnára becsülik, jelenleg viszont csak évi 4-6 ezer tonna a valós méztermelés. A méhészek jelenleg a méhcsaládok mintegy 10 százalékát vándoroltatják.

A méhészek EU-s és nemzeti forrásokból évi szinten 1,1 millió euróra tudnak pályázni. Támogatják a megporzási tevékenységet 2,45 euróval családonként, pályázni lehet műszaki segítségre, vándorlás támogatására, méhállomány felújítására, a varroa atka elleni küzdelemre, mézminőség vizsgálatra.

A szlovákiai magyar méhészek nagyobb összegű eszköztámogatást igényelnének, mert a jelenlegi helyzetnél a méhész nem tudja, hogy a megvásárolt eszköz hány százalékát kapja vissza. Többszörös a túligénylés és a gyakorlat azt mutatja, hogy a megvásárolt eszközöknek csupán 5-20%-át kapják vissza. Továbbiakban igényelnék a méhészesszükség vásárlásán túl, a vándorméhészeknek a vándorlást segítő tárgyi és gépi eszközöket.

A borászatról

A mai felvidéki magyar borászatok a következő szlovákiai borvidékeken találhatóak: dél-szlovákiai, közép-szlovákiai, tokaji és kelet-szlovákiai borvidék. Pontos számukat nehéz meghatározni, de Szlovákia legmelegebb, legkiválóbb adottságú szőlőterületeiről beszélhetünk.

Egyedisége a meleg napok nagy számában és az évi 2000-2200 óra napsütésben rejlik, ami ideálissá teszi a magas cukortartalmú szőlő termesztésére.

A szőlőültetvények túlnyomó részt alacsony, 16 fokos, déli, délkeleti vagy délnyugati fekvésű dombokon, lejtőkön terülnek el. A termőföld többnyire agyagos és porondos (homokos-agyag).

Pincészetek száma: 200-250 db

Átlagos termelés: 10.000 palack /év

Termesztett fajták:

Olaszrizling, Zöld veltelini, Király leányka, Rajnai rizling, Cabernet sauvignon, Kékfrankos, Szentlőrinci, Chardonnay, Burgundi fajták, Irsai Olivér, Cserszegi Fűszeres, Devín, Dunaj, Pálava, Furmint, Zweigelt, André, Alibernet, Sauvignon Blanc

A felvidéki borászat SWOT analízise

<p><u>Erősségek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyar lakta régiókban terem a legjobb minőségű szőlő Szlovákiában • Magas a napos órák száma • Jó minőségű talaj • Jó elhelyezkedés, panoráma • Termőhely • Megfelelő csapadékmennyiség: 800 mm/évente • Élő tradíció • Régióközpontok közelsége • Bilingvális termelők • Fehér szőlőfajták 	<p><u>Gyengeségek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Versenyképes szőlészeti és borászati technológia hiánya • Infrastruktúra hiánya - pince, feldolgozó helyiségek, vendéglátás • Tőkehiány - nincs kétgenerációs borászat • Sokféle szőlő termesztése • Szétszórt területek - nincs egy egybefüggő terület • Hiányzik a szakképzett humán erőforrás • Szálláshiány • Étteremhiány
<p><u>Lehetőségek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Magas a fiatal borászok száma • Szlovákia boros piaca nem telített • Minőségi szőlőt tudunk előállítani helyben • Túra útvonalak kialakítása • Borturisztika fejleszthetősége • Adott a lehetőség bio szőlőtermesztésre • Borászati és szőlészeti szakképzés fejlesztése • Borászati egyetemi képzés megalapozása • Nulláról kialakítható egységes bormarketing 	<p><u>Veszélyek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Észak-szlovákiai befektetők felvásárolják a nagyobb (és kisebb) méretű szőlő területeket • Leendő munkaerő fogyása (elvándorlás, más szakirány)

II.4.2. Élelmiszeripar, avagy az elszalasztott lehetőség

A terület vizsgálatát minden esetben szorosan a mezőgazdasági termelésre összpontosítva kell végezni, mert az előbbi támogatásának éppen az élelmiszeripar területén kellene eredmények szintjén megmutatkoznia. Szlovákia területén hagyományosan fontos szerepet töltött be, s Dél-Szlovákia ezen belül is kiemelkedő jelentőséggel bírt. Ahogy azt a mezőgazdaság kérdéskörében is bemutattuk, az EU-s csatlakozás, a befektetési források hiánya, a piaci nyitás, a külföldi nagyvállalatok megjelenése mind olyan hatást eredményezett, amely csökkentette a hazai élelmiszeripar erejét.

Ahogy azt a vidékfejlesztési minisztérium is kiemeli szakmai anyagában, az EU-s csatlakozás idején nem csak a tőke hiányzott a hazai piacon, hanem a marketinges tapasztalat is, így a külföldi nagyvállalatok és üzletláncok nagyon gyorsan kiszorították a hazai termékeket, pedig minőségük sok esetben nem volt jobb azoknál. A külföldről érkező termékek minősége pedig napjainkban jelentős vitát eredményez nem csupán Szlovákia, hanem a V4 országok teljes szintjén. A média is sokszor foglalkozott azon hírekkel, amely szerint Csehországban, Szlovákiában és Magyarországon több fogyasztóvédelmi összehasonlító vizsgálat is olykor jelentős eltéréseket mutatott ki ugyanazon termékek minősége, tápanyagtartalma és összetevői között, az esetek többségében úgy, hogy Ausztriától keletre silányabb termékeket adtak el ugyanolyan márka alatt. Ezzel kapcsolatban korábban az Európai Bizottság is ígéretet tett, hogy alaposan kivizsgálja a problémát.

A mezőgazdasági tárca 2014-2020-as fejlesztési anyagában is arra figyelmeztet, hogy az európai piacokon megjelenő élelmiszerbotrányok növelték az érdeklődést a szlovák termékek iránt, a hazai fogyasztók jobban megbíznak az idehaza előállított termékekben, amely új lehetőségeket kínál az élelmiszeriparnak. Mindezen növekedés természetesen csak fejlesztésekkel érhető el.

Az élelmiszeripari vállalatok eloszlása (százalékban) nagyság szerint:

	2008	2009	2010	2011	2012
mikro vállalatok	21,9	16,5	19,1	20,7	19,5
Kis vállalatok	39,7	43,3	40,7	40,3	43,8
Közepes	30,8	33,1	33,6	31,5	29,6

vállalatok					
nagyvállalatok	7,6	7,1	6,6	7,5	7,1
Teljes élelmiszeripar	100	100	100	100	100

(Forrás: Potrav (MPRV SR))

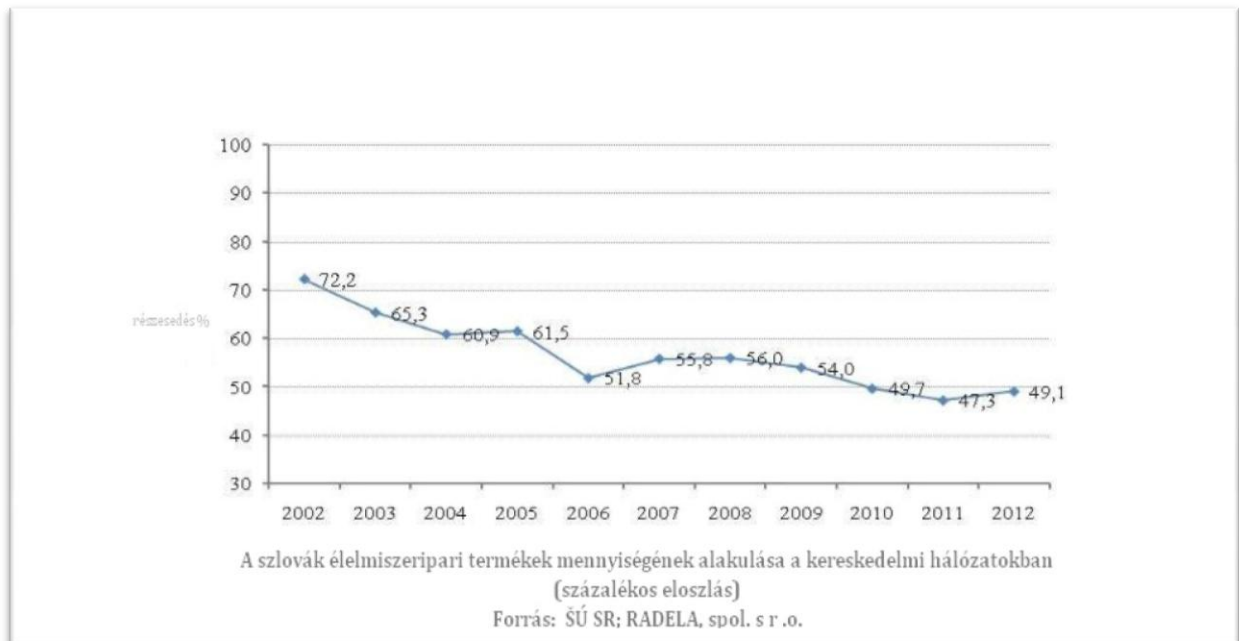
A vállalatok nagyságát vizsgálva megállapíthatjuk, a kis- és közepes vállalatok vannak jelen az iparban a legnagyobb számban és a gazdasági válság éve alatt legjelentősebben a kisvállalatok száma növekedett, miközben a legnagyobb piaci szereplők továbbra is nagyságrendileg 7 százalékát alkotják a teljes egységnek.

A gazdálkodás eredménye (ezer euróban):

	2008	2009	2010	2011	2012
mikro vállalatok	458,4	-1 621,3	-2 789,4	-894,1	-2 226,8
Kis vállalatok	3 575,5	14 484,7	-6 333,4	1 966,2	-5 478,5
Közepes vállalatok	12 875,6	35 833,3	31 942,1	51 771,7	98 074,9
nagyvállalatok	20 401,1	66 354,6	10 383,4	23 838,5	7 302,8
Teljes élelmiszeripar	37 310,6	115 051,3	33 202,8	76 682,3	97 672,5

(Forrás: Potrav (MPRV SR))

A gazdálkodás eredményeit vizsgálva egyértelműen megállapítható, hogy nagy eltérések mutatkoznak az adatok között évről évre, amely jelentős bizonytalanságra mutat rá, miközben a közepes vállalatok piaci szerepe a legjelentősebb. Éppen ebből kiindulva fontos hangsúlyoznunk, hogy a legkisebb vállalati formák számára kulcsfontosságú a különböző támogatási források lehívása, mert azzal ki tudják egyenlíteni az iparban uralkodó bizonytalanságot.

A szlovák élelmiszeripar legjelentősebb problémáját mutatja a fenti ábra, vagyis a hazai termékek mennyiségének csökkenését kereskedelmi hálózatokban. Több tanulmány is elemzi, hogy a szlovákiai vásárlók miért nem elég lojálisak a hazai gyártmányú készítményekkel, de arról kevés szó esik, hogy ennek hosszú távú folyamat eredményének kellene lennie, s egy olyan társadalomban, ahol a társadalom több területén is hiányzik a megfelelő szlovákiai véleményvezérek elismerése, mindezt nehéz megváltoztatni néhány kampánnyal és védjeggyel.

Tegyük hozzá, a gond abból adódik, hogy egyes kutatások alapján az élelmiszerek 85 százalékát éppen a nagy kereskedelmi hálózatokban vásárolják az állampolgárok. Ugyan ezek közül is több részben szlovák tulajdonú, s ott magasabb is a hazai termékek aránya, de a külföldi többségi tulajdonúakban mindössze ötven százalék alatti mennyiséget érnek el. Sőt, a minisztérium által közzétett adatok szerint az egyikben csak 17 százalék.

Ahogy a mezőgazdaság esetében, ezen a területen is hasonló a helyzet. A megfelelő szakpolitika hiánya évekkal ezelőtt olyan körülményeket alakított ki, amelyeket a fejlett nagyvállalatok saját szájuk íze szerint használtak ki, s mindezen folyamatok legnagyobb vesztesei éppen a hagyományos kis- és közepes vállalkozások lettek, amelyek saját cégeiket nem tudták vagy akarták eladni, viszont piaci lehetőségeik jelentős mértékben csökkentek. Ismét csak szomorúan állapíthatjuk meg, hogy Dél-Szlovákiában éppen ők, a legkisebb piaci szereplők jelentették a megélhetést a kevésbé fejlett gazdasági környezetben.

Sajnos, a térség gazdáinak azt az elvet kell követnie: azt termelünk, amit el tudunk adni. Így marad az öt növény, ami kitűnő nyersanyag más országok feldolgozóiparának, illetve az

élőállat exportja szintén más országok feldolgozóiparának. A feldolgozott termékeket pedig visszahozzuk, természetesen már jóval drágább áron.

Hogy mennyire hiányzik a feldolgozóipar, mint lehetséges piac a mezőgazdasági termékekre, mutatja ez a kis leltár, amely azon cégeket számolta össze, amelyek a fő tevékenységükként nevezték meg az adott ágazatot, függetlenül az üzemméretüktől.

Szenci, Dunaszerdahelyi és Galántai járásban van

62 db hús- és halfeldolgozó, 14 db tejfeldolgozó, 40 db zöldség- és gyümölcsfeldolgozó vagy fagyasztó, 12 db malom és olajütő, 126 pékség vagy tésztagyár, 41 db italgyártó, amelyek közül 15 a borászati vállalkozás.

A Komáromi, Lévai, Nyitrai, Érsekújvári és Vágsellyei járásban van

46 db hús- és halfeldolgozó, 20 db tejfeldolgozó, 51 db zöldség- és gyümölcsfeldolgozó vagy fagyasztó, 31 db malom és olajütő, 185 pékség vagy tésztagyár, 103 db italgyártó, amelyek közül 40 a borászati vállalkozás.

A Losonci, Nagyrőcei, Rimaszombati és Nagykürtösi járásban van

11 db hús- és halfeldolgozó, 9 db tejfeldolgozó, 7 db zöldség- és gyümölcsfeldolgozó vagy fagyasztó, 11 db malom és olajütő, 78 pékség vagy tésztagyár, 26 db italgyártó, amelyek közül 6 a borászati vállalkozás.

A Kassa-vidéki, Nagymihályi, Rozsnyói és Töketerebes járásban van:

16 db hús- és halfeldolgozó, 6 db tejfeldolgozó, 15 db zöldség- és gyümölcsfeldolgozó vagy fagyasztó, 12 db malom és olajütő, 75 pékség vagy tésztagyár, 39 db italgyártó, amelyek közül 13 a borászati vállalkozás.

Az élelmiszeripari cégleltárhoz a forrást az ORBIS cégnyelváltató rendszer biztosította.

II.4.3. Ipar

Szlovákia gazdasági fejlődésének húzóágazata az elmúlt másfél évtizedben egyértelműen az ipar volt. A 90-es években, a Csehszlovákia szétválását követően is tapasztalható privatizációs hullám ugyan hosszú évekre megpecsételte a terület fejlődését, hiszen sok esetben politikai kapcsolattal rendelkező csoportok jutottak az ipari vállalatok irányításához, az ezredfordulót követően viszont a külföldi beruházások növekedésével éppen az ipar vált a növekedés motorjává. Elsősorban az autógyártás és annak bedolgozói miatt válhatott Szlovákia „tátrai tigrissé”, ugyanakkor ezek a beruházások elkerülték a magyar lakta járásokat, s csupán néhány

beszállítón keresztül sikerült jelentősebben profitálni ezen óriási beruházásokból a déli régiók közül a szerencsésebbeknek.

Általános helyzetkép

Egy 2017 tavaszán megjelent friss kutatás is kiemeli, 2020-ig az ország gazdasági fejlődésének motorja az autógyártás és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások lesznek, de szerepe csökkenni fog. Ennek indokaként a szolgáltatások erősödését prognosztizálják a **CRIF – Slovak Credit Bureau** szakmai anyagában, de egyúttal hozzáteszik, a GDP-ben és a foglalkoztatottság szintjén is csökkenhet a szerepe. Az ország egészét tekintve évek óta fontos szerepet betöltő elektronikai és gépipar szempontjából is hasonló változásokat várnak az elemzők, ugyanakkor figyelmeztetnek, hogy az ipari termelést érintő átalakulásra nincsenek jól felkészülve a szlovákiai gyárak.

Ezzel szemben Dél-Szlovákia iparának még nagyobb hátrányt kell leküzdenie, hiszen a magyarok által lakott járások iparának kulcsszereplője az élelmiszeripar volt az elmúlt évszázad második felében, ugyanakkor a mezőgazdaság területén Szlovákia agrár-külkereskedelmi szaldója az EU csatlakozástól 2004-től mínusz 60 millió euróról 2016-ra mínusz 1,3 milliárd euróra nőtt, mindössze 2 milliárdos kivitelt mellett. 1993-ban, Szlovákia megalakulásának évében több mint 300 ezer ember megélhetését biztosította a mezőgazdaság. Jelenleg a mezőgazdaságból élők száma 50 ezer alá csökkent. Az 1990-es évek közepéig az alábbi magyar érdekeltségű városok és környékük lakosságának megélhetéséhez járult hozzá meghatározóan a mezőgazdaság és az arra épülő élelmiszeripar (a teljesség igénye nélkül olyan települések, ahol legalább két nagy élelmiszer-ipari létesítmény működött): Dunaszerdahely, Diószeg, Érsekújvár, Gúta, Nagysurány, Léva, Oroszka, Rimaszombat, Tőketerebes.

Ennek eredményeként a rendszerváltozást követő két és fél évtizedben megvalósult átalakuláshoz nem tudott minden régió alkalmazkodni, s ahol az infrastrukturális háttér nem alakult ki, ott hatalmas elmaradásnak vagyunk tanúi.

Logisztikai és ipari parkok

Az ezredforduló környékén vagy az azt követő időszakban Dél-Szlovákiában korszerű zöldmezős vagy barnamezős ipari, valamint logisztikai parkok a következő városokban jöttek létre: Szenc, Galánta, Nyitra, Léva, Tornalja, Rozsnyó. Ezekben a városokban nagyobb kiterjedésű, korszerű parkok létesültek, Dunaszerdahelyen és részben Érsekújvárbán a korábbi vállalatok területén valósultak meg új befektetések, kisebb-nagyobb ipari létesítmények kezdték meg a termelést.

Közepes vagy kisebb léptékű ipari parkok jöttek létre Somorján, Nagymegyeren, Diószegen, Ógyallán, Naszvadon és Zselízen (a teljesség igénye nélkül). A meginduló

fejlesztések kevésnek bizonyultak az eltűnő mezőgazdaság és a korábbi, akkorra felszámolt ipari termelés ellensúlyozásához: a Csallóköztől keletre a Bodroghöz vagy Ung-vidékig egy-két kivételtől eltekintve szinte minden járásban eltűntek az ipari létesítmények; ennek eredményeképpen a dél-szlovákiai területeken az országos átlagot meghaladó mértékben nőtt a munkanélküliség.

A felsorolt ipari parki fejlesztéseken kívül más településeken is megkezdődtek az előkészületek ipari parkok létrehozására, ezek azonban külső és belső akadályok miatt nem valósultak meg. Ipari parki fejlesztésre alkalmas területekkel rendelkeznek az alábbi települések: Érsekújvár, Hetény, Ebed, Párkány, Nagykürtös, Losonc, Rimaszombat, Királyhelmece.

Ipar a számok tükrében

Az ipar fejlettsége hatalmas lehetőségeket teremt az egyes régiók fejlődése szempontjából, hiszen elősegíti a magasabb foglalkoztatottságot és ezzel együtt lehetőségeket teremt akár a szolgáltatási szektor gyorsabb bővülésére is. A déli régiókban viszont az átlag alatti ipari jelenlétet figyelhetünk meg.

Ipari vállalatok száma a magyarok lakta járásokban

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	2 576	2 579	2 353	2 421	2 369	2 469	2 515	2 542
Pozsony megye	285	288	261	286	278	296	298	300
Szenci járás	20	23	20	21	23	20	22	25
Nagyszombat megye	290	292	273	284	278	291	300	304
Dunaszerdahelyi járás	50	49	47	52	49	54	55	60
Galántai járás	49	49	47	47	50	53	54	49
Nyitra megye	336	337	310	318	302	329	331	342
Komáromi járás	52	54	49	48	47	51	51	52
Lévai járás	48	47	41	45	40	41	42	44
Nyitrai járás	101	96	89	89	84	96	95	97
Érsekújvári járás	59	59	54	56	55	56	59	61
Vágsellyei járás	13	15	13	16	17	18	17	19
Besztercebánya	295	294	260	260	255	260	265	274

megye								
Losonci járás	35	36	29	30	26	27	27	27
Nagyőrcei járás	11	11	10	9	7	9	10	11
Rimaszombati járás	25	26	22	22	21	21	21	23
Nagykürtösi járás	10	11	12	15	16	13	17	15
Kassa megye	266	263	230	240	237	241	248	245
Kassa-vidék	22	22	21	23	25	26	27	25
Nagymihályi járás	34	35	32	35	35	31	33	34
Rozsnyói járás	23	22	17	17	16	18	19	19
Tőketerebesi járás	26	24	21	23	21	21	20	21

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala

A gazdasági válságot megelőzően a szlovák ipar bővülése jelentős volt a 2000-es években érkezett két autóiipari beruházásnak köszönhetően, a recesszió időszakában viszont számuk kisebb mértékben csökkent, miközben 2013 után ismét növekedés kezdődött, s 2015-re majdnem sikerült elérni a 2008-as színvonalat.

A magyarlakta régióban vizsgálódva is hasonló tendenciát figyelhetünk meg, miközben megállapíthatjuk, a Dunaszerdahelyi járásban jelentősen nőtt 2015-re az ipari vállalatok száma, miközben a Losonci járásban éppen ellenkező tendenciát látunk. A nyugati országrész egyébként is több ipari szereplővel rendelkezik, köszönhetően a jobb infrastruktúrának és a főváros közelségének is. Miközben a legnagyobb gazdasági problémával küzdő Besztercebányai megye magyarok lakta járásai gondjainak okai itt is jelentkeznek.

Bruttó ipari forgalom (ezer euróban)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	64 009 562	51 344 399	59 874 803	67 952 449	71 935 082	72 183 488	70 805 298	74 564 586
Pozsony megye	22 249 165	17 553 948	19 856 583	24 272 677	26 218 491	24 759 616	22 457 538	23 346 309
Szenci járás	115 537	163 104	121 852	117 925	113 175	127 773	139 473	175 825
Nagyszombat megye	10 205 313	9 173 314	9 847 838	10 203 880	10 721 714	10 763 750	10 821 121	11 197 397
Dunaszerdahelyi járás	453 251	324 871	372 871	448 412	369 825	393 307	377 852	533 245

Galántai járás	4 004 019	3 603 366	3 702 698	3 359 711	4 082 430	3 755 846	3 700 292	3 374 946
Nyitra megye	5 007 106	4 426 619	5 118 618	5 063 708	4 741 792	5 016 672	5 438 451	5 768 833
Komáromi járás	345 573	479 879	592 384	655 940	684 461	678 676	690 982	698 456
Lévai járás	523 691	522 801	457 026	570 084	561 787	437 054	592 150	636 884
Nyitrai járás	2 320 380	2 050 754	2 622 282	2 170 836	1 714 096	2 049 737	2 333 759	2 438 715
Érsekújvári járás	549 875	432 471	423 667	420 691	422 618	433 376	419 383	426 962
Vágsellyei járás	542 897	349 726	397 471	582 328	622 141	604 986	572 878	638 391
Besztercebánya megye	3 150 112	2 228 715	2 787 650	3 181 480	3 140 141	3 149 930	3 309 353	3 415 147
Losonci járás	219 766	199 226	247 933	370 054	369 743	438 429	407 643	349 164
Rőcei járás	174 784	102 928	125 346	141 810	118 707	129 960	133 805	127 992
Rimaszombati járás	157 313	110 697	115 315	109 648	106 566	114 342	113 404	116 230
Nagykürtösi járás	71 655	40 427	110 421	119 667	119 349	111 023	126 049	94 487
Kassa megye	6 947 522	5 115 206	5 974 379	6 455 406	6 932 075	6 900 112	6 530 652	6 660 095
Kassa-vidék	378 746	292 750	378 174	622 124	687 402	607 380	726 750	890 647
Nagymihályi járás	527 617	424 278	501 522	629 530	783 534	814 719	767 981	668 249
Rozsnyói járás	383 873	298 729	303 582	300 353	294 674	313 677	326 130	411 078
Töketerebes járás	107 070	99 213	44 655	54 088	54 522	84 927	60 597	56 908

Természetesen a forgalmat vizsgáló adatokat tekintve már az egyes ipari vállalatok súlyai is megmutatkoznak a régiókban. Országos adatokat követve látjuk, hogy a visszaesés euróban mérve nem tartott annyira hosszú ideig, s a 2009-es számokhoz képest 2015-re majdnem másfélszeresére emelkedett a forgalom.

Ugyanakkor a járási adatokat figyelve ismét csak jelentős különbséget figyelhetünk meg nyugat és a tőle keletre lévő régiók között, de Nagyszombat megyében is hatszoros a bevételi eltérés a Galántai járás és a Dunaszerdahelyi járás között. Ennek oka természetesen a mátyusföldi városban letelepedett Samsung gyár és annak beszállítói, amelyek jóval nagyobb mennyiségben termelnek, mint a csallóközi járás 60 vállalata. Igaz, forgalom szintjén a Galántai járásban 2015-ig nem sikerült elérni a 2008-as szintet. A Töketerbesi járásban megfigyelhető csökkenést is ki kell emelnünk, amely a vállalatok forgalmi szintjén csaknem a felére esett vissza.

Ipari teljesítmény hozzáadott értéke (ezer euróban)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	11 898 413	10 658 696	11 435 418	12 357 820	12 363 132	12 378 380	13 022 619	14 346 415
Pozsony megye	3 725 227	3 641 003	3 326 285	3 650 452	3 945 714	3 428 733	3 475 473	4 004 950
Szenci járás	32 432	67 360	38 309	35 666	39 091	41 345	42 478	55 869
Nagyszombat megye	1 659 471	1 629 197	1 794 744	1 841 117	1 568 605	1 561 762	1 641 079	1 712 516
Dunaszerdahelyi járás	121 436	86 556	100 426	106 140	87 826	102 813	104 818	135 186
Galántai járás	235 906	388 880	450 269	453 474	372 436	349 703	371 150	367 443
Nyitra megye	916 092	805 079	866 511	1 023 022	925 550	981 184	1 116 346	1 180 314
Komáromi járás	80 757	94 764	127 359	132 210	134 832	136 045	131 529	131 691
Lévai járás	89 859	117 029	92 101	129 291	116 613	97 120	152 171	167 543
Nyitrai járás	318 535	263 144	287 033	317 881	265 096	301 987	362 747	363 078
Érsekújvári járás	118 119	105 601	111 215	127 450	119 010	110 756	112 120	116 606

Vágsellyei járás	134 551	77 960	82 089	153 987	132 158	135 489	132 886	177 204
Besztercebánya megye	797 176	597 931	765 656	865 235	788 957	755 949	752 526	893 943
Losonci járás	53 006	49 632	33 086	100 773	66 965	25 773	2 451	72 789
Rőcei járás	45 156	32 321	41 471	41 405	37 655	40 324	41 494	40 077
Rimaszombati járás	28 357	42 738	51 368	41 942	36 787	39 484	38 780	40 470
Nagykürtösi járás	23 051	14 187	29 459	29 650	29 354	28 299	30 709	26 982
Kassa megye	1 584 691	1 126 555	1 297 479	1 258 015	1 212 720	1 245 356	1 389 867	1 464 370
Kassa-vidék	116 817	93 384	88 341	113 576	107 857	116 029	145 593	166 449
Nagymihályi járás	81 844	93 360	133 493	115 416	109 826	131 617	152 462	161 224
Rozsnyói járás	80 247	85 010	82 588	83 075	79 917	81 940	84 559	91 267
Töketeresesi járás	24 951	23 769	15 986	18 766	16 434	16 626	17 134	15 942

A hozzáadott értéket bemutató táblázatból ismét csak kivehető, hogyan sikerült a válság éveiben folyamatosan elrugaszkodni az alacsonyabb szintről. Az egyes járásokban helyenként megfigyelhető hirtelen visszaesések a vizsgált időszakon belül leginkább helyi vállalatok bezárásával magyarázhatók, de összességében megállapítható, hogy Kassa-megyén kívül sikerült elérni a 2008-as színvonalat. A Töketeresesi járásban tapasztalható negatív ipari átalakulás ebben a statisztikában is megjelenik.

Átlagos ipari termelés összehasonlítva 2010 átlagos hónapjával

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Teljes ipar	100	105,2	113,6	117,9	122,1	131	137,3
bányászat és kőfejtés	100	98,7	95,6	94,6	97,4	97,8	94,8
Ipari gyártás	100	107	119,2	125	130,9	141,3	148,8
Élelmiszerek, italok és dohányárúk gyártása	100	104,7	103,4	103,6	102	127	121,9
Textil, ruhagyártás	100	68,4	80	99,1	86,9	86,6	88,4
fa- és papíráru gyártása	100	100,8	98,6	98,8	98,6	101,6	106,4

Kőolaj-feldolgozás	100	110,5	99	95,8	86,8	103,8	100,7
vegyi anyagok gyártása	100	107,9	103,6	106	100	108	103,6
alapvető gyógyszeripari és gyógyászati termékek gyártása	100	95,1	85,9	48,3	42,8	44,9	42,1
gumi és műanyag termékek gyártása	100	108,2	110,2	117,1	122,4	128,3	137
fémalapanyagok gyártása	100	118,4	125,5	137,7	155,6	161,3	175,2
számítógépek, elektronikai és optikai termékek gyártása	100	84,8	99,7	96,8	98,4	89,4	89,3
elektronikai berendezések gyártása	100	102,5	115,1	124,7	142,7	164,8	180,9
gépek és berendezések gyártása	100	102,3	115,7	119,4	125,6	136,2	140,6
közlekedési eszközök gyártása	100	118,1	148,7	158,6	164,1	181,1	194,9
Egyéb gyártás és javítás, gépek és berendezések szerelése	100	101,3	109,1	111,5	128	141,3	144,1
Villamosenergia, gáz- és gőzellátás, légkondicionálás	100	97,2	88,3	85,8	82,1	84,6	86,3

A szlovák ipar elmúlt években tapasztalható átalakulását remekül mutatja a termelési színvonal összehasonlítása. Ebből is egyértelművé válik, hogy az autóipar erősödése hatalmas volt, megduplázódott a 2010-es szinthez képest is, igaz, akkor már érezhetőek voltak a válság hatásai. Ugyancsak jelentősen, 80 százalékot meghaladó mértékben bővült az elektronikai berendezések gyártása is Szlovákiában, ahogy a fémalapanyagok gyártásának területén is jókora növekedést sikerült elérni a 2010-es állapotokhoz képest. A másik oldalon a legnagyobb visszaesést a gyógyszeripari termékek gyártásában tapasztalunk, itt 2013-ban volt a legnagyobb mínusz, de a csökkenés azóta sem állt meg. Fontos viszont kiemelnünk, hogy a textilgyártásban sem sikerült elérni a 2010-es állapotokat, pedig korábban ez is jelentős szerepet töltött be a lakosság gazdasági boldogulásában szemponkjából.

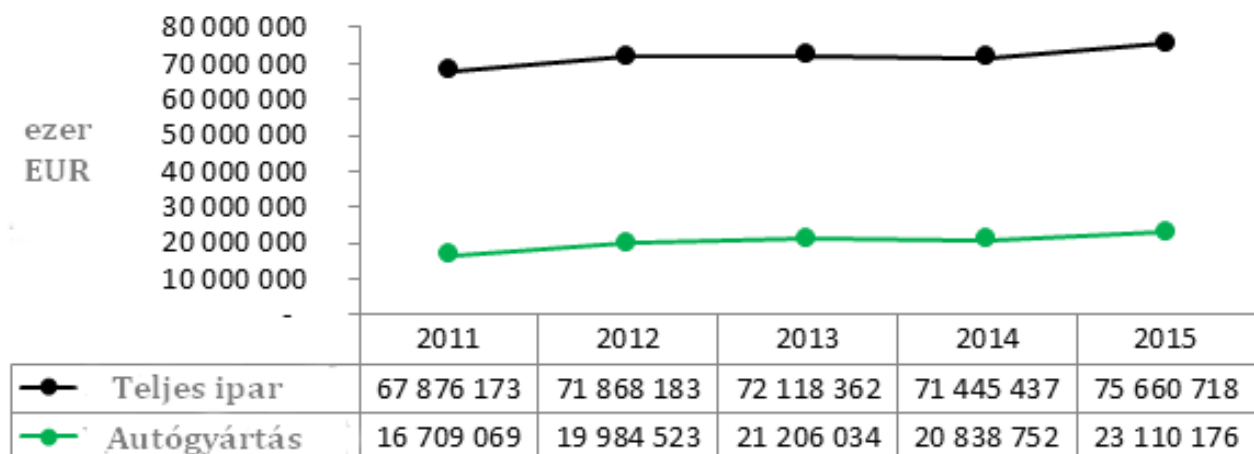
Az élelmiszeripar adatait figyelve megállapíthatjuk, hogy ugyan 2014-ben még nem tűnt túl kedvezőnek a terület alakulása, mára ezen a szinten is sikerült jelentősebben elrugaszkodni a válság elején tapasztalható termelési színvonalától.

Autógyártás a szlovák ipar alapja

Szlovákia ipari fejlődése jelentős részben az autógyártásnak köszönhető, amely a 2015-ös adatok szerint az ipari termelés több mint 30 százalékát tette ki. Az országban jelenleg három világmárka gyárt autókat: Volkswagen (Pozsony), PSA Peugeot Citroën (Nagyszombat) a KIA Motors (Zsolna), hamarosan pedig Nyitra közelében a Jaguar-Land

Rover is felépíti gyártási egységeit. 2015-ben már a negyedik gyár nélkül is Szlovákiában több mint egymillió autót gyártottak (1 038 503 darabot), s ezzel az ország továbbra is világelső az egy lakosra jutó autógyártás tekintetében.

Ipari termelés Szlovákiában

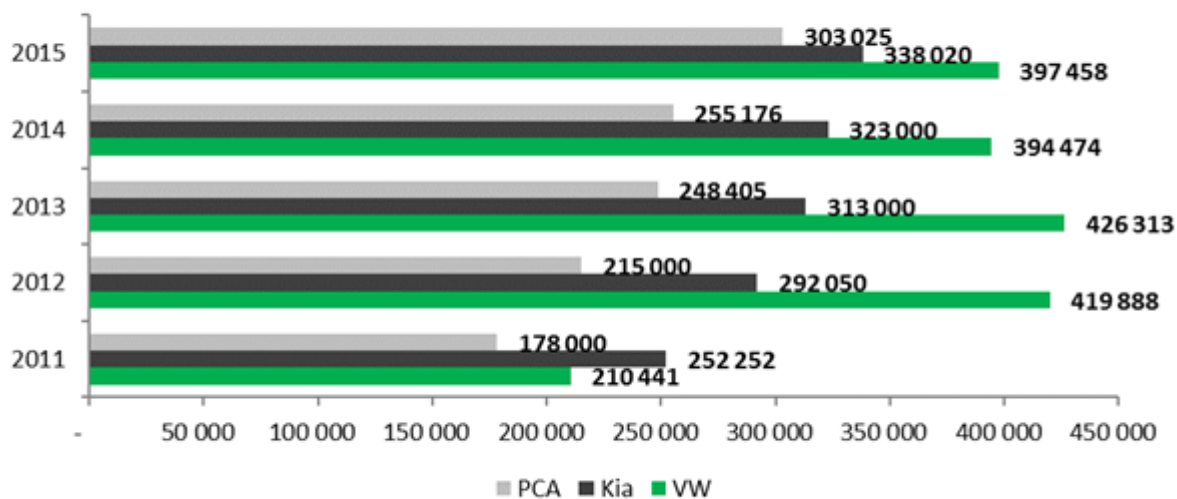
Forrás: IPDAP GROUP, a.s. - Vývoj automobilového priemyslu SR za rok 2015

A fenti grafikon is jól mutatja, hogy az ipari fejlődés alapvető kulcsa Szlovákiában az autógyártás, s a gazdasági válságból való kilábalás autógyártásban megnyilvánuló pozitív adatai az ipar egésze számára kedvező fejlődést mutattak, s a 2014-es kisebb visszaesés után ismét jelentősen növekedett az ipar.

Tegyük hozzá, hogy az elmúlt években nem csak a leggyártott autók össz mennyisége növekedett, hanem minden gyárban bővülés volt tapasztalható. Ennek köszönhetően természetesen az autóipar is kedvező adatokat mutat, nemcsak az árbevétel növekedése tekintetében, hanem a munkapiaci szerepét figyelve is. Ezen nincs is mit meglepődni, hiszen ugyan a legnagyobb gyár, a Volkswagen nem gyárt 400 ezer feletti mennyiséget, mint 2012-ben és 2013-ban, de a nemzetközi botrányát követően sem vesztett komolyan szerepéből és a francia és a dél-koreai gyárakkal egyetemben továbbra is képesek rendkívüli mértékben pörgetni a szlovák gazdasági adatokat.

Autógyártás Szlovákiában

(darabszám)

Forrás: IPDAP GROUP, a.s. - Vývoj automobilového priemyslu SR za rok 2015

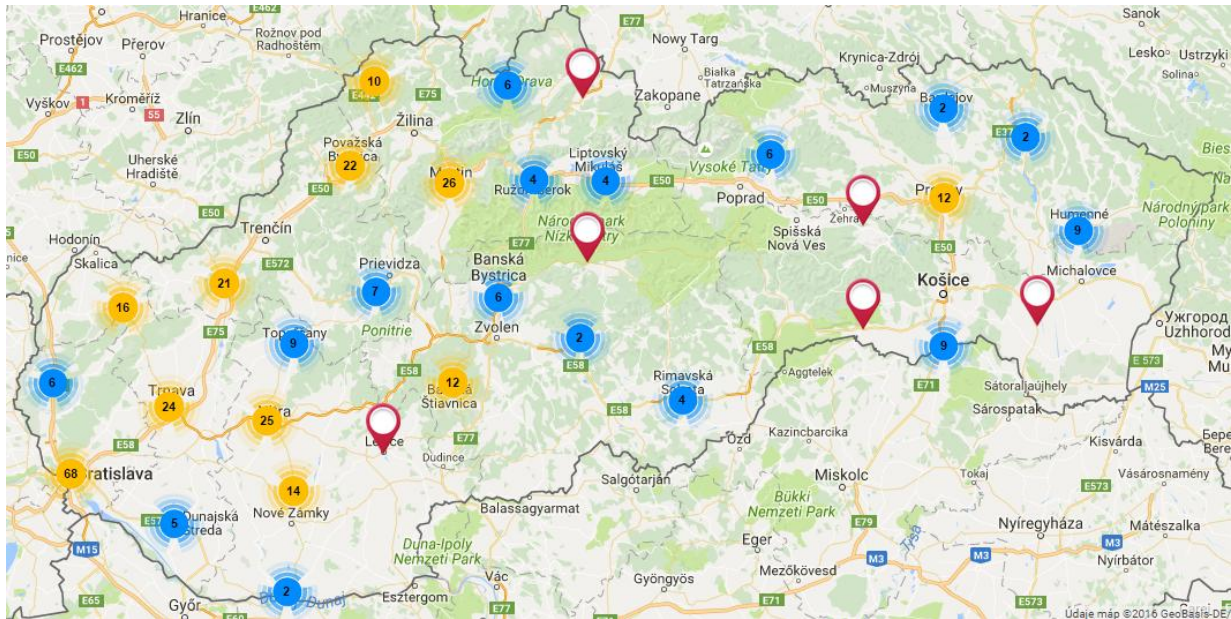
A három gyár országos viszonylatban munkaadóként is jelentős szerepet tölt be, mert míg a Volkswagen több mint 10 ezer, a másik kettő vállalat is jócskán 3 ezret meghaladó alkalmazottal rendelkezik. Az elmúlt években végrehajtott munkaügyi reformok következtében, amikor is az állam igyekezett a munkanélküliek egy részét különféle programok keretén belül visszatolni a munkapiacra, s a kedvező gazdasági fejlődés hatására viszont ma már nagy problémát jelent az érintett gyárak számára megfelelő munkaerőt találni. A fizikai munkát végzők magasabb bérekre vágnak, s olyan cégekhez vándorolnak, ahol azt meg is kapják, és hasonlóan van ez a magasabb hozzáadott értéket előállítani képes szakemberek szintjén is. Mindez tehát az elkövetkező években egy nagy kihívást jelent majd a szlovák munkaerőpiacon, miközben a negyedik autógyár megjelenésével a versenyhelyzet csak erősödhet. A kialakult helyzet bizonyos mértékben feltehetően magasabbra nyomja majd a béreket, amennyiben külföldről nem lesznek képesek a vállalatok megfelelő munkaerőt biztosítani a törvény által szabott feltételek mellett, ugyanis itt is szigorítások várhatóak.

Az autógyártás kapcsán meg kell jegyeznünk, hogy természetesen nem csupán a gyárak, hanem a beszállítói kör szintén jelentős szereppel bír az ország gazdaságának fejlődése szempontjából. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy ebben a tekintetben is jelentős súllyal bír a fizikai távolság, tehát az ország nyugati részén lévő gyárak inkább a megfelelő infrastruktúrával rendelkező és könnyen elérhető partnereket keresik. Ebből kiindulva Dél-

Szlovákiát figyelve leginkább a nyugati országrészt érintették kedvezően a beruházások, egyrészt a munkalehetőségek tekintetében (ezek miatt azonban naponta a munkavállalóknak általában reggel és este is egy-egy órát kell(ett) ingázni), hanem a beszállítók szintjén is.

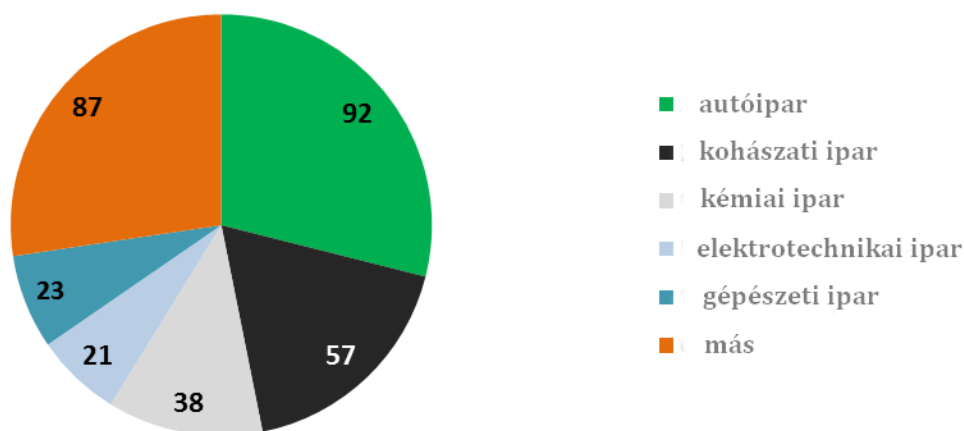
Az IPDAP és OKBA portálok által összegyűjtött Tier 1,2,3-as típusú beszállítót 257 vállalat alkotja, továbbá 61 vállalati egység nem közvetlen beszállító.

Beszállítói térkép - IPDAP

A térkép ugyan nem tökéletesen mutatja be a beszállítói központokat, de a magyarok lakta régiókat figyelve rávilágít arra, ami miatt különösen nagy hangsúlyt kell kapnia a felvidéki gazdaságfejlesztésnek. A Dunaszerdahelyi, Érsekújvári és Komáromi járás mellett már csak kis részben Rimaszombat kamatozik abból a nagy tortából, amit az autóipar kínál a szlovák gazdaság számára. A legnagyobb mértékben segítséget igénylő régiók számára ez a jól profitáló terület nem jelent új lehetőséget, ami munkapiaci helyzetükben is megmutatkozik. Az említett kutatás eredményeként megállapítható, hogy a három gyárban nagyságrendileg 17 ezer ember dolgozik, a közvetlen beszállítóknál további 82 ezer az alkalmazott és a közvetetteknel pedig 15 ezret meghaladó a számuk. Mindezen adatokból kiindulva egyértelművé válik a laikus számára is, milyen hatalmas súllyal bír az autógyártás az ország iparának szempontjából, s milyen eredménnyel jár, ha ebből bizonyos régiók nem tudnak kamatoztatni.

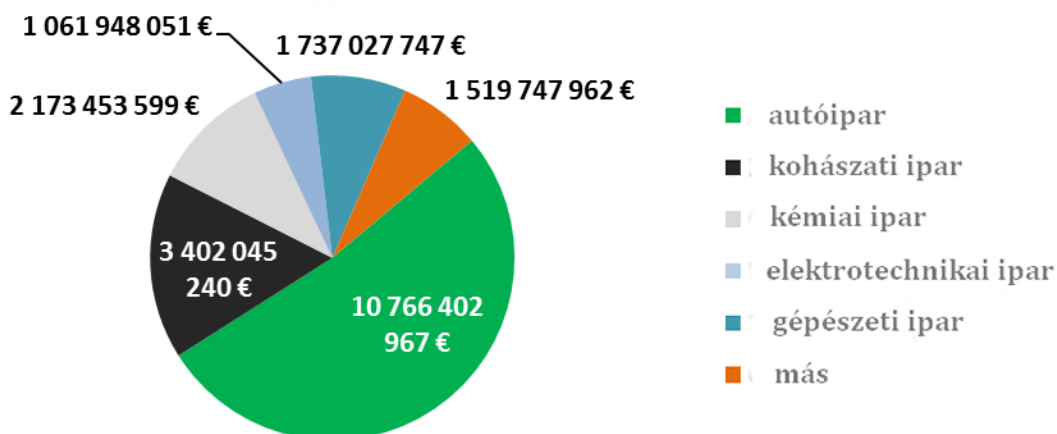
Beszállítók száma ágazatok szerint

Forrás: IPDAP GROUP, a.s. - Vývoj automobilového priemyslu SR za rok 2015

Az ágazatok szerinti összehasonlítás arra is rávilágít, hogy Szlovákia ipari szerkezetének három legfontosabb ágazata (autó-, elektrotechnikai- és gépészeti ipar) mennyire szorosan kötődik egymáshoz, hiszen a legnagyobb beszállítók között fontos helyet foglalnak el a húzóágazatok. Mindezek mellett pedig a jelentős piaci hálózatra tekintve az is egyértelmű, hogy az ország ipara mennyire függ össze a három autógyár tevékenységével, s ez a kiszolgáltatottság csak egyre mélyebb lesz a negyedik gyár beindulását követően.

Bevételek ágazatok szerint

Forrás: IPDAP GROUP, a.s. - Vývoj automobilového priemyslu SR za rok 2015

A szektorok szerinti bevételek összehasonlítása jól mutatja, az autóipar csak a torta valamivel több mint felét jelenti, jelentősen merít abból a kohászat és a kémiai ipar is, de a többi iparágak is egymilliárd euró feletti bevétellel büszkélkednek. Más kérdés, de a felvidéki

magyarság szempontjából kulcsfontosságú, hogy ahogy azt az ipari bevételek járásonkénti táblázataiban is láttuk, ezek a számok óriásinak tűnnek a legtöbb magyarlakta járás ipari termeléséhez képest, pedig azokban is termelés zajlik. A beszállítói hálózatokból viszont a legtöbb magyarok lakta régió kimaradt, így az ország gazdasági motorjának teljesítményéből közvetlenül nem részesül.

II.4.4. Építőipar

Ipari elemzésünk során fontosnak tartottuk bemutatni az építőiparban mutatkozó tendenciákat, hiszen azok egyrészt jól mutatják az egyes régiók gazdasági fejlettségét (a magasabb életszínvonal mellett több lakás épül a kereslet növekedésének köszönhetően), másrészt komoly munkapiaci lehetőségeket rejt magában.

A befejezett lakások száma a szobák száma alapján:

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	14863	17076	14608	15255	15100	14985	15471
Pozsony megye	4673	5222	3628	4570	3568	3591	4746
Szenci járás	786	1122	849	798	943	882	1232
Nagyszombat megye	2055	2715	2614	2403	2334	2334	2248
Dunaszerdahelyi járás	630	833	575	822	926	816	702
Galántai járás	331	354	292	304	334	315	339
Nyitra megye	1087	1531	1362	1652	1652	1647	1520
Komáromi járás	141	130	160	266	140	99	95
Lévai járás	92	108	161	189	223	199	229
Nyitrai járás	352	585	476	514	526	644	546
Érsekújvári járás	196	331	225	201	291	251	210
Vágsellyei járás	136	128	117	117	170	119	158
Besztercebánya megye	772	888	1010	842	1021	943	1114
Losonci járás	95	66	46	24	38	68	172
Rőcei járás	13	9	2	16	13	23	6
Rimaszombati járás	44	99	69	64	39	34	45
Nagykürtösi járás	40	49	52	42	108	38	180
Kassa megye	944	1238	1302	1206	1396	1214	1274
Kassa-vidék	230	328	347	440	412	426	370

Nagymihályi járás	131	170	63	78	88	128	83
Rozsnyói járás	44	83	100	60	63	50	65
Töketeremesi járás	90	126	89	52	47	53	64

A magyarok lakta járásokat vizsgálva is óriási különbségeket fedezünk fel, miközben nem is kell elhagynunk az ország nyugati részét. A Dunaszerdahelyi járásban már a gazdasági válság éveiben is nagy volt az építési kedv, s ezen a növekvő ingatlanárak sem változtattak. Sőt, továbbra is jelentős ingatlan-beruházások valósulnak meg, amelyet nem lehet kizárólag az alacsony hitelkamatlábakkal és Pozsony közelségével magyarázni, ehhez egyben hozzájárulnak a helyi jellegzetességek is, mert a még jobb elhelyezkedéssel rendelkező Galántai járásban, ahol a gazdasági helyzet is kedvezőbb, messze elmaradnak a csallóköziek építkezési hajlandóságától. És az érdekességek sora ezzel még nem ér véget, mert megnézve a Komáromi járási adatokat nyilvánvalóvá válik, ez a régió hatalmas problémákkal küzd fiataljainak megtartása szintjén is, hiszen az új lakások éppen a 35 év alattiak igényeit elégítik ki. Hasonlóan szomorú a kép a Besztercebányai és a Kassai megyében, ahol a magyarlakta járásokat a magas munkanélküliségből is adódó jelentős anyagi gondok terhelik, ezek mellett pedig egy-egy kiugró éves adat alapján a képlet elkeserítő.

Befejezett lakások száma családi házakban

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	8707	9136	8763	9479	10208	10041	9860
Pozsony megye	1819	2065	1824	2031	2166	1934	2242
Szenci járás	695	862	742	786	757	744	1068
Nagyszombat megye	1402	1510	1578	1630	1659	1680	1758
Dunaszerdahelyi járás	421	539	490	467	564	529	565
Galántai járás	231	216	208	239	256	243	324
Nyitra megye	827	1028	986	1149	1160	1201	1111
Komáromi járás	74	78	98	87	85	80	87
Lévai járás	74	69	74	114	117	111	106
Nyitrai járás	293	439	419	498	485	561	473
Érsekújvári járás	142	168	148	162	165	155	176
Vágsellyei járás	95	102	87	113	113	94	94
Besztercebánya megye	533	513	437	532	580	573	543
Losonci járás	50	34	30	24	38	32	32

Rőcei járás	13	7	2	4	12	5	6
Rimaszombati járás	44	32	39	40	39	27	21
Nagykürtösi járás	25	29	21	14	37	13	48
Kassa megye	710	711	762	867	964	911	780
Kassa-vidék	230	296	340	394	369	426	342
Nagymihályi járás	80	77	61	78	70	81	82
Rozsnyói járás	24	15	6	18	23	25	15
Töketeremesi járás	57	42	53	37	38	47	35

Az adott év végén befejezett és építés alatt álló lakások összehasonlításában is a fentebb vázolthoz hasonló tendenciát figyelhetünk meg, jelentősebb eltérés nem mutatkozik éves összehasonlításban még a recesszió éve alatt sem, hiszen a már említett pénzügyi változásoknak köszönhetően az építkezési kedv és ezzel együtt az ipar sem torpant meg a válság éve alatt, s legjobban a gazdaságilag egyébként is fejlett régiók teljesítettek.

Az adott év végén (december 31-én) építés alatt álló lakások

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	48 874	66 596	64 734	62 783	61 382	62 042	66 268
Pozsony megye	12 033	14 570	13 499	11 679	12 207	12 539	15 248
Szenci járás	2 044	2 642	2 308	2 302	2 505	2 605	2 706
Nagyszombat megye	7 616	10 702	9 933	9 857	9 188	9 056	9 387
Dunaszerdahelyi járás	1 731	2 884	2 836	3 110	2 387	2 244	2 359
Galántai járás	704	1 446	1 290	1 190	1 093	1 101	1 185
Nyitra megye	4 486	6 772	7 010	6 805	6 738	6 419	6 499
Komáromi járás	516	837	833	639	581	590	562
Lévai járás	629	835	955	979	1 071	1 059	1 061
Nyitrai járás	1 295	1 982	1 980	2 020	1 966	1 768	1 889
Érsekújvári járás	670	1 069	1 090	1 143	1 097	1 045	1 108
Vágsellyei járás	709	857	843	790	782	834	811
Besztercebánya megye	3 193	4 618	4 533	4 606	4 609	5 240	5 242
Losonci járás	320	382	424	439	446	402	373
Rőcei járás	78	77	80	75	89	69	63
Rimaszombati járás	266	280	286	218	228	245	237
Nagykürtösi járás	317	435	421	450	410	582	508
Kassa megye	4 951	5 865	5 778	5 796	5 435	5 638	5 773

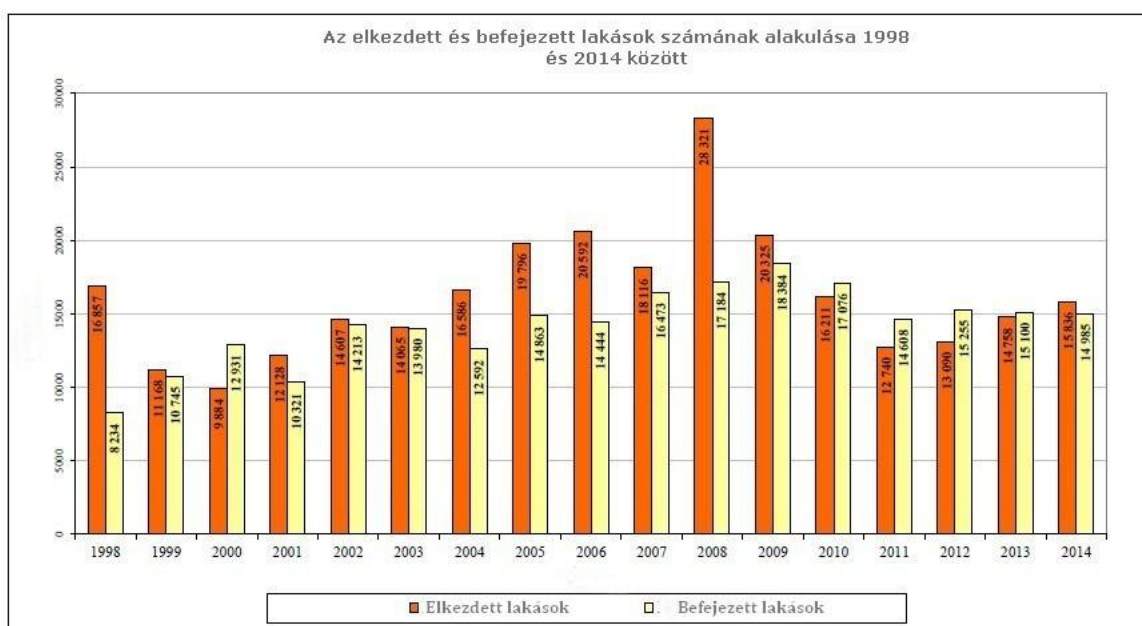
Kassa-vidék	1 206	1 585	1 706	1 769	1 843	1 812	1 795
Nagymihályi járás	740	508	553	546	534	502	509
Rozsnyói járás	182	382	327	305	284	269	232
Tóketerebesi járás	307	393	357	341	368	382	404

A megyéken belül külön figyelmet érdemelnek a lakásépítési adatok vizsgálatai során a Komáromi és Rőcei járás, amelyek jócskán a Nyitrai és Besztercebányai átlagon alul teljesítenek, s ezzel együtt saját kis belső régiójukon belül is különösen hátrányos helyzetben vannak az építőipar területén. Mindez pedig nem csak az iparral, hanem a fiatalok letelepedési kedvével is összefüggésbe hozható.

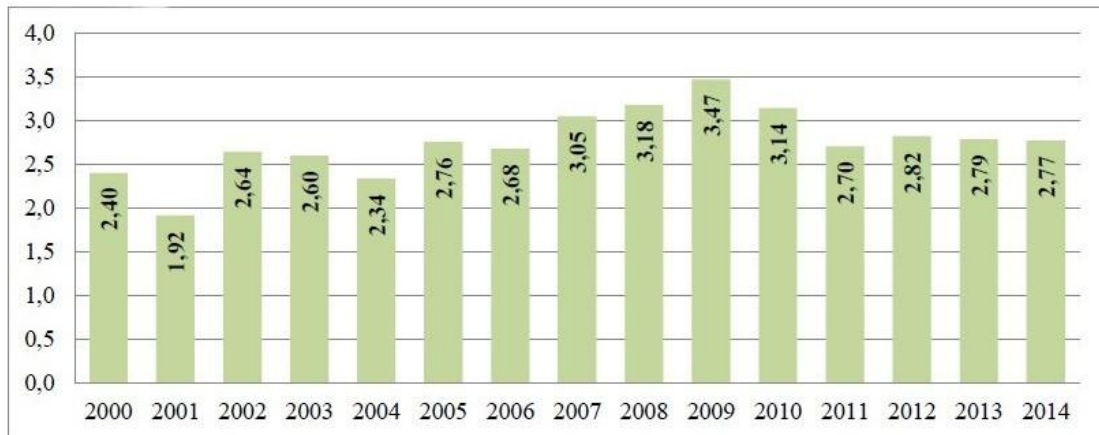
Az adott évben elkezdett lakásépítések száma:

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	19 796	16 211	12 740	13 090	14 758	15 836	19 640
Pozsony megye	7 079	4 690	2 224	2 715	4 109	3 893	7 079
Szenci járás	851	1 090	796	741	1 030	939	1 329
Nagyszombat megye	3 681	2 593	1 890	1 887	2 204	2 452	2 644
Dunaszerdahelyi járás	706	716	570	683	731	919	823
Galántai járás	364	312	251	233	296	340	421
Nyitra megye	1 388	1 483	1 563	1 508	1 523	1 478	1 703
Komáromi járás	144	129	155	72	75	116	76
Lévai járás	130	151	273	251	315	204	230
Nyitrai járás	388	501	466	563	491	466	658
Érsekújvári járás	355	228	242	227	180	196	269
Vágsellyei járás	164	105	100	64	162	171	148
Besztercebánya megye	909	914	988	1 016	1 013	1 602	1 070
Losonci járás	34	35	88	38	47	52	79
Rőcei járás	22	24	8	11	27	3	4
Rimaszombati járás	47	28	81	48	53	53	37
Nagykürtösi járás	9	80	36	79	68	212	105
Kassa megye	1 225	1 343	1 342	1 221	1 095	1 497	1 415
Kassa-vidék	247	384	466	475	454	459	395
Nagymihályi járás	45	73	90	77	77	100	76
Rozsnyói járás	30	143	102	41	43	32	30
Tóketerebesi járás	144	46	57	59	68	84	64

Az elkezdett és befejezett lakásépítések számának összehasonlításából láthatjuk, hogy az ország gazdasági fejlődése együtt járt azzal, hogy több lakást kezdtek el építeni, mint amennyit befejeztek, vagyis a beruházók bíztak abban, hogy elkelnek az ingatlanjaik. A recesszió idején fordított trend volt megfigyelhető, de 2014-ben már ismét több építkezés kezdődött, mint befejeződött. Az új évezred második évtizedére viszont összességében a 2000-es évek elején tapasztalt építkezési kedv állt vissza, tehát egyelőre nem pörgették túl az ingatlanpiacot. A szakemberek ugyanakkor figyelmeztetnek, az elmúlt két évben tovább növekszik főleg a főváros környékén a befektetési kedv, amely egy újabb ingatlanlufit képezhet, amit jó volna elkerülni.

Forrás: Közlekedési Minisztérium

Az építkezés intenzitása Szlovákiában 2000 és 2014 között (a befejezett lakások száma/1000 lakos)

Forrás: A Közlekedési Minisztérium éves kimutatása

Az építkezések intenzitását vázoló grafikon is mutatja, 2014-ben sikerült a 2005-ös színvonalra visszatérnie az építőiparnak, ami közel lehet a kívánt szinthez, míg a 3 feletti értékek már nem tűnnek egészségesnek, amely hosszabb időtávon eredményesen tartható.

A lakások átlagos mérete négyzetméterben:

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szlovákia	73,4	71,5	71,8	71,7	73,7	73,1	71,4
Pozsony megye	72,9	73,4	73,2	66,8	74,8	77,1	67,7
Szenci járás	92,4	83,8	86,6	86,5	84,7	88,2	79
Nagyszombat megye	71,9	67,6	69,9	70,2	70,5	67,3	70,3
Dunaszerdahelyi járás	73,3	72	80,1	67,3	68,4	58,3	69,3
Galántai járás	70,8	64,6	69,4	70,8	73,1	65,8	71,3
Nyitra megye	80,4	77,9	74,9	72,5	73,7	68,5	72,1
Komáromi járás	65,7	73,7	66,6	50,2	65,7	93,4	84,2
Lévai járás	84,6	78,6	68,8	66,9	62,8	57,2	59,3
Nyitrai járás	80,6	82,8	80,4	84,5	81,8	66,1	76,1
Érsekújvári járás	86,1	71,3	71,7	82,2	68,8	63,4	76,9
Vágsellyei járás	83,8	91,9	85,6	103,5	85,3	90,6	72
Besztercebánya megye	74,1	71,8	62,7	71,5	69,1	58,8	64,3
Losonci járás	74,2	73,3	85,6	88,6	88,4	42,5	48,7
Rőcei járás	88,2	87,8	71,5	51,2	108	43,4	89,5

Rimaszombati járás	84,5	62,2	77,2	75,6	116,4	70,8	63,2
Nagykürtösi járás	65,9	64,7	54,1	56,8	46,7	33,5	43,8
Kassa megye	86,4	72,3	73	83,6	77,4	76,5	76,6
Kassa-vidék	96	89,8	84,6	78,7	82,3	80,3	85,5
Nagymihályi járás	91,1	61,2	104	114,5	94,2	64,8	110,7
Rozsnyói járás	74,2	46,7	39,4	56,4	57	78,3	52,7
Tőketerebesi járás	77,1	49,2	53	92	93,6	82,1	76,5

A megváltozott lakhatási szokások az ingatlanok nagyságát is megváltoztatták, ezért nem meglepő, hogy az átlagos mérete ott nagyobb, ahol kevesebb új ingatlan épül, míg a nagy építőipari aktivitással rendelkező régiókban a magasabb számú építkezés miatt több a kisebb lakás, s így az átlag is csökken.

Másrészt pedig az iparilag fejlett régiókban több az egyedül élő lakos, aki kisebb ingatlannal is megelégszik, hiszen ezen országrészekben a kereslethez igazodva a négyzetméterárak is jóval magasabbak, s fizetéséből csak ennyit engedhet meg magának.

Összességében megállapíthatjuk, az építőipar ott mutat jó eredményeket, ahol a lakosság megfelelő anyagi háttérrel rendelkezik és így kereslet van az épülő új ingatlanok iránt, s ebből a tekintetből hiányzó beruházások mellett az egyes régiókból elköltöznek a fiatalok, amely az ország közepén elhelyezkedő magyarlaktá járások mellett a viszonylag kedvező földrajzi fekvéssel rendelkező Komáromi járásban is óriási problémákat okozhat a közeljövőben.

II.4.5. Turizmus

Szlovákia/Felvidék nagyon kedvező adottságokkal rendelkezik a turizmus fejlesztéséhez: központi helyen fekszik a kontinensen, és ezen kedvező földrajzi fekvés jelentős tranzitforgalmat eredményez, lényegében itt kereszteződnek az Európát északnyugat–délkeleti és észak–déli irányban átszelő tranzitútvonalak. Továbbá az ország kedvező éghajlattal és sokszínű domborzati viszonyokkal rendelkezik, bővelkedik természeti és kulturális értékekben, kiváló lehetőségeket nyújt a pihenésre, a megismerésre és a gyógyulásra vágyóknak egyaránt. A jó adottságok ellenére azonban az ágazat számos

problémával küzd, amelyek közt kiemelendő:

- erős a területi koncentráltóság, Pozsony és a Tátra térsége képviseli a szlovákiai turizmus teljesítményének több mint felét,
- a szálláshelyek kihasználtsága alacsony, a tranzit turisták aránya nagyon magas,
- a magas minőségű szolgáltatások hiánya jellemzi az ország legtöbb régióját,
- ár-érték arány sok esetben nincs egyensúlyban a profitmaximalizáló gondolkodás miatt – a szolgáltatók túlzottan magas árat kérnek a gyenge minőségű, elvárásoktól messze elmaradó szolgáltatásokért,
- hatalmas az elmaradás a nyugat-európai országokhoz képest a kisgyermekes családok igényeit is figyelembe vevő szolgáltatások tekintetében (Magyarország is előrébb jár a Felvidékhez képest),
- a turistaútvonalak sok esetben elhanyagoltak, gazdátlanok, az útjelzés-hálózat állapota az évek óta tartó folyamatos felújítások ellenére is több helyen elavult, amely nehezíti a tájékozódást, ezáltal rontja a kirándulók komfortérzetét,
- vendégorientált szolgáltatói kultúra és nyelvismeret hiánya (a vendégorientált szolgáltatói kultúra területén is a magyarországi vendéglátók messze előljárnak a felvidékiek előtt),
- számos régió megközelíthetősége nem megfelelő a rossz úthálózat és a tömegközlekedési feltételek következtében (pl. Gömör, Nógrád).

A Felvidék fő turisztikai látványosságai a Kárpátok vadregényes hegyi tájai és az ott található várak, kastélyok és síparadicsomok, gyógyfürdői (leghíresebbek Pöstyén és Bártfa), nagyvárosainak pezsgő élete és középkori hangulata (két leglátogatottabb Pozsony és Kassa), az egymás mellett élő számos nemzetiség sokszínű kulturális értékei. Az UNESCO Kulturális Világörökségének műemlékei közé az alábbi felvidéki helyszínek kerültek fel:

- a Szepesi vár – Közép-Európa legnagyobb középkori váregysége - és annak környéke (Szepesváralja, Zsigra),
- Selmecbánya városa a környező vidék bányászati technikai emlékeivel együtt,
- Vlkolinec a hagyományos népi építészeti műemlékeivel,
- Bártfa gótikus belvárosa,
- a Kárpátok ívében található fatemplomok (két római katolikus, három református és három görög-ortodox), a templomokat a 16-18. század között építették, gyönyörűen szemléltetik a népi és a vallásos építészetnek a latin és

a bizánci kultúra találkozásából adódó sajátosságait.

- Lőcse óvárosa.

Míg az UNESCO Természeti Világörökségébe az alábbi felvidéki helyszínek kerültek fel:

- az aggteleki és a szlovák karszt barlangjai – a magyar-szlovák határ melletti vidék barlangjaiban nemcsak egyedülálló természeti, de gazdag kultúrtörténeti értékeket is találhatunk,
- Kárpátok ősbükkösei - ezek az erdők felbecsülhetetlen értékű genetikai állományát tartalmazzák a bükkfáknak és sok egyéb más fafajtának, melyek szorosan függnnek a bükkötől.

A sikeres turisztikai ipar létrehozását 2017 januárjától a Szlovák Köztársaság Közlekedési és Építésügyi Minisztériuma irányítja. Az ország turizmusból származó bevétele meghaladta 2015-ben a 2 milliárd eurót. A felvidéki turizmus szezonális jellegű: téli és nyári csúccsal, ám jelentős visszaeséssel ősszel és tavasszal. Télen az alapszolgáltatásokat a síparadicsomok és a wellness-központok szolgáltatásai, nyáron a termálvízre épülő idegenforgalmi létesítmények által nyújtott kínálatok egészítik ki. Ennek ellenére a szálláshelyek telítettsége fő szezonban sem haladja meg az európai átlagot. Fő szezonon kívül a kihasználtság mutatói ugyancsak kedvezőtlenek.

A felvidéki szálláshelyeket felkereső külföldi állampolgárok többsége Csehországból érkezik. 2015-ben 509 700 cseh turista keresett fel felvidéki szálláshelyet, ahol összesen 1 401 670 éjszakát töltöttek el (átlagosan 2,7 éjszakát töltöttek el). A cseh turistákat a lengyel és német turisták követik (168 358 fő, illetve 158 857 fő). A Felvidéket Magyarországról felkereső turisták száma növekvő tendenciát mutat – míg 2015-ben 69 563 magyar állampolgár kereste fel a felvidéki szálláshelyek valamelyikét, addig 2014-ben csak 58 050 magyar állampolgár éjszakázott a Felvidéken az utazása során.

A déli határvidék az ország természeti és kulturális értékekben egyik leggazdagabb térsége, ennek ellenére a turizmus csak részben kiaknázott mind a mai napig. Az adottságok nem tükröződnek a turizmus jövedelmezőségében, a vendégéjszakák számában, azaz hasznosításuk gazdasági szempontból nem megfelelő, annak ellenére, hogy az ágazat hatalmas fejlődésen ment keresztül az elmúlt 10 évben, lényegesen megnőtt az említett területeken tevékenykedő turisztikai vállalkozások száma.

A turisták számára rendkívül fontos az egészséges természeti környezet biztosítása. A környezeti állapot vizsgálata tekintetében a régiót heterogenitás jellemzi, az egyes szennyező komponensek jelenléte térségenként eltérő képet mutat, azonban az egész déli régióról átfogóan megállapítható, hogy a környezet szennyezettségének mértéke mindenhol alacsony. A legnagyobb környezeti problémákat a csatornázottság alacsony aránya és a

régi hulladéktárolók jelentik (amelyek rekultivációja ugyan megkezdődött, de az elmúlt fél évszázad koordinálatlan hulladék tárolásának következményeit felszámolni nem lehet pár év alatt).

A turizmus szempontjából központi jelentőségű „Turizmusfejlesztési Stratégia 2020-ig” című dokumentum, amely az ágazat hosszú távú átfogó fejlesztését alapozza meg, s mely dokumentumot a kormány 2013 júliusában fogadta el. A dokumentum a turizmusfejlesztés stratégiai célját a következőképpen határozza meg: a turizmus versenyképességének növelése a benne rejlő lehetőségek jobb kihasználása által azon célból, hogy megoldódjanak a regionális különbségek és új munkahelyek létesüljenek. A dokumentum célként nevezi meg, hogy a turizmus részesedése 3,2% körül lesz a szlovákiai/felvidéki nemzetgazdaság által megtermelt bruttó hozzáadott értékből 2020-ban. Ezen stratégiai dokumentum készítésekor végzett felmérés során kiderült, hogy a Felvidéken megforduló turisták túlnyomó többsége (több mint ¾-e) viszonylag pozitívan értékeli a turisztikai szolgáltatásokat az országban, különösen:

- a szép táji környezetet és a természeti attraktivitásokat,
- a kulturális és történelmi különlegességeket,
- a hagyományokat és eredetiséget,
- kikapcsolódást és pihenést.

Felvidéken jelentős különbség mutatkozik az egyes járások között mind a szálláshelyek számát, mind azok kihasználtságát illetően. A turizmus regionális szerepvállalásában megmutatkozó dinamikát kitűnően visszaadja a szálláshelyek számának alakulása az elmúlt pár évben. 2010-2015 közt a szálláshelyek száma 124 szálláshellyel emelkedett a 16 dél-szlovákiai/dél-felvidéki magyar jellegű járásban, és a szálláshelyek számának növekedési dinamikája ezen járásokban meghaladja az országos mutatót.

Táblázat 1: A szálláshelyek számának alakulása különböző területi szinteken 2010-2015 közt

Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Növekedési index 2015/2010
<i>Szlovák Köztársaság</i>	3 126	3 011	3 643	3 485	3 318	3 724	1,19
Szenci járás	29	29	39	39	35	38	1,31
Dunaszerdahelyi járás	62	58	98	94	90	98	1,58
Galántai járás	15	15	27	27	27	34	2,27

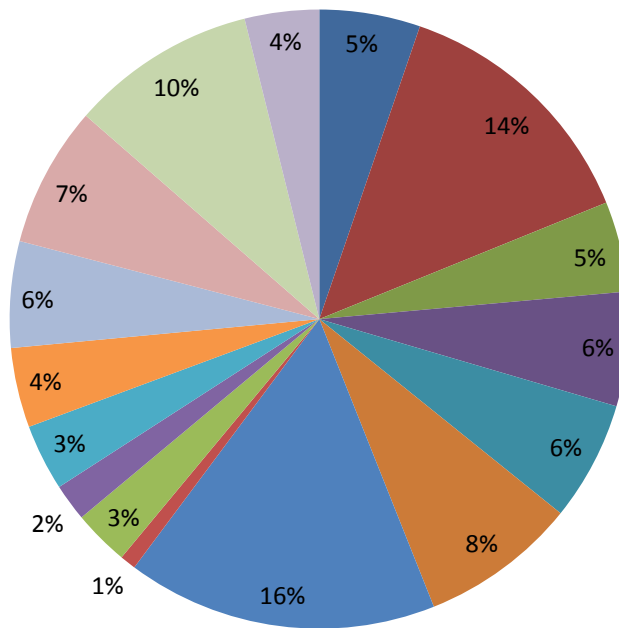
Komáromi járás	44	40	47	44	38	43	0,98
Lévai járás	35	34	41	39	40	45	1,29
Nyitrai járás	45	44	52	53	53	59	1,31
Érsekújvári járás	105	102	126	119	113	117	1,11
Vágsellyei járás	9	9	9	9	9	6	0,67
Losonci járás	17	18	22	21	21	21	1,24
Nagyrócei járás	7	7	11	10	11	14	2,00
Rimaszombati járás	26	25	31	30	27	25	0,96
Nagykürtösi járás	15	14	15	12	12	30	2,00
Kassa-környéki járás	36	36	39	40	38	40	1,11
Nagymihályi járás	51	50	52	53	50	53	1,04
Rozsnyói járás	77	74	73	70	68	70	0,91
Tóketerebesi járás	24	24	26	25	24	28	1,17
A fenti 16 dél-szlovákiai/dél-felvidéki járás összesen	597	579	708	685	656	721	1,21

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A 16 magyar jellegű járás területén 2015 decemberében összesen 721 szálláshely volt, amelyek közt a legtöbb az Érsekújvári és a Dunaszerdahelyi járásokban: 117, illetve 98 szálláshely (ezen két járás tette ki az országban található szálláshelyek 5,8%-át). A 2010-2015 közti időszakban a szálláshelyek számában legintenzívebb növekedés a Galántai és a Nagykürtösi járásokban ment végbe, míg azonban 3 járásban csökkent a szálláshelyek száma: Komáromi járás, Rozsnyói járás, Vágsellyei járás (ez utóbbiban zajlott le a legintenzívebb szálláshely-leépülés).

Ábra 1:

A szálláshelyek számának megoszlása a 16 magyar jellegű járás területén 2015 decemberében

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Évről-évre egyre többen vágnak felfedezni Dél-Szlovákiát/Dél-Felvidéket külföldről is, annak ellenére, hogy a szlovákiai/felvidéki kormányok turisztikai szervezetei az országimázs kampányokban alig-alig népszerűsítik a dél-felvidéki turisztikai lehetőségeket. A központi turisztikai szervezetek elsősorban a szlovák nemzetiségű lakosság által lakott régiókban szeretnék a gazdaság erősödését a turizmus hatásai által. Pedig a déli országrész legtöbb és legkiemelkedőbb történelmi és kulturális hagyatékai, vagyis turisztikai attrakciói a magyar kultúrkörhöz tartoznak, amely iránt sajnos a szlovákok többsége ellenszenvvel viseltetik. Dél-Felvidék lényegében területi diszkrimináció alatt van kormányzati marketingben is. Napjainkban ezért a külföldi vendégkör megszólításában meghatározóan fontos szerepet láthatnak el a magyar kisebbség szervezetei, a határon átnyúló turisztikai együttműködések által született marketing eszközök, amelyek sokat segíthetnek a magyar kisebbség által

lakott régiók láthatóságában, a turisztikai piacokon való megjelenésben.

Táblázat 2: A szálláshelyek ágykapacitásának területi megoszlása 2010-2015 közt

Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Növekedési index 2015/2010
<i>Szlovák Köztársaság</i>	183 898	186 156	201 398	197 747	190 595	198 858	1,08
Szenci járás	5 811	5 757	6 350	6 344	6 318	6 288	1,08
Dunaszerdahelyi járás	3 218	3 117	4 160	4 134	3 996	4 289	1,33
Galántai járás	982	984	1 281	1 277	1 255	1 543	1,57
Komáromi járás	1 543	1 437	1 435	1 362	1 351	1 609	1,04
Lévai járás	2 034	2 033	2 721	2 271	2 837	2 901	1,43
Nyitrai járás	2 876	2 928	3 930	3 986	3 610	3 442	1,20
Érsekújvári járás	5 022	4 865	5 345	5 412	4 943	5 084	1,01
Vágsellyei járás	419	423	438	438	438	149	0,36
Losonci járás	951	962	1 046	932	937	782	0,82
Nagyőrcei járás	533	386	456	396	440	502	0,94
Rimaszombati járás	1 445	1 357	1 339	1 321	1 269	1 205	0,83
Nagykürtösi járás	985	995	1 003	952	952	833	0,85
Kassa-környéki járás	1 179	1 288	1 348	1 365	1 241	1 338	1,13
Nagymihályi járás	13 292	13 389	13 521	13 536	13 186	13 110	0,99
Rozsnyói járás	1 977	1 958	1 922	1 691	1 608	1 590	0,80
Tőketerebesi járás	1 554	1 557	1 600	1 494	1 240	1 314	0,85
A fenti 16 dél-szlovákiai/dél-felvidéki járás összesen	43 821	43 436	47 895	46 911	45 621	45 979	1,05

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A felvidéki szálláshelyeken megfordult látogatók száma kedvezően alakult az elmúlt fél évtizedben, közel egymillióval többen fordultak meg a felvidéki szálláshelyeken 2015-ben mint 2010-ben. Ezen látogatottság-növekedés elsősorban azzal is magyarázható, hogy a 2008-ban indult gazdasági válságot követően sokan az olcsóbb hazai utazásokat választották, illetve a világban számos turisztikai célpontot terrorfenyegetettség miatt elkerültek, és inkább a biztonságos országokban pihennek, kirándulnak, élnek át élményeket. A 16 dél-szlovákiai/dél-felvidéki járások szintjén a Nagyőrcei, a Dunaszerdahelyi és a Galántai járások mutatták ki a legnagyobb növekedést a látogatottság terén. 2015-ben a

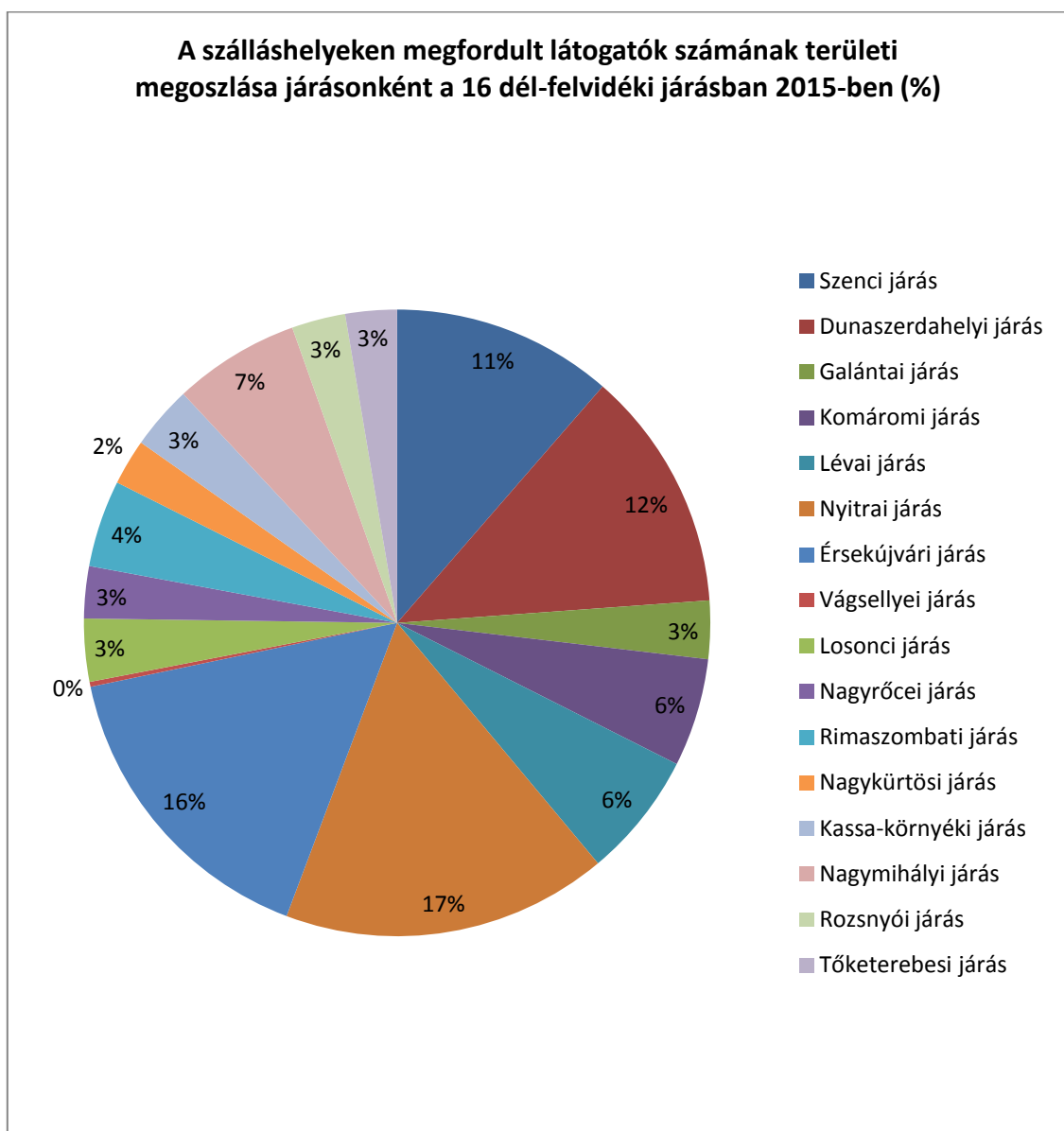
legtöbb látogató azonban a Nyitrai járás szálláshelyein fordult meg, amit az Érsekújvári és a Dunaszerdahelyi járások követtek (mindhárom járásban a szálláshelyeken megfordult látogatók száma meghaladta a 64 ezret). A vendégszám alakulásában komoly szerepet játszik a turisztikai attrakciók mellett a járások urbánus jellege is, illetve egy-egy nagyobb történelmi város jelenléte. A vizsgált 16 járásban a férőhelyek kihasználtsága az országos átlagtól messze elmarad.

Táblázat 3: A szálláshelyeken megfordult látogatók számának alakulása eltérő területi szinteken 2010-2015 közt

Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Növekedés i index 2015/2010
<i>Szlovák Köztársaság</i>	3 392 361	3 571 093	3 774 062	4 048 505	3 727 710	4 330 249	1,28
Szenci járás	40 025	44 318	58 922	62 763	47 750	58 913	1,47
Dunaszerdahelyi járás	40 952	43 018	59 799	61 741	60 835	64 438	1,57
Galántai járás	10 183	12 490	17 413	15 259	13 275	15 530	1,53
Komáromi járás	26 440	23 217	23 769	23 608	22 376	28 880	1,09
Lévai járás	33 400	31 662	29 800	31 000	36 711	33 519	1,00
Nyitrai járás	76 909	73 405	73 696	84 438	77 641	86 971	1,13
Érsekújvári járás	71 233	69 612	66 200	67 656	74 403	82 675	1,16
Vágsellyei járás	2 057	2 320	2 147	2 407	1 309	1 314	0,64
Losonci járás	12 893	12 316	15 113	13 677	14 160	16 779	1,30
Nagyőrcei járás	6 396	7 395	11 439	13 085	15 120	13 894	2,17
Rimaszombati járás	26 594	21 502	23 870	22 352	20 460	23 202	0,87
Nagykürtösi járás	6 800	6 639	5 270	6 343	4 940	12 240	1,80
Kassa-környéki járás	19 170	24 205	24 454	25 571	20 166	16 964	0,88
Nagymihályi járás	33 732	32 794	32 118	38 567	34 825	33 732	1,00
Rozsnyói járás	22 473	20 461	19 092	21 318	14 552	14 343	0,64
Töketerebes járás	17 392	17 423	13 972	13 087	12 763	13 751	0,79
A fenti 16 dél- szlovákiai /dél- felvidéki járás összesen	446 649	442 777	477 074	502 872	471 286	517 145	1,16

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Ábra 2:

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

A szálláshelyeken töltött vendégéjszakák száma dinamikus fejlődést mutatott a 2010-2015 időszakban – közel 2 millióra nőtt a vendégéjszakák száma. A 16 dél-szlovákiai/dél-felvidéki járások szintjén a Szenci, a Nagyrőcei és a Dunaszerdahelyi járások mutatták ki a legnagyobb növekedést a szálláshelyeken töltött vendégéjszakák számát illetően. 2015-ben a legtöbb vendégéjszaka azonban az Érsekújvári járásban valósult meg: több mint 268 ezer vendégéjszakát mondhat a magáénak. Az Érsekújvári járást a Nyitrai, Szenci és a Dunaszerdahelyi járások követték (mindhárom járásban a szálláshelyeken töltött vendégéjszakák száma meghaladta a 157 ezret).

Táblázat 4: A szálláshelyeken töltött vendégéjszakák számának területi megoszlása
2010-2015 közt

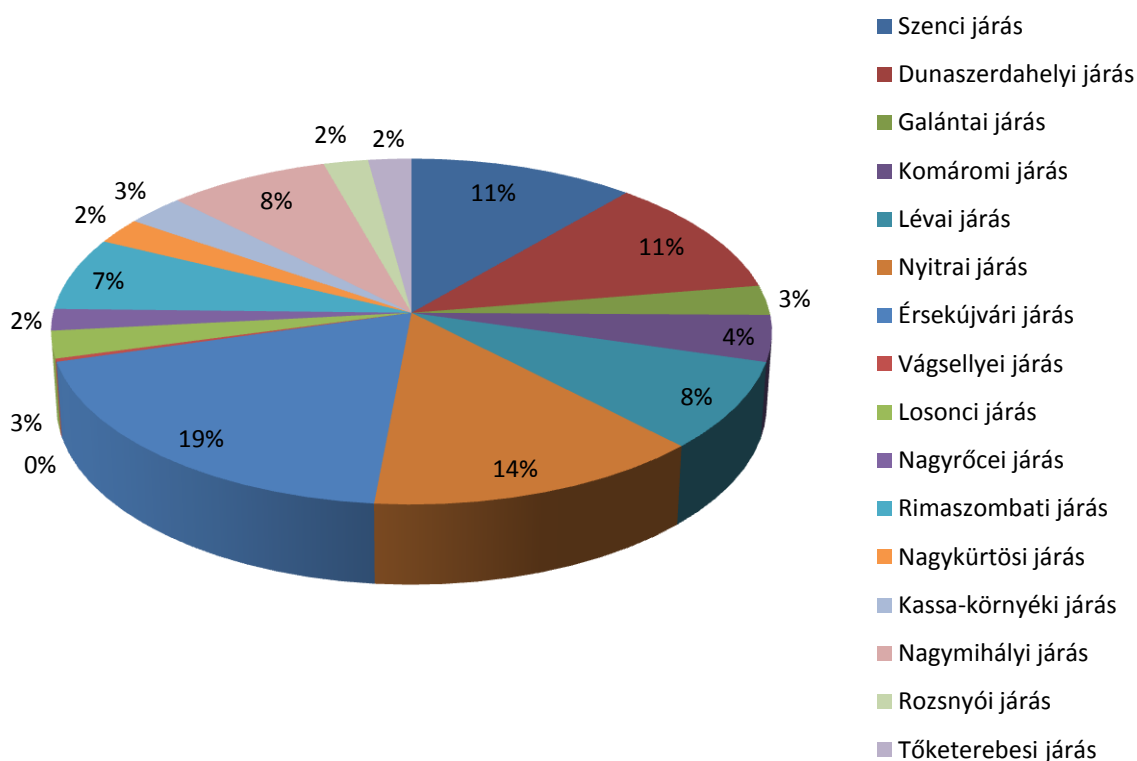
Területi szint	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Növekedési index 2015/2010
<i>Szlovák Köztársaság</i>	10 367 330	10 524 738	10 908 200	11 486 571	10 900 434	12 350 080	1,19
Szenci járás	79 793	99 406	129 393	134 869	111 894	158 513	1,99
Dunaszerdahelyi járás	105 746	108 639	145 587	155 362	150 304	157 348	1,49
Galántai járás	32 140	33 560	41 814	36 229	30 730	39 186	1,22
Komáromi járás	57 596	49 542	51 135	52 164	46 763	60 808	1,06
Lévai járás	90 469	92 934	83 608	79 470	140 020	116 407	1,29
Nyitrai járás	227 009	203 288	173 151	191 187	182 905	193 088	0,85
Érsekújvári járás	231 894	220 822	212 098	217 034	234 104	268 011	1,16
Vágsellyei járás	5 611	5 160	5 470	6 381	3 126	4 062	0,72
Losonci járás	27 456	33 690	30 046	24 556	28 563	35 927	1,31
Nagyrőcei járás	15 427	18 344	23 469	29 214	32 754	28 368	1,84
Rimaszombati járás	123 760	108 023	97 039	84 635	87 449	96 304	0,78
Nagykürtösi járás	38 446	35 742	16 018	19 159	12 917	34 503	0,90
Kassa-környéki járás	50 980	54 346	53 417	57 916	46 881	41 006	0,80
Nagymihályi járás	94 267	86 020	74 677	94 586	84 638	113 675	1,21
Rozsnyói járás	46 387	43 736	39 804	46 470	33 317	31 330	0,68
Tőketerebesi járás	33 610	35 615	26 848	23 273	22 534	30 312	0,90
A fenti 16 dél-szlovákiai /dél-	1 260 591	1 228 867	1 203 574	1 252 505	1 248 899	1 408 848	1,12

felvidéki járás							
összesen							

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Ábra 3:

A szálláshelyeken töltött vendégéjszakák számának területi megoszlása 2015-ben

Forrás: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, 2017

Az országos turizmusfejlesztési stratégiában 21 turisztikai régiót határoltak le, amelyek közül nyolc, részben vagy egészben a régióban található. Ezen lehatárolással részben megegyezően a déli határvidék a meghatározó vonzerői alapján három részre osztható: Duna menti régió, Nógrád-Gömöri régió, Keleti régió.

Duna menti régió

A Duna menti régió a szlovák-magyar határmentén vezető turisztikai régiója. A régió tavakban, folyókban és termásvízkiincsből gazdag, amely természeti források kedvező lehetőséget nyújtanak az egészségturizmus iránti érdeklődőknek, valamint a modern rekreációs szolgáltatásokat igénylőknek. A térség változatos felszíne, gazdag növény- és állatvilága a természetet kedvelők számára is komoly idegenforgalmi vonzerő. A régió jól megközelíthető, a többi dél-szlovákiai/dél-felvidéki régióval szemben messze a legjobb közlekedési infrastruktúrát mondhatja a magáénak. A régióban, amelyre a tömeges átutazóforgalom jellemző (összeköttetés Pozsony és Budapest közt), folyamatos turisztikai fejlesztések folynak, a helyi, települési szintű együttműködések mellett elindultak a határon

túli együttműködések is (pl. Somorja-Hainburg, Dunaszerdahely-Győr, Észak-Komárom-Dél-Komárom, Párkány-Esztergom stb.).

A régió egyik meghatározó idegenforgalmi vonzerejét a termál és élményfürdők jelentik, amelyek népszerűségét az is növeli, hogy az itteni termálvíz összetétele több helyen kedvező hatással van az ízületi problémák kezelésére, valamint a balesetek mozgásszervi szövődményeire. A fürdőkomplexumok kapacitásai, a szolgáltatások színvonala, a vendégforgalom nagysága és összetétele vonatkozásában jelentősek a különbségek. A vendégforgalom alapján a legjelentősebb termálfürdők Nagymenyeren, Dunaszerdahelyen, Paton, Párkányban, Bellegszencsén, Deákin és Felsőszeliben vannak, amelyeket jelentős számban keresnek fel külföldiek is (Nagymenyert, Patot és Dunaszerdahelyt főleg Csehországból és Lengyelországból látogatják, míg a párkányi strand a magyarországi turisták körében is nagyon népszerű). A közelmúltban, valamint jelenleg is jelentős beruházások zajlottak-zajlanak a régió számos fürdőhelyén, amelynek pozitív hatása a vendégforgalomra a közeljövőben valószínűsíthető. Napjainkban Naszvadon folyik egy újabb termálfürdő építése. Várhatóan ezek a fürdők határozzák meg középtávon is a régió, mint termálturisztikai célpont rangját és arculatát. A fürdők többségében az elmúlt években színvonalas fejlesztések történtek, bővült a szolgáltatások kínálata, melyek révén nemzetközi versenyképességük is erősödött. A fejlesztésekkel egyidejűleg megindult a specializáció, azaz a kínálat szakosodása. A fürdőturizmus innovatív elemeként 2015-ben Somorján megnyílt a X-BIONIC® multifunkciós sportközpont, ahol egész évben lehetőségük van a sportolóknak, pihenni vágyó személyeknek, családoknak, hogy igénybe vegyék az ott található, többek közt a vízi sportokkal is kapcsolatos létesítményeket.

Ábra 4: Az egészségturizmus jellemzői

- a szolgáltatások döntő része egész évben zavartalanul igénybevehető - nincs évszakhoz és időjáráshoz kötve, szezonálitásmentes
- nem csak egy-egy társadalmi csoportot szólít meg, hanem mindenkit, hiszen napjainkban az egészséges életmód felértékelődött mindenkinél nemtől és életkortól függetlenül
- magasabb tartózkodási idő jellemzi: a gyógyturizmusban 5-7 nap, a wellnessben 2-3 nap
- a fajlagos költség magasabb, mint a turizmus más területein
- magas a visszatérő vendégek száma elégedettség esetén
- jelentős addicionális és multiplikátor hatása van – sok területre terjed ki a hatás
- a fogyasztók igényei magasak

A termálvízre alapozott egészségturizmus kiváló kiegészítői lehetnek a wellness szolgáltatások, valamint az aktív pihenést és feltöltődést elősegítő egyéb szolgáltatások, mint például a természetjárás, a kerékpártúrák, a vadászat, a horgászat, a sportrepülés, a golf, a helyi kultúrát bemutató műsorok, a borutak, a gasztronómiai kirándulások, a lovaglás. Az utóbbi sport nagy népszerűségnek örvend a régióban, az elmúlt egy évtizedben a

lovaglás élményét számos agroturisztikai vállalkozás nyújtja, amelyek a régió lakosságának az egyre népszerűbb lovas terápiás igényét is kiszolgálják (pl. Czajlik Ranch Dunatőkésen).

A termálvízkinccs mellett a régió csodálatos felszíni vízi birodalommal is rendelkezik. A Duna és ágrendszere, a Kis-Duna, a Vág és mellékfolyói, valamint a több mint száz tó rengeteg lehetőséget kínál pihenésre és sportolásra egyaránt, horgászatra és csónaktúrákra csábító környezetük miatt ezrek kedvelt pihenő-, üdülő- és kirándulóhelyei ezen vízfelületek (ezért a régió fejlesztésénél fokozott figyelmet kell szentelni a felszíni vizek vízminőségének, biztosítani kell ezen vízfelületek fürdőzésre és sportolásra való alkalmasságát). A régió vizeire napjainkban még elsősorban a kis igényű és kevés pénzt áldozó turistaforgalom a jellemző, ugyanakkor az igényes idegenforgalom fogadásának adottságai évről-évre javulnak. Az elmúlt években hagyományteremtő szándékkal számos vízi fesztivált rendeztek a régióban, amelyek tovább növelték a térség ismertségét. Napjainkban ismét egyeztetések folynak a határon átnyúló Csallóköz-Szigetköz Nemzeti Park létrehozásáról, aminek köszönhetően a dunai ártéri világ felkerülhetne a nemzetközi turisztikai térképekre.

A fenti attrakciók mellett a helyi kínálatot színesítik a nemzetközileg is jelentős kulturális és sportrendezvények, s az egyre szaporodó vidéki turisztikai szolgáltatások (lovaglás, népi gasztronómiai és borászati fesztiválok - a régió borászati és gasztronómiai értékekben, specialitásokban nagyon gazdag – pl. Doborgazi Kemencék Titka Fesztivál). A kulturális rendezvények rangosak, sokrétűek, számos rendezvény közülük nemzetközi hírnévvel bír, mint például a Csallóközi Vásár Dunaszerdahelyen, a Komáromi Napok Komáromban. A régió a gazdag szállodakínálatával a konferenciaturizmus számára is kitűnő feltételeket nyújt. A kulturális és épített örökség értékei ugyancsak komoly vonzerőt képviselnek, nagy számban találhatóak kastélyok, kúriák, egyházi épületek. A régió egyik legjelentősebb építészeti öröksége, de fejlesztésre szoruló létesítménye a komáromi vár és erődrendszer, amelyet várhatóan a két ország a jövőben az UNESCO Kulturális Világörökségi listájára jelöl majd.

Az elmúlt pár évben a kerékpár, mint turisztikai eszköz egyre inkább teret nyert a régióban is, igaz évtizedes lemaradással követve a nyugat-európai trendeket. A vizsgált tér adottságai kiválóak a kerékpárturizmus számára, az első lépések a turizmus ezen szegmensének fejlesztésére azonban még gyerekcipőben járnak, a kerékpáros infrastruktúra meglehetősen szegényes, ebből kifolyólag az elkövetkező években a kerékpárturizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása szempontjából az infrastruktúra fejlesztését elsődleges feladatként kell kezelni. Önmagában a Duna töltésén (vagy közelében) vezető Duna menti nemzetközi kerékpárút (mely az Euro Velo 6 nemzetközi kerékpáros útvonal részét képezi, és az Atlanti-óceánt köti össze a Fekete-tengerrel 4448

km hosszan²) megléte egy szélesebb regionális kerékpárút-hálózat (az országutakon nagy forgalom miatt kifejezetten életveszélyes a kerékpározás) és a kerékpárosoknak nyújtott szolgáltatások (pl. kerékpár-szervizek, kerékpár-kölcsönzők, kerékpáros szálláshelyek, a kerékpárok biztonságos tárolásának kérdése) nélkül nem biztosítja az ágazat felvirágzását. Követni kell a kerékpáros turizmussal kapcsolatos igényeket, azt, hogy a kerékpározás elmozdul a magas minőségű turizmus irányába, s éles versenyre lehet majd számítani a desztinációk között.

Ábra 5: Az Euro Velo nemzetközi kerékpárúthálózat Közép-Európán áthaladó nyomvonalai

Forrás: www.ecf.com

A régió turisztikai potenciálját a kereskedelmi szállásférőhelyek egyre növekvő száma és szolgáltatásaik minőségi színvonala is jelzi. A tíz évvel ezelőtti szálláskapacitás napjainkra jelentősen megnövekedett, illetve a minőségi színvonal is lényegesen megemelkedett a vendégforgalom igényeinek megfelelően. Ma már a régióban találunk 5 csillagos szállást is, míg két évtizeddel ezelőtt még 3 csillagos szálláshelyet is alig lehetett találni (a minőségi szálláshelyek iránt elsősorban az egyre gyakrabban megforduló külföldi turisták, valamint az üzletemberek mutatnak nagy érdeklődést).

Nógrád-Gömöri régió

²Del-Szlovákiát/Dél-Felvidéket az Euro Velo nemzetközi kerékpáros útvonal egy másik ága is érinti, mégpedig az Euro Velo 11 nemzetközi kerékpáros útvonal, mely Észak-Európát köti össze a Balkán félszigettel (North Cape – Athens, 5984 km).

Dél-Szlovákia/Dél-Felvidék középső régiója elsősorban a hegy- és dombvidéki területek egyedülálló természeti értékeivel és túraútvonalaival kínál élményt, amely kínálat a szlovák-magyar határ mentén egyedülálló. A régióban virágzik a vadászturizmus és a természetjárás.

A térség a váraival és várromjaival (Kékkő, Füle, Somoskő vára, Gács várkastélya), építészeti műemlékeivel (Rimaszombat óvárosa, Rozsnyó óvárosa) egyediséget képvisel, így más hasonló adottságú turisztikai látványosságoktól jól megkülönböztethető. A várakra, mint turisztikai vonzerőkre azonban jóformán nem épülnek turisztikai termékek, a statikus jellegű vármúzeumokon kívül elvétve találkozunk más, korban és hangulatban a várakhoz illeszkedő kínálati elemekkel, mint pl. várjátékok, a várak fénykorát megidéző koncertek, várfesztiválok.

A régió kulturális hagyományaival is vonzza a turistákat, a legnagyobb vonzerőt többek közt Madách Imre alsósztrégovai kastélya, a losonci Nógrádi Múzeum és Galéria, a Gömör-Kishonti Múzeum Rimaszombatban, a barokk premontrei kolostorkomplexum Jászón. A történelmi, kulturális hagyatékok miatt nagyon népszerű a régió a magyarországi turisták körében, míg a szlovák nyelvű vendégkör inkább a természet végett utazik a térségbe. Napjainkban már folynak a munkálatok a megszünt Rimaszombat – Poltár vasútvonal mentén megépülő kerékpárútvonalon.

A régióra a perifériás helyzet a jellemző: elszigetelt, sok a nehezen megközelíthető település, ez az ország legszegényebb régiója, sok településen a szociális gondokkal küzdő roma népesség igen magas arányú (helyenként meghaladja a 90%-ot). A képzett munkaerő elvándorlása nagyon magas. A régió úthálózata a legrosszabb az országban, az észak-déli irányú és kelet-nyugati összeköttetés rendkívül rossz, ami nemcsak a turizmus fejlődését gátolja, hanem globálisan fékezi a régió általános gazdasági és társadalmi felemelkedését (a munkanélküliség a régióban a legmagasabb az országban, a Rimaszombati járásban a munkanélküliségi ráta tartósan meghaladja a 20%-ot).

Az UNESCO Természeti Világörökségi listáján jelenleg 3 szlovákiai/felvidéki helyszín szerepel, s ezek közül Dél-Szlovákiában/Dél-Felvidéken egy található: ez pedig a szlovák-magyar határ mentén fekvő karszthegység, mely a legnagyobb karsztos terület Közép-Európában (több mint 1100 barlang és szakadék található itt). *A természeti kincsek közt kiemelkedik még Csíz* gyógyhatású sós jód és brómtartalmú forrásvíze, amelyre nagy látogatottságú gyógyfürdő épült ki – a Csízi Jódfürdő a maga nemében Európában is egyedülállónak számít.

Dél-Szlovákia/Dél-Felvidék három legjelentősebb sí-központját ezen régió mondhatja a magáénak: a rimakokavai sí-központ (a legmagasabban fekvő pontja 820 m magasságban fekszik), a jahodnái sí-központ (itt a legmagasabban fekvő pont 705 m a tenger szintje

felett), valamint a tiszolci sí-központ. Ezen központokban a könnyű és közepesen igényes síterepek kombinálása elsősorban a kezdő síelők számára alkalmas, de a kezdők mellett a tapasztalt síelők számára is nyújtanak élményt, valamint a gyermekes családok számára különösen megfelelőek. A régióban a sífutás kedvelői is megtalálják a számukra megfelelő szórakozást.

A régió turisztikai ipara a meglévő vonzerők ellenére gyenge, ugyanis a szükséges szolgáltatói infrastruktúra nem eléggé kiépített, hiányoznak az igényes szálláshelyek, a vendéglátóhelyek színvonala meg sem közelíti a Duna menti régióban tapasztalt fejlődési dinamizmust. A régióba érkezők döntő hányada belföldi turista, külföldiek ritkán keresik fel csak önmagáért a régiót. A vendégkör szezonális és korlátozott vásárlóerejű, így az általuk generált hatások nem érvényesek egész évben, valamint az alacsony költsésszint miatt a szezonban sem számottevő. A jövőben a nógrádi részben szükség lenne a falusi turizmus, a gasztroturizmus és a borturizmus által kínált lehetőségek kiaknázására, a zöldturizmust és ökoturizmust segítő beruházások megvalósítására. A gömöri részben szintén elsősorban a fenntartható ökoturizmusra kell a figyelmet fordítani, ugyanis a régió adottságai a zöldturizmus számára nagyon ideálisak (pl. hegyi túrautak, kerékpárturizmus, családi kikapcsolódások).

Keleti régió

Dél-Szlovákia/Dél-Felvidék keleti régiója ma még kevésbé ismert turisztikai desztináció az országban. A terület elsősorban a természet érintetlenségével, a borászatával és a vízi turizmus kínálta kiváló adottságaival sikerrel versenyezhet a turisztikai piacon, azonban kevés az igazi turisztikai attrakció, hiányoznak a programcsomagok, amely az általános gazdasági környezet számlájára írható. A turisztikai vonzerő leltárában továbbá meghatározó még a népi építészet, a népi hagyományok. A kerékpáros turizmus fejlesztésére ideálisak a régióban a körülmények, a változatos, de nem túlságosan tagolt domborzat, a nagy kiterjedésű erdők, a vízfelületeket kísérő töltések nagy száma mind vonzó környezetet teremt a kerékpáros turizmus számára (az ágazat lehetőségei azonban eddig csak korlátozottan vannak kihasználva, a szükséges infrastruktúra nincs kiépítve).

A régió építészeti attrakciói közt kiemelkedik a nagymihályi kastély, amely közvetlenül a városban, a Laborca folyó partján található, a tőketerebesi múzeum barokk kastélya (az állandó tárlat a régióbeli mezőgazdaság és a tokaji borvidék történelmére is összpontosít), a Thökölyi felkelés emlékét idéző Szalánc vára. A régió legvonzóbb turisztikai terméke a borászat, ugyanis a terület egy részét a Tokaj-Hegyalja történelmi borvidék tölti ki. Ezt a potenciált szimbolizálja a 2015-ben Kistoronya és Csarnahó között átadott tokaji kilátótorony, amely 12 méteres magasságával látványosan kiemelkedik a Tokaj borvidék

szőlőültetvényei közül, s a régió egyik szimbólumává vált a mindössze kétéves fennállása alatt (a boroshordó formájú különleges tervezésű építmény – amely bekerült az „Év építménye 2015” című felvidéki versenybe is - legfelső szintjére csigalépcső vezet, s a kilátótorony este impozáns megvilágításban pompázik).

A borturisztikai potenciál kiaknázása végett élénk a határon átnyúló együttműködés a régióban, amit jól példáz Mikóháza, Sátoraljaújhely és Kistoronya önkormányzatainak együttműködése. A három település koordinálása alatt 2010 őszén több mint 1,7 millió euró uniós támogatással beindult egy szerteágazó turizmusfejlesztési projekt, amely a „Bor és pálinkaturizmus fejlesztése a történelmi Tokaj-Hegyalján” nevet viseli, s a projekt keretén belül megvalósuló beruházások, fejlesztések nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy kialakuljon az az imázs, amely méltó lenne a Tokaj-Hegyalja borvidék hírnevének tovább erősítéséhez. A projekt keretében a felvidéki Kistoronyán kialakították a Tokaj-Hegyalja történelmi borvidék hagyományait, történelmét és borait bemutató „Tokaji Borok Házát”, míg a magyarországi oldalon a projekt keretében sor került Mikóházán az úgynevezett alsó és felső pincesor infrastruktúrájának fejlesztésére és a település központjában egy bemutatóhely, a „Pálinka háza” kialakítására, valamint Sátoraljaújhelyen a világörökség részét képező Ungvári pincesor és környezetét újították fel.

A térség hatalmas gazdasági gondokkal küzd, az ország második legszegényebb régiójaként van nyilvántartva, az önkormányzatok és a vállalkozások tökeszegények, napi túlélési gondokkal küzdenek, a turizmus területén ezért a tudatos kínálatfejlesztés nagyon szegényes. A jövedelmi viszonyok az átlagosnál rosszabbak, a képzett munkaerő nagy része elvándorol a súlyos munkanélküliséggel küzdő régióból. Az elmaradott kistérségekben magas és egyre növekvő a szociálisan gyenge roma népesség aránya.

A külföldről érkező turisták aránya igen alacsony, a régió elsősorban a hazai turisták célpontja, a vendégek döntően családdal, barátokkal érkeznek, saját szervezésben. A szlovák-magyar határszakaszon itt a legkevesebb a színvonalas szálláshely (a régió szálláskínálatában a magasabb komfortfokozatot biztosító szállodákból hiány van), s egyúttal alacsony az átlagos tartózkodási idő is, holott a táj a speciális vidéki életvitelével turisztikai szempontból jelentős vonzerőt jelent a nagyvárosokban élők számára (halászhat, vadászhat, a szőlősökben dolgozhat stb.). Az itt élők számára a falusi turizmus kitörési pont lehet, ugyanis a falusi vendéglátásból származó kiegészítő jövedelem éppen ezen depresszív régiókban biztosíthatja a megélhetést, a vidék népességmegtartó erejét erősítheti (megállíthatja az elvándorlást), s lassíthatja a magyar nemzetiségű népesség asszimilációját is.

16 felvidéki járás turisztikai kínálata

A 16 dél-felvidéki járás számtalan kikapcsolódási, pihenési lehetőséget kínál, a teljesség igénye nélkül nyugatról keleti irányban többek közt az alábbiak emelhetők ki:

Szenci járás: Napos-tavak Szencen, Szenci Vízipark, golfpálya Cseklészen, méhészeti múzeum Királyfán.

Dunaszerdahelyi járás: Csallóközi Múzeum Dunaszerdahelyen, termálfürdő Nagymegyeren, Dunaszerdahelyen, Somorján és Nyárasdon, Slovakia ring autó- és motorversenypálya Dióspatonyban, x-bionic® wellness központ Somorján, golfpálya Bacsfán, a Tőkési-holtág, a bősi víztározó a felvívcsatornával, halastó Bögellőn, tó Mihályfán, vízimalmok Dunatőkésen és Pozsonyeperjesen, motocrosspálya Dunaszerdahelyen, Légen és Dénesden, Dunai Ártéri Erdők Természetvédelmi Terület, Kis-Duna által kínált végtelen csónakázási lehetőségek.

Galántai járás: a vágkirályfai víztározó – vízisportok, reneszánsz kastély, honismereti múzeum Galántán, Vince-erdő termálfürdő és Vince-tó Diószegen, termálfürdő Felsőszeliben, vízimalmok Jókán és Tallóson, golfpálya Jókán, az Eszterházyak klasszicista kastélya Szereden.

Vágsellyei járás: termálfürdő Deákiban, a vágkirályfai víztározó – vízisportok.

Nyitrai járás: Nyitra vára, Zobor-hegy, mezőgazdasági múzeum Nyitrán és a Nyitrai Képtár, Andrej Bagar Színház Nyitrán, Agrokompex kiállítási terület, a gimesi és az apponyi várromok, Chateau Apponyi-kastély Apponyban, Nyitra menti kerékpárút, Nyitra menti királyi borút, Remitázs víztározó Gímesen, 11. századi román kori templom Darázsiban.

Komáromi járás: a Magyar Kultúra és a Duna Mente Múzeuma Komáromban, a Jókai Színház Komáromban, Duna menti borút, komáromi erődrendszer, Európa-udvar jelentős szoborgyűjteménnyel Komáromban, római kori katonai tábor Izsán (Limes Romanum), termálfürdő Paton és Komáromban, wellness-központ Paton, csillagvizsgáló Ógyallán, vízimalom Gútán, a Csicsói-morotva, a Dunai Ártéri Erdők Természetvédelmi Terület.

Érsekújvári járás: termálfürdő Párkányban (Vadas), Érsekújvárbán, Bellegszencsen és Tardoskedden, a bélai kastély, római kori rotunda Bényben, hajókirándulások Párkányban és kilátás az esztergomi bazilikára, Párizsi-mocsarak és a Csenkei Erdőszyepp természetvédelmi területek, Duna menti borút és borturizmus Kürtön, Muzslán, Köbölkúton.

Lévai járás: Eszterházy-kastély, Dobó-kastély, vár, Barsi Múzeum és barsi csillagvizsgáló Léván, Franz Schubert emlékszoba Zselízen, hadászati múzeum Oroszkán, sziklába vájt lakóépületek Borfőn, vízimalom Hontbagonyán, termálfürdő Szántón és Hontvarsányban (Margit-Ilona), víztározó Báton.

Nagykürtösi járás: Kékkő vára, termálfürdő Alsósztrégován és Ipolynyéken, játék- és bábmúzeum.

Losonci járás: Nógrádi Múzeum Losoncon, Füleek vára, Somoskő vára, Ajnácskő vára, Bagolyvár, Gácsai kastély, közuhatag Sátorosbányán, Ruzsiná víztározó, motocrosspálya Fülekkovácsiban.

Rimaszombati járás: Gömör-Kishonti Múzeum Rimaszombatban, Csíz-fürdő, Murányi fennsík, víztározó Klenócon, csillagvizsgáló Rimaszombatban, karszt, barlang és napóra Derencsényben.

Nagyrőcei járás: Murány vára, Murányi-fennsík.

Rozsnyói járás: Gótikus út, Krasznahorka vára, Betléri kastély, Dobsinai-jégbarlang, Gombaszögi-barlang, Domica-Aggteleki-barlang, Ochtinái-aragonitbarlang, Szilicei-jégbarlang, Krasznahorkai-barlang, Szlovák-karsztvidék, Szlovák-paradicsom, Mauzóleum Krasznahorkán, vízesések, Sztratená-völgy, Görgői-tavak, Hernád-szoros, Murány-szoros.

Kassa-környéki járás: Stószfürdő, Szádelői-völgy, Jászóvári apátság, várrom Tornán és Szaláncon, melegvizes gejzír Herľanyban, alsómislyei ásatások, sípályák Kavocsán, Stószon, Mecenzéfen, Alpinka golfpálya, keskeny nyomtávú vasút a Csermelyben, üdülőközpont Csermelyben, Bánkón, Jászói szikla és barlang.

Tőketerebesi járás: Tokaji borvidék, kistoronyai hordó alakú kilátótorony, Rákóczi Múzeum Borsiban, Latorca természetvédelmi terület, Kisgéresi borpincék, Honismereti Múzeum, Andrassy Gyula mauzóleuma, Parics vízivára Tőketerebesen, Dargói-szoros, kerékpárutak.

Nagymihályi járás: Zempléni Széles-tó, Vinnai-tó, tengerszem, Szinyai-halastó, vinnai vár, Vihorlat Természetvédelmi Terület, nagymihályi kastély.

Turizmus-marketing

A turisztikai vonzerők potenciáljukhoz mért alacsony kihasználtsága, így a lehetőségekhez képest kevés látogatószám és bevétel lényeges oka részben a gyerekcipőben járó marketingtevékenység, valamint a desztinációs menedzsment szervezetek nem megfelelő színvonalú munkája. Ezen két tényező következtében a régió turisztikai vonzerejének mind szélesebb körű propagandája nem volt elégséges, néhány kivételtől eltekintve, az elmúlt években. A régió sikeres propagandájának tekinthető a „KUKKÓNIA” brand bevezetése a dunaszerdahelyi FC DAC 1904 labdarúgó klub által.

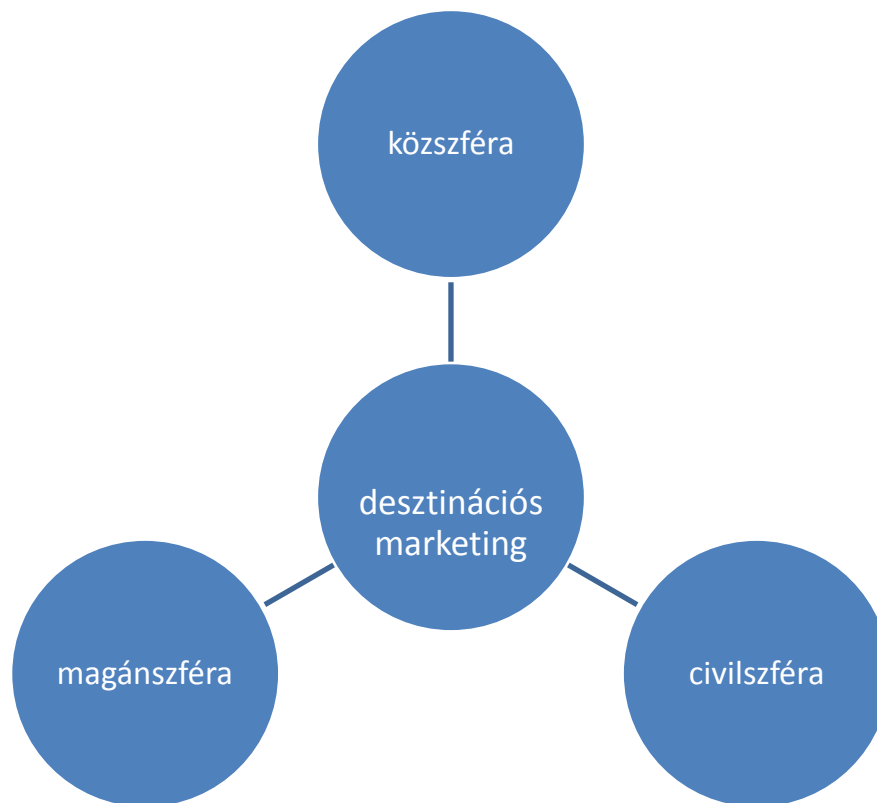
Napjainkban a verseny a társadalom általános jelenségévé vált, ez alól nem kivételek a falvak és városok sem, ezek is ádáz küzdelmet vívnak a befektetőkért és forrásokért. A turisztikai kínálatok közti verseny a vendégekért folyamatosan erősödik. Csak azok a régiók maradhatnak sikeresek hosszú távon, amelyek az innovatív minőségi turisztikai termékfejlesztést világos és konzekvens pozicionálási és differenciálási stratégiával ötvözik. A turisztikai desztinációs menedzsment azon tevékenységek összessége, amelyek egy adott földrajzi térség számára ahhoz szükségesek, hogy látogatókat vonzzon, számukra

ottani tartózkodásuk során élményt és komfortot nyújtson, tehát a térség turisztikai fogadóterületté – desztinációvá váljon.

A desztinációs marketing a régióban nagyon kezdetleges, a városokban a turista nem kap megfelelő információt, a kitáblázás, a tájékoztatás nem megfelelő, hiányoznak a nyilvános illemhelyek, hiányoznak a központi fekvésű, széles körű szolgáltatásokat nyújtó turisztikai információs központok, akár a színvonalas ajándéktárgyak is. A szervezeteknek egy adott térség turizmusában érintett köz-, magán és a civil szféra képviselőinek együttműködésén kell alapulniuk. A jövőben az e-turizmus portálok és közös foglalási rendszerek kialakítása szintén lényegesen hozzájárulhat a régió látogatottságának az emeléséhez.

A sikeres turisztikai ipar létrehozása megköveteli egy regionális intézményrendszer kialakítását, amely képes menedzselni az adott turisztikai régió turizmusát. A 91/2010 Tt. Törvény – mely a környező turisztikai sikertörténetű államok (Ausztria, Horvátország) példájából indul ki – meghatározza a regionális (területi, kerületi) turisztikai egyesületek létrehozásának és finanszírozásának kereteit, az önkormányzatok hatásköreit a turizmusfejlesztésben. A törvény kimondja és egyben szabályozza is az állam szerepét is a turizmusfejlesztésben – meghatározza a turisztikai egyesületeknek nyújtható állami támogatás nagyságát és ezen támogatás kérvényezésének feltételrendszerét. Dél-Felvidéken sajnos a regionális turisztikai egyesületek tevékenysége sok kívánnivalót hagy maga után, kevés sikeres történetet valósítottak meg (pl. a hiányosságaik közt kiemelendő, hogy mind a mai napig nem vezették be a regionális turisztikai kártyákat egyetlen egy déli régióban sem, holott a Felvidék északi régióiban már évek óta sikeres marketing-eszközként szolgál az ilyen turisztikai kártyák használata).

Ábra 6: A sikeres desztinációs marketinghez szükséges együttműködések

Saját szerkesztés

Az utazó élményt keres, ezért olyan komplex turisztikai termékre, „csomagra” vágyik, amely változatos és tartalmas időtöltést jelent számára. Ha ezek a termékek nem állnak a rendelkezésére, akkor majd továbbra is „kétórás programnak” maradnak meg a dél-szlovákiai/dél-felvidéki falvak és városok. A dél-felvidéki turizmus gyenge oldala, hogy a meglévő attrakciók nincsenek felfűzve komplett kínálat formájában, a kistérségi vonzerők nincsenek komplex csomagba foglalva, amely már egész napos, vagy több napos tartózkodást is jelentene. Csallóközben például létre lehetne hozni a „Dunai hétvége” programcsomagot, amelyben lenne egy „vizes nap” (termálvíz, felszíni vizek nyújtotta élmény – Kis-Duna, Duna), egy történelmi nap (múzeumok, műemlékek megtekintése), valamint egy sportnap gazdag gasztronómiai kínálattal (kerékpáron túrázni, este a régió ételeit és borait kóstolgatni).

A fejlesztési lehetőségek a turisztikai versenyképesség erősítése érdekében

Ezen elemzés készítésével párhuzamosan az egyes régiók turisztikai helyzetének pontosabb feltérképezése végett interjúk formájában felmérésre kerültek a turisztikai vállalkozások képviselőinek, az idegenforgalmi irodák és a regionális fejlesztési ügynökségek munkatársainak, valamint a polgármestereknek a turizmussal, a

turizmusfejlesztéssel kapcsolatos nézetei. A felmérés során megállapításra került, hogy az ágazat fejlesztésének lehetőségeit és nehézségeit az interjúalanyok többsége érzékeli, azonban tényleges turisztikai fejlesztésekbe nagyon kevesen fognak bele, aminek az oka első helyen a forráshiány, amit az egymással nem kiépített információs csatornák hiánya követ.

A vonzó, esztétikus települési és táji arculat ma már alapkövetelmény az idegenforgalomban. A dél-felvidéki falvak többségében a települési arculatot többségében rontja, hogy a tőkehiány miatt a közterületek, az úthálózat fenntartására, településrendezésre csak kevés forrás áll rendelkezésre, s ez negatív irányban befolyásolta a települések környezetének állapotát, a lakókörnyezet minőségét. Rossz állapotban vannak a közterületek, így eredeti funkciójukat korlátozottan tudják betölteni. Az utóbbi években a régió nagyobb lélekszámú városaiban ugyan elindultak egyfajta belváros rehabilitációs programok, de ezek többsége a tőkehiány miatt csak elszigetelten, a központi részekre koncentrálódik, kevés esetben nevezhető ezen programok komplex településmegújítási programnak (ezek közt kiemelendő a Makovecz Imre építész által vezetett városrehabilitáció Dunaszerdahelyen, amely lényeges turizmusélnkítő hatással van a városra és az egész Csallóközre).

A turizmusban a humán tényezők a legfontosabb elemek közé tartoznak, egy fogadóterület lakosainak viselkedése, attitűdjei jelentősen befolyásolják az adott terület, termék turisztikai sikerességét. A vizsgált régió népessége e tekintetben kedvez a turizmus fejlesztésének, az itt élők szorgalma, vendégszeretete és kulturális gazdagsága jó alapot biztosít a turizmus megerősödéséhez (a kedvesség és mosoly bizonyos mértékig ellensúlyozza a gyengébb minőségű szolgáltatásokat). Az elkövetkező években a fejlesztési beruházásokkal párhuzamosan gondoskodni kell a turisztikai szakemberek képzéséről is, és nem csak az idegen nyelveket beszélő, szakmai háttérrel rendelkező menedzsmentről, hanem az egyes szolgáltatásokban elhelyezkedő munkaerőről is. Ezen szakemberképzés oktatási hátterének középfokú intézményhálózata kedvezőnek mondható a régióban, a gond az, hogy éppen az ágazat szakemberei közt magas az elvándorlás a kontinens nyugati felébe (ahol a turizmusban és vendéglátásban lényegesen többet keresnek, mint idehaza).

A régió turizmusának fejlesztési lehetőségei közt központi elemként emelhető ki a termálturizmus kiszélesítése az együttműködésekre alapozva, a gyógy- és termálvizek különbözőségét felhasználva, az egészségturisztikai termékek, létesítmények és a szolgáltatások körének bővítése. A jelentős termál- és egészségturisztikai kereslettel rendelkező települések számára további problémát jelent, hogy különösen a téli időszakban nincsenek a vendégek számára elérhető kulturális rendezvények és események.

A kulturális örökség önálló vonzerőt jelent a régióban, de fontos kiegészítő attrakció az aktív pihenési és gyógyulási céllal érkezők számára is. A történelmi és kulturális örökség

épített elemeinek (kastélyok, várak, különböző korú egyéb műemlékek) felújítás utáni hasznosítása és a hagyományok továbbélését szolgáló fesztiválok, a történelmi korok megidézése, illetve egy-egy történelmi személy, régészeti lelőhelyek köré fűzött kulturális csomagok jelenleg pontszerűen jelentkeznek a régióban. A kis falvakban megvalósuló kulturális vonzerőfejlesztés egyik innovatív példája a Duna menti Izsza község, ahol a régióban kétezer évvel ezelőtt élt rómaiakra alapozva megépült egy római kori múzeum.

A fejlesztési területek közt kiemelendő a gasztronómiai turizmus is, ugyanis a régió etnikai sokszínűsége gasztronómiai értéket is rejt magában, az ízek nagy turisztikai vonzerőt jelentenek. A régióba látogató turista megkóstolhatja a magyar, a szlovák és a német konyha ételeit, egy nap fogyaszthat töltött káposztát, sztrapacskát, hortobágyi palacsintát, parenycát. A gasztronómiához kapcsolódik a nagy múltra visszatekintő borkultúra és sörkultúra is. Az elmúlt fél évtizedben egyre népszerűbbé vált a borutak fogalmának használata, majd azok tényleges kiépítése a borvidékeken, amelyek nemcsak a borok iránt érdeklődőknek kínálnak gazdag lehetőségeket, hanem számos egyéb programot is tartalmaznak (víz melletti pihenés, lovaglás, vadászat, halászat).

A turisztikai fejlesztések terén hangsúlyt kell helyezni az aktív turizmus ösztönzését jelentő szolgáltatások és infrastruktúrák fejlesztésére is. A turisztikai versenyképesség erősítése közt kiemelendő a természeti, a táji adottságok turisztikai lehetőségeinek alaposabb kiaknázása, az ökoturisztikai programok fejlesztése, a különböző célcsoportú vendégkörnek kínálva az aktív turizmus egyes ágait (pl. vízi-, kerékpáros), kifejezetten a régióra jellemző táji sokszínűség bemutatását célozva. Az ökoturisztikai fejlesztések esetében kiemelten fontos azok környezeti fenntarthatósága, azaz, hogy a turisztikai értékek kihasználása hosszú távon se okozza azok pusztulását. A régió szinte mindenhol ideális gyalog és kerékpártúrákra, melyek környezetkímélő formái a pihenésnek, feltöltődésnek, s napjainkban nagyon divatos tevékenységek is a világ bármely részén.

A régió rendkívül kedvező adottságokkal rendelkezik a kerékpáros turizmus fejlesztéséhez, a számos pozitív érték ellenére azonban a kerékpáros turizmusban rejlő lehetőségek kiaknázására mindeztáig nem, illetve csak korlátozott mértékben került sor. A térség a kerékpáros turisztika paradicsomává válhat középtávon kellő infrastruktúrafejlesztés esetén (ami alatt nem csupán a kerékpárutak építése értendő, hanem a kiszolgáló szolgáltatások fejlesztése is, mint pl. a kölcsönzők, kerékpáros központok kialakítása stb.).

A fejlesztések során hangsúlyt kell helyezni a turisták tájékozódását és a vonzerők látogathatóságát megkönnyítő helyi információs rendszerek (pl. tábla) kialakítására is, amelyek magukban foglalják a vonzerők „on-line” elérhetőségét biztosító internet alapú alkalmazások és színvonalas digitális és nyomtatott tájékoztató anyagok készítését is. A látogathatóság fejlesztéséhez szükség van az akadálymentesítéshez és speciális

bemutatói módszerek biztosításához kapcsolódó fejlesztésekre is (pl. látáskárosultak, halláskárosultak számára). Általános probléma a régió kulturális turisztikai kínálatával kapcsolatban, hogy az adott nevezetességek kevés információval rendelkeznek. Tájékoztató táblák ritkán olvashatóak, idegen nyelveken még kevesebb információ áll rendelkezésre. Az utazás előtt és alatt szükséges információkhoz való hozzáférés lehetősége korlátozott a megfelelő tartalmak hiánya, illetve a meglévő információk tartalmak strukturátlansága miatt.

Dél-Szlovákiában/Dél-Felvidéken sok kastély és vár található, mely ingatlanok sokszor igen elhanyagolt állapotban vannak (sok esetben a tulajdon jogi helyzet tisztázatlansága miatt). Hasznosításuk egyik legjobb módja a turizmusba való bevonásuk lehetne, azonban ezek a projektek olyan nagyságrendű beruházást igényelnének, hogy az épületek tömeges hasznosítása turisztikai középtávon nem valószínű, bár egy-egy jó példa (pl. a nyékvárkonyi kastélyszálló) lendületet adhat kastélyturizmus fellendülésére.

Tájegységi programcsomagok létrehozása szintén alapfeltétel a régió turisztikai fellendítéséhez. A beavatkozást lehetőleg regionális tematikus utak keretében egymással összehangolva, vagy az adott térségben más típusú turisztikai vonzerővel összehangoltan kell megvalósítani. Kevés az on-line foglalható szálláshelyek, turisztikai szolgáltatások és kulturális programok száma. Ennek eredményeképpen a turisták csak a legalapvetőbb nevezetességeket nézik meg rövid idő alatt, számos potenciális turisztikai és kulturális kínálatról nem szereznek tudomást. Így rövid az átlagos tartózkodási idő, kevés a turisták által költött pénz, kevés a turizmus által generált bevétel.

A régióban található védett természeti területek (tájvédelmi körzetek) turisztikai célú fejlesztése (látogatóközpontok kiépítése, oktató bázisok és tanösvények fejlesztése, bemutatóhelyek és rendezvények szervezésére alkalmas területek kialakítása, turista útvonalak kiépítése) napjainkban még gyerekcipőben jár, ezek fejlesztésére az elkövetkező években nagy figyelmet kell fordítani.

Több régió vidéki tereiben a falusi turizmus meghatározó gazdasági lehetőségként jelenik meg a jövőt illetően. A falusi turizmus nem csupán szállásadás faluhelyen, hanem komplex turisztikai termék, amelyhez a vendéget odacsalogató attrakciók, a marketing, valamint a képzett humán erőforrás egyaránt hozzátartoznak. A falusi turizmus magában foglalja a helyi termékek és szolgáltatások marketingjét és az adottságok fenntartható használatát a természeti, az épített és a kulturális örökség értékeinek bemutatásával.

A régió turisztikai piacán eddig hiányoznak az attrakciók, innovatív turisztikai termékek, amelyek különleges vonzerőkkel csábítanák a turistákat (kalandparkok, élményparkok, történelmi parkok stb.). Az attrakciók fejlesztéséhez kapcsolódóan a szálláshelyek és szolgáltatások minőségének javítása is szükséges ahhoz, hogy mind a külföldi, mind a belföldi turisták egyre komolyabb igényeit ki lehessen szolgálni. Azokon a helyeken, ahol

jelentős turisztikai vonzerő van, de annak kihasználását korlátozza a meglévő szálláshelykapacitás, vagy azok alacsony színvonala, ott indokolt a szálláshelyek fejlesztése, a jelenkor minőségi követelményeinek való megfelelés biztosítása, lehetőleg energiatakarékos és megújuló energiaforrásokat alkalmazó megoldásokkal. A szálláshelyeknek biztosítaniuk kell a fogyatékkal élők számára történő akadálymentesítést, a családbarát szolgáltatásokat és a környezetbarát üzemeltetési módot. Persze az itt szükséges beruházásoknak komoly akadálya van: a turizmusban tevékenykedő vállalkozások nagy része nem tőkeerős, a műszaki, technikai fejlesztés terén messze elmaradnak az uniós versenytársaiktól, valamint problémát jelentenek még az ellenőrzési és besorolási rendszer hiányosságai, azok betartatása. Ha ezen a téren az elkövetkező években nem lesz előrelépés, nem fogják a régióbeli vállalkozások a nyugat-európai turisztikai ipar által nyújtott komfortérzetet nyújtani a vendégeknek, akkor a régió talán behozhatatlan hátrányba kerül a versenytársaival szemben.

A megközelíthetőségnek a turizmusban igen nagy jelentősége van. Az a terület, amelynek a megközelíthetősége nehézkes, nagy versenyhátrányban van a turisták megnyeréséért vívott harcban. Középtávon a turisztikai ipar fejlesztéséhez jelentős mértékben szükséges tehát a megközelíthetőség színvonalának javítása, ami egyrészt az úthálózat javításával érhető el, másrészt pedig a tömegközlekedés színvonalának emelésével (a vasúti kocsik igénytelen és leromlott állapota elriasztja a turistákat, hasonlóan a rossz tömegközlekedési rendszerekhez).

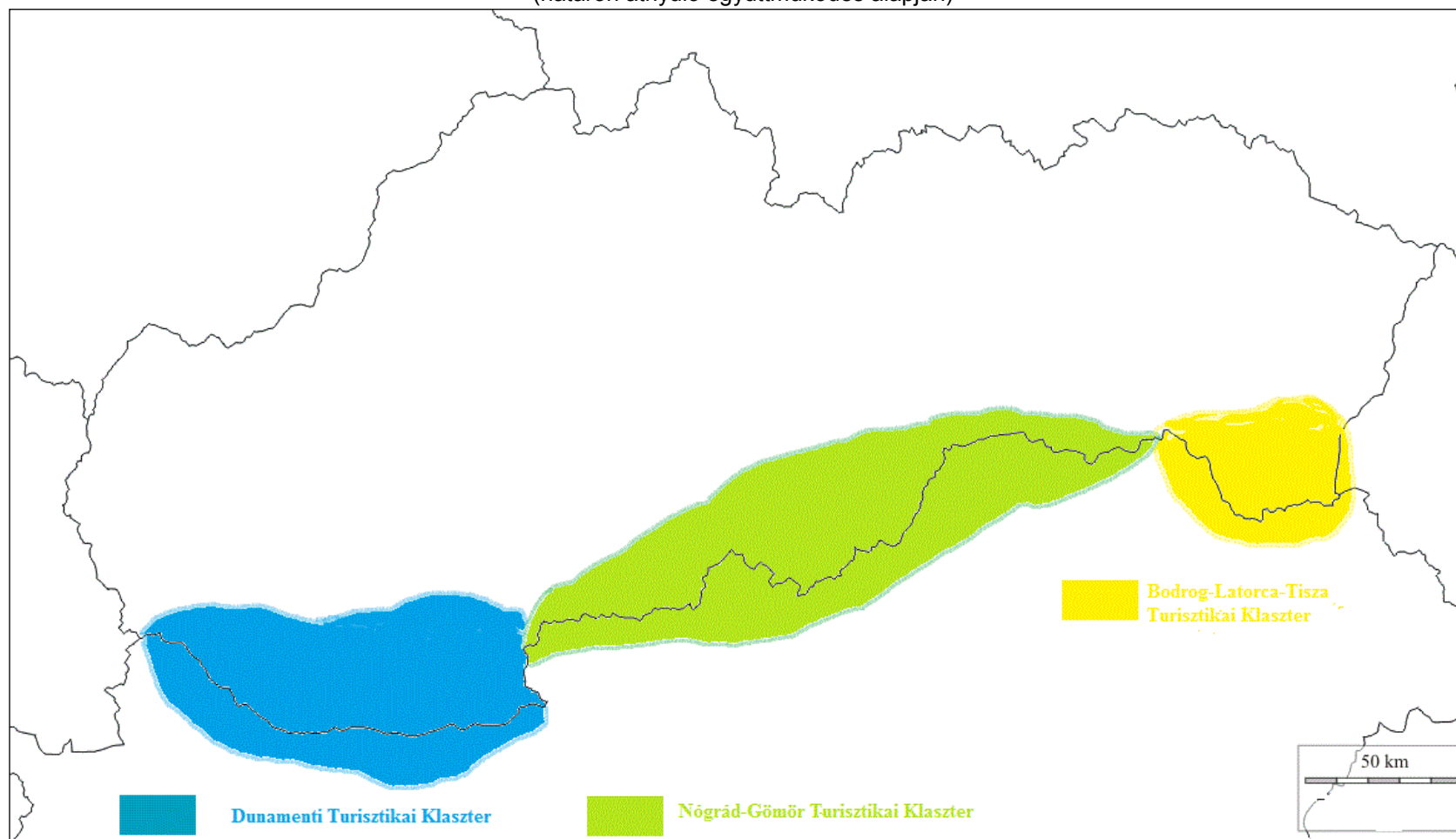
A régió turizmusának sikerét nagymértékben elősegíthetik a turisztikai vállalkozások által létrehozott regionális stratégiai szövetségek - turisztikai klaszterek, amelyek a külső versennyel szemben egységesek, miközben belső viszonyaikat pedig egyaránt jellemzi a konkurencia és a közös helyi érdekek összehangolása, a partnerek közötti bizalmi tőke megléte. Dél-Szlovákiában/Dél-Felvidéken a turisztikai klaszterek kialakulása még gyerekcipőben jár, azonban a régióban élők számára rengeteg gyakorlati tapasztalatot nyújthatnak a magyarországi turisztikai klaszterek, amelyek közt kiemelkednek a termálklaszterek (pl. Pannon Termál Klaszter, Dél-dunántúli Termál Klaszter, Dél-alföldi Fürdőklaszter, Észak-magyarországi Egészségturisztikai Klaszter stb.), amelyek az elmúlt fél évtizedben lényegesen elősegítették a turizmus fejlődését, és amelyek az alaptervekenységeiket illetően marketingszemléletű térségi együttműködések, tehát a lokális és horizontális klaszterek csoportjába tartoznak.

A felvidéki magyarok által lakott tér turisztikai kínálatát és a tér regionális tagoltságát figyelembe véve 3 klaszter alakítható meg: *Dunamenti Turisztikai Klaszter*, *Nógrád-Gömör Turisztikai Klaszter*, *Bodrog-Latorca Turisztikai Klaszter*. Mivel a klaszterek kialakításánál végig kell gondolni, hogy milyen típusú turisztikai attrakciók köré szerveződjön a klaszter, a fent említett 3 klaszter főbb attrakciói ezek lennének:

- Dunamenti Turisztikai Klaszter – termálvíz, vízisportok, kerékpározás, borászat, kulturális rendezvények, fesztiválok, konferenciák, falusi turizmus, agroturizmus stb.
- Nógrád-Gömör Turisztikai Klaszter – tagolt domborzat, várak, kulturális rendezvények, fesztiválok, zöldturizmus, ökoturizmus, gyalog- és kerékpárturizmus, falusi turizmus, agroturizmus stb.
- Bodrog-Latorca Turisztikai Klaszter – erdők, vízisportok, borászat, zöldturizmus, ökoturizmus, kulturális rendezvények, fesztiválok, gyalog- és kerékpárturizmus, falusi turizmus, agroturizmus stb.

A fent felvázolt klaszterek integrálnák a turizmus helyi és regionális szereplőit mind a közszférából, mind a magánszektorból, együttműködnének és biztosítanák a megfelelő információáramlást a kistérségi és helyi turisztikai szervezetekkel, az önkormányzatokkal, a szolgáltatókkal, a nemzeti desztináció menedzsment szervezettel a határ mindkét oldalán (ugyanis sikeres működésük csakis határon átnyúló együttműködés alapján képzelhető el).

Ábra 7: Jelentős potenciával rendelkező lehetséges turisztikai klaszterek Dél-Szlovákiában/Dél-Felvidéken
(határon átnyúló együttműködés alapján)

Forrás: Saját szerkesztés

A turizmust érintő trendek és tendenciák

A nemzetközi trendek szerint erősödik a piaci szegmentáció és a specializált termékek iránti kereslet nő. A gazdasági válság következtében az emberek óvatosabbak lesznek a turizmusra fordított kiadásaik terén, várhatóan rövidebb időre utaznak majd el, inkább több alkalommal egy évben, s olyan termékeket fognak előnyben részesíteni, amelyek a maximális élményt adják minimális idő alatt.

Napjaink rohanó világában az emberek számára egyre fontosabbá válik az egészségük megőrzése. Ebből kifolyólag a jövőben a kereslet az egészségturizmus, a wellness turizmus és a sportok iránt még gyorsabban fog növekedni, mint az elmúlt években, amely trend nagyon kedvező a dél-felvidéki turizmus további fejlődésének szempontjából, ugyanis a régió jelentős potenciállal rendelkezik a testi, a lelki és a szellemi egyensúly megteremtésére.

Az utazási döntések meghozatalakor az általános környezeti adottságok után a kulturális környezet az, ami leginkább befolyásolja az utazók választását, még akkor is, ha nem kimondottan kulturális céllal történik az utazás. E tekintetben a vizsgált tér adottsága nem annyira kedvező, ugyanis pár várost leszámítva a pezsgő kulturális életről nem beszélhetünk.

Az utazási döntésekben egyre nagyobb szerepet kap az árérzékenység. Az internetnek – továbbá az euró bevezetésének – köszönhetően az árak az egyéni fogyasztók számára rendkívül egyszerűen összehasonlíthatók. Ennek megfelelően az ár a marketingtevékenységben is meghatározó tényezővé vált az utóbbi időszakban, az utak mentén országszerte hatalmas óriásplakátok hirdetik az árakat egy-egy turisztikai célponthoz közeledve.

A nehezebb anyagi helyzet miatt a pihenésre vágyók várhatóan a közelebbi desztinációkat fogják választani, ugyanis a közlekedés költségei is jelentősen megrágnak. Ezen tendencia kedvező helyzetbe hozza a vizsgált régiót, mely fürdőlátogatás, városlátogatás, természetjárás szempontjából színes lehetőségeket kínál a rövid időtartamra utazók számára.

Jelenleg Dél-Szlovákia/Dél-Felvidék középső és keleti régióinak gazdasági hátrányaként, lemaradásaként értelmezett gyenge, kiépítetlen infrastruktúrája az ökoturizmus szempontjából akár előnnyé is válhat. Napjainkban ezen régió természetvédelmi területeinek látogatói között a belföldi turisták és a diákcsoportok vannak túlsúlyban, azonban megfelelő marketinggel ezen értékek a nemzetközi piacon is értékesíthetők lennének. A „tisztá levegő” brandjének kihasználásával ezeket lehetne idevonzani.

A vizsgált régióknak komoly tartalékai vannak a turizmusfejlesztés terén, az ágazat a magyarok lakta régiók lakosságmegetartó erejének növelésében fontos szerepet játszhat hosszútávon. Az emberek többsége ugyan nem ismerte fel még a turizmus jelentőségét és benne a közvetetten vagy akár közvetlenül rejlő lehetőségeket. Ennek ellenére ezen

gazdasági ágazat a déli régió számos településén jelentős mértékben hozzájárul már a gazdasági és társadalmi fejlődéshez. A helyi önkormányzatok közt egyre nő azok száma, amelyek a falvaik egyik kitörési pontjaként a turizmust jelölik meg.

II.4.6. Környezetvédelem és zöldipar

Éghajlatváltozás és az EU

Az Európai Unió éghajlatváltozással foglalkozó kormányközi munkacsoportja számos más nemzetközi kutatással összhangban megerősítette, hogy az éghajlatváltozás valós jelenség, amelyért jelentős mértékben az emberi tevékenység, az ehhez szükséges energiafelhasználási szerkezet a felelős. A munkacsoport szerint az éghajlatváltozás mértékének, illetve hatásainak csökkentéséhez két kiemelt tényező párhuzamos fejlesztése, illetve megőrzése szükséges: a természeti tényezők megőrzése – természet és környezetvédelem – és a pazarló, valamint a megújuló és részben megújuló energiaforrások fenntartható hasznosításával a fosszilis energiahordozókon alapuló energiatermelési szerkezet fokozatos átállítása kevésbé környezetszennyezőre.

Az unió 2007-ben elfogadta az energiapolitikáról szóló jogszabálycsomagot, amellyel egyoldalúan elkötelezte magát az energiahatékonyság növelése, a károsanyag-kibocsátás (tulajdonképpen a szén-dioxid kibocsátásának) csökkentése és a megújuló energiaforrások nagyobb arányú alkalmazása mellett. Mindezzel összhangban az EU középtávú (2020) energetikai politikája három fontos célkitűzést tartalmaz: az energiaellátás biztonságának, valamint az energiaszektor versenyképességének a növelését és a környezeti károk csökkentését. Ebből a célból az unió több fontos irányelvet fogadott el, például a megújuló energia irányelvet, a bioüzemanyag irányelvet és az energiahatékonyságra vonatkozó irányelvtervezetet, amelyek közül talán a 2009-ben született Megújuló energiaforrásokból előállított energia irányelve emelkedik ki. Ennek fő célkitűzése az, hogy 2020-ig az EU által előállított teljes energiamennyiség 20%-ának megújuló energiaforrásból kell származnia.

Mindezek értelmében az egyes tagállamok elkészítették nemzeti cselekvési terveiket, amelyeknek fontos szempontjaik a finanszírozási kérdések, amely keretében kiemelt szerep jut a Strukturális Alapok forrásainak, az Európai Befektetési Bank programjainak, illetve a különböző K+F programoknak, valamint a zöld igazolványok rendszerének (ETS – Emissziókereskedelmi Rendszer). Fontos cél az uniós kohéziós politika megfelelő összehangolása az EU2020 célkitűzéseivel, illetve a források magas hatékonyságú felhasználásának az elérése. Az európai finanszírozás mellett a tagállamok által alkalmazandó ösztönzők (pénzügyi és befektetési lehetőségek, támogatások, ösztönző árak,

infrastrukturális beruházások-fejlesztések, együttműködési mechanizmusok stb.) bevezetése is kiemelt jelentőségű.

Szlovákiában, így Dél-Szlovákiában/Felvidéken az elmúlt európai uniós fejlesztési ciklusban (2007–13) az alábbi területek finanszírozása valósult meg az éghajlatváltozás hatásainak csökkentése és a fenntartható energiapolitika területén:

- POS CCE (Gazdasági Versenyképesség Operatív Program), amelynek fő beavatkozási területei az energiahatékonyság, illetve az ellátás biztonsága a klímaváltozás megelőzésének kontextusában, vagyis a zöldenergia ösztönzése;
- POS Mediu (Környezetvédelmi Operatív Program), amelynek fókuszában a környezetszennyezés csökkentése, a fűtési rendszerek korszerűsítése és az energiahatékonyság növelése áll;
- POS Regional (Regionális Operatív Program), amely a városok fenntartható fejlődését célozza;
- POS DRU (Humán erőforrás-fejlesztés Operatív Program), amely mindezen célok érdekében és főképp a megújuló energiaforrások hasznosítása érdekében megvalósuló oktatási, szakmai képzési programokat támogat.

Dél-Szlovákia/Felvidék számára kiemelt lehetőséget jelent a megújuló energiatermelésben rejlő potenciálok aktív kihasználása, különösképpen a napenergiában, a geotermális energiában, a vízi energiában vagy a biomassza-feldolgozásban rejlő potenciálok hasznosítása. Az alábbiakban Szlovákia és Dél-Szlovákia/Felvidék egyes természeti adottságait vesszük közelebbről szemügyre.

A napsugárzási adatok rövid bemutatása

A napenergiát hasznosító alkalmazások tervezése az adott helyszín napsugárzási adatainak az ismerete nélkül nem valósítható meg. Jelenleg az adatforrásaink igen korlátozottak: Duna mente 2.200 óra/év, Zsolna 1.800 óra/év. Ezért már a kapacitások megtervezésekor kiemelten fontos a meteorológiai és a napsugárzási adatok felhasználása. A térség meteorológiai adottságai mellett azt is figyelembe kell venni, hogy csak napkollektorokkal általában nem állítható elő a különböző felhasználási területek egész éves hőigénye, ezért a napkollektoros rendszerek többnyire párhuzamosan működnek a hagyományos energiahordozójú hőtermelővel. (A napkollektoros rendszerek teljesítményhatékonyságának célja annak meghatározása, mekkora az optimális rendszer, és milyen részarányban tudja fedezni az adott feladathoz tartozó hőszükségletet.) Ugyanez a megállapítás érvényes a villamos energiát termelő szigetüzemű rendszerekre is. Az előmérétezkor használhatóak az EU által biztosított napsugárzási térkép és adatbázis adatai.

A szélesebbégi adatok jellemzése

Környezetvédelmi és költséghatékonysági szempontok miatt a világban rohamos ütemben nő a szélenergia hasznosítása. A szélenergia-termelés során a szélturbina a lapátok forgási energiáját alakítja át elektromos árammá. A szélenergia-hasznosítás lehetősége, módja, területe és mértéke meghatározó módon összefügg az adott földrajzi helyen uralkodó szélviszonyokkal, elsősorban a szélesebbég nagyságával és állandóságával.

A szélerőművek a szélnek csak egy részét képesek hasznosítani, a potenciális érték maximum 59,3%-át. A gyakorlatban, részben technikai okokból, részben pedig a szélerősség változásai miatt, további veszteségek lépnek fel. A jelenlegi technológiákkal a meglévő szélenergia-potenciálnak körülbelül 20–30%-a nyerhető ki. A szélturbinák a névleges teljesítményt általában a névleges szélesebbégnél szolgáltatják. A szélturbina teljesítménye nullától, a bekapcsolási sebességtől a maximális teljesítményig növekszik, s ezt az értéket a névleges szélesebbégnél éri el. Ezt követően a turbina folyamatosan a névleges teljesítményt szolgáltatja, mígnem a szélesebbég a szerkezetre veszélyessé nem válik, s ekkor a szabályozórendszer a turbinát leállítja (20–25 m/s). A szélturbinák energiatermelésének pontos meghatározásához nélkülözhetetlen a telepítési pontra (területre) vonatkozó sokéves szélesebbég adatbázisának ismerete.

Dél-Szlovákia/Felvidék vízrajzának és a vízi energia hasznosításának rövid áttekintése

Felvidék vízkészletét a felszíni vizek (folyók és tavak), valamint a felszín alatti vizek (Csallóköz) képezik. A vízkészlet nagy részét a Duna teszi ki. A Duna mint Európa második legnagyobb folyama (2 868 km hosszúságával) jelentős részét szolgáltatja az ország édesvízkészletének.

A felszín alatti vizek esetében elhelyezkedésüktől függően beszélhetünk édesvízről, borvízről, valamint sós vízről.

A biológiai sokféleség (biodiverzitás)

A biodiverzitás a fajok sokféleségét jelenti, és az élet sokféleségének a teljességét írja le, hiszen egyrészt az élet minden megjelenési formáját (állatok, növények, gombák, mikroorganizmusok stb.), másrészt a hierarchikus biológiai szerveződés minden egyed feletti és alatti szintjének sokféleségét foglalja magában (Standovár és Primack, 2001). Így gondolhatunk valamely területre vonatkozóan a madarak vagy az erdőt alkotó fafajok sokféleségére, de gondolhatunk egyetlen fajon, illetve populáción belüli genetikai diverzitásra vagy akár a társulásban előforduló fajok számosságára, esetleg egy nagyobb régió esetén a társulások sokféleségében megjelenő diverzitásra is.

Dél-Szlovákia/Felvidék számos természeti adottsága és viszonylag jó állapotban megőrzött természeti értékei miatt nagymértékben hozzájárulhat az Európai Unió biodiverzitásának megőrzéséhez.

Szlovákiában három biogeográfiai régió található meg: a kontinentális, az alpesi és a pannon régió. A változatos domborzati formáknak köszönhetően számos természetes, valamint féltermészetes élőhely megtalálható: például a különböző gyepes és cserjés élőhelyek, az erdei élőhelyek, a mocsaras és lápos élőhelyek, a sziklák és barlangok élőhelyei, illetve az édesvízi élőhelyek. Európa növény- és állatvilágát a negyedkorban bekövetkező többszöri jelentős klímaingadozás nagymértékben átalakította. A helyi növény- és állatvilág kénytelen volt a kontinens déli területein keresni menedéket, ahol átvészelhették a kedvezőtlen periódusokat, majd azok megszűnte után fokozatosan északra terjedve újra benépesíthették eredeti élőhelyeiket. Másoknak éppen kedvezett a hideg klíma, ők északról délre terjeszkedve foglalták el a jégárak körüli területeket, majd a felmelegedés során újra északra húzódtak vissza, esetenként kisebb populációkat hagyva.

A biodiverzitást legjobban az élőhelyek pusztulása, fragmentálódása és leromlása, a környezet (a levegő, a víz és a talaj) szennyezése, a klíma globális változásai, valamint az erőforrások túlzott kitermelése és felhasználása veszélyeztetik, így a felvidéki sajátosságok megmentésében fontos szerepet játszanak a természetvédelmi területek.

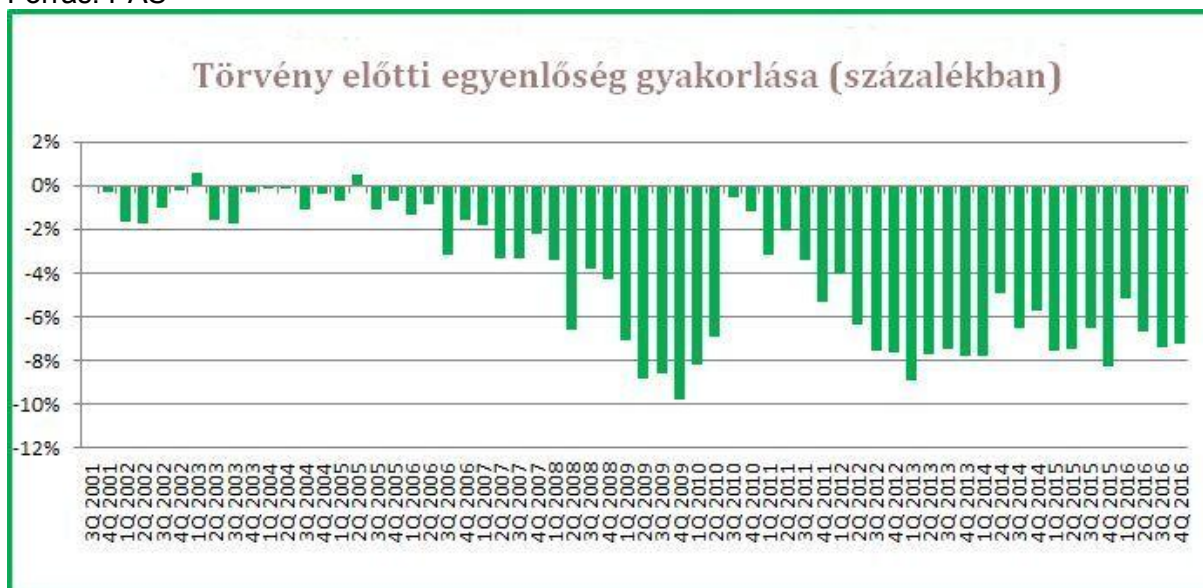
II.4.7. KKV szektor

Szlovákia magyarlakta területein az életszínvonal az utóbbi évtizedekben alaposan megváltozott. A déli járások a '90-es években az ország fejlett térségei közé tartoztak, azonban az utóbbi 20-25 évben – Szlovákia létrejötte óta – helyzetük radikálisan átalakult. Napjainkban Szlovákia fejlett régiói Pozsonytól a Magas-Tátráig húzódnak, a Csallóköztől keletre fekvő magyarlakta régió háttérbe szorult – „leszakadó térséggé vált”. Ennek oka a hátrányos gazdaságpolitika, amelyet a mindenkori kormány irányít. Az Európai Unió tagállamai közül Szlovákiában figyelhető meg leginkább az uniós támogatások központosítása – amelynek eredménye a magyarlakta területek fejlesztésének elmaradása. Amennyiben a figyelmünket a kis- és közepes vállalkozásokra összpontosítjuk, megállapíthatjuk, hogy a gazdasági válság éveitől kezdve ezek korántsem kaptak kedvező gazdasági lökést ahhoz, hogy a szlovák gazdaság motorjai legyenek. Az egyéni vállalkozók szintjén például a második Fico-kormány a munkavállalók terheivel azonos szintre hozást szeretett volna elérni, így az aktív lakosság komoly részét jelentő igen sokszor kényszervállalkozói helyzetben tevékenykedők lehetőségei jócskán beszűkültek. Napjainkban ugyanakkor ezzel ellentétes törekvéseket figyelhetünk meg a kormányzat részéről, hiszen az ország vállalkozói környezete azt megkívánja.

A Szlovák Vállalkozói Szövetség (PAS) szerint az ország vállalkozói továbbra is elégedetlenek a szlovákiai vállalkozói környezet fejlődésével, az osztalékadó, a biztosítások megadóztatása (kivéve az életbiztosítás) és a szociális és egészségügyi járulékok módosítása járult hozzá a negatív értékeléshez. A vállalkozók a felmérések alapján kevésbé bíznak a politikai környezetben és a törvény előtti egyenlőségben, ugyanis sok olyan ügy van, ahol egyes emberek jóval kedvezőbb feltételekkel rendelkeznek, jobb támogatásokat, megrendeléseket kapnak. A PAS szerint az elmúlt időszakban tovább romlott Szlovákia korrupció elleni küzdelme, valamint a munkaerő minősége és elérhetősége is.

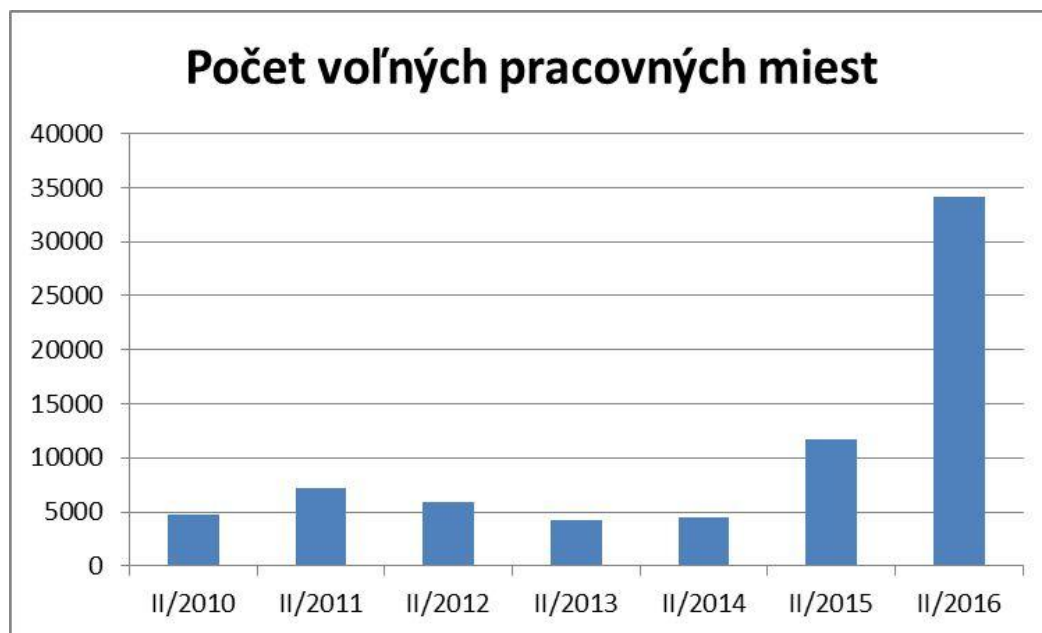
Forrás: PAS

Forrás: PAS

Emellett pedig a gazdasági fellendülés következtében egyre nagyobb lehetőségek adódnak

a munkapiacra az elhelyezkedésre, így a legnagyobb vállalatok mellett a kisebbeket is érinti a munkaerő hiánya. Ennek következtében, ahogy azt az iparnál is taglaltuk egyre nagyobb szükség mutatkozik a külföldi állampolgárok alkalmazására, miközben az országos munkanélküliségi adatok korántsem ideálisak. Mindez viszont az évtizedek óta jellemző aránytalan befektetés-ösztönzés és infrastrukturális beruházások miatt alakult ki, s mára úgy tűnik, miközben az ország közepén jelentős a munkanélküliség, a nyugati vállalatokba nem tudnak belföldről munkaerőt szerezni.

Forrás: PAS

A szlovák vállalati kultúra megismerése szempontjából kulcsfontosságú látnunk azt, milyen nagyságú vállalatok találhatóak a piacon.

Vállalatok száma a járásokban az alkalmazottak száma szerint (nem megállapított)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szlovákia	1800	3725	1625 8	1914 9	2465 1	2703 6	3521 4	8367 5	10349 8
Pozsony megye	775	1753	1034 5	1203 6	1473 4	1464 4	1725 7	3332 0	40914
Szenci járás	13	52	403	468	597	579	717	1552	1962
Nagyszombat megye	186	735	2072	2353	2985	3113	3502	6907	8715
Dunaszerdahelyi járás	50	189	575	659	869	893	945	1716	2214
Galántai járás	35	111	296	349	455	425	498	1095	1336
Nyitra megye	143	239	1130	1525	2357	3014	3901	8900	11024
Komáromi járás	13	42	351	565	976	1167	1435	2647	3029
Lévai járás	16	33	100	122	178	266	373	1017	1239
Nyitrai járás	47	68	294	334	486	676	889	2286	2940
Érsekújvári járás	31	30	186	261	380	478	652	1675	2233
Vágsellyei járás	8	20	81	98	125	160	205	451	568
Besztercebánya megye	55	127	643	847	1318	1769	2506	6874	8552
Losonci járás	9	9	72	99	170	221	312	679	804
Rőcei járás	1	1	10	13	18	34	50	141	199
Rimaszombati járás	6	7	48	67	98	122	171	413	553
Nagykürtösi járás	4	8	38	58	100	121	154	404	580
Kassa megye	190	406	1072	1182	1451	1644	2485	7843	9622
Kassa-vidék	19	39	87	95	120	137	201	679	814
Nagymihályi járás	14	33	132	132	147	150	226	818	1027
Rozsnyói járás	12	23	54	52	63	74	104	355	430
Tőketerebesi járás	12	42	95	115	131	147	200	610	712

Látható, hogy a nem besorolható vállalatok száma, ami az alkalmazottak számát illeti az elmúlt két évben jelentősen növekedett, de alapvetően megfigyelhető, hogy a vállalatok száma a kedvező gazdasági adatoknak köszönhetően növekedett ebben az időszakban.

Vállalatok száma a járásokban az alkalmazottak száma szerint (0-19 alkalmazott)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Szlovákia	52472	73055	120045	126961	133345	147304	153495
Pozsony megye	16813	22099	37465	40164	41819	46500	48459

Szenci járás	589	826	1589	1786	1886	2265	2407
Nagyszombat megye	3630	6148	10453	11104	11295	12746	13501
Dunaszerdahelyi járás	848	1377	2592	2811	2843	3261	3446
Galántai járás	531	876	1617	1709	1701	1947	2055
Nyitra megye	4398	6425	12448	13051	13892	15953	16599
Komáromi járás	763	1077	2737	2976	3205	3792	3955
Lévai járás	695	913	1554	1611	1743	1938	1988
Nyitrai járás	1342	1982	3516	3672	3860	4378	4561
Érsekújvári járás	784	1182	2344	2451	2604	3039	3191
Vágsellyei járás	311	496	880	899	981	1080	1113
Besztercebánya megye	5935	7277	11322	11768	12212	13274	13985
Losonci járás	556	700	1126	1152	1190	1293	1389
Rőcei járás	168	163	254	276	286	305	340
Rimaszombati járás	437	481	767	799	834	920	991
Nagykürtösi járás	270	363	624	637	666	723	754
Kassa megye	6794	8737	13085	13937	14722	15859	16582
Kassa-vidék	538	612	953	1049	1158	1303	1421
Nagymihályi járás	613	757	1114	1230	1275	1408	1486
Rozsnyói járás	367	408	640	674	704	748	816
Tőketerebesi járás	536	627	1011	1064	1118	1197	1265

A kisebb vállalatok számának alakulását figyelve ugyancsak kedvező trendeket állapíthatunk meg, növekszik a vállalatok száma, s minden vizsgált járásban 2014-ig a növekedési ütem a jellemző, természetesen azok mértéke függ a járás országon belüli elhelyezkedésétől is, hiszen mondjuk Besztercebánya megye és Nagyszombat megye összmennyisége ugyan hasonló, de ezekből a magyar járások teljesen eltérően veszik ki a részüket. A Komáromi járás adatait pedig jelentősen torzítja a háttérben a magyar tulajdonú vállalatok jelentős mennyisége, amelyek más okokból kezdtek a régióban vállalkozni.

Vállalatok száma a járásokban az alkalmazottak száma szerint (20-49 alkalmazott)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Szlovákia	2975	3379	3390	4412	3588	4290	4332
Pozsony megye	692	851	934	1274	972	1160	1153
Szenci járás	38	46	42	57	56	49	50
Nagyszombat megye	280	298	337	420	376	441	455
Dunaszerdahelyi járás	60	48	74	86	79	101	93

Galántai járás	39	50	44	68	56	70	72
Nyitra megye	314	371	371	461	420	490	494
Komáromi járás	53	61	49	71	65	74	86
Lévai járás	55	56	52	57	60	60	65
Nyitrai járás	99	112	115	147	124	152	154
Érsekújvári járás	51	66	77	84	82	96	91
Vágsellyei járás	11	19	19	27	27	31	25
Besztercebánya megye	318	316	303	367	296	368	378
Losonci járás	24	38	30	36	23	34	32
Rőcei járás	11	9	6	8	6	6	7
Rimaszombati járás	33	24	19	27	24	34	38
Nagykürtösi járás	25	17	16	22	20	25	27
Kassa megye	312	358	326	462	350	423	410
Kassa-vidék	23	38	27	42	29	33	38
Nagymihályi járás	32	55	49	59	49	58	60
Rozsnyói járás	22	20	15	17	11	21	18
Töketeremesi járás	29	27	36	42	37	47	40

Ezen vállalatméret esetében már a változások nem annyira szembetűnőek, de egyértelműen megállapíthatjuk, hogy már itt is hatalmas eltérések mutatkoznak a magyarországi járások között, ha egyre keletebbre haladunk az országban belül.

Vállalatok száma a járásokban az alkalmazottak száma szerint (50-249 alkalmazott)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szlovákia	3063	2930	2724	2761	2573	2660	2686	2780	2684
Pozsony megye	572	650	676	729	684	755	763	786	757
Szenci járás	28	27	35	36	32	40	40	36	32
Nagyszombat megye	323	317	274	276	249	255	261	275	268
Dunaszerdahelyi járás	57	78	56	63	53	58	60	53	50
Galántai járás	43	40	49	49	44	43	44	46	44
Nyitra megye	381	358	352	358	317	326	331	340	327
Komáromi járás	53	58	63	60	53	54	53	60	59
Lévai járás	61	53	49	52	45	48	48	47	44
Nyitrai járás	110	109	117	122	109	110	104	105	102

Érsekújvári járás	73	69	59	60	54	57	58	59	57
Vágsellyei járás	23	17	14	15	10	13	19	17	15
Besztercebánya megye	353	282	257	251	242	232	226	239	234
Losonci járás	36	23	22	20	25	20	19	21	20
Rőcei járás	12	10	8	7	7	8	8	8	8
Rimaszombati járás	34	28	22	18	14	13	11	16	15
Nagykürtösi járás	24	23	16	17	15	11	10	11	11
Kassa megye	334	278	261	262	248	229	239	230	223
Kassa-vidék	38	24	20	18	17	18	19	13	12
Nagymihályi járás	52	44	33	29	30	24	25	25	25
Rozsnyói járás	23	18	16	14	15	16	16	13	11
Tőketerebesi járás	34	23	17	22	13	10	16	15	16

Ahogy egyre nő az alkalmazotti létszám a vállalatokban, úgy marad le egyre szembetűnőbben a keleti régió, s míg a kisebb nyugati magyarlakta járásokat leszámítva dél-nyugaton 40-50 közötti a vállalatok száma, keleten csak két járásban sikerül elérni a 20-at vagy meghaladni azt. A megfelelő infrastrukturális beruházások hiányában ugyanis kevés nagyobb vállalat „költözött” ebbe a régióba, s ennek eredményét a munkanélküliség szintjén is láthattuk.

Vállalatok száma a járásokban az alkalmazottak száma szerint (250 és több alkalmazott)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szlovákia	610	621	584	598	614	624	628	666	636
Pozsony megye	129	152	180	188	192	203	204	217	203
Szenci járás	2	2	4	4	4	6	7	8	7
Nagyszombat megye	49	56	61	57	58	59	59	61	58
Dunaszerdahelyi járás	13	8	8	6	11	9	10	11	11
Galántai járás	1	4	12	10	11	13	11	11	10
Nyitra megye	62	60	51	54	54	53	55	62	59
Komáromi járás	9	7	4	4	4	5	6	6	6
Lévai járás	7	5	9	8	7	7	8	10	10
Nyitrai járás	20	23	20	22	23	20	20	28	26
Érsekújvári járás	11	8	8	7	8	7	7	6	5
Vágsellyei járás	6	6	3	3	3	4	3	2	2

Besztercebánya megye	81	58	48	46	47	49	52	49	48
Losonci járás	11	11	5	5	5	5	6	5	4
Rőcei járás	3	2	2	2	2	2	2	3	3
Rimaszombati járás	6	3	3	4	4	4	4	3	3
Nagykürtösi járás	4	1	1	1	1	2	2	1	1
Kassa megye	63	62	52	57	58	54	57	58	56
Kassa-vidék	2	3	3	4	4	3	4	5	5
Nagymihályi járás	11	6	7	6	7	7	7	9	9
Rozsnyói járás	4	5	5	5	5	4	4	4	4
Tőketerebesi járás	1	4	1	1	1	1	1	1	2

A legnagyobbak szintjén a számok tükrében nem annyira szembetűnő a különbség a magyarlakta járások között, hiszen éppen ezen vállalatok azok, amelyek még nyugaton is nagyobb részt a legfejlettebb régiókat keresik, s így a magyarlakta régiók nem feltétlenül indulnak kedvező pozícióból.

Vállalatok száma járások szerint:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szlovákia	143001	153881	164771	181914	196355	193262	210766
Pozsony megye	49600	54391	58401	63262	67836	64667	71541
Szenci járás	2073	2351	2575	2939	3221	3364	3748
Nagyszombat megye	13197	14210	14963	16614	17778	17048	18618
Dunaszerdahelyi járás	3305	3625	3855	4322	4554	4129	4584
Galántai járás	2018	2185	2267	2498	2680	2698	2906
Nyitra megye	14352	15449	17040	19836	21380	21154	23020
Komáromi járás	3204	3676	4303	5092	5535	4870	5208
Lévai járás	1764	1850	2033	2319	2482	2569	2759
Nyitrai járás	4062	4297	4602	5336	5728	6003	6565
Érsekújvári járás	2674	2863	3128	3677	3999	4112	4634
Vágsellyei járás	997	1042	1146	1288	1365	1270	1373
Besztercebánya megye	12573	13279	14115	15692	17147	17125	18606
Losonci járás	1255	1312	1413	1573	1758	1712	1819
Rőcei járás	280	306	319	355	407	392	448
Rimaszombati járás	859	915	974	1093	1215	1206	1336
Nagykürtösi járás	695	735	802	882	947	896	1064

Kassa megye	14796	15900	16829	18209	19773	19861	21457
Kassa-vidék	1090	1208	1328	1494	1683	1719	1841
Nagymihályi járás	1335	1456	1508	1647	1804	1980	2178
Rozsnyói járás	730	762	798	863	958	937	1000
Tőketerebesi járás	1160	1244	1300	1402	1522	1554	1649

A vállalatok összmenyisége ugyancsak jól mutatja, hogy milyen jelentős különbségek alakulnak ki az országban, amint elhagyjuk Nyitra megyét, s mennyivel csökken a vállalkozási kedv is. Ennek hátterében természetesen a keresleti oldalon húzóó problémákat találjuk, hiszen a kevésbé fizetőképes vásárlók számára jóval kevesebb dolgot lehet nyújtani, s az aktív korúak jelentős elvándorlása tovább rontja a lehetőségeket. A Komáromi járás a magyarországi állampolgárok vállalat alapításai miatt ismét kitűnik a statisztikából, de mivel ezen cégek pénzügyi okokból döntenek a székhelyük Szlovákiába való kihelyezésére, kevés valódi haszonnal bírnak a régió részére.

Természetes személyek – vállalkozók száma járások szerint

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szlovákia	367094	410308	402325	387452	382213	369514	338467	346992
Pozsony megye	59890	62549	61053	59336	58676	56478	49797	51436
Szenci járás	5091	5975	5980	5880	5963	5769	5149	5385
Nagyszombat megye	40099	44493	42737	41521	40136	38925	35992	36968
Dunaszerdahelyi járás	9879	11370	10983	10571	10149	9939	9080	9305
Galántai járás	7519	8383	8003	7744	7519	7212	6752	6959
Nyitra megye	46160	51637	49936	48679	47948	46779	43488	45142
Komáromi járás	6964	7973	7593	7282	7193	6906	6339	6530
Lévai járás	7231	8339	8030	7946	7930	7881	7545	8065
Nyitrai járás	12199	13148	12808	12565	12368	11976	11156	11402
Érsekújvári járás	8557	9424	9069	8929	8787	8540	7757	8046
Vágsellyei járás	3586	4087	3938	3740	3630	3553	3186	3338
Besztercebánya megye	40076	44573	43161	41802	41742	40314	36883	37298
Losonci járás	3694	3875	3690	3552	3558	3534	3170	3231
Rőcei járás	1590	1741	1629	1577	1579	1531	1418	1470
Rimaszombati járás	3766	3948	3863	3776	3725	3603	3181	3187
Nagykürtösi járás	2281	3072	2966	2849	2827	2679	2375	2371
Kassa megye	39189	42705	41114	39854	39844	38052	34408	34993

Kassa-vidék	4473	5033	4878	4792	4863	4703	4326	4452
Nagymihályi járás	4482	5159	5124	5022	5091	4830	4367	4513
Rozsnyói járás	2917	3319	3130	3013	3087	2916	2628	2630
Tőketerebesi járás	3913	4724	4560	4475	4479	4345	3914	3961

A 2010-es adatokhoz képest az elmúlt hat évben csökkent a magyarlakta járásokban a természetes személyek vállalkozási kedve, amely az országos adatokhoz hasonló jelenségre világít rá, de pozitívként jegyezhetjük meg, hogy 2016-ban már a megfigyelt járásokban és az országos adatok tekintetében is növekedés volt megfigyelhető.

Egyéni vállalkozók száma járások szerint

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szlovákia	384202	375722	359575	352709	337182	316460	322968
Pozsony megye	58282	56581	54654	53724	50690	45507	46862
Szenci járás	5671	5652	5532	5581	5326	4871	5082
Nagyszombat megye	42004	40222	38874	37338	35883	33950	34714
Dunaszerdahelyi járás	10621	10233	9799	9323	9055	8548	8723
Galántai járás	7977	7592	7309	7073	6730	6418	6594
Nyitra megye	47759	46120	44756	43873	42332	40572	41922
Komáromi járás	7295	6936	6608	6481	6159	5878	6010
Lévai járás	7530	7245	7144	7099	6991	6944	7400
Nyitrai járás	12322	11975	11683	11434	10935	10443	10650
Érsekújvári járás	8667	8323	8173	8001	7680	7204	7431
Vágsellyei járás	3798	3648	3440	3338	3232	2988	3111
Besztercebánya megye	41156	39656	38031	37669	35916	33883	34019
Losonci járás	3497	3305	3119	3088	3038	2863	2897

Rőcei járás	1617	1496	1416	1402	1341	1280	1326
Rimaszombati járás	3401	3314	3205	3133	2984	2796	2772
Nagykürtösi járás	2855	2748	2613	2582	2402	2204	2177
Kassa megye	38926	37246	35824	35635	33596	31501	31814
Kassa-vidék	4671	4493	4388	4432	4239	4012	4104
Nagymihályi járás	4580	4564	4440	4490	4211	3981	4082
Rozsnyói járás	3011	2822	2689	2756	2566	2396	2398
Tőketerebesi járás	4229	4069	3967	3945	3784	3579	3560

Az egyéni vállalkozók szintjén is csökkenést figyelhetünk meg, amelyben feltehetően szerepet játszott a 2012-es évet követő folyamatos járuléknövekedés. Az utolsó megfigyelt év ugyanakkor itt is pozitívabb tendenciát mutat, s ez feltehetően folytatódni fog, hiszen a 2017-es év viszonylatában az egyéni vállalkozók adóterhei csökkennek és így többen visszatérhetnek az egyszemélyes kft-k világából az ismét kedvezőbb feltételeket kínáló egyéni vállalkozásokhoz.

Szabad foglalkozásúak száma járások szerint

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Szlovákia	12752	18378	19069	20382	21925	24483
Pozsony megye	2596	3782	4006	4208	4471	5294
Szenci járás	92	144	170	187	215	272
Nagyszombat megye	1094	1593	1639	1782	1932	2126
Dunaszerdahelyi járás	246	339	350	381	433	481
Galántai járás	144	212	220	248	269	295
Nyitra megye	1596	2333	2365	2498	2687	3017
Komáromi járás	248	356	353	376	413	446
Lévai járás	310	464	466	491	540	595
Nyitrai járás	378	593	605	655	701	802
Érsekújvári járás	314	446	457	473	509	571
Vágsellyei járás	94	136	150	160	163	190
Besztercebánya megye	1380	2060	2163	2402	2685	2972

Losonci járás	159	201	216	257	292	315
Rőcei járás	71	84	88	114	126	135
Rimaszombati járás	160	227	239	262	290	318
Nagykürtösi járás	65	89	92	107	117	139
Kassa megye	1830	2633	2777	2978	3147	3374
Kassa-vidék	126	227	251	276	303	331
Nagymihályi járás	258	361	357	383	403	416
Rozsnyói járás	124	176	184	206	212	225
Tőketerebesi járás	145	192	213	237	263	283

A szabadfoglalkozásúak számának alakulását mutató táblázatból egyértelművé válik, hogy 2005-től 2014-re országos szinten csaknem megduplázódott a számuk, miközben a magyarlakta járásokban is hasonló ütemű növekedés volt megfigyelhető, persze a régiós eltérések itt is jelentősek, természetesen a nyugati országrész javára.

A KKV-k finanszírozását az alábbi tények jellemzik leginkább:

- A KKV-k számára nincsenek kifejlesztve komplex program jellegű, a helyi/ belföldi körülményekre szabott hitelezési programok, mert a Szlovákiában tevékenykedő multinacionális jellegű kereskedelmi bankok a saját külföldi tapasztalataikat igyekeznek alkalmazni.
- A bankok a KKV-k hiteligényeit nem rendszerszerűen, hanem inkább ad hoc/ üzleti tranzakcióként kezelik. Ezért a vállalkozók gyakran váltanak finanszírozó kereskedelmi bankot, a bank és a vállalkozó között nem alakul ki hosszú távú stratégiai jellegű üzleti kapcsolat.
- Hitel folyósításakor a kereskedelmi bankok túlnyomórészt továbbra is a "klasszikus" jellegű hitelfedezeteket alkalmazzák (céges ingatlanok, magán- és családi tulajdon), melyek becsült értéke sokszor magasan meghaladja a hitel összegét.
- Több kereskedelmi bank igyekszik mellőzni a mezőgazdasági termelés, kiskereskedelem ágazat társfinanszírozását.
- A kockázati tőke, illetve az induló vállalkozás finanszírozása Szlovákiában nagyon alacsony szintű.
- A szlovák pénzügyi-jogi környezetből hiányzik a szövetkezeti típusú banki tevékenység.
- El kell dönteni, hogy az energiaellátás vállalkozás vagy közérdekű szolgáltatás keretében történjen-e. A társadalmi igények figyelembe vétele

mellett az energiaárak gyakran indokolatlan, művileg fenntartott magas árát tekintve indokolttá válik a nonprofit jellegű közérdekű energiaszolgáltatás. Hiszen a monopolhelyzet megszüntetését követően az Európai Unióban még ma is Szlovákiában kínálják az egyik legmagasabb áron a vállalkozói és vállalati szektornak a szolgáltatott villamos energiát.

- Meg kell változtatni a közbeszerzés európai uniós szabályozását oly módon, hogy az áru vagy a szolgáltatás árának mindenhatósága helyett a szállító kiválasztásakor az ár mellett legyen fajsúlyos tényező a szállító helyi vagy regionális referenciája, helyi vagy regionális beágyazottsága, az áru vagy a szolgáltatás ár-érték aránya. Ennek köszönhetően jobb minőségű és kedvezőbb árut, szolgáltatást rendelhetnek meg a közbeszerzők, vagyis mindazok, akik a közpénzekből gazdálkodnak. Ennek értelmében nagyobb hangsúlyt kell a jövőben fektetni az innovációra, a minőségi, környezetvédelmi, szociális, munkaügyi és egészségügyi szempontokra. Miközben helyzetbe kerülhetnek a helyi vagy a régióban tevékenykedő kis- és közép vállalkozók.
- Rendezni kell végre a fővállalkozó és az alvállalkozók közötti jogviszonyt, különösen a számlák kiegyenlítése területén. Javasoljuk, hogy amennyiben a beszerző a fővállalkozó számára bizonyíthatóan megtérítette a kiszámlázott összeget vagy annak egy részét, törvény kötelezze a fővállalkozót, hogy ezt követően hét napon belül a fenti megtérítés arányában az alvállalkozók számláit egyenlítse ki. Ennek hiányában szigorú szankciókat kellene életbe léptetni. Enyhíthetnénk ezzel a másodlagos fizetésképtelenséget, a mai kedvezőtlen, esetenként súlyos gyakorlatot, amikor a kiegyenlítettlen számlák miatt az alvállalkozó képtelen dolgozóinak az általuk elvégzett munkát kifizetni.
- Tegyük vonzóvá térségünket a beruházások számára. Alaposan javítani kell a jogérvényesítést, csökkenteni kell a vállalkozások adó- és járulékkerheit, valamint adminisztratív terheit. Fel kell újítani a közlekedési infrastruktúrát. A vállalkozók számára hozzáférhetővé kell tenni a hiteleket, forrásokat, akár az Európai Unió fejlesztési forrásainak bevonásával. A szomszédos országok gyakorlatához hasonlóan végre Szlovákiában is lehetővé kell tenni az előnyös uniós források közül a Jessica és Jeremie befektetési források felhasználását. Mérsékelni kellene a vállalkozókat érintő jogszabályi változások gyakoriságát, így lehetne ezáltal stabilizálni a vállalkozási környezetet. A magántulajdon, a közösségi tulajdon és az állami tulajdon egyenlőségét az alkotmány

szavatolja. Ennek tükröződnie kell az adózási gyakorlatban is, különösen az adóbefizetések és visszafizetések terén.

II.4.8. Közlekedés

A korszerű utak és vasutak a gazdaság ütőerei. A térségfejlesztés kulcsa a Kárpát-medence korszerű közúthálózatának és vasúthálózatának fenntartása és fejlesztése. Ám Dél-Szlovákia/Felvidék közút- és vasúthálózatának fejlesztése szinte teljes egészében megtorpant. Összehasonlítva az ország további térségeivel a különbség még szembetűnőbb, a fejlettségbeli olló egyre inkább szétnyílik, a különbség elmélyül. A közlekedési infrastruktúra-fejlesztés utóbbi 25 évben tapasztalt ütemét figyelembe véve évtizedekre lesz szükség ahhoz, hogy a stratégiai részben meghatározott célkitűzések elérhetővé váljanak.

A gyorsforgalmi közúthálózat és fejlesztése

Az autópályákkal és az autóutakkal kapcsolatban mindenekelőtt le kell szögezni a következőt: amennyiben 25 éve a két nagyváros, Pozsony és Kassa összekötése volt a cél, akkor a D1-es autópálya esetében a műszakilag, szakmailag leggyorsabb és legolcsóbb megoldás a déli járásokon, sík terepen át haladó változat lett volna. Egyrészt az eddig beruházott anyagi eszközökből már régen elkészült volna az autópálya, s nem csupán Kassáig, hanem egészen a szlovák–ukrán határig, másrészt a fennmaradó anyagi eszközöket máshol ruházhatták volna be. A kérdésben újfent a magyarlakta területek számára hátrányos politikai döntés született: a D1-es Dél-Szlovákiát elkerülő nyomvonalával kijelölték a gazdaságfejlesztés fő területeit.

Az R7-es déli autótűt első szakaszának építési munkálatai elindultak, a vonatkozó telkek tulajdonjogának rendezése lezajlott, 2020-ra a tervek szerint a spanyol Cintra cég vezette konzorcium szerint elkészülhet a Pozsony-Egyházzelle közötti szakasz. Csallóköz egyre mélyülő közlekedési gondjainak megoldása érdekében égetően szükséges az első szakaszok befejezése. A további szakaszokon elengedhetetlen, hogy olyan nyomvonal-módosításra kerüljön sor, amelynek köszönhetően Érsekújvár városát a majdani autótűt délről, Gúta, Bajcs, Udvard érintésével kerülje el. A Gútán, Komáromban, Párkányban és Zselízen és azok környékén élők alapvető érdeke ezt kívánja meg. Az autótűt tovább haladva Léva és Nagykürtös érintésével Losoncon kapcsolódhatna az R2-es autótűtra. A D4-es pozsonyi körgyűrűvel együtt az R7-es autótűt képezné a főváros, Pozsony közlekedési

gondjainak leghatékonyabb megoldását, emiatt az R7-es egyértelműen szakmai beruházásnak tekinthető.

Az R2-es déli autótút két elkerülő szakasza (Osgyán, ill. Füge-Tornalja) 2005–2008 között megépült. Kívánatos lenne a szakaszok mielőbbi összekötése, valamint az építkezés folytatása keleti irányban Kassáig, ill. nyugati irányban Zólyomig. A Rozsnyó és Méhész közötti, mintegy 30 km hosszú szakasz tervdokumentációja elkészült, ez a szakasz kerülné el Szoroskő hajtúkanyarjait.

Az R4-es észak-déli irányú autótút Kassa és Migléc (az országhatár) közötti szakaszának jelentős része már elkészült. Magyarország kormánya elkötelezte magát, hogy rövid távú célkitűzésként folytatja az M30-as autópálya építését Kassa irányában Miglécig. Ezek a szakaszok a Via Carpatia európai közúti folyosó részét képeznék.

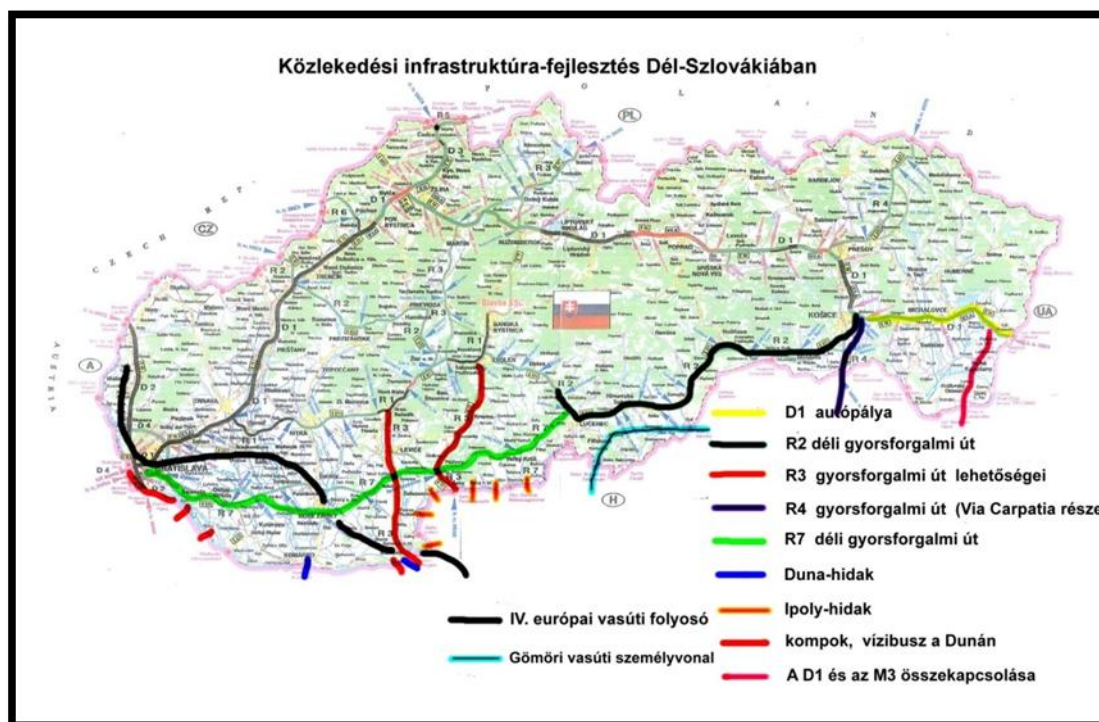
A CETC-Route 65 észak-déli irányú európai közúti folyosó részét képezné a szlovákiai D2-es autópálya. Ennek folytatása lenne Pozsonyt az országhatárral összekötő 2+2 sávú autótút, ill. annak folytatása, a Magyarország nyugati megyéin haladó M15-ös autópálya. A CETC-Route 65 Svédország déli részét kötné össze Horvátország északi tengerpartjával.

Valahol a két észak-déli irányú autótút között haladhatna a középső észak-déli irányú autótút, amely összekötné Szlovákiát Magyarországgal. Szlovákiában ez az R3-as autótút lehetne, amelynek Zólyomtól délre haladó szakaszán korábban három nyomvonal merült fel. Az eredeti, Zólyom–Korpona–Ipolyság nyomvonal, amely találkozhatna a magyarországi M2-es autópályával. Gond, hogy a két ország közlekedési hatóságai nem tudnak megállapodni a két út találkozási pontjában. Alternatívát jelenthetne elsősorban az R1-es autótútról a Garamszentbenedeknél történő leágazás és annak folytatása a Garam mentén Léva, Zselíz érintésével egészen Párkányig. Itt egy új Duna-híddal összekapcsolódhatna az R3-as a készülő M11-es gyorsforgalmi úttal, amely a jövőben az M1-re kapcsolódna. E változat előnye, hogy az új Duna-híd összekapcsolná az iparosodott, ám gyenge közlekedési infrastruktúrával bíró esztergomi térséget és a kevésbé iparosodott, ám sokkal jobb közlekedési infrastruktúrával rendelkező párkányi térséget, így erős ipari, logisztikai bázis jöhetne létre. Harmadik változatként még felmerült az R3-as Garamszentbenedektől Léva felé, majd Ipolyság irányában elkanyarodó változata. 2006-ban elkészült a három változat megvalósíthatósági tanulmánya, a környezetvédelmi, gazdasági és szociális összehasonlító tanulmány. Mindezek eredménye, hogy a legelőnyösebb a második változat, ám a szlovák közlekedési hatóság 2007-től csupán az első változattal számol, megszüntette a három változatban való gondolkodást és előkészítést.

Hosszabb távon számításba jöhetne: az M3-as magyarországi autópálya Záhony irányában megépülő leágazását Királyhelmece és Nagykapos érintésével össze lehetne kötni a szlovákiai D1-es autópálya keleti, Kassán túli szakaszával. A nyugati határszakasz

kohézióját lényegesen elősegítené a Dunaszerdahelyt Győrrel összekötő négysávos gyorsforgalmi autót, melynek szakmai bemutatása megtörtént 2017-ben.

Térkép: Dél-Szlovákia/Felvidék közlekedési infrastruktúrájának lehetséges fejlesztése

Forrás: internet

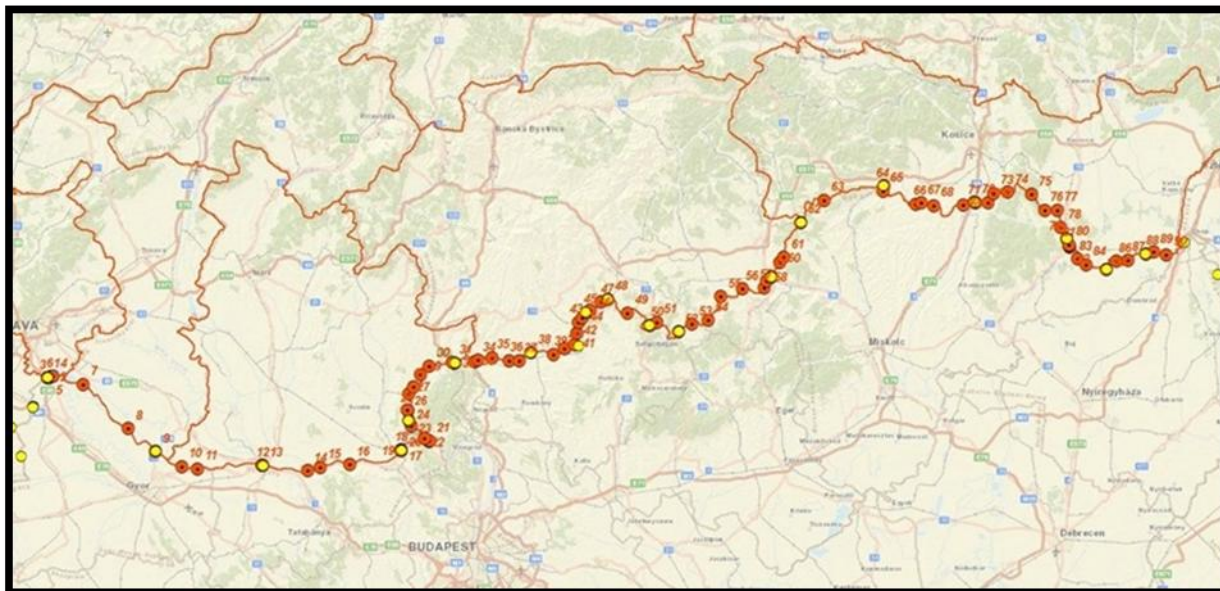
Magyar–szlovák államközi közútfejlesztési megállapodás

2011 novemberében a magyar és a szlovák kormány államközi egyezményt kötött a közös államhatáron átvezető közutak forgalmi jellegéről, a 90 db határmetszési pontról. A kormányközi megállapodást a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa jóváhagyta, a szlovák törvénytarban 151/2012 szám alatt szerepel. A 90 határmetszési pontról szóló kormányközi megállapodás tartalmazza a használat alatt levő 38 határátkelőt és azt az eltervezett 52 határmetszési pontot, amelyek a rövid távú, középtávú és a hosszabb távú célkitűzésekben szerepelnek. Dél-Szlovákia/Felvidék fejlődése szempontjából kiemelt fontosságú célkitűzés a kormányközi megállapodásban szereplő fejlesztési célkitűzések fokozatos megvalósítása, főleg ha figyelembe vesszük az utóbbi szlovák kormányok térségünk fejlődése, ezen belül a közlekedési infrastruktúra fejlesztése iránti közömbösségét.

A határmetszési pontok, átkelési lehetőségek bővítése azért is kiemelt fontosságú, mert ha figyelembe vesszük a Magyarország és Szlovákia közötti országhatár hosszát (677 km) és a 38 határátkelési pontot, akkor átlagosan 17,8 kilométerenként van határátkelési lehetőség Magyarország és Szlovákia között. Belgium és Franciaország vagy Hollandia és

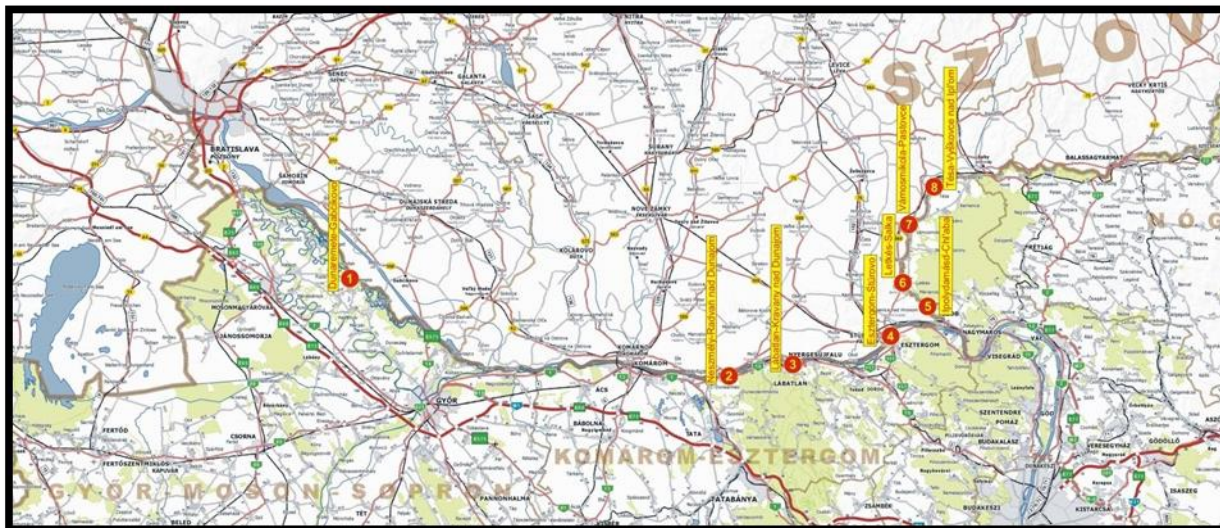
Németország esetében ez a mutató 4–5 kilométer. Hosszabb távú célkitűzésként szeretnénk ezt az adatot megcélózni.

Térkép: A 90 határmetszési pont megjelenítése az országhatárt ábrázoló térképen

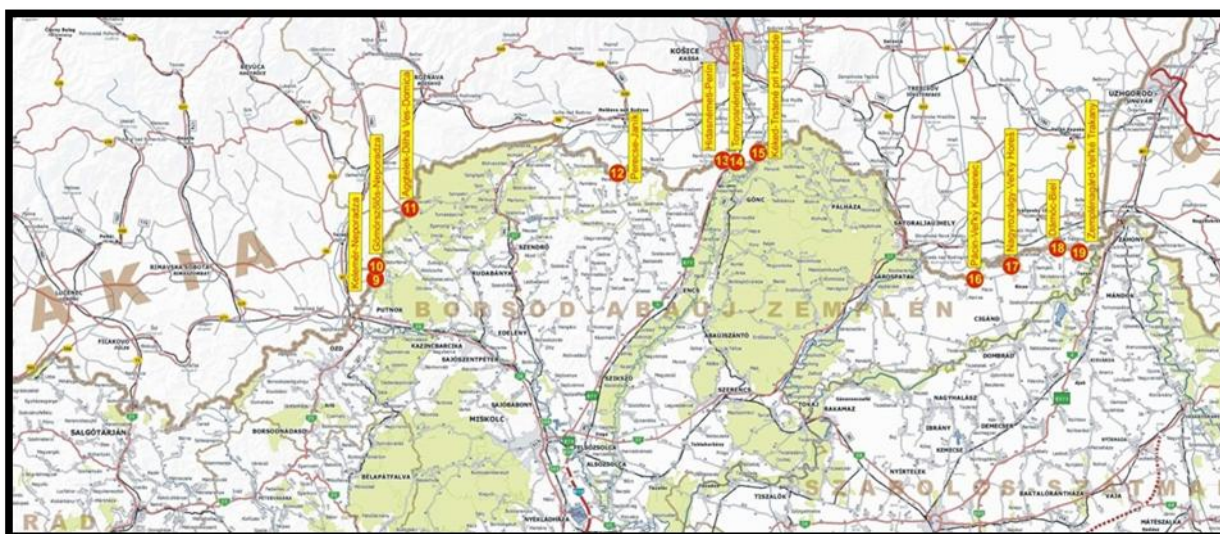
Forrás: Internet

Térkép: Kiemelt közúti kapcsolatok az országhatár nyugati részén

Forrás: Internet

Térkép: Kiemelt közúti kapcsolatok az országhatár keleti részén

Forrás: Internet

Kiemelt beruházként tekinthetünk a Duna-hidakra, előbb Komáromban (amelyen a munkálatok 2017-ben elkezdődtek és a tervek szerint 2019-re elkészülhet), majd később Párkány és Esztergom között, a Csallóközben a két Duna-ág közé szorult szigeten, Vajka és Keszölcés között, valamint egy új Duna-hídra Csallóköz és Szigetköz között, valahol félúton a meglévő medvei Duna-híd és Dunakiliti/Doborgaz között.

Kiemelt beruházások továbbá az új Ipoly-hidak: Helemba–Ipolydamásd, Ipolypásztó–Vámosmikola, Ipolyhídvég–Drégelypalánk, Nagycsalomja–Ipolyszög, Kóvár–Újkóvár, Ipolyvarbó–Őrhalom, Szécsénykovácsi–Hugyag, Rárósmulyad–Nógrádszakál, Tórincs–Litke, valamint a Ronyva-híd Újhely és Sátoraljaújhely között.

Fontos beruházként kezelendők a Duna-kompok, úgymint a Párkány-Esztergom közötti teherkomp (az új híd megépítését megelőzően), a Karva–Lábatlan, Dunaradvány–Neszmély közötti, a Bős–Dunaremete, valamint a Doborgaz–Dunakiliti közötti kompok.

Fontos beruházások a magyar–szlovák államközi közútfejlesztési megállapodásba foglalt alacsonyabb rendű közutak és kerékpárutak, amelyek a határ két oldalán fekvő kistérségeket köthetnek össze, sokak számára lerövidítve ezzel a határátkelés távolságát.

A közúthálózat fejlesztésének finanszírozása

A közúthálózat fejlesztését illetően rendhagyó módon az alacsonyabb rendű, 2. és 3. rendű, megyei hatáskörben levő közutak burkolatfelújításának halaszthatatlan szükségszerűségével kezdjük. A dél-szlovákiai határ menti megyék déli jársaiban más-más eszközökkel folytatták a közutak burkolatának felújítását. Van, ahol igénybe vették az Európai Beruházási Bank kedvező kamatozású hitelét, máshol az európai uniós forrásokat vették igénybe, kiegészítve a megyék saját forrásaival. Néhol látványos a lemaradás, például

az Ipoly mentén, Nógrádban, Gömörben vagy a Bodroghözben, azonban Dél-Szlovákia egyéb járásaiban sem sokkal jobb a helyzet. A megyei közutak felújítása, tekintettel a mérsékelt forrásigényekre, viszonylag gyorsan kivitelezhető, egyúttal kiemelt prioritás, hiszen a burkolatfelújítás elmaradása következtében néhány éven belül szó szerint nem lesz megoldható a közúti közlekedés, s ha mégis, akkor csupán nagyon komoly károk, kompromisszumok árán. Meg kell említeni, hogy a kátyúzást nem tartjuk megfelelő, tartós megoldásnak.

A készülő Integrált Regionális Operatív Program (IROP) egyik legfontosabb fejezetének a közútfejlesztés kellene, hogy legyen. Ennek keretében lehetne forrásokat biztosítani a regionális és a helyi, önkormányzati kezelésű közutak felújítására. A helyi turizmus fellendítése érdekében kiemelt jelentőségű a kerékpárutak fejlesztése, megépítése. A környező országokkal összehasonlítva jelentős lépéshátrányban van Szlovákia, Dél-Szlovákia térségét is beleértve. Szükséges lenne, hogy a környező országokhoz vagy az Európai Unió más tagországaihoz hasonlóan az IROP teljes egészében a megyei önkormányzatok hatáskörébe kerülne, a tervezéstől kezdve az irányító hatóságokon keresztül a pályázatok elbírálásáig és a támogatások kifizetéséig.

A vasúthálózat fejlesztése

A vasúthálózat állapotát tekintve még rosszabb a helyzet, ezt a közlekedési módot néhol komoly visszafejlődés jellemzi. Az utóbbi években öt vasúti szárnyvonalon és egy vasúti fővonalon szűnt meg a személyszállítás. A Szlovákián áthaladó két európai vasúti folyosó közül csupán az egyiket fejlesztik jelentős erővel, a Pozsony–Zsolna–Lengyelország (Tátra–Ukrajna) közötti, V. számú vasúti folyosót. A másik kiemelt nemzetközi vasúti szakasz, a Pozsony–Galánta–Vágsellye–Érsekújvár–Párkány közötti szakasz korszerűsítését, amely a IV. számú európai vasúti folyosó (Hamburg–Budapest–Isztambul) részét képezi, a kormányok eddig elhanyagolták.

Kiemelt fontosságú lenne az Ipolyság és Drégelypalánk között hiányzó 6 kilométernyi vasúti pályaszakasz újjáépítése. Ezt a szakaszt a II. világháborút követően szedték fel, megvalósulhatna ezzel Budapest és Vác vasúton történő összekötése Zólyommal, Besztercebányával és Zsolnával. Ehhez a célkitűzéshez hasonlóan össze kellene kötni a Torna és Tornanádaska közötti vasútvonalat, ezáltal határon átnyúló vasúti pálya jöhetne létre. Az ágcsernyői és tiszacsernyői, a dobrai és a mátyóc-vajkóci átrakodó vasútállomások fejlesztése, korszerűsítése is kiemelt célkitűzésünk.

A határon átnyúló tömegközlekedés

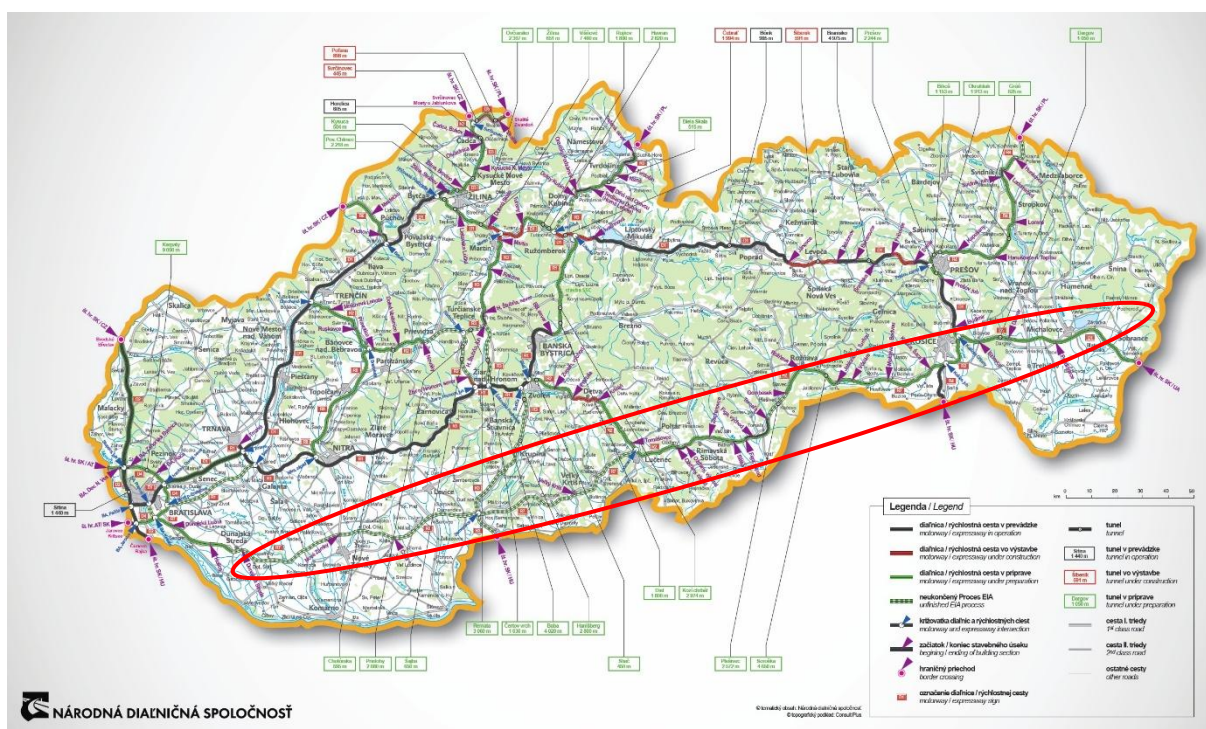
A tömegközlekedés fejlesztése és a határ menti térségekben való összehangolása rendkívül fontos és egyben viszonylag gyorsan teljesíthető feladat. A ma is üzemelő EuroCity

és más nemzetközi gyorsvonatok, nemzetközi távolsági autóbuszjáratok mellett korábban üzemeltek helyi jellegű autóbuszjáratok és személyvonatok egyaránt.

Tíz-tizenöt éve megszülettek az első próbálkozások (Révkomárom-Komárom, Párkány–Esztergom). Mára ezek megszűntek, helyükbe lépett a Pozsony és Rajka (ezt a pozsonyi városi tömegközlekedési vállalat üzemelteti), valamint a Győr és Nagymegyer közötti autóbuszjárat. Emellett megszűnt a határ menti városokat összekötő vasúti forgalom, helyi jellegű személyvonatok immár nem ingáznak Párkány és Szob, valamint Fülek és Somoskőújfalu között. E vasúti összeköttetést kellene felújítani és kibővíteni mindenütt vasúti személyforgalmi kapcsolattal, ahol ez megoldható.

Összegzés

A jövedelemtermelést meghatározó ipari kapacitások hiányából adódó lemaradást fokozza a megfelelő **közúti infrastruktúra hiánya**:

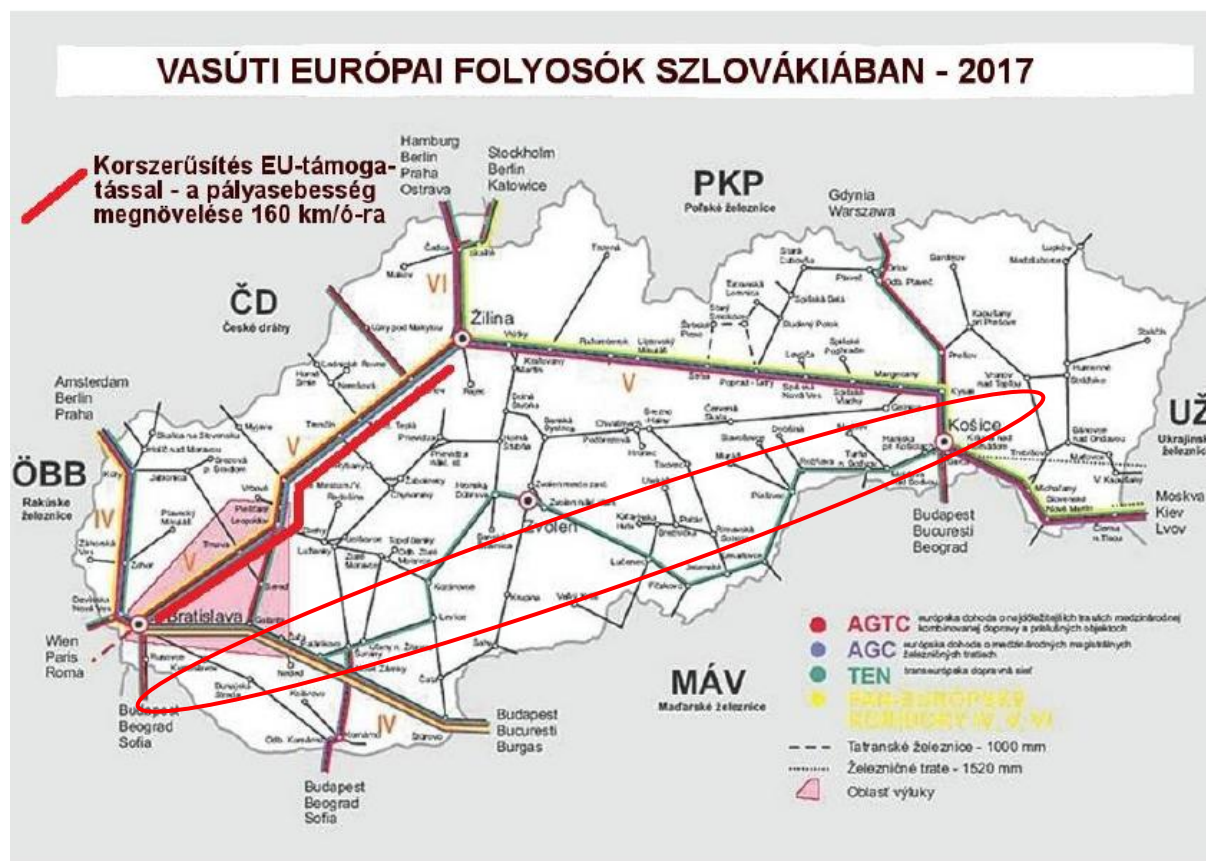

Forrás: Nemzeti Autópálya Társaság

A feketével jelölt autópálya és gyorsforgalmi útszakaszok készültek el, amelyek elkerülik a magyarok által lakott Dél-Szlovákia járásait. A térképen pirossal jelöltük a magyarlakta területek közútjait.

Szlovákiát 3 európai **vasúti folyosó szeli át**, ám a mindenkori kormányok csupán az egyiket fejlesztik az Európai Unió költségvetésének támogatásával – az V. sz. folyosót Pozsonyból Zsolna irányában, a gazdaságilag legfejlettebb régióban, a Vág-mentén. A Berlin – Prága – Pozsony – Budapest – Isztanbul közötti, IV. sz. európai vasúti folyosó szlovákiai szakaszának korszerűsítésére nincs meg a politikai akarat, mert Dél-Szlovákiát szeli át.

Térkép: Szlovákia vasúthálózata

Forrás: ZSR.sk 2017

II.4.9. Egészségügy

A lakosság egészségügyi helyzete

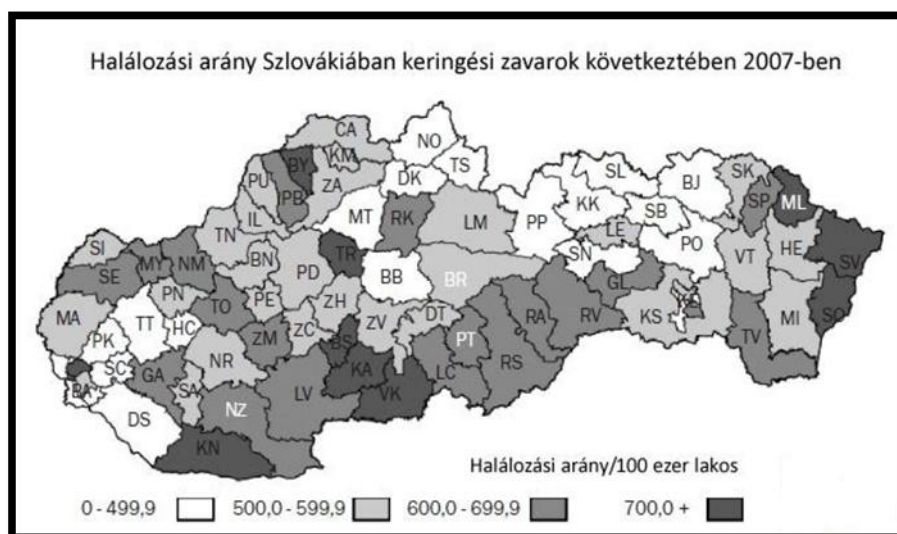
A Szlovákia déli járásaiban élők egészségi állapotát jól szemlélteti az alábbi két térkép. A térképeken feltüntettük a daganatos betegségek következtében történt elhalálozások számát százezer lakosra vetítve, illetve a keringési zavarokban elhunytak számát szintén százezer lakosra kivetítve. Az előbbi tekintetben a legrosszabb a helyzet Nyitra megyében, azon belül is országos csúcstartó az Érsekújvári járás. A második térképen jól látható az a tendencia, miszerint az ország déli járásaiban a Komáromi járástól egészen a Bodrogközig egy összefüggő, hátrányos helyzetű nagytérségről beszélhetünk. Többen hunynak el itt keringési zavarok következtében, mint az ország középső és északi járásaiban ⁸⁾.

Térkép: Daganatos betegségekben elhunytak aránya (2007)

forrás: www.bumm.sk, SZK Egészségügyi Minisztériuma, Ministerstvo zdravotníctva SR

Térkép: Keringési zavarok okozta halálzáások (2007)

forrás: www.bumm.sk, SZK Egészségügyi Minisztériuma, Ministerstvo zdravotníctva SR

III. Dél-Szlovákia/Felvidék fejlesztési stratégiája

III.1. Dél-Szlovákia/Felvidék jövőképeinek történelmi és gazdasági háttere

A Wekerle Terv – amelyhez a Baross Gábor Terv is kapcsolódik – a Kárpát-medencét egységes gazdasági térnek tekinti; ezt elsősorban úgy kell értelmezni, hogy gazdasági sokoldalúsága, kiterjedése és lakosainak számát tekintve a Kárpát-medence sok tekintetben önellátó nagyrégióként fogható fel. Ezt a képességét azonban elvesztette azáltal, hogy a térség államhatárokkal lett feldarabolva, ezért megszűnt természetes egysége, sajátos, sokszor ellentétes fejlődési irányok uralták el egyes részeit, és az új államhatárok mentén gazdasági árnyékszónák alakultak ki. Ennek az állapotnak a felszámolása az egész térség lakóinak az érdeke, noha a fejlettebb régiók lakossága ezt nem érzékeli, az elszegényedett régiók lakosai ettől remélnék megoldást, a hagyományosan szegény régiók pedig nem látnak megoldást.

Nyilvánvaló, hogy a megoldásokat több irányban haladva kell keresni és megfogalmazni. Az egyik irány, hogy tudatosítsuk:

“az egység helyreállítása érdekében mindenekelőtt a különbözőségek egyetemességének a megteremtését kell szem előtt tartani.”

A másik irány egy 20. századi magyar nemzeti sajátosságból ered, hogy az új államhatárok mentén szinte mindenütt magyarok élnek az államhatár mindkét oldalán, és ezek a területek váltak gazdasági árnyékszónává, tehát:

“keresni kell az államhatárokat átlépő gazdasági megoldásokat.”

A harmadik irány:

“meg kell fogalmazni a gazdaság állapota és adottságai szempontjából körbehatárolható kistérségeket és mikrorégiókat, amelyekre vonatkozóan típusjavaslatokat kell kidolgozni.”

Mindhárom megközelítés szempontjából a legtipikusabb eset a Szlovákia és Magyarország államhatára mentén fekvő magyarlakta szlovákiai terület, hiszen ez egy hatszáz kilométeres területsáv.

A magyar nemzet szlovákiai közösségének lakóterülete túlnyomóan Szlovákia déli területsávja a Pozsony-Szenc-Nyitra-Érsekújvár-Léva-Ipolyság-Losonc-Rimaszombat-Rozsnyó-Kassa-Zemplén-Nagykapos vonaltól délre eső terület magyar tömbje, valamint e képzelt vonal körül és Szlovákia egyéb területein élő magyar szórványok, illetve zárványok.

A magyarok által összefüggően lakott terület kiterjedése – Pozsony és Kassa kivételével – hozzávetőlegesen 8,5 ezer négyzetkilométer, ezen kb. 60%-nyi a magyar

lakosság aránya. Ezen a területen lakik a magyar nemzet szlovákiai közösségének mintegy 90–95%-a.

Ez a terület, amelyet a köznyelvben Felvidéknek is nevezünk, nem teljesen azonos a jelenleg érvényes területi közigazgatási egységekkel. A Felvidék elnevezés használata Szlovákia magyarok által lakott területének megjelölésére vagy egész Szlovákiára vonatkoztatva azonban megtévesztő, mert nem követi a magyar történelmi földrajzi szóhasználatot. A tájtörténeti, történeti-földrajzi szóhasználat szerint a mai Szlovákiában élő magyarok által lakott területnek csak egy része Felvidék, amelyet a reformkor előtt Felföldnek neveztek. A Csallóköz, a Mátyusföld, a Bodroghöz, a Tiszahát, az Ung-vidék tájtörténetileg soha nem volt része sem a Felföldnek, sem a Felvidéknek.

Fontos, hogy meghatározzuk a magyar nemzet szlovákiai közösségének Magyarországhoz fűződő kapcsolatát, amely nem tekinthető sem egy szomszédos országhoz fűződő kapcsolatnak, sem anyaországhoz fűződő viszonynak.

Az 1920 utáni Magyarországra a nemzet törzsállamaként kell tekinteni, amelynek felelőssége van a részek irányában. A magyar nemzet szlovákiai és magyarországi része közötti kapcsolatot természetes nemzeti – nemzeten belüli – kapcsolatnak kell tekinteni, amely azonban alá van rendelve a nemzetközi (államok közötti) jog által meghatározott jogalanyok joghatóságának, oly módon, hogy a nemzetnek a magyarországi része állampolgári jogon élhet a nemzetközi jogalanyiség eszközeivel, és az állam megtestesülhet a magyar történelmi államiság jogutódként. A magyar nemzetnek más országban élő őshonos közösségei nem rendelkeznek a nemzetközi (államközi) jog szerinti jogalanyisággal (nem biztosítja az államok közötti jogrendszer az alanyiságukat), és az államok belső joga sem ruházza fel őket jogalanyisággal.

Röviden át kell tekintenünk a magyar–szlovák közös térség sajátosságait.

A térség történelmi sajátossága:

Egy évezreden át a Magyar Királyság területéhez tartozott, illetve 1920-ig a Habsburg Birodalom, illetve az Osztrák-Magyar (dualista) Monarchia területének részét alkotta. 1920-tól napjainkig Csehszlovákia és Szlovákia része, leszámítva az 1941–45 közötti időszakot, amikor a magyarok által lakott területek túlnyomó többsége újra Magyarország részét képezte. 2004 óta a térség Szlovákia részeként az Európai Unió része.

A térség kulturális sajátossága:

A két nemzet népi kultúrájának egymásra hatása. Ennek lényege a népi kultúrában, főleg a népzeneben rejlik, de a népmesékben és a nyelvi kölcsönhatásokban is fellelhető.

A térség gazdasági sajátosságai:

A rurális társadalom korszakában az egymásrautaltságban nyilvánultak meg, ami azt jelentette, hogy az éghajlati és a földrajzi sajátosságokat kölcsönösen észak-déli gazdasági kapcsolatokkal, árucserével és piaci kereskedelemmel kell ellensúlyozni.

A klasszikus kapitalizmusban az egymásrautaltság a helyi adottságokra telepített ipar és vállalkozások természetes kereskedelmi kapcsolataiban testesült meg.

Az 1920-ban bekövetkezett hatalomváltás megszakította a gazdaságnak ezt a természetes szerveződését, a meghúzott új államhatár mentén szegénységet, gazdasági árnyékövetet teremtett, amely a szocialista ipartelepítési politika következtében 1960 után némileg mérséklődött. Ez ugyanakkor magával hozta a nemzetiségi arányok megváltozását a magyar lakosság kárára, mert szervezett betelepítéssel, a lakótelepek megjelenésével is járt. A mezőgazdasági termelés és az élelmiszeripar lakosságeltartó képessége az 1960-as évek második felétől kezdett újra erősödni, amit az 1980-as évek második felében éppen a szocialista nagykereskedelem a helyi termelők visszaszorítására külföldi áruk behozatalával igyekezett megfékezni.

Az 1990-ben bekövetkezett rendszerváltozás és gazdasági szerkezetváltás, majd Csehszlovákia megszűnése hasonló gazdasági és társadalmi helyzetet idézett elő Szlovákia magyarlakta területén, mint amilyen 1920 után alakult ki (az ipari üzemek megszűnése, az élelmiszeripar és a mezőgazdasági termelés visszaesése, a munkanélküliség mértékének növekedése).

A térség politikai sajátosságai:

A XIX. század közepétől a kulturális kölcsönhatásoktól és a szerves gazdasági kapcsolatoktól eltérően alakultak. Az ellentétek első korszaka az orosz cár által támogatott hatalmi pánszlávizmus számlájára írható – ennek volt egy reformkori szakasza, majd egy 1860, illetve 1867 utáni időszaka. A második korszak a versailles-i békerendszerrel függött össze, illetve előzményeivel, miszerint: ellentéteket kell szítani, mert egy torz értékrend szerint az ellenségképalkotás a leghatékonyabb közösségalkotó erő. A szövetségeseket – akár az ellenségkereséshez, akár a védekezéshez – minden Kárpát-medencei nemzet a közös térségen kívül kereste, a magyaroknak volt erre a legkisebb esélye.

A tudatosan szított ellenségkép-kereséssel szembehelyezkedő első őszinte közös érdek az Európai Unióba történt belépés volt. Ez lehet az első eleme egy jövőbeli mélyebb integrációnak.

Szlovákia és Magyarország, illetve a szlovákok és a magyarok által lakott térség (közös térség) gazdasági integrációja a Kárpát-medence északi térfelén kulcskérdés.

A Kárpát-medencei integrációs törekvések hagyománya történelmi gyökerekből táplálkozik. A XVIII. század végéig a magyar integrációt – így a magyar–szlovák integrációt is – kétségtelenül a történelmi magyar államot alkotó nemesi nemzet és a hozzá kapcsolódó

gazdasági érdekek jelenítették meg. A XIX. század második felében a magyar integrációs törekvések a modern politikai nemzet kialakítására irányultak. A XIX. századvégi magyar integrációs törekvéseket azonban a szlovákok – okkal – nemzeti elnyomásaként fogták fel, mert önmagukat egyre inkább önálló politikai entitásként fogalmazták meg, és a magyar integrációt saját identitásuk kibontakoztatása fékjének tekintették.

Csehszlovákia fennállása alatt 1920-tól az integrációs törekvéseket a csehek – saját történelmi tapasztalataiknak megfelelően – az új államnak a német birodalmi terjeszkedéssel szembeni védelem eszközeként szorgalmazták, akárcsak korábban az ausztroszlavizmust. A szlovákok – ezzel szemben – a csehek által irányított integrációt saját önrendelkezési törekvéseik elnyomásaként és gyarmatosító politikaként értelmezték. Ez az értékítélet a szlovákok részéről 1968 után, a szövetségi államrendszer létrejöttével alábbhagyott, de 1990-ben ismét fellángolt.

A szlovák nemzet zöme 1993 óta egy jogilag szuverén államban él, ahol a lakosság túlnyomó többségét alkotja, megvalósult államalkotási törekvése, amelyet a nemzetközi (államok közötti) jog véd. Ez az állam és a szuverén szlovák nemzet törvényszerűen bekerült a kulturálisan és történelmileg szuverén európai nemzeteket és jogilag szuverén államokat integráló folyamat sodrásába. Az európai integrációval minden korábbi egyesítési, közösségalkotási törekvése a szlovákságnak politikailag és fogalmilag új értelmet nyert.

Az integráció azonban ma azt is jelenti, hogy a jogilag szuverén egységek, a történelmileg és kulturálisan szuverén közösségek és a természetesen egybetartozó térségek (régiók) közös jövőképet fogalmazhatnak meg. Az államok, a nemzetek és a régiók (természetes térségek), sajátosságaik megőrzésével együttműködhetnek, integrálódhatnak. Ezen alapulva született meg az 1990-es évek közepén a magyar nemzet határokon átívelő újraegyesítésének (reintegrációjának) eszméje is, amelynek – többek között – a szülőföldön maradás és a szülőföldön való boldogulás volt a két vezérelve.

Magyar–szlovák viszonylatban az idézett két vezérelv szempontjából az európai integráció szellemében három kihívásnak kell megfelelni.

- össze kell kapcsolni Magyarország és Szlovákia gazdasági fejlesztési elképzeléseit és lehetőségeit, elsősorban az energetika, a közlekedés, a környezetvédelem és az egészségügyi szolgáltatás szempontjából;
- szabad utat kell engedni a határon átnyúló természetes térségek közös fejlesztési törekvéseinek;
- lehetővé kell tenni szlovákiai és magyarországi vállalkozások termelési és értékesítési összekapcsolódását.

Ebben a vonatkozásban elkerülhetetlen a magyar nemzet szlovákiai közössége építkezési alapelveinek meghatározása, amit négy alapvető szempontban foglalhatunk össze:

- *A szülőföld megtartása.* A szülőföld iránti vonzódás az otthon- illetve a hazaérzet legfontosabb eleme. A szülőföldhöz kapcsolódik a család múltja, a tájhoz és az épített környezethez fűződnek az érzelmek, ott keletkezik az emberi léptékű történelem, ott épül fel a saját kézzel alkotott kisvilág: ott van az első templom és az első iskola. A szülőföld megtartásának alapfeltétele a szülőföldön való természetes lét.
- *A szülőföld megtartó ereje.* Ennek feltétele a működőképes gazdaság, a megélhetést teremtő foglalkoztatottság, a gazdasági fejlődés lehetősége és a jövőépítés gazdasági, jogi, kulturális, művelődési vonatkozásai.
- *A szülőföldön maradás.* Alapfeltétele a létmegtartó gazdasági viszonyok, az életpálya kezdésének és építésének lehetőségei, valamint olyan jogi feltételek, amelyek barátságossá teszik a létezés feltételeit. A szülőföldet körbeölelő nagyrégió – az ország – ezáltal válik otthonná, majd hazává. Ha mindez működik, a szülőföld ereje visszahívja azokat is, akik onnan eltávoztak.
- *A három nemzedékre épülő családszerkezet.* A megváltozott létkörülmények közötti újraépítése ugyan utópisztikus lehet, de ez teremtheti meg a jó társadalmi közérzet és a közösség szeretetére való nevelés alapját.

Nyilvánvaló, hogy a Baross Gábor Terv elsősorban Szlovákia magyarok által lakott területének gazdasági fejlesztésével foglalkozik, ami azonban nem öncélú feladat. Célja a magyar nemzetrészt által lakott terület népességmegtartó alkalmasságának a támogatása és a magyar közösségi építkezés távlatos feltételeinek a megteremtése.

A szülőföld megtartó ereje és fenntartható fejlődése szempontjából a kistérségek fejlesztése, gazdasági erejük növelése az elsőrendű feladat. Ezek között is a gazdaságilag leszakadó területek felzárkóztatása a legfontosabb. Ha ezeknek a területeknek a hátrányos helyzete nem javul, végzetesen szembekerülnek a fejlettebb és a fejlődő térségekkel, ez ma már látható. A földrajzi távolság, a gazdasági és szociális különbségek miatt pl. a Pozsony vonzáskörében élő magyar érzéketlenné vált a bodrogi magyar gondjai iránt, a bodrogi pedig egyre gyanakvóbban néz a csallóki és a Galánta környéki magyarokra. Az érdektelenség és az elárultatás érzése feszül egymással szembe. Emiatt minden korábbi közös cél szertefoszolhat.

A Szlovákiában élő magyarok által lakott területsáv legnagyobb része csonkatérség. Az államhatárnál megszakadó terület természetes folytatása a határ túloldalán fekszik, csakúgy, mint a természetes gazdasági központok. Ez érvényes sok határ menti településre is, amelyek valamikori közigazgatási területét kettévágja az államhatár. Az európai uniós tagságot azonban arra kell kihasználni, hogy a természetes régiók újraszerveződhetnek. Erre az Európai Unió fejlesztési alapjai, az EGTC és reményeink szerint a transznacionális alap ugyan teremtenek némi lehetőséget, de mindmáig a kihasználásuk koordinálatlanul, összehangolt elképzelések nélkül zajlik. A koordináció megteremtése lehet tehát ebben a jövőt szolgáló fontos cél.

Az emberek zömének megélhetése, társadalmi léte és komfortérzése – az elektronikus világháló ellenére – egy könnyen körbehatárolható területhez kötődik. A tapasztalat azt igazolja, hogy ha egy adott területnek vagy településnek a népességmegtartó ereje, adottsága vagy alkalmassága csökken, onnan elsősorban a legtehetségesebbek, az életpálya-építésre nagy akarattal összpontosító személyek, a fiatalok és a szerencselovagok költöznek el átmenetileg vagy véglegesen. A lakosság zöme azonban helyben marad, tengeti az életét, vállalja a munkahelye és a lakóhelye közötti ingázást, vagy a munkanélkülieknek nyújtott segélyen nyomorog. Ez utóbbi megoldásokat nem biztos, hogy azért választja az ember, mert kevésbé alkalmas arra, hogy a kihívásoknak megfeleljen, hanem esetleg azért, mert konzervativizmusa, azaz egy sajátosan értékorientált szemlélet miatt többre becsüli a szülőföldet és a családot, mint a kalandot.

Egy térség népességmegtartó erejének csökkenése szociális leépüléshez vezet, a munkaerő elértéktelenedését idézi elő, az adott régió korfájának öregedését vonja maga után, a népszaporulat csökkenésével jár, ingatlanüzérek célpontjává válhat, és olyan szociális indíttatású vagy spekulatív háttérű betelepülést vonhat maga után az adott térségbe, amely megváltoztathatja annak korábbi társadalmi, kulturális, civilizációs és etnikai arculatát.

A Baross Gábor Terv ezeknek a valós, sőt megvalósuló rémképeknek az elhárítását, az ilyen irányú létező folyamatok lassítását és fokozatos visszafordítását célozza.

Egy térség népességmegtartó erejét fenntarthatják vagy növelhetik a civilizációs beruházások, a közlekedési hálózat karbantartása vagy fejlesztése, a munkahelyteremtő beruházások, a helyi adottságokon alapuló áruterelés és annak értékesítési lehetőségei: a saját piacvédelem, a csak nálunk fordul elő, csak nálunk látható, csak nálunk ehető és iható, csak nálunk kapható kistermelői és közművelődési programok, az iskolahálózat működtetése, a lakosság számára nyújtandó közszolgáltatások megőrzése, az egészségügyi intézmények fenntartása, a közigazgatási intézmények lakosság általi elérhetősége. A

multinacionális nagyvállalatok csak átmenetileg javíthatják a térség gazdasági megtartó erejét, hacsak nem egy hosszú lejáratú bedolgozó, beszállítói szerződés szerint dolgoznak. Egyébként nem jelentenek segítséget a természetes régióknak, mert globalista szemléletük nem a térség érdekeit veszi figyelembe, csak a profitot, ezért egy térség szerves fejlődése vagy felzárkózása szempontjából a mikro-, kis- és középvállalkozásokat, családi vállalkozásokat kell fejleszteni.

Sajátos feladat hárul a térség, a település lakosságmegtartó funkcióinak életben tartása szempontjából az oktatási intézményekre általában, de főleg a közoktatásra, a közművelődésre, a felnőttoktatásra (különös tekintettel a kezdeményezőkézség gerjesztésére, a vállalkozásalapítási ismeretekre), legújabbán a távoktatásra.

III.2. Dél Szlovákia járásainak fejlesztési csoportokra osztása

Dél Szlovákia minden fejlesztési elképzelésnél figyelembe kell venni, hogy a 16 járás között jelentős eltérések mutatkoznak. Természetesen ez jelenthet akár tizenhat fejlesztési elképzelést is, de mindenképpen indokolt a 16 járás fejlesztési csoportokba való besorolása, hogy a járáscsoportok jellemzőit figyelembe véve tekintsünk az át fogó fejlesztési tervre.

A csoportok kialakítása több szempontból is lehetséges.

Domborzat, azaz mezőgazdasági szempontból, a 16 járás két csoportra sorolható a tájhasználat szerint.

- Intenzív, elsősorban szántóföldi növénytermesztésre alapuló mezőgazdaság, kevés erdőterülettel, síkvidéki táj (Szenci, Dunaszerdahelyi, Galántai, Komáromi, Lévai, Nyitrai, Érsekújvári, Vágsellyei, Nagymihályi és Tőketerebesi járások)
- Extenzívebb, dombosabb vidék, megnő az erdők, legelők, rétek aránya. (Nagykürtösi, Losonci, Nagyrőcei, Rimaszombati, Rozsnyói és a Kassa-vidék járásai. A Nagykürtösi és Kassa-vidék járásai átmenetet képeznek.)

Ez alapján javasolt lenne egy hármass beosztás:

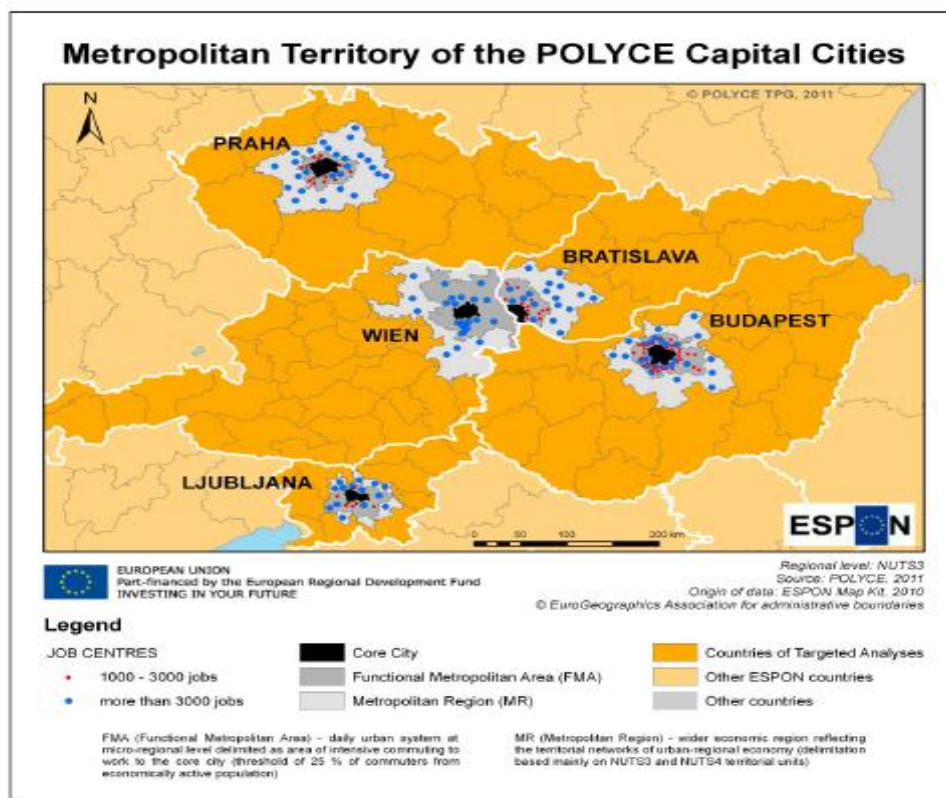
- Intenzív nyugati: Szenci, Dunaszerdahelyi, Galántai, Komáromi, Lévai, Nyitrai, Érsekújvári, Vágsellyei járások
- Extenzív közép: Nagykürtösi, Losonci, Nagyrőcei, Rimaszombati, Rozsnyói járások
- Intenzív kelet: Kassa-vidék, Nagymihályi és Tőketerebesi járások

Gazdasági fejlettség alapján,három csoportba oszthatóak a járások:

- Fejlett járások, a gazdaság teljesítménye eléri az országos átlag 90%-át, a munkanélküliség jelenleg minimális, van esély a magasabb hozzáadott értéket termelő innovatív gazdaság beindítására. (Szenci, Galántai, Nyitrai és Vágsellyei járások)
- Fejlődő járások: a gazdaság teljesítménye meghaladja az országos átlag 60%-át, a munkanélküliség az országos átlag körüli. Ezekben a járásokban beindult bizonyos gazdasági fejlődés. (Dunaszerdahelyi, Komáromi, Lévai, Érsekújvári, Nagymihályi, Kassa-vidék és Töketerebesi járások). A Kassa megye járásaiban a munkanélküliség viszont, akár az országos érték kétszeresét is eléri.
- Elmaradott járások: a gazdaság teljesítménye alacsonyabb az országos átlag 60%-nál, a munkanélküliség meghaladja az országos másfélszeresét. Ezekben a járásokban a gazdasági fejlődés elindítására, munkahelyteremtésre van szükség. (Nagykürtösi, Losonci, Nagyrőcei, Rimaszombati, Rozsnyói járások).

Centrum-periféria szemléletű megközelítés

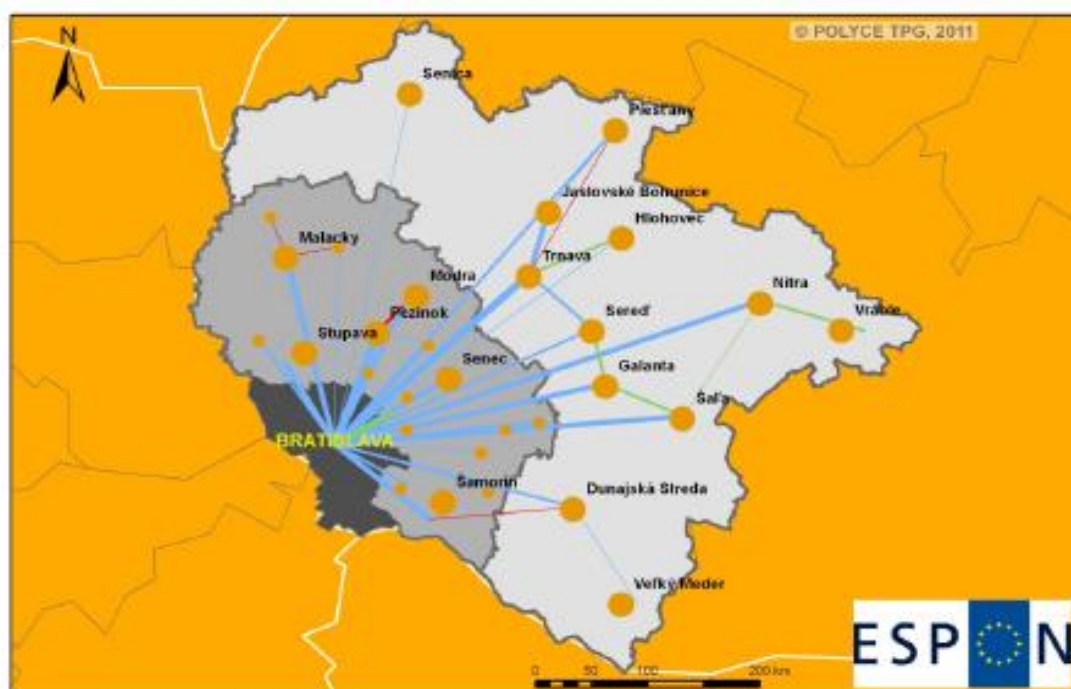
Kiindulópontként bemutatjuk a Közép Európa fő centrumait:

Map 2: Metropolitan Territory of the POLYCE Capital Cities

És a pozsonyi centrum bővebben:

Hierarchical and reciprocal commuting - BRATISLAVA MR

EUROPEAN UNION
Part-financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

Source: POLYCE, 2011
Origin of data: ESPON Map Kit, 2010
© EuroGeographics Association for administrative boundaries

Legend

JOB CENTERS (number of jobs)

- 1000 - 3000
- > 3000

- Core City
- Functional Metropolitan Area (FMA)
- Metropolitan Region (MR)

- Countries of Targeted Analysis
- Other ESPON countries
- Other countries

number of commuters (reciprocity >65%)

- 200 - 500
- 501 - 1000
- 1001 - 3000
- > 3000

number of commuters (reciprocity 35-65%)

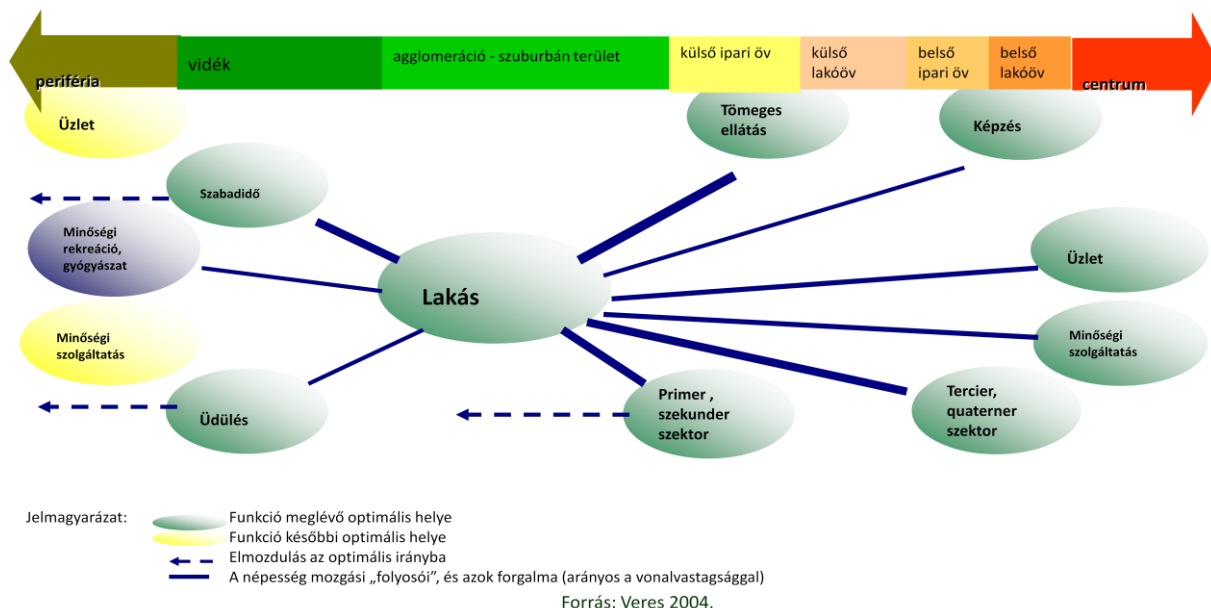
- 200 - 500
- 501 - 1000
- 1001 - 3000
- > 3000

number of commuters (reciprocity <35%)

- 200 - 500
- 501 - 1000
- 1001 - 3000
- > 3000

Az alábbi ábra bemutatja az optimális centrum-periféria modellt.

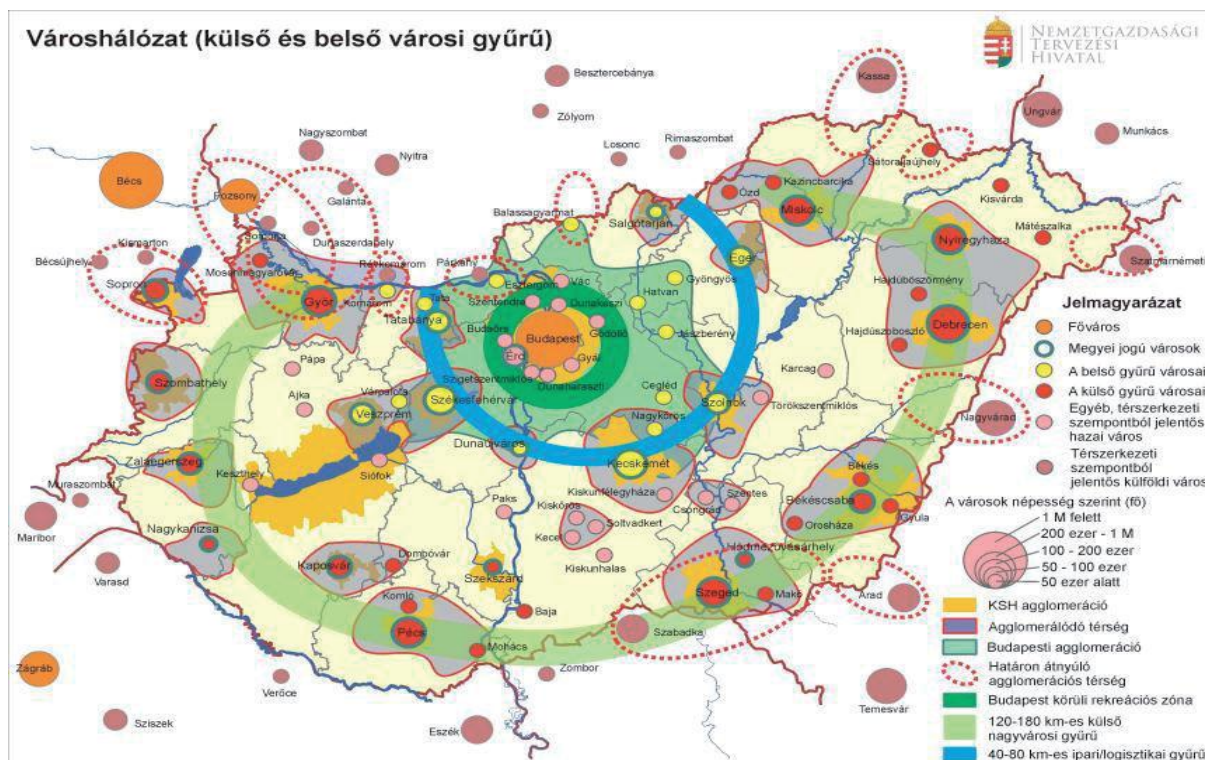
Optimális funkciómegosztás a centrum-periféria települései között

A jelenleg a járásokat a Centrum-periféria szemléletben az alábbi csoportokra osztanánk:

- Azok a járások, amelyekre nagyon erősen hat a Pozsony – Nagyszombat gazdasági központ szívóhatása, egyre inkább szuburbán területként is szerepelnek: Szenci, Dunaszerdahelyi, Galántai járások
- Félperiférikus járások, amelyekre gyengébben hat a fenti nagycentrum, itt várható még a kisebb Nyitrai központ megerősödése: Komáromi, Lévai, Nyitrai, Érsekújvári, Vágsellyei járások
- Klasszikus periféria, ahol a lehetséges központ – Besztercebánya, Zólyom – még várat magára: Nagykürtösi, Losonci, Nagyrőcei, Rimaszombati, Rozsnyói járások
- Kassa, mint keleti központ félperifériás és perifériás járásai: Kassa-vidék, Nagymihályi és Tóketerebesi, Rozsnyói járások.

A lehetséges modellek figyelembe vételénél mindenképp érdemes elgondolkoznunk a Magyarországi központok fejlődésével, mivel ezek is hatással lehetnek járásainkra. Ha az alábbi ábrát továbbgondoljuk, semmi sem gátolja a jelenlegi periférikus járásainkat, hogy nagyon könnyen a Budapesti centrum ipari logisztikai gyűrűjébe, az ún. belső gyűrűbe kerüljenek. Természetesen ehhez komolyabb infrastrukturális kapcsolódások kellene, ahogy ahhoz is, hogy a győri kisközpont északi irányban terjeszkedhessen. A keleti végeken nem csak az infrastrukturális kapcsolatok kiépítetlenek, de jelenleg nincs olyan gazdasági központ, amely konkurálni tudna Kassa szívóhatásával.

Forrás: Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

A fentieket figyelembe véve Dél-Szlovákiában négy fejlesztési övezetre kialakítását javasolnánk:

- 1. Szenci, Dunaszerdahelyi, Galántai és Vágsellyei járások**
- 2. Komáromi, Lévai, Nyitrai, Érsekújvári járások**
- 3. Nagykürtösi, Losonci, Nagyrőcei, Rimaszombati, Rozsnyói járások**
- 4. Kassa-vidék, Nagymihályi és Tőketerebesi járások.**

Az első csoport jellemzői:

- Erős a pozsonyi központ szívóhatásának érvényesülése, gazdaságuk és piacuk szorosan kötődik a központra,
- a gazdasági teljesítményük az országos átlag feletti (DS kiételével),
- minimális a munkanélküliség,
- az országos átlag szintjén vagy afölött van a vállalkozások száma,
- nagyobb a lehetőség az innovatív iparágak felfuttatására,
- intenzív, nagyüzemi dominanciájú szántóföldi mezőgazdaság jelenléte,
- a többi járáshoz képest erőteljesebb az élelmiszeripar,
- fejlődésükben kapcsolódnak Pozsonyra, de lehetőség van a Győri központhoz való közeledésre..

A második csoport jellemzői:

- Fél-periférikus járások, ahol elkezdődött az ipar fejlesztése,

- a gazdaság teljesítménye meghaladja az országos átlag 60%-át,
- a munkanélküliség az országos átlag körüli vagy az alatti,
- az országos átlag szintjén vagy az alatt van a vállalkozások száma,
- az innovatív iparágak felfuttatására több energiára lenne szükség,
- intenzív, nagyüzemi dominanciájú szántóföldi mezőgazdaság jelenléte,
- gyengébb élelmiszeripari jelenlét
- fejlődésükben kapcsolódhatnak Nyitrára, vagy Győrre, vagy Budapestre.

A harmadik csoport jellemzői:

- A tipikus periféria
- a gazdaság teljesítménye alacsonyabb az országos átlag 60%-nál,
- a munkanélküliség meghaladja az országos átlag másfélszeresét, és magas a hosszabb ideje munkanélküliek aránya
- a vállalkozások száma nem éri el az országos átlag 60%-át
- a gazdasági fejlődés elindítására elsősorban munkahelyteremtésre van szükség,
- extenzívebb, egy fokkal elaprózottabb mezőgazdasági termelés folyik,
- magasabb a rétek, kaszálók arány, ami jó adottság az állattenyésztés fejlesztésére,
- minimális az élelmiszeripari cégek száma,
- magasabb az erdők aránya,
- a környezetük a legnagyobb lehetőség a turizmus fejlesztésére,
- kelet felé haladva növekszik a romák részaránya,
- fejlődésükben kapcsolódhatnak az egyelőre gyenge Besztercebány-Zólyom központra vagy az erős Budapesti centrumra.

A negyedik csoport jellemzői:

- Kassa, mint keleti központ félperifériás és perifériás járásai,
- gazdaság teljesítménye meghaladja az országos átlag 60%-át,
- a munkanélküliség viszont meghaladja az országos átlag másfélszeresét, és magas a hosszabb ideje munkanélküliek aránya
- a vállalkozások száma nem éri el az országos átlag 60%-át
- Kassa- vidék járásában extenzívebb, a többiben intenzív, nagyüzemi dominanciájú szántóföldi mezőgazdaság jelenléte a meghatározó,
- minimális az élelmiszeripari cégek száma,
- egyre növekszik a romák részaránya,
- fejlődésükben egyelőre csak a Kassai centrumra tudnak rácsatlakozni.

III.3. Dél-Szlovákia/Felvidék jövőképe

A szlovákiai magyarság gazdasági fejlesztései olyan jövőkép megvalósítása érdekében történnek, amely európai szinten is példaértékű a kisebbségi lét és önszerveződés, valamint a kisebbségnek a többségi nemzettel és az anyaországgal kialakított harmonikus kapcsolatairól terén.

A közösség magas fokú önszerveződése és a közösség harmonikus külső kapcsolatai a politikai folyamatoktól függetlenül – sőt akár azok ellenére is – biztosítják a kisebbségi megmaradást és gyarapodást. Olyan erőt jelent, mellyel sikeresen lehet érdeket érvényesíteni a politikai erőterben, valamint a közsféra azon elemeinek szervezésében, mely a közösség kompetenciáin kívül állnak.

A jövőkép alapján a szlovákiai magyarság számban is, javakban is folyamatosan gyarapodik. A gyermekvállalási kedv magas, és a kivándorlás nem jellemző, csak időszakos tapasztalatszerzési céllal, mert a közösség a tagjainak minőségi életet és biztonságos életkilátásokat nyújt: **szlovákiai magyarnak lenni vonzó életlehetőség.**

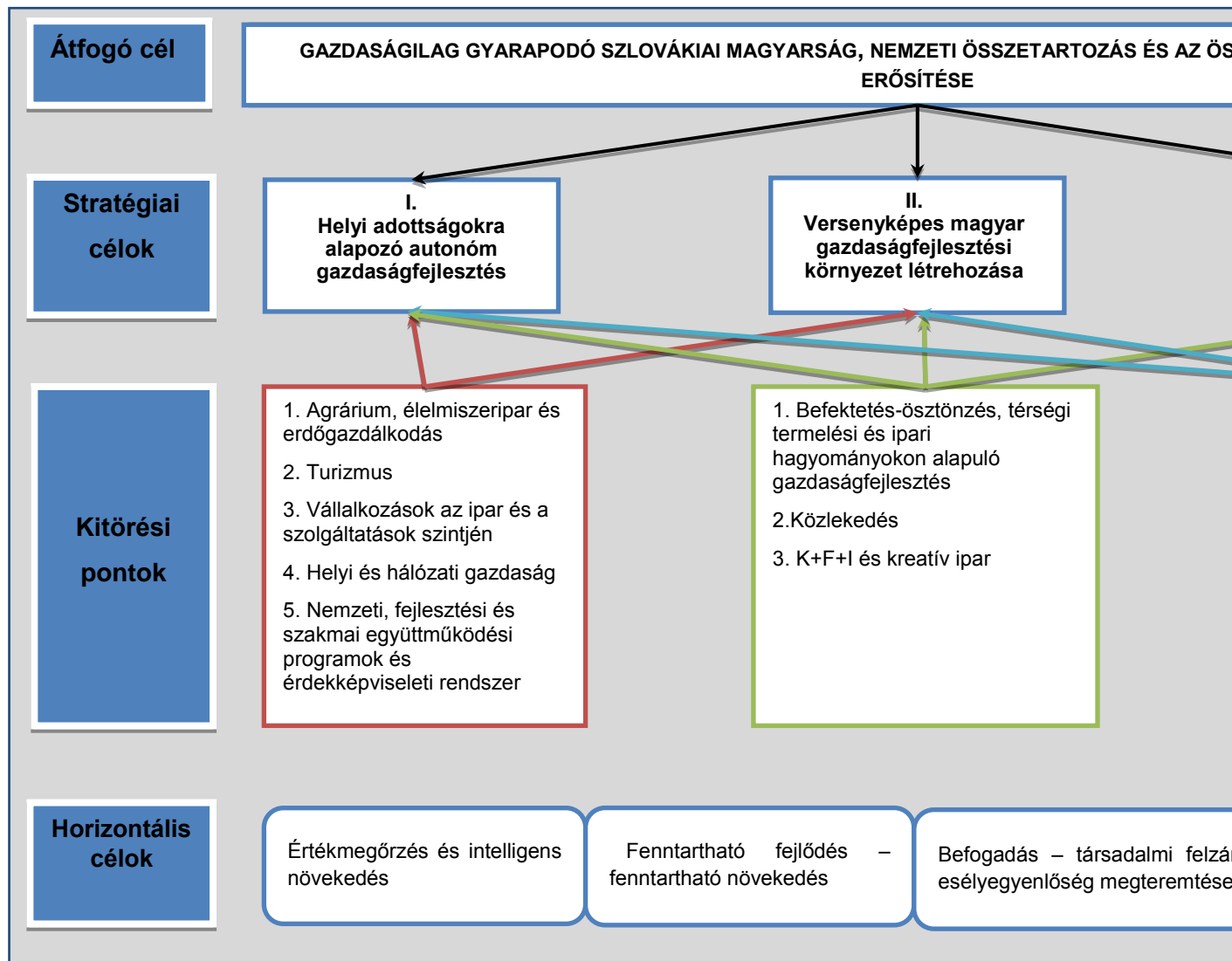
JÖVŐKÉPÜNK AZ ALÁBBI TÉNYEZŐKKEL ÍRHATÓ LE:

- A szlovákiai magyarság társadalmát nagyon erős önszerveződő képesség tartja össze.
 - Ez biztosítja a magyar hagyományok és kultúra ápolását és a tudás generációk közötti átadását.
 - A kisebbségi társadalomban harmónia uralkodik: erős a közös értékrend és az egymás iránti bizalom. A kisebbség pezsgő belső vitái az egész kisebbség érdekeit szolgáló konszenzusokhoz vezetnek.
 - Az önszerveződések kreatívan folyamatosan megújítják a társadalmat, kreatív közeget biztosítanak, és nyitottak az újdonságok befogadására.
- A magas fokú társadalmi szervezethez autonóm gazdasági rendszert működtet.
 - Ez saját erőforrásait a lehető leghatékonyabban használja fel, és saját erőforrásaival döntően önmaga gazdálkodik.
 - A gazdaságban is jelen van a szereplők egymás iránti erős bizalma, az egyének és vállalkozások a közösség gazdasági érdekeit is szem előtt tartva működnek.
 - A gazdaság is folytonosan megújul, adaptálódik a legkülönbözőbb nemzeti, makroregionális, európai és globális kihívásokhoz.

- A szlovákiai magyarság Szlovákia társadalmi-gazdasági megújulásának és nemzetközi kapcsolatainak is egyik kulcstényezője, amely státuszt a többségi társadalom is elismeri.
 - A szlovákiai magyar gazdaság pedig Szlovákia gazdasági növekedésének és innovációjának egyik meghatározó tényezője. A szlovákiai magyarok iránti gazdasági bizalom túlnő a kisebbségen, a “magyar” a legjobb üzleti partner a többségi nemzetgazdasági szereplői körében is.
 - A szlovákiai magyarság a szlovák–magyar gazdasági kapcsolatok fő szervezője, illetve generátora.
- A szlovákiai magyarság Magyarország társadalmi–gazdasági megújulásának is kulcsa.
 - A társadalmi és gazdasági önszerveződés előrehaladott szlovákiai mintáit magyarországi közösségek is követik.
 - A szlovákiai magyar gazdaság Magyarország gazdaságába is szervesen integrálódik, nem csak partner, de a gazdasági folyamatok egyik irányítója is. A Kárpát-medencei gazdasági tér egyik legmeghatározóbb szereplője.

III.4. Dél-Szlovákia/Felvidék gazdaságfejlesztési stratégiája

A Dél-szlovákiai gazdaságfejlesztési stratégia áttekintő ábrája

Átfogó cél

Gazdaságilag gyarapodó szlovákiai magyarság, nemzeti összetartozás és az összmagyar együttműködés erősítése

Cél

A szlovákiai magyarság olyan gazdasági erővel rendelkezzen, amely hangsúlyosabb tényezővé teszi a szlovák gazdasági életben, és biztosítja, hogy ez az erő a jövőben ne csak az egyén, hanem a közösség érdekében is kamatozzon. A szlovákiai magyarság megmaradásának, identitása megőrzésének és hatásos érdekérvényesítésének alapja nemzetgazdasági erejének és a magyarlakta települések népességmegtartó képességének biztosítása, az ehhez szükséges gazdasági, szakképzési és felsőoktatási, infrastrukturális beavatkozások támogatása. Ez az erő alapozza meg a számunkra különösen fontos régiók gazdasági megerősödését, ezáltal a magyarság jövőbeli kulturális, szellemi fejlődését.

Indoklás

A szlovákiai magyarság Szlovákia megalakulása óta folyamatosan teret veszít a gazdaságban, aminek eredményeként nő a fiatal korosztály elvándorlása, illetve fokozatosan csökken a magyarok száma és aránya a szlovákiai lakosságon belül. Szlovákia megalakulásakor a magyarok által lakott területek az ország gazdaságilag, az egy főre jutó elkölthető jövedelem szempontjából legjobban fejlett térségei közé tartoztak. Ez elsősorban a helyi lakosok áldozatvállalásának – második műszak a konyhakertekben –, valamint a jó mezőgazdasági adottságoknak és fejlett élelmiszeriparnak volt köszönhető. Húsz év elteltével a magyarok által lakott térségek gazdaságilag és társadalmilag a leszakadó térségek közé tartoznak Szlovákián belül. A negatív gazdasági és társadalmi folyamatok megállítása, illetve visszafordítása elsődleges fontosságú a szlovákiai magyarok megmaradása szempontjából.

Eredmények – Indikátorok

Indikátor neve	Mértékegysége	Változás iránya
GDP/GNI rés	EUR/fő	Csökkenő
Egy főre jutó elkölthető jövedelem	EUR/fő	Növekvő
Foglalkoztatottság (15-64 éves)	ezer fő	Növekvő
Munkanélküliségi ráta	%	Csökkenő

Stratégiai célok és kitörési pontok

III.4.1. Helyi adottságokra alapozó autonóm gazdaságfejlesztés

Cél

Olyan dél-szlovákiai, magyar érdekeltségű gazdasági rendszer, ill. formális és informális együttműködési hálózatok, közösségek létrehozása és megszervezése, amelyben a szlovákiai magyarság önerőből, a helyi adottságok felhasználásával biztosítja gazdasági fejlődését. A legfontosabb cél, hogy a lehető legnagyobb mértékben a saját gazdasági erőforrásaikra támaszkodó módon valósuljon meg a szlovákiai magyar gazdaság hosszú távon is stabil és kiszámítható fejlesztése, amelynek keretében a magyarok által lakott térségek gazdasági erőforrásai elsősorban a szlovákiai magyarság gyarapodását szolgálják. A fejlesztések eredményeként a területek külső erőforrásoktól, döntésektől és hatásoktól való függése jelentős mértékben csökkenne.

Indoklás

A helyi gazdasági adottságok kihasználása és fejlesztése minden ország és régió önérdeke, mivel a gazdasági élet fellendítése a helyi gazdasági-társadalmi viszonyok javítását szolgálja, így a helyi és térségi gazdasági és társadalmi autonómiát erősíti. Hatékonyan és hosszú távon pedig csak az "önjáró", magát megtervezni, megszervezni és képviselni képes, együttműködésre épülő gazdaság érheti ezt el.

Ez alatt a stratégiai cél alatt azokat a kitörési pontokat gyűjtöttük össze, amelyek fejlesztésére a helyi szereplőknek nagy befolyása van, azaz azokat az elsődleges fontosságú területeket, amelyek meghatározóak a helyi gazdasági folyamatok megváltoztatásában.

Eredmények – Indikátorok

Indikátor neve	Mértékegysége	Változás iránya
Magyar érdekeltségű vállalkozások és gazdasági szereplők által előállított termékek és szolgáltatások száma	db	Növekvő
Magyar érdekeltségű vállalkozások és gazdasági szereplők éves árbevétele	EUR	Növekvő
Magyar érdekeltségű vállalkozások és gazdasági szereplők által megvalósított beruházások száma	db	Növekvő
Magyar érdekeltségű vállalkozások és gazdasági szereplők által	EUR	Növekvő

megvalósított beruházások értéke		
A magyar érdekeltségű vállalkozások és gazdasági szereplők által foglalkoztatottak száma	fő	Növekvő
Magyar vállalkozásokat és gazdasági szereplőket tömörítő szakmai érdekvédelmi, információs szervezetek száma, ill. a szervezetekben résztvevők vállalkozások és gazdasági szereplők száma	db	Növekvő
Magyar vállalkozásokat és gazdasági szereplőket tömörítő gazdasági együttműködések, klaszterek száma, ill. a szervezetekben résztvevők vállalkozások és gazdasági szereplők száma	db	Növekvő

Kitörési pontok

1. Agrárium, élelmiszeripar és erdőgazdálkodás

- Dél-Szlovákia/Dél-Felvidék adottságaiból adódóan a mezőgazdasági termelés és élelmiszeripar mindig is meghatározó szerepet játszott a helyi gazdaságban. Az agrárium a modern gazdasági viszonyok közötti térvesztése ellenére is a mai napig jelentős arányt képvisel a foglalkoztatáson belül, főként a vidéki területeken. Dél-Szlovákia/Dél-Felvidék egyes területein jelentős erdőterületek is találhatóak, amelyek környezetileg fenntartható kezelése, gondozása és hasznosítása szintén hozzájárul a helyi jövedelmek gyarapításához. A térség népességmegtartó erejének fokozása, valamint a vidéki térségek fejlesztési céljainak megvalósulása érdekében szükség van a régió környezeti és gazdasági adottságaira épülő, a komparatív előnyöket kihasználni tudó agrár- és élelmiszer-ipari, valamint modern erdőgazdálkodási tevékenységek ösztönzésére.
- Habár az agrárium, az élelmiszeripar és az erdőgazdálkodás egyes területein még mindig meghatározó jelentőségű. A piacvesztés és a megtermelt alapanyagok feldolgozásának hiányosságai miatt a magasabb hozzáadott értéket adó áruk termelése minimálisra csökkent, helyüket részben átvette a nyersanyag típusú termékek előállítás, így az ebből származó jövedelem viszonylag alacsony. Termék specializációval, a feldolgozási szint növelésével, valamint új, alternatív szegmensek feltárásával,

hasznosításával kell növelni a lehetséges terméklánc hozzáadott értékét. Ugyanakkor fontos lenne az agrárgazdaságon és erdőgazdálkodáson belül a gazdasági együttműködések, az integrációk erősítése, amely hozzájárulna az egyes szektorok piaci versenyképességének növeléséhez, és egyben hozzájárulna a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási kis- és közepes vállalkozások, illetve családi gazdaságok életképességének javításához is. Ezek a családi gazdaságok nem csupán gazdasági egységek, hanem életterek, amelyek a helyi kultúra fenntartói, ezért kiemelkedően fontos fennmaradásuk és életképességük.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

A hatékony tájhasználat:

A termesztés, tenyésztés diverzitásának fokozása és a termékskála bővítése

- fellelni azokat a termékeket, amelyek termesztése, tenyésztése piacilag és termőhelyileg indokoltak és gazdagítják a jelenlegi termékskálát
- erősíteni azoknak a termékeknek az előállítását, amelyeknek a kistérségben tradíciójuk volt, és a jövőben is új piaci lehetőségekkel kecsegtetnek, beleértve a különleges helyi fajtákat, amelyekre akár egy térségi brand is kiépíthető
- támogatni minden olyan kultúrnövény termesztését és állatok tenyésztését, minden olyan termelési formát, amely a szokványos tömegtermékeknél magasabb minőséget, jobb élelmiszert és az egészségre gyakorolt előnyös hatást biztosít
- támogatni az állatállomány növelését, mint eszközt a jövedelemteremtés fokozására
- támogatni a fásítási, gyümölcsstelepítési és zöldségültetési programokat
- erősíteni minden olyan kultúra termesztését és minden olyan beavatkozást, amely a táj összképét javítja, ökodinamikusabbá teszi
- erősíteni minden olyan kultúra termesztését, amely segítheti a közösség energiaellátását
- támogatni a biogazdálkodás elterjedését
- támogatni a lokális agrár-környezetvédelmi elképzelések megvalósulását, különleges hangsúllyal a térségbe érkező víz megtartására
- támogatni az öntözési programokat

Kialakítani a kistérség hatékony és rugalmas agrárrendszerét

A fenntarthatóság érdekében növelni kell az agrárium üzemméreteinek diverzitását:

- erősíteni kell a nagygazdaságok mellett meglévő rugalmasságot biztosító életképes kisüzemek szerepét a rendszerben
- segíteni a kisüzemek útját a specializált és intenzív termelési struktúrák alkalmazásában, amellyel biztosítani tudják a gazdaságosságukat
- segíteni a magas hozzáadott értéket létrehozó vállalkozások, alapanyag felszívó és a kistermelők bekapcsolódását ösztönző aktivitásokat
- segíteni a támogatásoknál a kis- és középgazdálkodókat és a fiatal gazdákat

Szakmailag fejlett színvonalú és intenzív mezőgazdaság kialakítása

- visszatérítendő és vissza nem térítendő támogatások folyósításával segíteni kell a gazdaságok technológiai megújulását,
- segíteni a kisléptékű mező- és erdőgazdálkodási gépek és eszközök beszerzését
- támogatni kell a közösség szempontjából fontos magas hozzáadott értéket létrehozó vállalkozások és mezőgazdasági integrátorhálózatok technológiai fejlesztéseit

Szakmai ismeretek bővítése és a Falugazdász szaktanácsadói hálózat kialakítása

- az agrárgazdaság versenyképességének és hozzáadott értékének növelése és az ehhez szükséges szakmai ismeretek megszerzésének támogatása (oktatás, képzés, tanácsadás stb.), a szükséges technológia megszerzésének támogatása;
- mezőgazdasági képzési, továbbképzési, szakmai és gyakornoki együttműködési, csereprogramok kialakítása Magyarországgal, illetve más nemzetközileg sikeres országokkal;
- modellgazdaságok létrehozása, mezőgazdasági innovációk megvalósítására
- támogatni a termelői képzéseket és a szakoktatást
- fokozatosan bővíteni a helyi termékek már meglévő szakmai adatbázisát, együttműködve Szlovákiában/Felvidéken már létrehozott adatbázisokkal.

Biogazdálkodás és az egészséges élelmiszeripar fejlesztése

- támogatni minden olyan kultúrnövény termesztését és állatok tenyésztését, minden olyan termelési formát, amely a szokványos tömegterméknél

magasabb minőséget, jobb alapanyagokat tartalmaz és az egészségre gyakorolt jótékony hatást biztosít

- erősíteni minden olyan termelési és minőségellenőrzési rendszert, amely a szokványos tömegterméknél magasabb minőséget, jobb alapanyagokat és az egészségre gyakorolt előnyös hatást tud a piac felé kínálni
- a standardokkal rendelkező bio- és ökotermesztés támogatása mellett segíteni kell a bizalom kiépülését a háztáji vagy házias jellegű termékek kínálatánál, fokozott figyelmet szentelni a zöldség- és gyümölcsstermesztésnek, a méhészetnek, a gyógynövénytermesztésnek, stb.
- a téli zöldségellátást segítő fóliasátrak és melegházak építésének támogatása;

Speciális ágazatok, amelyek különleges figyelemre szorulnak

- támogatni a méhészek eszközvásárlását és a vándoroltatás tárgyi és gépbeszerzéseit
- támogatni a halgazdaságok fejlődését
- a gyógynövénytermesztés lehetőségeinek felkutatása és piac kiépítése

A közösségünk agrárvagyonának erősítése

- segíteni kell a felvidéki magyar gazdák földhöz jutását, a tulajdonjog helyzetének tisztázását
- segíteni kell a hagyományos kisgazdaságokat a nagybirtokok terjedésével szemben
- segíteni kell a közösség céljaival összhangban lévő nagyobb volumenű meglévő mezőgazdasági és élelmiszeripari erőforrások megvásárlását

Az agrárium fejlesztése csak a feldolgozóipar és a piac egyidejű fejlesztésével valósulhat meg. Ezért szükséges:

A mezőgazdasági-feldolgozóipar erősítése

- a piaci igényeknek megfelelően újjá kell szervezni a mezőgazdasági feldolgozóipart
- növelni kell a feldolgozóipari kapacitásokat a kis- és középvállalkozásoknál

- elősegíteni a hálózatosodást és integrációs szervezést a mezőgazdasági feldolgozóiparban
- támogatni kell a kis volumenű, minőségi, elsősorban manufakturális élelmiszer-feldolgozókat
- elő kell segíteni a helyi alapanyagok felhasználásával és helyi receptek alapján készült termékek készítését, gyártását (akár családi vagy kisközösségi szinten);
- segíteni kell a közösségi kézben lévő mezőgazdasági integrátorhálózat (raktár- és hűtőházak, csomagolóüzemek, fagyasztórendszerek, élelmiszerszállító eszközök, stb.) kiépítését, ahova a minőségbiztosított termelők le tudják adni a termékeiket a jelenlegi, nem versenyképes árszínvonalú rendszer megkerülésével

Rövid értékesítési csatornák feltárása és hatékony kihasználása, illetve a helyi termékek súlyának erősítése a kistérségek élelmiszerellátásában

- növelni kell a kistérség élelmiszer önellátását, ezzel csökkentve a kistérségbe beáramló árut, elősegítve a jövedelmek helyben tartását
- Kiépíteni az értékesítési és piacra jutási rendszert és hálózatot, saját márkanev kialakítása és marketingje mellett (a mezőgazdasági termékek és árucikkek piacra jutásának elősegítése a megfelelő szervezeti és logisztikai háttér megteremtése: termelői, értékesítési szövetkezők, üzleti hálózatok, stb. létrehozása;)
- termelői értékesítési pontok – vásárok, termelői piacok, stb. – létrehozása, illetve innovatív értékesítési megoldások támogatása – mozgó értékesítő autó, értékesítési szövetkező/szervezet, vásárlói közösségek és állandó vevőközösség kialakítása (szatyor és doboz fix áron állandó megrendelői körnek, minden héten az aktuális idénytermékekből összeállított csomag), internetes értékesítés elősegítése, turisztikai értékesítés fejlesztése stb.
- regionális márkák, termékcsomagok kialakítása, erősítése;
- marketing, fogyasztásösztönző kampányok, akciók;
- felvilágosító és szemléletformáló akciók és programok a helyi mezőgazdasági termékek fogyasztása és az egészséges életmód érdekében;
- törekedni e köztes láncszem nélküli termelő-vevő kapcsolatok kialakítására
- segíteni egy adott termék összekapcsolását a konkrét termelővel, ezzel is növelve a vásárló bizalmát

Az erdőgazdálkodás fejlesztése

- térinformatikai adatbázisra (GIS) épülő üzemtervezés és üzemgazdálkodás;
- a piac áringadozásai, a spekuláció és a piaci dekonjunktúra negatív hatásait kivédő vagy csökkentő értékesítési stratégia kidolgozása (értékesítési szövetkezetek, klaszterek, stb. létrehozásával);
- a hagyományos technológiákat modern, hatékony eszközökkel támogató beruházások, fejlesztések létrehozása;
- az erdei utak karbantartását a tulajdonviszonyoktól függetlenül helyi vállalkozókkal, helyi munkaerővel kell végeztetni;
- a szakmai, technikai, technológiai kihívásoknak megfelelő humán erőforrásképzés, innovatív képzési módszerek felhasználásával;

Mivel az agrárium fejlesztése, egyben több ágazat együttműködését feltételezi, egyes lépések több célt is szolgálnak, ezért a fejlesztéseknél mindenképp figyelembe kell venni a támogatások lehetséges szinergikus hatását. A lehetséges prioritások figyelembevételénél előnyt kell élveznie azoknak a fejlesztéseknek, amelyek:

- munkahelyet teremtenek,
- segítik a gazdák közti együttműködést, közös géphasználatot, kölcsönös szolgáltatásnyújtást,
- előnyt nyújtanak a közösségnek a tájhasználat és a környezetvédelem területén,
- amelyek egyszerre valósulnak meg vagy összekapcsolódnak a mezőgazdaságban és a feldolgozóipari vagy a kereskedelmi aktivitásokban,
- amelyek segítenek más közösségi célok megvalósításában (pl. turizmus, ipar)
- amelyek segítenek a helyi brand kialakításában, kapcsolódnak a márkaépítéshez esetleg helyi vagy regionális márka kiépítéséhez
- amelyek segítik a fiatal gazdák fejlődését
- amelyek segítik a közösség összetartozását.

A borászat

Legfontosabb stratégiai célként kitűzhetjük a termőhelyek megvédését, mert a borok gazdagságát, gyümölcsösségét és érettségét nagy részben a talaj határozza meg, a hegyoldalak, völgyek fekvése teszi egyedivé. A borvidék határait ki kell jelölni és védeni, a termőhelyet minősíteni kell, a dűlőket megkülönböztetni. A termesztett szőlőhöz kapcsolódó technológiát és a borászati technológiát biztosítani és ellenőrizni kell, miután a területen lévő **borászatok technológiai fejlesztése** megtörtént, így biztosítható a folyamatos minőség előállítása

Közös marketinggel kell fellépni, aminek része, hogy egységes arculat és egységes borkészítési stílus legyen köthető a borvidék boraihoz, valamint megkülönböztesse a borvidéket versenytársaitól.

Elérendő cél, hogy a régió vezető termelőinek legyen egy egységes arculata, azonos címkével forgalomba hozott egységes borcsalád, esetleg egységes házasítás, ami a termőhely egyediségét bemutatja, amely reprezentálja a vidéket. Ez a cél, a technológiai fejlesztés után elérhető, miután egy fix **borászati csoport** létrejött és megfelelő bormennyiség e cél mögé tud állni, úgy, hogy a kóstoló állandó minőséggel tud találkozni. Minél több **5-10 hektáros birtok** szükséges ahhoz, hogy a régióban egyre több vállalkozás legyen, melynek az elsődleges tevékenysége a szőlész-borászat. Törekedni kell a megtermelt szőlő helyben való feldolgozására.

Kitörési pontok:

A szőlőtermesztés és a borászat fejlesztése

- modern termelési technikák és technológiák elterjesztése, átültetése a gyakorlatba;
- borászati csereprogramok Magyarország és más fejlett borkultúrájú országokkal;
- bor-utakhoz szükséges infrastrukturális és szolgáltatásfejlesztések (pincék);

Borászati üzemek és szőlőültetvények hatékonyságának támogatása

Célok:

Erősíteni a felvidéki egyéni vállalkozók, mikro- és kisvállalkozások technológiai felszereltségének szintjét, növelni a termelési kapacitásaikat, illetve jobban kihasználni a meglévő kapacitásaikat.

A gazdálkodók olyan fejlesztéseket tudjanak végrehajtani, amelyek hozzásegítik őket a bortermelés versenyképességének javításához, tevékenységük gazdaságos folytatásához, a saját, illetve az alkalmazotti foglalkoztatás fenntartásához.

Részcélok:

- a szülőföldön maradás és boldogulás támogatása;
- a családi borászati/szőlészeti tevékenységek erősítése;
- a foglalkoztatottság növelése;

- a fenntartható növekedést szolgáló önfoglalkoztatás erősítése, a munkahelyteremtés elősegítése

Borászati gépek, technológiai berendezések beszerzése, építéssel járó fejlesztési beruházások

Támogatandó tevékenységek:

- Szőlőfeldolgozáshoz, mustkezeléshez, bor-, pezsgő-, illetve habzó bor készítéséhez, bor-, pezsgő, illetve habzó bor kezeléshez, tároláshoz, érleléshez és kisereléshez kapcsolódó új eszközök, gépek beszerzése, új technológiai rendszerek és kapacitások kialakítása vagy hatékonyabb berendezésre való váltása
- A szőlőfeldolgozáshoz, valamint a borászati technológiához kapcsolódó üzemben belüli anyagmozgatáshoz és/vagy anyagtovábbításhoz és/vagy raktározáshoz és/vagy csomagoláshoz kapcsolódó új eszköz beszerzése
- A célterülethez tartozó tevékenységet szolgáló épületek, építmények létesítése - közvetlenül a technológiához, borkóstoláshoz, illetve az üzem működését szolgáló infrastruktúrához kapcsolódó, valamint az üzem, kóstolótér működtetéséhez szükséges épület/építmény építése vagy fejlesztése
- A célterülethez tartozó tevékenységet szolgáló épületek, építmények berendezési tárgyak beszerzése, mint:
 - Kóstoló terem kialakításához kapcsolódó berendezési tárgyak
 - Pincéhez és feldolgozóhoz kapcsolódó berendezési tárgyak
 - Szállás kialakításához kapcsolódó berendezési tárgyak
- Ültetvényfajok fajtaszerkezet-változtatására, illetve új ültetvény telepítése
- Mezőgazdasági termőföldvásárlás, hozzá segítene a nagyobb szőlészetek kialakulásához, aminek következtében az eddigi kis borász őstermelők, borász vállalkozásokká válhatnának

- Termeléshez, gyártáshoz szükséges járművek beszerzése
-
- Borászati csoportok, képzések
 - Marketing csoportosulások támogatása, annak érdekében, hogy a termőhely közös koncepciót tudjon képviselni
 - Más borvidéken már működő modellek átültetése saját borvidékre
 - Továbbképzések szervezése és azokon való részvétel annak érdekében, hogy a tudásmegosztás folyamatos legyen
 - Azon borászcsoporthoz támogatása, amelyek megoldják az elaprózódott őstermelők piacra jutását, illetve a támogatások megszerzését

1. Turizmus

Összegzés

Az ország jó turisztikai adottságai ellenére nemzetközi viszonylatban nem hasznosítja megfelelően lehetőségeit. A turizmusra erős téli-nyári szezonális jellegű kiugró csúcsokkal, ugyanakkor a köztes időszakokban jelentős kihasználatlan kapacitásokkal. A téli szezoncsúcsot leszámítva a dél-szlovákiai/felvidéki járások helyzete is követi az országos trendet. A férőhelyek kihasználtsága ennek eredményeként az országos átlagtól jelentősen elmarad. A dél-szlovákiai/felvidéki turizmus legfőbb problémái között említhető, hogy a kínálat nincs kellően összehangolva és megszervezve, némely kínálati elem elérhetősége nehézkes, a turisztikai marketing, illetve desztináció-menedzsmenti tevékenység nagyon alacsony színvonalú, valamint további negatívum, hogy a szálláshelyek humán erőforrásának, az alkalmazottak képzettsége sem megfelelő színvonalú.

A felvidéki magyarság a meglévő természeti és kulturális értékei és lehetőségei ellenére nem volt képes megfelelően megszólítani a nemzetközi turisztikai piacokat. Az uniós csatlakozás újabb fordulatot jelentett az európai és a szlovákiai turizmus fejlődése szempontjából, mivel nőtt a rendelkezésre álló fejlesztési források nagysága, illetve a potenciális vendégközönség elérhetősége könnyebbé vált (schengeni egyezmény). A dél-szlovákiai/dél-felvidéki turizmus legnagyobb problémája, hogy a térségbe érkező turisták, vendégek számának alakulása nagyon hektikus és koncentrált (elsősorban a nyári időszakokra), valamint az elindult fejlesztések napjainkig nem álltak még össze egy jól és sikeresen működő turisztikai rendszeré.

Dél-Szlovákia/Dél-Felvidék fő turisztikai vonzerejét a történelmi emlékekben gazdag városok, a csodálatos és érintetlen tájak, a meglévő termál- és gyógyvízvágyon, a műemlékekben gazdag települések jelentik. További kínálati elemet jelenthet a dél-szlovákiai/felvidéki magyarság önálló kulturális, gazdasági, népművészeti, építészeti kultúrája és sajátos gasztronómiai ízvilága. A turizmus területén további előnyt jelenthet, hogy egyes turisztikai kutatások alapján a térségben található szállodák és éttermek személyzetének szívélyessége, vendégszeretete felülmúlja az ország más régióinak hasonló mutatóit.

A dél-szlovákiai/felvidéki turizmus elmaradottsága, illetve fejletlensége részben a forráshiánynak és az ebből eredő szükséges turisztikai és egyéb alapszintű infrastrukturális fejlesztések elmaradásának volt köszönhető. Ez a probléma azonban részben oldódott az EU-csatlakozással megnyíló fejlesztési források révén. Sikeres nemzetközi példák igazolják, hogy a jól működő turizmust és kulturális szolgáltatásokat olyan átfogó iparágként kell kezelni és megszervezni, amelyben a helyi, térségi szereplők, vállalkozók, önkormányzatok és civilek összefognak, és mindent megtesznek annak érdekében, hogy a turisták és a látogatók, a kulturális ipar kínálata iránt érdeklődők igényeit maradéktalanul kielégítsék. (PI. TDM, branding, PR, térségi marketing, humán erőforrás-fejlesztés, helyi termékek turisztikai értékesítésének megszervezése, stb.).

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Az attrakcióturizmus fejlesztése

- Azon turisztikai vállalkozások támogatása, amelyek komplex szolgáltatásbővítéssel és attrakciókkal jelennek meg (a szálláshely másodlagos támogatási terület);
- Turisztikailag releváns helyszínek és a vendéglátóipar fejlesztésének támogatása (passzív és aktív falusi turizmus, gasztronómia, termálvíz, vadászat, történelmi emlékek tematikája mentén);
- Kis- és nagyléptékű turisztikai attrakciófejlesztés, kínálatbővítés (vízi sport, erdei sport, lovassport, gasztronómiai és borászati szolgáltatással való bővítés);
- A Felvidék turisztikai térképének elkészítése, a felvidéki és magyarországi turisztikai hálózatok összekapcsolása (digitális turisztika), marketing támogatása, egységes turisztikai arculat kidolgozásának támogatása a Felvidék számára;

A vidéki aktív turizmusban rejlő lehetőségek erőteljesebb kiaknázása

- gyalogtúrázás, kerékpáros turizmus, vízi sportok, horgászat stb. infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztéssel;

Az agro-, bor- és gasztroturizmus fejlesztése

- kiállító- és kóstolóhelyek fejlesztése;

- fesztiválok szervezése és fejlesztése (eddig rendezvények: Duna menti borút, a Bátorkeszi Borfesztivál vagy akár a Madari Bor- és Gasztrokorzó, Kamocsai Gasztrofesztivál);

A kulturális turizmus és turisztikai elemek fejlesztése és beépítése a helyi turisztikai kínálatba

- kulturális és történelmi örökségi helyszínek, tájházak, régi népviselet, számos népzenei vagy néptánc-fesztivál stb.;
- kulturális és történelmi örökségi helyszínek, tájházak stb. infrastrukturális és szolgáltatásfejlesztése;

A gyógy- és egészségturizmus infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztése (meglévő fürdők: Somorja, Dunaszerdahely, Nagymegyér, Komárom, Pat, Párkány, Alsósztrégova, Csíz stb.)

- a gyógyturisztikai szolgáltatók szolgáltatási palettájának fejlesztése: szabadidősport, rekreációs szolgáltatások nyújtása (wellness, fitness, vizes és nem vizes gyógyturizmus), a természetes gyógytényezők rekreációs célú kihasználása;
- életmód-tanácsadás, ideértve a nyomtatott és elektronikus kiadványokat, szolgáltatásokat, oktatási programokat;
- egészségügyi szolgáltatókkal való együttműködések erősítése;
- szépségipari, kozmetikai szolgáltatások fejlesztése;
- az egészséges életmódhoz kapcsolódó iparágakkal való együttműködés erősítése: termálvízre alapozott termékek (fürdőszók, gyógykrémek, pakolások stb.), gyógynövények termesztése, gyógykészítmények, bioélelmiszer-ipar, vendéglátás stb.;
- az életmód-iparban, azaz az egészségfejlesztésre szakosodott szolgáltatások és termékek területén az egészségfejlesztéssel kapcsolatos termékek (vitaminok, táplálék kiegészítők, krémek, illóolajok) forgalmazása, alkalmazása;
- az egészségügyi rendszer működését szolgáló termékek, szolgáltatások fejlesztése, mint például az étkeztetés, takarítás, élelmiszer-ellátás, mosatás, szállítás stb.;
- a geotermikus energiára és termálvízre alapozva energiatakarékos megoldások az egészségipar területén, például a termálvíz hőjének, a fürdők által használt víz hőenergiájának hasznosítása, továbbhasznosítása különböző technológiák (hőcserélő, hőszivattyú) alkalmazásával;

A turisztikai humán erőforrás és a korszerű vendéglátási tudás fejlesztése

- Turisztikai képzési, továbbképzési, szakmai és gyakornoki együttműködési,

csereprogramok kialakítása Magyarországgal, illetve más nemzetközileg sikeres országokkal;

- Továbbképzések, képzések, konferenciák, munkamegbeszélések szervezése, támogatása (TDM és turisztikai informatikai képzések, modern vendéglátási ismeretek, értékesítés-ösztönzés, vendéglégedettség-menedzsment, kommunikációs és panaszmenedzsment, helyi kulturális ismeretek és értékmenedzsment, speciális képzések, pl. idegen- és túravezetői, TDM menedzser);
- KKV hálózatosodása, keresztértékesítési, értéklánc-alkotási gyakorlatok támogatása (pl. klaszteresedés, beszállítói láncok, helyi termékintegráció);
- Nyelvi képzések (angol, német, magyar, szlovák);

Turisztikai infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztés

- Kiemelt turisztikai vonzerőfejlesztés, magyar nemzeti értékeken alapuló turisztikai tevékenységek támogatása (pl. szervezés, szervezetfejlesztés, tervezés, képzés, marketing, eszközbeszerzés), a turisztikai termékekhez kapcsolódó speciális szolgáltató egységek, illetve komplex szálláshelyek fejlesztése;
- Turisztikai KKV- és szolgáltatásfejlesztés és megújítás (kisléptékű szolgáltatásfejlesztés, bővítés, a turisztikai termékekhez kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése);
- Szálláshely-felújítás, a turisztikai fogadóképesség és turisztikai szuprastruktúra fejlesztése: a tájidegen turisztikai szálláshelyek, építészeti megoldások kiváltása a tájképet kevésbé romboló megoldásokkal;

TDM elvű szervezet- és márkafejlesztés, marketing és értékesítés-ösztönzés

- Többszintű TDM rendszer kialakítása, fejlesztése (helyi, térségi és regionális szint), a Magyar TDM Szövetséggel és Magyar Turizmus Zrt-vel közösen Felvidéki Magyar TDM szervezet kialakítása;
- Felvidék, illetve résztérségi és tematikus márká- és kínálatfejlesztés;
 - Térségi, tematikus turisztikai marketing együttműködések létrehozása;
 - Minősítési/minőségellenőrzési programok;
 - Turisztikai célcsoport, téma- és terület-specifikus programcsomagok, tematikus utak kínálatának összeállítása (kulturális, zarándok, gyógyulni vágyó, szakrális stb.);
- a magyarországi (Magyar Turizmus Zrt.) és szlovákiai nemzeti marketing szervezetekkel közösen marketing, promóciós és értékesítés ösztönzési program;
 - A turisztikai termékek összefogott piacra jutásának elősegítése, IT fejlesztések;
 - Nemzetközi turisztikai fesztiválokön való régiós, illetve termékenkénti

megjelenés;

- Termék, ill. régiós kampányok lefolytatása;
- Közös kutatások, piackutatások támogatása, eredmények megosztása.

2. Kitérés pontok a vállalkozások, az ipar és a szolgáltatások szintjén

A rendszerváltozás óta eltelt közel három évtized folyamatai alapján bebizonyosodott, hogy egy nemzetgazdaság sem lehet sikeres csupán a külföldi működőtőke beáramlására, illetve infrastruktúra-fejlesztésére alapozva. Az Európában sikeresen működő országok példái rámutatnak arra, hogy egy ország gazdasága annál sikeresebb, minél több lábon áll: globális és lokális láb. Az életképes és sikeres gazdaságok fontos lábát képezik a helyi kis- és közepes termelők, vállalkozók és szolgáltatók, amelyek a helyi erőforrásokra – humán, szellemi és anyagi javak, termékek stb. – és helyi szereplők – önkormányzatok, önkormányzatok intézményei, vállalkozások, szakmai szövetségek és szervezetek, civil szervezetek, helyi polgárok – összefogására támaszkodva, térségi és helyi specifikus megoldásokat alkalmazva elsősorban a helyi, térségi gazdasági igényeket elégítik ki. Ez különösen érvényes a felvidéki magyar közösségek esetében, hiszen az egész Szlovákia gazdaságszerkezetére jellemző a dualitás, és ez a jelenség az elmaradottabb régiókban fokozottabban érvényesül.

Szlovákia jelenlegi vállalkozási helyzete és környezete területileg nagyon eltérő képet mutat, általánosságban kijelenthető, hogy minél „vidékiesebb” jellegű egy település vagy térség, a vállalkozáshoz és a befektetők letelepedéséhez szükséges tényezők annál mostohábbak. A gazdaság sikeres működésének és fejlődőképességének feltétele, hogy a vállalkozószellemű helyi lakosok minél nagyobb arányban legyenek képesek a számításaikat helyben vagy térségileg megtalálni és megvalósítani, valamint, hogy a helyi és térségi gazdaságok képesek legyenek külső vállalkozásokat is a térségbe vonzani. Mind a működő, mind a kezdő vállalkozások számára fontos, hogy megfelelő vállalkozási környezetben – helyszínen, infrastruktúra, munkaerő, szabályozási környezet. – működhessenek. Felvidék gazdasága és a térség magyarságának megmaradása szempontjából kiemelt jelentőségű, hogy a helyi gazdaságokban rejlő lehetőségek széleskörűen kiaknázásra kerüljenek. A helyi gazdaságok fejlesztésére kiváló természetes bázisul szolgálnak a többen lakó magyar területek, város-vidék vonzáskörzetek (különösképpen a Csallóköz-Pozsony, Kassa környéke-Kassa), mivel ezek területileg egy természetes gazdasági

egységet alkotnak, ahol minden lehetőség adott a sikerhez: erőforrások, piac, elkötelezettség stb.

Ugyanakkor mivel a felvidéki ipari termelők technikai háttere nem elégíti ki az igényeket, valamint a keresletet, így fontos, hogy a dél-szlovákiai régióban is az ilyen vállalatok teret kapjanak, az egyre gyorsuló innovációk korában alkalmazkodni tudjanak a piaci versenyhez. Éppen ezért stratégiaileg fontos, hogy támogatásban részesüljenek az iparban elhelyezkedő vállalkozások, amelyből meg tudják valósítani az innovatív jellegű fejlesztéseket. Ezáltal elérhetővé válik a dél-szlovákiai ipari vállalatok technológia felkészültségének növelése, amely kulcskérdés a könnyű- és nehéziparban elérhető esetleges bővítések kapcsán.

A fejlesztések ezért a következő területeket kellene érintenie:

- Segíteni a dél-szlovákiai ipari vállalkozások innovatív jellegű fejlődését és versenyképességét,
- növelni az ipari vállalkozások technológiai felkészültségét,
- termelési kapacitások, illetve a meglévő kapacitások hatékonyságának növelését elősegíteni,
- környezetkímélő és energiahatékony rendszerek bevezetésének elősegítése,
- könnyű- és nehéziparban elhelyezkedő vállalkozások támogatása és kapacitásuk bővítése,
- a felvidéki vállalkozások innovatív jellegű versenyképességének előrelépését elősegíteni,
- javítani a vállalatok modern kor követelményeihez való igazodást elősegítő tanulását,
- vállalkozásfejlesztési tanácsadó hálózatok kialakítása,
- segíteni a vállalatok vertikális és horizontális együttműködését,
- segíteni az integrációs rendszerek kialakulását.

Szolgáltatásfejlesztés

- A felvidéki kreatív ipari gondolkodás népszerűsítése
- A szolgáltató vállalkozások összekapcsolása
- Közös külső kommunikáció elősegítése
- Támogatni és elősegíteni a kreatív ipari vállalkozások fejlődését
- Az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások megtartása
- Szolgáltatásfejlesztési programok indítása

Felvidéki innováció, adaptáció és tudás intenzív vállalkozástámogatás

- Tudástranszfer, technológia transzfer és adaptáció ösztönzése;
- Oktatási intézmények (egyetemek, főiskolák stb.), szolgáltatók és vállalkozások K+F+I együttműködésének támogatása;
- Innovatív kis- és középvállalkozások támogatása;
- Kockázati tőke bevonása az életképes innovatív megoldások piacra jutásához;
- Innovációs klaszterek, innovációs inkubátorházak létrehozása;
- Start-up (kezdő, alakuló) K+F+I és high-tech vállalkozások támogatása;
- Szabadalmak megvalósításának, értékesítésének és európai bejegyzésének a támogatása.
-

Etnikai fogyasztás és kereskedelem ösztönzése

- Felvidéki termékek fogyasztásának népszerűsítése, piacszerzésének segítése;
- Felvidéki termékek piacszerzésének segítése (pl. dél-szlovákiai/felvidéki magyar bemutatótermék, polcok szervezése szlovákiai, magyarországi és egyéb országok üzlethálózataiban).
-

Vállalkozások és oktatási intézmények közti kapcsolat – vállalkozói csere, gyakornoki és diákösztöndíjak

- Felvidéki magyar vállalkozások és oktatási intézmények közötti kapcsolat létrehozása, felélénkítése, illetve szorosabbra fűzése;
- Állásbörzék rendszeresítése,
- Ötlebörzék szervezése,
- Tanácsadói programok indítása,
- Innovációs együttműködések támogatása a képzési intézmények és vállalkozások között.

Vállalati kataszter létrehozása

- Interaktív dél-szlovákiai vállalati kataszter létrehozása, amely folyamatosan bővülő, frissülő interaktív rendszer, on-line formában is elérhető;
- Kereskedelmi és egyéb ágazati kamarák közötti kapcsolatok támogatása, erősítése;
- Vállalatok hatékony kommunikációjának és értékesítésösztönzésének az elősegítése;

- Helyi és térségi beszállítói együttműködések és KKV-k közötti gazdasági együttműködések támogatása;
- Üzleti hálózatosodás fejlesztése (beszállítói, klaszter, kamarai és vállalati együttműködés):
 - Egy-egy domináns ágazatra (pl. mezőgazdaság, turizmus, kézműipar) épülő helyi-térségi klaszterszervezés (szervezés, szervezetfejlesztés, képzés, marketing);
 - Gazdasági klaszterek támogatása (szervezés, marketing, gazdaságfejlesztési beruházás);
 - Helyi kereskedelmi szervezetek/hálózatok létrehozása;
- Szakmai együttműködések, fórumok és vásárokon való részvétel támogatása;
- Dél-szlovákiai/felvidéki magyar érdekeltségű vállalkozások anyaországi vagy egyéb külföldi beruházás-ösztönzése (szervezés, marketing, eszközbeszerzés, szervezetfejlesztés);
- Helyi és térségi civil szervezetek, a köz- és vállalkozói szféra összefogása, hálózatépítése.

Kitörési pontok az egészségiparban

A felvidéki magyarság szempontjából alapvetően fontos új, dinamikusan fejlődő, könnyen alkalmazható iparágak fejlesztése. A terület adottságai és hagyományai miatt erre az egészségipar fejlesztése lehet az egyik legfontosabb és legalkalmasabb. Innovatív, igényes, magas hozzáadott értékű piaccal rendelkezik, valamint gyorsan és színvonalasan bővül.

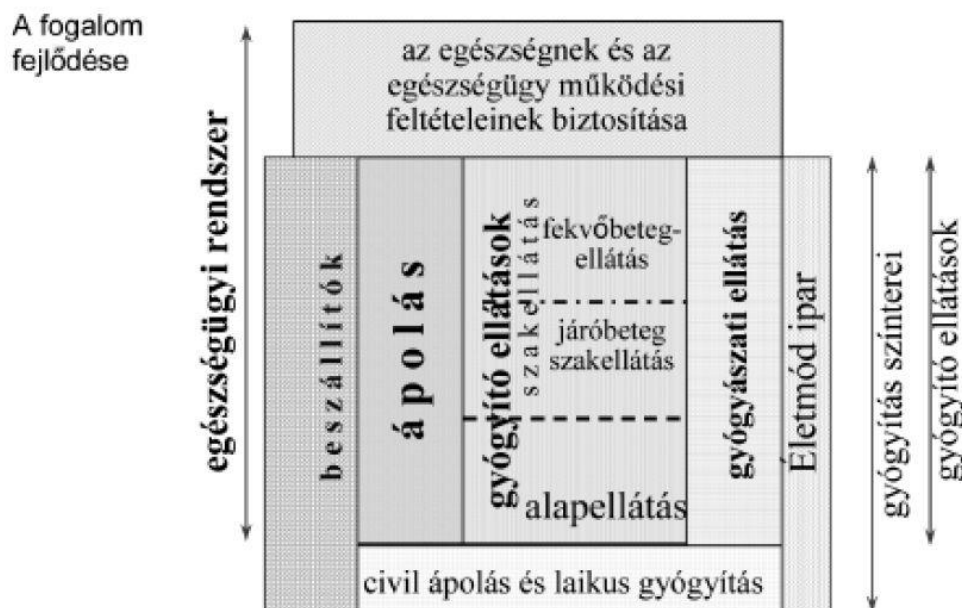
Jövőkép meghatározása

Tartósan növekvő, a világban folyamatosan felértékelődő piaci szegmens, amely pozitív képben és attitűddel pozicionálja az adott régiót. A tudásalapú társadalomban felértékelődik a tudás hordozója és alkalmazója, az élő munka, melynek megóvását meg kell oldani. A gazdasági növekedés egyik alappillére az egészséges humán erőforrás, ezzel növelve a gazdaság teljesítő képességét. Segíti a szervezet mentális megújulását, jövőképet ad a morálisan szétesett egészségügyi ágazatnak. A világgazdaság rendszeresen változó ciklusaiban viszonylag stabil piac.

Területei

Az egészségipar fejlődő ágazat. Területei nem csak növelik az államháztartás kiadási oldalát, hanem bevételt is termelnek. Közvetve vagy közvetlenül idetartozik minden egészség helyreállításra, egészség megőrzésre, állapotok stabilizálására, életminőség megőrzésére, javítására irányuló szolgáltatás, az egészség megóvását segítő termékek

fejlesztése és előállítása, az egészségüggyel kapcsolatos, felvilágosítás, oktatás. Fontos eleme az ellátórendszernek a testápolási szegmense is.

(ábra 1)

Az egészségipar alapterületei:

- Teljes egészségügyi ellátórendszer és szolgáltatásai a megelőzéstől a gyógyításon át a rehabilitációig, ideértve a természetgyógyászatot,
- az egészségügyi rendszer beszállítói: gép-, műszergyártók és forgalmazók, gyógyszer-gyártók és forgalmazók, orvostechikai eszközök, anyagok gyártói és forgalmazói, egészségügyi informatikai beszállítók,
- az egészségügyi rendszer nem kifejezetten szakmai beszállítói (élelmiszer, mosás, textil, irodaszer, energetikai, szállítás, hulladékkezelés stb.),
- higiénia-ipar, kiemelten a fogápolás,
- az egészséges életmóddal kapcsolatos rekreációs szolgáltatások (wellness, fitness, selfness, dayspa, stb.),
- az egészséges életmóddal összefüggő termékek gyártása, forgalmazása, alkalmazása,
- természetes gyógymódok rekreációs, egészségfejlesztés célú kihasználása,
- életmód tanácsadás (ideértve a nyomtatott kiadványokat és internet alapú szolgáltatásokat),
- szabadidősport.

Az egészségipart megalapozó területek:

- Kutatás-fejlesztés
- Oktatás és képzés
- Egészségügyi tervezés, menedzsment, szervezés, üzemeltetés,, mint önálló szakma és üzletág

Az egészségipar eredményeire építő területek:

- Egészségturizmus
- Szépségipar

Az egészségipar területe nem önálló. Nagyban függ a mezőgazdaságtól az egészséges élelmiszerek és minőségi alapanyagok tekintetében, valamint az energiapolitikától (termálvizek kihasználhatósága).

Az egészségügy új szemlélete – Az egészségipar társadalom-gazdasági jelentősége

Viszonylag stabil piac, hozzájárul a munkaerő állandó, nagyobb kilengések nélküli alkalmazásához. A szociális határterületeket is ideértve az egészségügy foglalkoztatási potenciálja igen jelentős, mert a szükségletek növekedése egyben növeli az ellátási igényt, azon belül az élők munkára alapozott szolgáltatások igényét. Az egészségügy azon kevés ágazat közé tartozik, ahol a technológiai fejlődés nem váltja ki az élők munkát, az emberi erőt, éppen ellenkezőleg: mind a generált szükségletnövekedés, mind a technológia alkalmazás feltételeinek oldaláról tartósan növeli a foglalkoztatottsági igényt.

Az egészségügy foglalkoztatás-politikai jelentőségét növeli, hogy a foglalkoztatási igény – más ágazatokkal ellentétben – nem a gazdasági fejlettséggel arányos, ellenkezőleg: a rosszabb gazdasági-szociális körülmények növelik a szükségletet, ezzel az ellátási és foglalkoztatási igényt, ezért az egészségügy a foglalkoztatásban a területi egyenlőtlenségek kiegyenlítése irányába hat.

A humán erőforrás másik fontos jellemzője az egészségiparban, hogy a magas iskolai végzettségűek aránya a nemzetgazdasági átlagot meghaladó mértékű. Kiemelendő a feketemunka alacsony aránya (magas a közszférában foglalkoztatottak aránya, ahol gyakorlatilag 100 %-os a legális foglalkoztatás, a hálapénz kivételével jó a járulékfizetési fegyelem, ezért a szektor jelentős adó- és járulékbevételeket eredményez.

Kitörési pontok

Az egészségipar fejlesztése összetett programrendszert igényel, amely alapvetően más programokkal mátrix rendszerben valósítható meg.

Az egészségipar fejlesztésének javasolt területei

- az egészségügyi ellátórendszer hatékonyságának, minőségének, az ellátás biztonságának javítása,
- a biotechnológiák fejlesztése,
- integratív medicina területeinek fejlesztése,
- az egészségügy háttérparának fejlesztése (gyógyszer – műszer),
- az egészségügyi informatika fejlesztése,
- a geotermikus energia egészségipari hasznosítása – ideértve a gyógyvízhasznosítást,
- az egészségturizmus fejlesztése,

A kutatás és fejlesztés területén

- Biotechnológiák, azok kutatásának támogatása,
- integratív medicina kutatásainak támogatása,
- személyre szabott gyógyszerelés megalapozása, biológiai terápiák kifejlesztése,
- akkreditált klinikai vizsgálóhelyek létrehozása a klinikai vizsgálatok teljes vertikumát (Fázis I., II., III.) felölelve, a „lecsorgó” gazdasági és kulturális hatásokat is figyelembe véve (az ellátórendszer fejlesztésének is adjuváns eszköze),
- medtech szektor támogatása, kiemelten ideértve az ICT fejlesztésekkel közös alkalmazásokat (telemedicina, távérzékelés, Ambient Assisted Living (AAL) fejlesztések, intelligens-otthon, i2home projekt stb.),
- az egészségipar, egészségturizmus szempontjából fontos területeken, pl.: gyógynövények, természetes gyógytényezők (kiemelten: gyógyvíz) biológiai – egészségügyi hatásának EBM (Evidencián Alapuló Orvoslás) alapú alátámasztása.

Az informatika területén

- Általában az egészségügyi ellátórendszer működése informatikai támogatottságának növelése (eHealth programok támogatása). Ennek jelentőségét aláhúzza, hogy a nem megfelelő prioritások miatt az egészségügyi informatika fejletlensége mára már az ellátórendszer minőségi és hatékonysági fejlődésének egyik legfőbb gátjává vált.
- A korszerű határterületek fejlesztése: Ambient Assisted Living alkalmazások fejlesztése, a távérzékelés, a biológiai modellre épülő mesterséges intelligencia fejlesztése, az erre épülő infobionikai fejlesztések, intelligens protézisek stb. fejlesztési területei.

3. Helyi és hálózati gazdaság

Helyi gazdaságfejlesztés, gazdasági szereplők hálózatosodása, önkormányzatok hálózatosodása

A felvidéki magyar közösségek a gazdasági folyamatokban sajnos az elmúlt 28 év, a rendszerváltozás óta eltelt időszak veszteseivé váltak. Olyan gazdasági-globalizációs folyamatokat éltek át, amelyekre sem a közösség, sem a közösségek gazdasági elitje, sem pedig a közösségek politikai elitje nem voltak felkészülve.

A felvidéki magyarok, ahogy a poszt-szovjet térség szinte összes közössége, fokozott bizalommal tekintett a szocialista gazdasági rendszer összeomlása utáni időszakra. A nyugati életszínvonal és nyugati gazdaságszervezés, mint a működő, fenntartható és sikeres társadalomszervezés rózsaszín álomképe célként lebegett a tervgazdaságból frissen felszabadult közösségek előtt.

A felvidéki magyarság talán még optimistábban tekintett 1989-ben a jövőbe, hiszen addigra az országban egy olyan közösséggé tudott válni, amely a munkaszeretettel, a természeti adottságainak kihasználásával az akkori Csehszlovákia gazdasági vonzataiban is irigyelt szeglete lehetett.

Tévedéseink legfőbb oka az volt, hogy azt reméltük, a gazdaság szerkezete különösebben nem fog változni, az új kapitalizmus technológiai megújulást hoz és a nyugat pedig szállítani fogja a tőkét hozzá. Mindeközben nem vettük észre, hogy nagy hirtelen az addigi játszóterünk körül tulajdonképpen lebontották a kerítést és hirtelen a nagy globális játszótér részeivé váltunk.

Ez a szemléletbeli téveszme – amit nevezhetünk akár az akkori korszellemnek – meggátolt minket annak diagnosztizálásában, hogy a privatizáció nem a termelési kapacitás, hanem a piacok megszerzéséről szólt. Az EU csatlakozásunk reményteljes időszakában az akkori dömpingáratok élvezve sem gondoltuk, hogy a piacaink teljes megnyitásának ilyen pusztító hatása lesz közösségeink gazdaságára. Az euróhoz való csatlakozás hatása pedig a mai napig nem vált komoly kutatási témává. A polgár akkoriban büszkén tekintett a jövőbe, hogy a szlovák koronája hirtelen döntéssel 25%-nyival többet ér az euróhoz, mint az addigi piaci kurzus, és nem figyeltünk fel, hogy ebbe a kisgazdaságok mentek tönkre.

A gazdasági szerkezet fellazítása után pedig érkezhettek a „tátrai tigrisnek” becézett fejlődési út, amely létrehozta a maga duális gazdaságát. A beáramló összeszerelő-műhelyek felszívták az olcsó munkaerőt, minimális hozzáadott értéket termelve a kívánt mértékben növelik a GDP-t, úgy, hogy az állami költségvetésbe, csak a legszükségesebbeket vezetik el. A szerencsés beszállítói kör pedig nagyon lassan bővül és nagyon lassan követi ezt a fejlődést. A helyzetet bonyolítja, hogy az eddigi nagyberuházásokat szinte csak pár nyugati járásba és a Vág mentére koncentrálták és csak most, a képzett munkaerőhiány jelentkezésénél ébrednek rá az ország vezetői, hogy más régiók is vannak.

A gazdaságfejlesztési elképzelések kifejtésekor érdekes jelenség, hogy a legelmaradottabb térségekben szinte messianisztikusan várják a nagy beruházó megjelenését, amely ilyen-olyan munkát biztosít az ott élőknek. A fejlettebb kistérségekben, ahol a munkanélküliséget bizonyos mértékig leszorították, már más elképzelések is felmerülnek, helyi gazdaság, hálózatosodás, a közösségi gazdaság kiépítése. Úgy tűnik, mindkét útnak van szerepe közösségeink jövőjében és mi is csak tanulunk, hogy kivédhessük a negatív folyamatokat.

A gazdasági döntéshozóknak azonban mindenképpen érdemes figyelembe venniük azt a jelenséget, amikor hatalmas, nagyon hatékony cégek – amelyek a helyi önkormányzatok gazdasági hivatalainak támogatását élvezik – akkor is tönkreteszik a környéken működő gazdasági hálózatokat, ha mindeközben a GDP-t növelik. Különböző kutatások azt mutatják, hogy például a nagy kereskedelmi egységek szinte kiszivattyúzzák a jövedelmeket, helyben csak a bevétel 13-15%-át költik el, míg a helyi kiskereskedők a bevételük több mint felét a helyi gazdaságba forgatják vissza.

A helyi gazdaságfejlesztésnek elsősorban arról kellene szólnia, hogy a helyi termelőkön, szolgáltatókon és a helyi belső piacon való értékesítésen keresztül a helyi jövedelmek minél nagyobb hányadát az adott térségben tartjuk. A helyi termékek és szolgáltatások nem elhanyagolható elsődleges piacát az önkormányzati és egyházi fenntartású intézmények, állami és kormányzati fenntartású szervezetek, valamint kereskedelmi egységek, ipari létesítmények, vállalkozók, míg a másodlagos a turisztikai és bel- és külgazdasági értékesítés jelentik, ami további kiegészítő jövedelmeket generálhat a térség számára. A helyi gazdaságfejlesztés kiemelt elemei az élelmiszer-önellátás, a szociális gondoskodás, az önkormányzati irányítás, fejlesztés és vagyongazdálkodás, az autonóm energiaellátás és a kulturális közösségi és szeretet-javak biztosítása.

Különbéle eszközök, kis- és középvállalkozói ösztönzők állnak a rendelkezésre. Két eszközt kiemelnénk közülük: a helyi márkák és brandek eszközt és a helyi pénzt.

A helyi márkák, helyi brandek kialakítására nem csak a marketing miatt van szükség, nem csak a forgalomban jelenik meg a haszna, de jelentős a szerepe a közösség önazonosságának meghatározásában, az identitás erősítésében. Ezáltal erősíti a közösség megtartóerejét. Kialakítja a közösségben a vásárlói patriotizmust, ezzel is segítve a jövedelmek helyben tartását.

A határ menti térségekben a túloldalra járó ingázók a bérüket más pénznemben kapják, a bérük mellé a juttatásokat viszont olyan utalványokban, amelyek csak az adott ország területén beválthatóak. Tulajdonképpen ezek is alternatív pénznek minősíthető csereeszközök. Viszont emiatt a felvidéki lakos a jövedelmét elsősorban ott költi el, ami ismét szegényíti a lakóhelyének gazdaságát.

Ez a negatív jelenség viszont jó alapja lehet egy helyi utalványrendszer (helyi pénz) kidolgozásának, ahol az ottani utalványok átválthatóvá válnának a helyi csereeszközzé. A helyi pénzt ezután pedig elfogadhatóvá kellene tenni a határ mindkét oldalán fekvő kistérségben. A helyi pénz szerepének megítélése általában vitatott, de elsősorban a válságos időszakokban jó szolgálatot tehet, mivel negatív kamattal vagy állaspénzzel ruházzák fel, ezért nincs értelme tartogatni, hanem valóban az árucserét, a gazdasági együttműködést szolgálja.

A helyi gazdaság fejlesztésében benne van a különböző szinteken való hálózatosodás lehetősége. Szükséges kiépíteni a régió belüli hálózatot horizontálisan, ahol a szereplők, a termékpálya azonos szintjén, hasonló munkakörökben specializálódnak bizonyos részfeladatokra, így együttműködve hatékonyabban képesek a terméket előállítani. A vertikális hálózatoknál a termékpálya szereplői a termék elkészítésének különböző szintjein lépnek bele az együttműködésbe, ezáltal is a kistérségben tartva a jövedelmet.

A hálózatosodás másik lehetősége a jó város-község kapcsolat. Érezhetően az utóbbi években az egyes önkormányzatok magukba fordultak, nincs meg a megfelelő együttműködés, a városok, természetes központok nem szervezik meg a kistérséget.

Város és a funkcionális térség fejlesztésének koncepciója

A Dél-Felvidék gazdaságfejlesztési koncepcióját módosítani szükséges és hozzáigazítani a változó külső és belső feltételekhez. Ennek során a legfontosabb alapvetések a következők:

- 1.) Erősödik a verseny a gazdasági szereplők között nem csak globális szinten, hanem Szlovákián belül és a szomszédos országok térségei között is.
- 2.) A Felvidék magyarlakta térségei komplex értékelései alapján leszakadó térségek, ahol csökken a magyarok létszáma és nő a szegénység,
- 3.) A magyarlakta térségek városai európai dimenzióban kisvárosok, melyek nem töltenek be markáns térszervező központi funkciókat.

Regionális gazdaságfejlesztési megközelítésben a Dél-Felvidék magyarlakta térségeit tartós gazdasági egyensúlytalanság, egyensúly hiány jellemzi, az élet számos területén szerkezet átalakítást igényel, ami alapvető feltétele a fejlődésnek.

A térségi gazdaság fejlődése alapvetően függ az integráltság mértékétől, ami a térségeken belüli kapcsolatok, kölcsönhatások számával és intenzitásával jellemezhető.

A térség integráció növekedésével javulhat a hatékonyság és megteremtődhet a fejlődés alapfeltétele. A regionális gazdasági fejlődés a gazdasági szerkezet átalakulásával, hatékonyságával és a jövedelmek növekedésével jellemezhető.

A hangsúly a minőségi elemek változásán van, ami új értékek vállalásával is együtt jár.

A stratégia fő iránya az endogén erőforrásokra alapozott vidékfejlesztés, amely helyben élők és dolgozók aktív részvételével valósulhat meg.

Az Új gazdaságfejlesztési stratégia közvetlenül építhet a világ számos régiójában eredményesen és sikeresen alkalmazott Fejlesztési Pólusok és a Centrum-Periféria Rendszerek elméleti gyakorlati referenciáira

Mindkét elméleti megközelítés alkalmazása bevált a gyakorlatban és a környező országokban is figyelemre méltóak az eredmények és tapasztalatok.

A Fejlesztési Pólusok elmélete figyelembe veszi, hogy nem lehet a gazdasági tér minden pontját egyidejűleg és azonos mértékben fejleszteni, szükség van az erőforrások koncentrálására és célirányos felhasználására a kiválasztott városban. Ezek a városok a közeli és távolabbi vonzáskörzetükben jelentős fejlesztési hatást tudnak kiváltani, ellensúlyozhatják a nagyvárosok elszívó hatásait és beintegrálódhatnak az európai és globális városversenybe.

A Centrum-Periféria település rendszerben a centrum kisváros sokoldalúan együttműködik a vonzáskörzetébe tartozó településekkel. A kölcsönös előnyökön alapuló együttműködések megalapozhatják a hátrányos helyzet mérséklését, megszüntetését.

Az Új felvidéki gazdaságfejlesztési program Új Városfejlesztési politikát igényel a magyarlakta térségekben. Az új fejlesztési pólusokként kiválasztott városokban új rendszerek létrehozásával erősíteni szükséges a központi funkciókat a gazdasági – társadalmi-környezeti folyamatok minden területén.

A vázolt fejlesztési irányok és intézkedés csoportok, projekt javaslatok a hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján szükséges és egyben multiplikátor hatást kifejtő feltételei a kívánatos térségi gazdasági-társadalmi fejlődésnek.

A városok térségi központi funkciói kialakíthatóak egy városra koncentrálva, vagy a funkciók egy részét megosztva a többi kisvárossal.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

A helyi gazdaságot és annak működését támogató vállalkozások fejlesztése

- működő családi gazdaságok, vállalkozások tevékenységeinek és hagyományainak fenntartása, fejlesztése;
 - hozzáadottérték- és/vagy minőségnövelő beruházások támogatása;
 - termékszám bővítését és hiánytermékek előállítását elősegítő beruházás támogatása;
 - az ezekhez kapcsolódó képzések, továbbképzések támogatása;
- a jelenleg kiaknázatlan helyi termékekre (localicumokra), adottságokra, szolgáltatásokra alapuló mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztése, civil szervezetek alakulásának, fejlesztésének és működésének támogatása;
 - induló vállalkozások segítése: helyi termék előállításához szükséges infrastruktúra, eszközberuházás támogatása és vállalkozói ismeretek fejlesztése;
 - a helyi termékek versenyképes előállításához szükséges eszközök, szolgáltatások beszerzése, korszerűsítése;
 - helyi öngondoskodást és önellátást biztosító hiányterméket előállító vállalkozások fejlesztése;
- helyi terméket előállító vállalkozások tevékenységét támogató hiányszakmák, szolgáltató vállalkozások indulásának elősegítése;
 - szükséges képzés/továbbképzés támogatása;
 - eszközbeszerzés és infrastruktúra-fejlesztés;
 - a helyi vállalkozói körben való integrálódás, beszállítás támogatása;

Helyi gazdaság-menedzsment és a helyi termékek értékesítésének elősegítése

- Helyi gazdaságmenedzsment szervezetek (HGMSZ) létrehozása és fejlesztése a helyi önkormányzati, civil és gazdasági szereplők együttműködésének révén;
 - helyi termék-, szolgáltatói, vállalkozói kataszter felállítása és fejlesztése;
 - helyi termékek szervezett értékesítésének fejlesztése;
 - fejlesztési tanácsadás és források felkutatása;
 - az urbánus és vidéki vállalkozások együttműködésének elősegítése;

- tájékoztatás, képzés, továbbképzés;
- térségi, ill. helyi termékek márka- és védjegyképzése;
- lakossági szemléletformálás és tájékoztatás;
- helyi termékeket bemutató események szervezése;
- helyi alternatív pénzhelyettesítő eszközök és cserekörök fejlesztése (pl. utalványok, kártya, cserekörök, helyi pénzek stb.);
- helyi termékek egyéni értékesítési lehetőségeinek ösztönzése;
 - vállalkozó, szolgáltatói papír és/vagy elektronikus katalógusok készítése és elosztása;
 - internetes értékesítési lehetőségek támogatása;
 - helyi termékek keresztértékesítési lehetőségeinek támogatása;
 - helyi piacokon és értékesítőhelyeken való megjelenés támogatása;
 - a háztól házig értékesítés feltételeinek fejlesztése;
 - helyi termékek szervezett értékesítésének fejlesztése: értékesítési hálózatosodás;
 - helyitermék-előállítókat tömörítő és az értékesítést elősegítő szervezet létrehozása;
 - területi/termékcsoport alapú papír és/vagy elektronikus katalógusok készítése és elosztása;
 - elektronikus értékesítési felületek létrehozása és fejlesztése;
 - egységes megjelenésű helyi értékesítési pontok – mozgó pontok, standok, boltok stb. – és kiszállító hálózatok létrehozása, fejlesztése;
 - helyi termékláncok fejlesztése – termékkapcsolás, termék és szolgáltatás összekapcsolása stb.;
 - polcbeszállítói hálózatok fejlesztése a nagyobb kereskedőláncokhoz;
 - helyi beszállítói hálózatok és rendszerek fejlesztése (pl. iskola, önkormányzat, egyéb intézmények, éttermek stb.).

Önkormányzati fejlesztések támogatása és önkormányzati források integrációja

- térségi és gazdasági együttműködés támogatása – kiemelten a határ menti régiókban;
- önkormányzati gazdaságfejlesztés, vagyongazdálkodás és az önkormányzati erőforrások fejlesztési célú integrációjának a támogatása a helyi vállalkozások, egyházak, civilek bevonásával;
- helyi önkormányzati szolgáltatások és közszolgáltatások minőségének, elérhetőségének és hozzáférhetőségének a fejlesztése a helyi vállalkozások és civilek bevonásával;

- térségi településhálózati sajátosságokhoz igazodó közszolgáltatás-szervezési megoldások támogatása (pl. mozgó közszolgáltatások);
- alternatív közszolgáltatási megoldások támogatása (pl. tanyabusz jellegű megoldások);
- helyi önkormányzati fenntartású intézmények és alpinfrastruktúra fejlesztése a helyi vállalkozások, civilek bevonásával;
- térségi és települési identitás és marketing erősítése (szervezés, eszközbeszerzés, marketing), ennek keretében térségi és helyismeretet, térségi és helyi értékek ismeretét, térségi és helyi identitást szolgáló közösségszervezés (képzés, szervezés, eszközbeszerzés);
- testvérvárosi és települési önkormányzati örökbefogadási együttműködési akciók támogatása;
- önkormányzati fejlesztési és pályázati kapacitások minőségi fejlesztése, a önkormányzati célú gazdaságfejlesztési projektekhez önrész- és hiteltámogatás biztosítása;
- települési és megyei önkormányzatok gazdaságfejlesztési funkcióinak kialakítását és erősítését szolgáló szakmai támogatás.
-

Helyi és térségi komplex gazdaságfejlesztési programok elindítása és támogatása;

- Önkormányzati szervezésű, illetve központú komplex helyi gazdaságfejlesztési programok;
- Civil és vállalkozói kezdeményezésű és megvalósítású komplex helyi gazdaságfejlesztési programok.

Az Új Városfejlesztési politika megvalósítása érdekében különösen indokolt a releváns városok térségei központi funkcióinak erősítése a következő irányokban:

- 1.) Gazdaságfejlesztési és Információs Központ, amely folyamatosan gyűjti és korszerűsíti adatbázisát a vonzáskörzetben működő vállalkozókról, azok termékkínálatáról, szolgáltatásairól, a befektetési lehetőségekről, logisztikai adottságokról és szolgáltatásokról, helyi regionális és marketing feladatokat lát el.
- 2.) Városi Piacok kialakítása, amely lehet nagybani piac, tematikus piacok, vásárok, börzék és egyedi, csak a városra jellemző brandok kialakítása.
- 3.) Városi Innovációs Központ, amely összefogja a vonzáskörzet kutatási, fejlesztési, innovációs értékeit, eredményeit gyűjti és kialakítja az innovációs potenciált képező

információkat, az új technológiákat népszerűsíti, gyűjti azon pályázati lehetőségeket és forrásokat, amelyek igénybe vehetők a helyi innovációk érdekében.

- 4.) Munkaerő piaci Információs Központ, amely figyelemmel kíséri a munkaerő piaci keresleti-kínálati viszonyokat a város egész vonzáskörzetében, nyilvántartja a képzőintézmények képzési szerkezetét és kibocsátását, aktív szerepet vállal a térségen belüli egyensúlytalanságok megszüntetésében, a munkaerőpiac szereplői számára szolgáltatást nyújt, koordinálja a pályázati információkat.
- 5.) Turisztikai Információs Központ, amely koordináló és integráló szerepet vállal a város vonzáskörzetéhez tartozó települések turizmusának fejlesztésében, a Turisztikai Desztináció Menedzsment funkciók ellátásában, a térség turisztikai kínálatának fejlesztésében és a kapcsolódó információs adatbázisok és szolgáltatások kiépítésében.
- 6.) Környezetvédelmi Szolgáltató Központ, amelynek főbb feladatai a térségi hulladékgazdálkodási rendszer, a térségi víz- és szennyvíz-gazdálkodási rendszer kiépítése és hatékonyságának fokozása, emellett feltárja a térségi megújuló energiaforrások hasznosítási lehetőségeit, ehhez információs és pályázati menedzsment szolgáltatásokat nyújt, továbbá elősegíti a városkörnyéki környezetbarát közlekedési rendszerek kialakítását, városkörnyéki környezeti adatbankot hoz létre.
- 7.) Kulturális és Sport Szolgáltató Központ, amelynek tevékenysége sokoldalúan segíti a város térségéhez tartozó lakosság ellátását, emellett kínálatának színesítésével, egyediségével távolabbi területekre is vonzást gyakorol. Konferenciaközpontként is működik, amely lehetővé teszi nemcsak a helyi és térségi vállalkozók számára, hanem külföldi szakemberek és vállalkozók számára is a tapasztalatcserét, az ismeretterjesztést és új partnerség kiépítését.

Szlovákiai magyar helyi társadalmi felelősségvállalás és szociális gazdaságfejlesztés

- Szlovákiai Magyar Szociális-gazdasági Civil Alap felállítása s ezen keresztül az egyes szlovákiai magyar civil kezdeményezések, akciók, programok támogatása;
- vállalkozói és társadalmi felelősségvállalási akciók támogatása, pl.:
 - CSR – intézményi és vállalati társadalmi felelősségvállalási akciók támogatása;

- vállalati és intézményi szociális akciók, programok támogatása a szlovák szociális, illetve segélyszervezetek bevonásával a közösségek és egyének cselekvési hajlandóságát és készségét javító eszközökön keresztül;
- szociális gazdaságfejlesztés és helyi önkéntes mozgalmak, akciók támogatása, pl.:
 - vállalati gazdasági együttműködések erősítése (szlovákiai magyar termék, szlovákiai magyar szolgáltatás, szlovákiai magyar munkaerő előnyben részesítése);
 - bevásárló körök, fogyasztói szövetkezetek támogatása – egy társaság közösen intézi a beszerzést, közösségileg támogatott termékvásárlás.
 - hosszabb távú elköteleződés egy szállító felé;
 - a munkanélküliek átképzése a helyi vállalkozók segítségével;
 - közösségi vállalkozások létrehozása;
 - szociális földprogram;
 - szlovákiai magyar-romák gazdasági integrálásának támogatása;
- önkéntes alapon szervezett közösségfejlesztési és közösségi infrastruktúrafejlesztési tevékenységek támogatása (képzés, szervezés, eszközbeszerzés, infrastruktúra);
 - marginalizált csoportok házainak újjáépítése szociális és közmunkával;
 - kaláka, szedd magad akciók ösztönzése, támogatása;
- civil gazdaságfejlesztési tevékenységek és szerveződések ösztönzése;

4. Nemzeti, fejlesztési és szakmai együttműködési programok és az érdekképviselési rendszer

Jelen kitérési pont a gazdaság fejlesztését elősegítő úgynevezett “puha” beavatkozásokat foglalja össze. Keretében a szlovákiai és magyarországi szervezetek részvételével többek között tanácsadásra, képzésre, oktatásra, rendezvények és kampányok szervezésére, közös intézményi és projekt-együttműködésre kerülhet sor. Az együttműködések kiterjednek a gazdasági társaságokra, a gazdaságfejlesztéssel és tervezéssel foglalkozó intézményekre és szakmai szervezetekre egyaránt.

Ezek az együttműködések segítik a magyarországi és az szlovákiai magyar gazdasági szereplők know-how-jának kölcsönös megismertetését, a szlovákiai vállalkozások piacra jutását, a magyarországi vállalatok befektetéseit a dél-szlovákiai/felvidéki, az anyaországi és a szlovák piacokon egyaránt. Továbbá növelik az szlovákiai magyar gazdasági szereplők ismertségét, összehangolják a magyarországi, a dél-szlovákiai és a szlovák gazdaságfejlesztési elképzeléseket.

A szlovákiai magyar gazdaság közvetítői, hídszerepét csak úgy képes betölteni, ha az anyaországi vállalkozások, a szlovákiai magyar vállalkozások és a szlovák partnerek között rendszeres és szoros együttműködés van. A szlovákiai magyarság számára a kisebbségi létből származó előnyöket ilyen gazdasági együttműködések keresztül lehet kihasználni: a piacok egymás felé nagyobb eséllyel fordulhatnak, és a két ország közötti gazdasági folyamatok szervezőivé válhatnak.

Ehhez nem csak közvetlen kereskedelmi, termelési, gazdasági tranzakciókra, célirányos intézményekre és gazdasági hálózatokra van szükség, hanem a jelen kitörési pontban összefoglalt oktatási, képzési, kapcsolatépítési együttműködésekre is. Ezek ugyanis elengedhetetlenek ahhoz, hogy hosszabb távon is megalapozottak legyenek a későbbi konkrét gazdasági akciók, azáltal a gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok bővülése folyamatos legyen.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Anyaországi és szlovákiai tervezési-fejlesztési és szakmai együttműködések támogatása

- Projektfejlesztés szakmai és pénzügyi támogatása;
- Közös szakmai rendezvények, képzések, szakmai csereprogramok támogatása;
- Közös fejlesztési tervezési folyamatok támogatása;
- Közös nemzetközi fejlesztéspolitikai érdekképviselő és lobbizás;
- Tervezési-fejlesztési szakmák és munkakörök, ösztöndíjprogramok;
- Közös területfejlesztési és gazdaságfejlesztési felsőoktatási képzések;
- Fejlesztési-tervezési társadalmi és civil részvétel támogatása;
- Gazdaságfejlesztő stratégiai tervezés szakmai és pénzügyi támogatása;

Magyarországi és szlovákiai magyar vállalkozások, gazdasági szereplők szakmai együttműködésének támogatása

- Nemzeti jellegű CSR akciók ösztönzése (pl. magyarországi vállalatok határon túli CSR tevékenységei);
- Nemzeti jellegű vállalati és humánpolitika ösztönzése (pl. magyarországi vállalatok szlovákiai tevékenységében, divízióiban magyar nyelvhasználat);
- Nemzeti jellegű marketingstratégiák kialakításának ösztönzése (pl. vállalatok szlovákiai piacokon magyar nyelvű reklámtevékenységet folytatnak);
- Rendezvényeken, vásárokon és az azokon való megjelenésének támogatása.

Fejlesztési-szakmai partnerségépítés

- Magyarországi és szlovákiai üzleti, befektetési és beruházási partnerkeresési tevékenységek támogatása;
- Magyarországi és szlovákiai pályázati partnerkeresési tevékenységek támogatása (pl. EU pályázatokban is);
- A határ menti természetes kistérségek partnerségi együttműködésének fokozott támogatása

Etnikai fogyasztás és kereskedelem ösztönzése

- Magyar és dél-szlovákiai termékek fogyasztásának népszerűsítése, piacszerzésének segítése;
- Magyar és dél-szlovákiai termékek piacszerzésének segítése (pl. dél-szlovákiai magyar bemutatótermek, polcok szervezése szlovákiai, magyarországi és egyéb országok üzlethálózatában).

III.4.2. Versenyképes szlovákiai magyar gazdaság-fejlesztési környezet létrehozása

Cél

Dél-Szlovákiában olyan kedvező gazdasági és befektetési környezet létrehozása, amely lehetővé teszi egyik oldalon a helyi értékeken és erőforrásokon alapuló gazdaság dinamikus fejlődését, másik oldalon pedig azt, hogy nemzetközi cégek megtelepedése és tartós tevékenysége által a térség aktívan be tudjon kapcsolódni a nemzetközi termelési és kereskedelmi hálózatba.

Indoklás

Dél-Szlovákia nemzetközi versenyképességét két tényező együttes alakulása határozza meg: az egyik a helyi és térségi adottságokra alapozott, elsősorban nemzeti tulajdonban lévő gazdaság versenyképessége, míg a másik oldalon a nemzetközi kereskedelemben és árutermelésben való bekapcsolódásra való képesség. A fenti két tényező lehetőségeit jelentős mértékben meghatározza, hogy egy-egy térség milyen közlekedési kapcsolatokkal, illetve nemzetközi beágyazottsággal rendelkezik, valamint milyen a helyi ipar és termelési hagyományokon alapuló szektorok fejlettsége és ehhez kapcsolódóan a nemzetközi tőkevonzó képesség. A harmadik, ugyanakkor nem kevésbé fontos tényezőt a térség K+F+I kapacitásai és csatornái, valamint ehhez közvetlenül kapcsolódó kreatív ipar fejlődése jelentik, mivel a jelenlegi gazdasági rendszerekben ezek a szektorok járulnak hozzá elsősorban egy-egy gazdasági szektor hozzáadott értékének növekedéséhez.

Ez alatt a stratégiai cél alatt azokat a kitörési pontokat gyűjtöttük össze, amelyek fejlesztésére a helyi szereplőknek kisebb befolyása van, a kitörési pontok fejlődésében jelentős szerepet játszanak az országos viszonyok és döntések is.

Eredmények – Indikátorok

Indikátor neve	Mértékegysége	Változás iránya
Magyar érdekeltségű vállalkozások éves árbevétele	EUR	növekvő
Magyar érdekeltségű vállalkozások által foglalkoztatottak száma	fő	növekvő
Nemzetközi piacokon megjelenő magyar érdekeltségű vállalkozások és termékek száma	db	növekvő
Nemzetközi működő tőke beruházások Dél-szlovákia/Felvidék térségében	e EUR	növekvő
Dél-szlovákiai/felvidéki határszakasz személy forgalma	e fő	növekvő
Dél-szlovákiai/felvidéki határszakasz áruforgalma	Tonna	növekvő
Dél-szlovákiai/felvidéki magyar termékek hozzáadott értéke	e EUR	növekvő
K+F+I és kreatív iparhoz kapcsolódó munkahelyek száma	db	növekvő

Kitörési pontok

1. Befektetés-ösztönzés, térségi termelési és ipari hagyományokon alapuló hálózati gazdaságfejlesztés

A befektetés-ösztönzés, a kis- és közepes vállalkozások (KKV-k) fejlesztése, a hálózati gazdaságfejlesztés hosszú távon a gazdaság motorját jelentő KKV szektor fejlesztésére

irányul. Az iparosítás és a hálózatfejlesztés hosszú távon a KKV-k megerősödéséhez, ezáltal munkahely-teremtéshez, regionális gazdasági fellendüléshez vezet. A cél olyan helyi és térségi vállalkozási és befektetési környezet létrehozása, amely serkentőleg hat a helyi termékelőállítók és szolgáltatók tevékenységére, illetve a helyi ipari hagyományokon alapuló ipar fejlesztésére, és elősegíti a helyi és térségi gazdaságok versenyképességét, külső tőkevonzó képességének növekedését.

Szlovákia jelenlegi vállalkozási helyzete és környezete területileg nagyon eltérő képet mutat, általánosságban kijelenthető, hogy minél „vidékiesebb” jellegű egy település vagy térség, a vállalkozáshoz és a befektetők letelepedéséhez szükséges tényezők annál mostohábbak. A gazdaság sikeres működésének és fejlődőképességének feltétele, hogy a vállalkozószellemű helyi lakosok minél nagyobb arányban legyenek képesek a számításaikat helyben vagy térségileg megtalálni és megvalósítani, valamint hogy a helyi és térségi gazdaságok képesek legyenek külső vállalkozásokat is a térségbe vonzani. Mind a működő, mind a kezdő vállalkozások számára fontos, hogy megfelelő vállalkozási környezetben – helyszín, infrastruktúra, munkaerő, szabályozási környezet, stb. – működhessenek. A megfelelő vállalkozási feltételek biztosításához nem egy, hanem számos szereplő együttműködésére és összehangolt munkájára, stratégiai szemléletére van szükség.

Két ágazatban jelentős hagyományok, illetve tapasztalatok halmozódtak fel. A cél az lenne a mezőgazdaság területén, hogy minél nagyobb hányadban magyar érdekeltségű versenyképes feldolgozó ipari kapacitások jöjjenek létre, illetve a meglévők fejlődjenek, míg az ipar területén a beszállítói pozíciók javítása lenne az elsődleges cél. További fejlődési lehetőséget kínálnak az innovatív megoldások, a kreatív ipar, a K+F+I és az IPAR 4.0 alkalmazása.

A gazdaságfejlődés egy fejlettebb szintjét jelenti a vállalkozások hálózatosodása, amelyhez mindenképp előtérbe kell tenni a „szlovákiai magyar vállalkozási kataszternek” kellene megszületnie, amely összegezné a szlovákiai magyar érdekeltségű vállalkozásokat, valamint iparágakra lebontva rendszerezné azokat. A potenciális külső befektetők a kataszter alapján könnyebben tudnának maguknak partnereket, helyi beszállítókat találni. A kataszter kialakítása jelenthetné annak a hálózati rendszernek alapját, amely elősegítené a Dél-Szlovákiába érkező külföldi befektetők letelepedését. A katasztert természetesen nem csak a külső befektetések esetében lehetne hasznosítani, hanem támpontot adna a helyi vállalkozások közötti szorosabb gazdasági együttműködések és kapcsolatok kialakításához is.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Dél-szlovákiai/felvidéki vállalati kataszter létrehozása

- Interaktív dél-szlovákiai vállalati kataszter létrehozása, amely folyamatosan bővülő, frissülő interaktív rendszer, on-line formában is elérhető;

- Kereskedelmi és egyéb ágazati kamarák közötti kapcsolatok támogatása, erősítése;
- Vállalatok hatékony kommunikációjának és értékesítésösztönzésének az elősegítése;

Felvidéki hálózati gazdaságfejlesztés alprogram

- Helyi és térségi beszállítói együttműködések és KKV-k közötti gazdasági együttműködések támogatása;
- Üzleti hálózatosodás fejlesztése (beszállítói, klaszter, kamarai és vállalati együttműködés);
 - Egy-egy domináns ágazatra (pl. mezőgazdaság, turizmus, kézműipar) épülő helyi-térségi klaszterszervezés (szervezés, szervezetfejlesztés, képzés, marketing);
 - Gazdasági klaszterek támogatása (szervezés, marketing, gazdaságfejlesztési beruházás);
 - Helyi kereskedelmi és szakmai szervezetek/hálózatok létrehozása;
- Szakmai együttműködések, fórumok és vásárokon való részvétel támogatása;
- Dél-szlovákiai magyar érdekeltségű vállalkozások anyaországi vagy egyéb külföldi beruházás-ösztönzése (szervezés, marketing, eszközbeszerzés, szervezetfejlesztés);
- Helyi és térségi civil szervezetek, a köz- és vállalkozói szféra összefogása, hálózatépítése;

Dél-szlovákiai és magyarországi vállalkozások szlovákiai piacbővülésének támogatása és dél-szlovákiai vállalkozások külföldi piacbővülésének támogatása – piaci, kereskedelmi integráció

- KKV innovációs központok, inkubátor házak fejlesztése;
- Dél-Szlovákiai befektetésösztönzési intézményi rendszer felállítása;
- A KKV szektor munkahelyteremtő beruházásainak ösztönzése a fenntarthatóság szem előtt tartásával (pl. profil- és telephelybővítés, hozzáadottérték-növelés, piackeresés, bővítés);
- Segíteni azokat a dél-szlovákiai vállalkozásokat, amelyek képesek betörni a magyarországi, illetve külföldi piacra;
- Segíteni a kereskedelmi integrációt: dél-szlovákiai termékeket elhelyezni a magyarországi és külföldi üzletláncokban, bővíteni a “felvidéki termék” népszerűsítését;
- Határon átnyúló klaszterek kialakítása, klaszteresedés;

- Magyarországi vállalkozások számára általános ismeretek terjesztése a dél-szlovákiai piaci lehetőségekről;
- Az üzleti kultúra fejlesztése, magyarországi és uniós "legjobb gyakorlat", fórumok, tanulmányutak támogatása a KKV-k számára;
- Szakmai és üzleti segítségnyújtás a vállalkozásoknak: könyvelés, számvitel, adótanácsadás, vámügyintézés stb.;

Az felvidéki fogyasztói tudatosság növelésére irányuló kampány kidolgozása és kivitelezése

- A dél-szlovákiai termékek és szolgáltatások iránti fogyasztói igények ösztönzése: a helyi termékvásárlás fontosságának tudatosítása a helyi vásárlók körében;
- Az dél-szlovákiai fogyasztói öntudat erősítése, a magyar nyelv használatának ösztönzése a piacon, az ezzel kapcsolatos érzékenység, tudatosság és proaktivitás elősegítése;

Vállalkozások és oktatási intézmények közti kapcsolat – vállalkozói csere, gyakornoki és diákösztöndíjak

- Dél-szlovákiai magyar vállalkozások és oktatási intézmények közötti kapcsolat létrehozása, felélénkítése, illetve szorosabbra fűzése;
- Magyar vállalkozói ösztöndíj-, csere- és gyakornokprogramok dél-szlovákiai diákoknak, intézmények munkatársainak;
- Állásbörzék rendszeresítése, támogatása;
- A dél-szlovákiai vállalkozások szakmai frissítése, erősítése a fiatal szakemberek hatékony beépülésének támogatásával;
- Innovációs együttműködések támogatása a képzési intézmények és vállalkozások között.

2. Közlekedés

A szlovák közúti és vasúti hálózat gerincét a Trianon előtt kiépült hálózat, valamint a szlovák kormányok által erőteljesen fejlesztett Pozsony-Vág-völgy-Kassa tengely alkotja. Habár már született kormányközi megállapodás és történtek biztató lépések és beruházások a határ menti területek jobb összeköttetésére, a fenti tényezők miatt Dél-Szlovákia határ menti területeinek összeköttetése, illetve nemzetközi közlekedési beágyazottsága nem megfelelő, amely jelentős versenyhátrányt jelent a térség tekintetében. A helyzetelemzés alapján azonban kijelenthető, hogy a közlekedésfejlesztés területén megvalósított számos kisebb befektetés segítségével jelentősen javíthatók lennének a Magyarország és ezen

keresztül a nemzetközi közlekedési vérkeringésbe bekapcsoló kapcsolatok. A kapcsolatok mennyiségi fejlesztésén túl szükséges a közlekedési módzatok körszerű összefűzése, a közösségi közlekedési módok mai igényeknek megfelelő minőségi fejlesztése. A közlekedésfejlesztés területén további orvosolandó probléma, hogy számos turisztikai attrakció megközelíthetősége nem megfelelő, ami jelentősen hátráltatja a turizmus fejlődését.

Mindkét ország számára fontos és gazdaságilag-társadalmilag kedvező az országhatáron átnyúló közlekedési kapcsolatok kiépítése és fejlesztése, melyek javíthatják a határátlépési lehetőségeket, jobb körülményeket teremtve ezáltal az egyre növekvő számú, akár országok között is ingázó lakosság számára, valamint a turizmus fellendítése érdekében.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Dél-Szlovákia/Felvidék közúti elérhetőségének és közlekedési kapcsolatainak fejlesztése

- Határon átnyúló gyorsforgalmi úthálózat kiépítésének támogatása;
 - CETC-Route 65 észak–déli irányú európai közúti folyosó fejlesztése;
 - a D1 autópálya fejlesztése: Miskolc–Kassa gyorsforgalmi út mielőbbi elkészítése mindét oldalon;
 - a debreceni regionális reptér megközelíthetőségének javítása Kassa irányából;
 - az R7-es dél-szlovákiai autótút fejlesztése, délről érintve Érsekújvárt;
 - az R2-es autótút továbbfejlesztése;
 - az R4-es autótút továbbfejlesztése;
 - az R3-as autótút fejlesztése;
 - az R1-es autótút fejlesztése;
 - Győr-Dunaszerdahely gyorsforgalmi út megvalósítása;
- A helyi, települési utak fejlesztése
- Folyami hidak és komp közlekedés fejlesztése;
 - Új Duna-hidak megépítése előbb Komáromban, majd később Párkány és Esztergom között, a Csallóközben a két Duna-ág közé szorult szigeten Vajka és Keszölcés között, valamint egy új Duna-híd a Csallóköz és Szigetköz között valahol félúton a meglévő medvei Duna-híd és Dunakiliti/Doborgaz között.
 - Új Ipoly-hidak Helemba-Ipolydamásd, Ipolypásztó-Vámosmikola, Ipolyhidvég-Drégelypalánk, Nagycsalomja-Ipolyszög, Kóvár-Újkóvár, Ipolyvarbó-Órhalom, Szécsénykovácsi-Hugyag, Rárósmulyad-

Nógrádszakál, Tőrincs-Litke között, valamint a Ronyva-híd Újhely és Sátoraljaújhely között.

- Fontos beruházásként kezelendők a Duna-kompok, úgymint a Karva és Lábatlan, a Dunaradvány és Neszmély közötti, valamint a Doborgaz-Dunakiliti közötti kompok.
 - Fontos beruházások a magyar-szlovák államközi közútfejlesztési megállapodásba foglalt alacsonyabb rendű közutak és kerékpárutak, amelyek a határ mindkét részén levő kistérségeket köthetnek össze, sokak számára lerövidítve ezzel a határátkelés távolságát.
- Logisztikai központok fejlesztése: közös tervezési és előkészítési munkák megindítása 2014-2020-ra.

Dél-Szlovákia egyéb közlekedési módokkal való elérhetőségének és belső közlekedési kapcsolatainak fejlesztése

- A határ menti tömegközlekedés újjászervezése: az árpolitika revíziója, átlépő megszüntetése;
 - A határon átnyúló elővárosi tömegközlekedés megszervezése, fejlesztése végig az egész határ mentén; (lehetséges helyszínek: Révkomárom-Komárom, Párkány-Esztergom, Pozsony és Rajka-Győr-Nagymegyér, Párkány, Szob, valamint Fülek és Somoskőújfalu stb.);
- A helyi turizmus és a hivatásforgalmi kerékpáros közlekedés fellendítése érdekében a kiemelt jelentőségű kerékpárutak hálózatos fejlesztése;
- Szlovákiai és dél-szlovákiai európai vasúti vonalak fejlesztése, vasúti fővonalak kapacitásának és sebességének növelése, párhuzamosan az európai nagy sebességű vasúthálózat fejlesztésével;
 - a IV. számú és V. számú európai vasúti folyosók fejlesztése;
- Vasúti mellék- és fővonalai kapcsolatok helyreállítása, felújítása;
 - az Ipolyság és Drégelypalánk közötti kapcsolat helyreállítása;
 - a Torna és Tornanádaska közötti kapcsolat helyreállítása;
 - a Fülek és Torna közötti szakasz felújítása;
- Vasúti szárnyvonalakon megszüntetett személyszállítás visszaállítása, illetve a meglévőknél a megőrzés;
 - a Nagykapos-Bánóc vonalon a személyszállítás visszaállítása;
- a dunai hajózás fejlesztése;
- vízibuszszolgáltatás fejlesztése Somorja és Pozsony között;

- regionális reptérhálózatok fejlesztése, a légi desztinációk számának bővítése, a desztinációkba légi járatok támogatása;
- a határ menti mezőgazdasági és erdei utak (helyi igényeknek megfelelő, szilárd burkolat nélküli) helyreállítása.

3. K+F+I és kreatív ipar

Az innováció, a kutatás-fejlesztés és a kreatív ipar a tudás alapú társadalom kialakításának legfőbb eleme. Ez mind közvetlenül, mind közvetetten hozzájárul a gazdasági és társadalmi jólét kialakításához, illetve fenntartásához. A szlovákiai magyarság célja egy versenyképes gazdasági-társadalmi modell kialakítása érdekében az innovatív és kreatív réteg képzése, szülőföldön tartása, tudásának hasznosítása.

Jelen stratégia szorgalmazza a terület kiemelt prioritásként való kezelését, illetve az európai irányvonalaknak (pl. EU2020) eleget tevő finanszírozását. A program az oktatás, a kutatás-fejlesztés és az innovatív vállalkozások dimenzióira fekteti a hangsúlyt, különös figyelmet fordítva a felhasználható, adaptálható, alkalmazható tudás és a tudástranszfer elvére.

A program célja a piacorientált tudást előtérbe helyezve az szlovákiai magyar tudományos élet és kutatás európai uniós szintre való felzárkóztatása, a korábbi határon átnyúló szakpolitikai és együttműködési keretek megújítása, valamint az innováció ösztönzése a versenyképesség érdekében. Ennek megvalósítása érdekében a beavatkozásokat elsősorban a városhálózati centrumokban és ezek vonzáskörzeteiben célszerű végrehajtani.

A kreatív ipar olyan tevékenységek gyűjtőfogalma, amelyek gyökere az egyéni kreativitásban, képzettségben és képességekben rejlik. Olyan foglalkozások, szakmák összessége, amelyek esetében a mindennapi rutintevékenység mellett nélkülözhetetlen az alkotóképesség. Mai értelemben vett, korszerű foglalkozások, amelyek a képzelőerő, a művészetek és a műszaki vívmányok összehangolásával jelentős hozzáadott értéket képesek létrehozni. A szellemi tulajdon létrehozásának és felhasználásának köszönhetően munkahelyeket teremthetnek, képesek a jólét fokozatos megteremtésére. Ma az egyik legfejlődőképesebb iparágazat. Mivel térségünkben a képzés, az oktatás gyakran sajátos vonásokat alkalmaz, az ország további régióitól eltérő elemekkel fejleszti a növendékek kreatív képességeit, egyre inkább megteremtődnek a kreatív ipar alapjai Dél-Szlovákiában. Idővel a kreatív ipar húzóágazattá nőheti ki magát térségünkben.

A kreatív ipar számos részágazatot, foglalkozást foglal magában: ilyenek a rendezvényszervezés, a reklám- és hirdetési ipar, arculatok készítése, elektronikus és

nyomtatott sajtó, film és videó, szoftverkészítés és digitális játékfejlesztés, könyvkiadás, zene, előadóművészet, képzőművészet, iparművészet, formatervezés és divattervezés, építészet, művészeti és antik piac, kézművesség. Ide tartoznak a művészetektől a szabadidősportig az örökségvédelmen át a webfejlesztésig a legdivatosabb szakmák. Ahol fejlett a kulturális ipar, felmenő ágba kerül a kreatív ipar, ott jobb az életminőség, erőteljesebb a képzett, fiatal munkaerő megtartásának képessége. A kreatív ipar jelenlétének megfelelő sűrűsége régiókban, egy-egy adott településen olyan kreatív miliőt hozhat létre, amely a mai tudás alapú gazdaságban a fejlesztések, az innováció egyik alapfeltétele, s ezért a település vagy régió tökevonzó képességének az egyik biztosítéka lehet.

A kulturális és társadalmi különbségekre, valamint az oktatásügy és képzés sajátosságaira, a kreatív, alkotó elemek közoktatási alkalmazására való tekintettel térségünk, Dél-Szlovákia számára aránylag jelentős kitörési pont lehet a kreatív ipar. Nem lebecsülhető tényező térségünkben az általános kétnyelvűség vagy többnyelvűség, amely olyan lehetőségeket rejt magában, amelyek a kreatív iparban nagyszerűen hasznosíthatók.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Oktatás, képzés-fejlesztés

- Reáltudományok és kreatív szakok népszerűsítése a továbbtanulók körében;
- Magyar nyelvű doktori és posztdoktori programok létrehozása és támogatása;
- Innováció-menedzsment képzések;
- Külföldi és magyar kutatói ösztöndíjak, ösztöndíjszerződések s ilyen programok támogatása;
- Magyar felvidéki ösztöndíjprogram;
- Oktatói, szakmai és gyakornoki csereprogramok támogatása;
- Magyar felvidéki oktatói, képzési, gyakornoki és szakmai csereprogram;
- Nemzetközi oktatási, fejlesztési és kutatási programokhoz való csatlakozás;
- Nemzetközi együttműködésekhez, projektekhez önrész és az el nem számolható költségek támogatásának biztosítása;

Kiemelt dél-szlovákiai/felvidéki innovációs és K+F program

- Magyar innovációs, beruházási és K+F ügynökségek létrehozásának a támogatása Dél-Szlovákiában;
- Piacorientált kutatás-fejlesztés ösztönzése;
- Egyetemek és kutatóközpontok infrastruktúrájának fejlesztése;
- Kutatók itthon tartására támogatási akciók, programok kidolgozása;

- Tudományos és technológiai parkok létrehozásának támogatása egyetemi központok körül;
- Egyetemek, kutatóközpontok és vállalkozások közötti együttműködések kialakítása;
- Dél-Szlovákiai/felvidéki intézményeknek a nemzetközi, magyarországi és hazai kutatóhálózatokhoz való csatlakozása;
- Nemzetközi, határon átnyúló K+F együttműködések;
- Publikációk számának növelése: feltételek megteremtése, szaklapok támogatása által (nemzetközi szabványoknak való megfelelés ösztönzése);

Dél-szlovákiai/felvidéki innováció, adaptáció és tudás intenzív vállalkozástámogatás

- Tudástranszfer, technológia transzfer és adaptáció ösztönzése;
- Oktatási intézmények (egyetemek, főiskolák stb.), szolgáltatók és vállalkozások K+F+I együttműködésének támogatása;
- Innovatív kis- és középvállalkozások támogatása;
- Kockázati tőke bevonása az életképes innovatív megoldások piacra jutásához;
- Innovációs klaszterek, innovációs inkubátorházak létrehozása;
- Start-up (kezdő, alakuló) K+F+I és high-tech vállalkozások támogatása;
- Szabadalmak megvalósításának, értékesítésének és európai bejegyzésének a támogatása.

III.4.3. Szlovákia pénzügyi és üzleti környezetének fejlesztése

Cél

Olyan nemzetközi szinten versenyképes makrogazdasági környezet és komplex gazdaságösztönző rendszer kialakítása, amely mind Szlovákiát, mind Dél-Szlovákiát/Felvidéket egy a gazdasági befektetések, illetve gazdasági tevékenység folytatása szempontjából kívánatos helyé formálja.

Indoklás

Egy-egy térség, régió versenyképességi helyzetét nemcsak saját adottságai és lehetőségei határozzák meg, hanem azok az országos, makroszintű tényezők is, amelyek alakítására kis hatása van a helyben élő lakosságnak, illetve politikának. Itt elsősorban olyan tényezőkre lehet gondolni, mint egy-egy ország gazdasági, pénzügyi vagy fejlesztéspolitikai helyzete vagy az ország folyamatait leíró és elemző adatok gyűjtésének kiterjedtsége és mélysége.

Ez alatt a stratégiai cél alatt azokat a kitörési pontokat gyűjtöttük össze, amelyek fejlesztésére, alakítására a helyi szereplőknek kis befolyása van, a kitörési pontok alakításában és fejlesztésében elsődleges szerepet játszanak az országos döntések és viszonyok.

Eredmények – Indikátorok

Indikátor neve	Mértékegysége	Változás iránya
Nemzetközi gazdasági versenyképességi hely	rangsor	előrelépés
Vállalkozásoknak nyújtott pénzügyi szolgáltatások száma	db	növekvő
Szlovákiai munkaerő nemzetközi versenyképessége	rangsor	előrelépés
Magyar érdekeltségű fejlesztések értéke	EUR	növekvő
Területi gazdaságstatisztikai adatsorok és elemzések száma	db	növekvő

Kitörési pontok

1. Pénzügyi, adó- és jogszabályi környezet

Egy-egy ország és benne a különböző térségek nemzetközi versenyképességét jelentősen meghatározza, milyen az adott ország pénzügyi szektorának fejlettsége, adózási, illetve jogszabályi környezete. Az országos versenyképességi összehasonlításokban ezek a tényezők a kormányzati munkán túl jelentős szerepet játszanak.

Az e tényezőkben való előrelépés, illetve tudatos fejlesztés jelentős mértékben javíthatja, illetve ronthatja egy-egy ország versenyképességét. Szlovákia esetében is látható, hogy míg a 2000-es évek elején végrehajtott gazdaságélénkítő egyszerűsítések és reformok pozitívan hatottak az ország gazdasági környezetére, addig a 2008 óta adott válaszok éppen az ellenkező hatást váltották ki. Szerencsére az utóbbi években a pozitív világgazdasági környezet újra megfelelő növekedési impulzusokat biztosít Szlovákia számára.

A gazdasági világválság kezdete óta a kormányzatok többnyire olyan adó- és jogszabályi intézkedéseket hajtottak végre, amely elsősorban a belső gazdasági környezetet változtatták negatív irányba. Ez azonban közép- és hosszú távon a külső szereplők számára sem kedvező, mivel a nemzetközi befektetések is inkább olyan országokban telepednek le, ahol a

belső gazdaság működése is megfelelő. A magyar politikusok felelőssége is, hogy ezekre a tényezőkre felhívják az országos politika szereplőinek figyelmét.

Dél-Szlovákia gazdasági fejlődése nagyban függ a főképp külföldi tőke által működtetett pénzügyi vállalkozásoktól, szervezetektől. A jelenlegi helyzet alapján kijelenthető, hogy a pénzügyi vállalkozások, szervezetek, csekély mértékben segítik a felvidéken működő KKV-k fejlesztését. A megfelelő pénzügyi források megteremtése egy dinamikusan fejlődő felvidéki gazdaság alappillére lehet.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Országos pénzügyi rendszer fejlesztési irányai

- A pénzügyi szolgáltatási rendszer szélesítése és mélyítése;
 - Helyi pénzügyi szolgáltatói irodák, fiókok nyitása;
 - Internetes pénzügyi szolgáltatások elérhetőségének és kínálatának fejlesztése;
 - Innovatív pénzügyi szolgáltatások és megoldások, pl.: közösségi finanszírozás elősegítése, elterjesztése;
 - A vállalkozói pénzügyi környezet elősegítése;
 - Alacsonyabb és kedvezőbb fejlesztési hitelek a KKV szektor részére;
 - Kedvező export- és exporttermék/szolgáltatásfejlesztési hitelek a szlovákiai vállalkozások részére.

Helyi pénzügyi rendszer fejlesztése

- Helyi és térségi gazdaságfejlesztést támogató pénzügyi jellegű intézkedések;
 - Községi cserekörök;
 - Helyi bankok, takarékok, térségi hitelintézetek;
 - Baross Gábor Regionális Bank/Takarékpénztár a KKV szektor megerősítése érdekében;
 - Helyi pénz (forgatható utalvány);
 - Baross Arany – helyi pénz;
 - Rákóczi-utalvány – étkezési és ajándékutalvány stb.
 - Községi finanszírozású projektek;
 - Vállalkozásfejlesztési alap: helyi vállalkozásokkal, kamarákkal közösen, melyen keresztül támogatni lehet a felvidéki KKV szektort;
 - Helyi pénzügyi biztosító társaság;

- a lakossági biztosításokon kívül versenyképes hitelgarancia biztosítása;

Vállalkozóbarát és foglalkoztatást elősegítő adózási és jogszabályi környezet megteremtése

2. Az emberi erőforrások fejlesztése – oktatás és képzés

- A kor követelményeihez igazodva a végzősök szakmai műveltsége, rátermettsége céljából javasoljuk a gazdasági, pénzügyi és vállalkozási alapismeretek című tantárgy oktatását a magyar tanítási nyelvű alapiskolák 8. és 9. osztályában, valamint a nem gazdasági irányzatú középiskolák, ezen belül a gimnáziumok minden évfolyamában oly módon, hogy szakképzett tanerő, a lehetőségekhez mérten szakember oktassa a tantárgyat;
- tanár- és diákcsereprogramok támogatása, a magyarországi és dél-szlovákiai/dél-felvidéki magyar vállalatok bevonása gyakornoki programokba;
- magyar gyakornoki és szakmai csereprogram bővítése;
- sikeres felnőttképzési programok tudásátadása, megosztása és telepítése, felvidéki szervezetek részvétele Kárpát-medencei szintű felnőttképzési együttműködésben;
- magyar nyelvi képzési programok támogatása (kiemelten szórványban élők, vegyes házasságok, romák, fiatal szlovákok);
- képzések, továbbképzések, gyakorlati programok innovációja, szervezése, támogatása;
- közoktatási iskolai, napközis és szakmai gyakorlati nevelési programok innovációja, támogatása;
- felsőoktatási és továbbképzési szakirányú programok kidolgozása, támogatása és megvalósítása, melyek a hagyományos szakmákat összekötik az IT technológiákkal;
- munkáltató konkrét igénye alapján kifejlesztett és lebonyolított képzés:
 - ("Quick Start"- gyors reagálású képzési modell);
 - oktatási intézményi és vállalkozási együttműködések szakmai gyakorlat és későbbi elhelyezkedés céllal;
- tanműhelyek, szakmai gyakorló helyszínek kialakítása a vállalatoknál;
- szakoktatók képzése a vállalatokban:
 - hiányszakmák (kőműves, ács, bádogos, tetőfedő, festő, géplakatos, esztergályos, programozó szakember, stb.) képzési helyszíneinek kiemelt támogatása
- felvidéki magyar szaktanintézeti képzési programokat koordináló szakmai szervezet, klaszter létrehozása, mely koordinálja a szaktanintézetek oktatási programját a vállalkozói igényekkel, valamint gyakorlati képzéseket koordinálja a vállalati tanműhelyekben.

Felnőttképzési tudáshálózat

- Felvidéki Magyar Felnőttképzési és Népfőiskolai Hálózat kialakítása:
 - Felvidéki felnőttképzési térségi együttműködések kialakításának támogatása; egységes szervezési, módszertani háttérrel rendelkező, regionális hálózatba szervezett felnőttképzési szervezetek térségi együttműködése;
 - A tudatos, helyi termékeket vásárló réteg „kinevelése”;
 - IT alapú szaktudás folyamatos fejlesztése a vállalkozásokban
- A munkaerő-piaci kereslettel összhangban lévő életpályát segítő tanácsadó irodák létrehozása:
 - határon átnyúló, magyar nyelvű felnőtt szakképzés ösztönzése, támogatása,
 - hiányszakmákra való átképzés ösztönzése, támogatása,
 - informatikai tudással rendelkező szakmunkások képzésének ösztönzése, támogatása,
- családbarát munkahelyek létrehozásának támogatása;
- a távmunka intézményének kiépítése és elterjesztésének a fejlesztése, regionális klubjellegű vállalkozói tudás központok létrehozása,
- szakképzésekhez kapcsolódó szakképzőhelyek innoválása, vállalkozások indításának ösztönzése;
- az induló kisvállalkozások működésének nyomon követése, kamrai rendszerbe való betagozása, fennmaradásuk, további fejlődésük támogatása.

3. Fejlesztéspolitikai környezet

Egy ország gazdaságának meghatározó eleme a fejlesztéspolitika. Mivel Szlovákia az EU tagja, így a fejlesztési források tekintetében a mezőgazdasági, halászati, kohéziós és strukturális forrásokból juthat a legnagyobb fejlesztési forrásokhoz. Mindenképpen törekedni kell arra, hogy a szlovák kormány nagyobb hangsúllyal vegye figyelembe az uniós források felhasználásának egyik alapelvét, a területi kiegyenlítést. A magyarok által lakott területek az elmúlt 20 évben jelentősen lemaradtak az ország más területeihez képest, ami jelentős mértékben **köszönhető** volt az uniós csatlakozással megnyíló piacoknak, valamint az uniós források aránytalan elosztásának. Ezen a helyzeten mindenképpen változtatni szükséges. Mindenképpen szükséges megértetni a szlovák fejlesztéspolitikai döntéshozókkal: az ország érdeke, hogy a magyarok által lakott területek fejlesztése ugyanolyan fontos, mint az ország bármely más részének fejlesztése.

Mivel a szlovákiai magyar területek túlnyomó többsége a határ menti területen helyezkedik el, így kiemelt figyelmet kell fordítani a határon átnyúló források Baross Gábor Terv megvalósítását elősegítő felhasználására.

A szlovák nemzeti fejlesztési források területén is fontos, hogy a magyarok számarányuknak, illetve a terület fejlettségi szintjének megfelelően részesüljenek a forrásokból, ill. fejlesztési támogatásokból.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Decentralizált fejlesztéspolitikai tervezési rendszer

- Magyar képviselő a fejlesztéspolitikai tervezésben;

Decentralizált fejlesztéspolitikai intézményrendszer kialakítása, magyar fejlesztési intézmények megteremtése

- A források hatékony felhasználását szolgáló és a szubszidiaritás – helyi szintű önrendelkezés – elvét jobban figyelembe vevő fejlesztési és tervezési intézményrendszer kialakítása;

A szlovákiai uniós forrásokhoz kapcsolódó mezőgazdasági és regionális támogatáspolitikai átértékelése és átalakítása

- A területi kiegyenlítő hatás érvényesítése a területi politikában;
- A mezőgazdaságban az európai viszonyoknak megfelelő támogatáspolitikai kialakítása;

Magyarországi fejlesztéspolitikai szakmai és pénzügyi segítségnyújtás

- A Kárpát-medencei magyar kisebbségek gazdaságfejlesztését elősegítő magyarországi fejlesztéspolitikai intézményrendszer kialakítása;

4. Gazdaságstatisztikai adatgyűjtés

Egy nemzetgazdaság egészséges fejlődéséhez hozzátartozik, hogy a gazdaság folyamatairól kimerítő és részletes képet kapjanak szereplői, döntéshozói, illetve tervezői. Szlovákia jelenlegi statisztikai rendszere ma nem tekinthető sem teljes körűnek, sem kellően részletesnek. Magyar szempontból a gazdasági adatok gyűjtése nem megoldott, ami részben a magyarok számára hátrányosan megállapított közigazgatási határokból adódik, amelyet többnyire a statisztikai adatgyűjtés is lekövet.

A Baross Gábor Terv monitoringrendszerének kiépítéséhez, illetve a stratégiarendszer frissítéséhez elengedhetetlen egy jó indikátor-adatkészlet, illetve statisztikai eszköztár kiépítése, az adatok rendszeres begyűjtése, rendszerezése és publikálása.

A fentiek alapján az alábbi területek fejlesztésére lenne elsődlegesen szükség:

Országos statisztikai adatgyűjtés

- A magyarok által lakott dél-szlovákiai területek pontos körülhatárolása;
- Vállalkozási adatok gyűjtési körének bővítése;
- Területi adatok gyűjtési körének bővítése;
- Iparági adatok gyűjtési körének bővítése;
- Önkormányzati, települési adatok gyűjtési körének bővítése;
- Funkcionális térségi adatok gyűjtési körének bővítése;

Dél-szlovákiai adatgyűjtés és elemzés

- Baross Gábor Tervezési Fórum felállítása;
 - a Baross Gábor Terv 1-3 éves akciótervének elkészítése és megvalósulásának nyomon követése;
 - a Baross Gábor Tervhez kapcsolódó monitoringrendszer felállítása és a központilag nem gyűjtött adatok begyűjtésének megszervezése;
 - A Baross Gábor Terv rendszeres felülvizsgálatának elvégzése;
- Magyar érdekeltségű vállalokozási adatok gyűjtése és elemzése;
- Dél-szlovákiai területi adatok gyűjtése és elemzése;

III.4.4. Horizontális célok

Értékmegőrzés és intelligens növekedés

Kulturális, gazdasági, gazdálkodási, épített, települési, közösségi értékek megőrzését, megújítását biztosító megoldások. Partnerségre épülő fejlesztések, intézményi képességek javítása és hatékony közszolgáltatások megteremtése is célként jelenik meg.

Fenntartható fejlődés – fenntartható növekedés

Az erőforrás-hatékony fejlődés érdekében pl. hulladékszegény, illetve újrahasznosításra épülő, energiahatékony technológiák fejlesztése, iparstratégia, iparpolitika, megújuló energiahordozó felhasználás növelése. A környezet állapotának megőrzése, javítása, tudatos környezetgazdálkodás, táji és természeti értékek megőrzésének egyre nagyobb arányú előtérbe helyezése, a térségi fenntarthatóság, a fenntartható életmód és fogyasztás elősegítése a szemléletformálás eszközrendszerével.

Befogadás – társadalmi felzárkózás, esélyegyenlőség megteremtése

A foglalkoztatás elősegítése, a mélyszegénység elleni küzdelem, a társadalmi és nemek közötti esélyegyenlőség megteremtése, a megkülönböztetés tilalma, a megváltozott

munkaképességűek helyzetének javítása, a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek felzárkózása, a romák integrációja, a családok helyzetének javítása, családbarát megoldások, társadalmi felelősségvállalás.

Területi integráltság

Az egyes területi szintek közötti maximális szinergia kihasználása a feladatok és felelőségek optimális megosztásán keresztül.

IV. A fejlesztések lehetséges forrásai

IV.1. Európai Unió források

Szlovákia uniós kohéziós, strukturális forrásai 2014–2020 között

Szlovákia a tervek szerint várhatóan összesen 20,3 milliárd euró fejlesztési forráshoz jut a 2014–20-as időszakban. A strukturális és kohéziós alapok keretéből előre láthatóan kb. 14,3 milliárd euró forráshoz juthat hozzá, míg a mezőgazdasági alapból 4,7 milliárd euróra számíthat.

Szlovákia 2014 februárjában nyújtotta be az Európai Bizottságnak a 2014-20-as időszakra vonatkozó Partnerségi Megállapodását. A dokumentum tartalmazza az ország fő fejlesztési elképzeléseit, operatív programonként forrásfelosztását, illetve az ezt kiszolgáló intézményrendszerről az információkat.

A 2014-2020 programozási időszakra az alábbi operatív programok lettek elfogadva

A Beruházás a Növekedésbe és a Foglalkoztatásba nevű uniós célt szolgáló:

• Kutatás és Fejlesztési Operatív Program	2 267 millió euró
• Integrált Infrastruktúra Operatív Program	3 967 millió euró
• Emberi Erőforrások Operatív Program	2 205 millió euró
• Környezetminőség Operatív Program	3 138 millió euró
• Integrált Regionális Operatív Program	1 754 millió euró
• Hatékony Közigazgatási Operatív Program	278 millió euró
• Vidékfejlesztési Operatív Program	1 559 millió euró
• Halgazdálkodás Operatív Program	16 millió euró
• Technikai Segítségnyújtás Operatív Program	159 millió euró

Az Európai Területi Együttműködés nevű uniós célt szolgáló:

- Határon átnyúló együttműködési programok	551 millió euró
- Transznacionális programok	269 millió euró
- Interregionális programok	514 millió euró

Szlovákia–Magyarország unióból érkező, határon átnyúló fejlesztésekre költendő forrásai

A határ menti magyarok által lakott területek gazdaságfejlesztése szempontjából kiemelten fontos a határon átnyúló források szerepe. A szlovák–magyar határszakaszra a 2014–20-as időszakra 183 millió euró támogatási forrás jut. A forrásokat az alábbi célok megvalósítására lehet majd elkölteni:

A jelenlegi programozási időszakban a szlovák–magyar határon átnyúló program keretében az alábbi prioritások vannak érvényben:

- **1. prioritási tengely:** Természet és kultúra 65 millió euró
- **2. prioritási tengely:** Határon átnyúló mobilitás javítása 41 millió euró
- **3. prioritási tengely:** A fenntartható és minőségi foglalkoztatás előmozdítása és a munkavállalói mobilitás támogatása 41 millió euró
- **4. prioritási tengely:** Hatóságok és a határtérségben élő emberek határon átnyúló együttműködésének javítása 26 millió euró

A Dél-Szlovákiai pályázók figyelmébe ajánlanánk a magyar-szlovák határon átnyúló programon kívül egyéb európai területi együttműködést segítő programokat (pl. szlovák-osztrák, szlovák-cseh, magyar-szlovák-román ukrán ENPI, stb.)

Egyéb fejlesztési lehetőségek és források az EU-n belül

További forrásokat jelentenek az EU közösségi politikáira fordított összegek. A Baross Gábor Terv szempontjából az alábbi alapok figyelemmel követése és az alapokhoz való pályázatok benyújtása jelenthet még további fejlesztési forrásokat:

- Horizont 2020 - Az EU legfontosabb komplex innovációs és tudományos programja;
- FP7 - Framework Program 7: A Horizont szerves része, célja a technológiák kutatása és fejlesztése;
- CIP - Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP) - Versenyképességi és innovációs keretprogram (CIP);
- JEREMIE - Joint European Resources for Micro to medium Enterprises - A mikro-, kis- és középvállalkozásokat támogató közös európai források;
- JESSICA - Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas - A fenntartható városfejlesztési beruházásokat támogató közös európai kezdeményezés.

V. Intézményi javaslat

A Baross Gábor Terv megvalósítása jelentős erőforrásokat igényel, amelyeket elsősorban a szlovákiai uniós és területfejlesztési forrásokból kellene megoldani. Mindez az elmúlt 20 év szlovák központi politikai és fejlesztési tapasztalatai alapján nagy kihívást jelent majd a szlovákiai magyarság számára, de ez a probléma nem csak a szlovákiai magyarság esetében áll fenn, hanem minden Kárpát-medencei magyar kisebbség esetén.

A Wekerle Terv lehetőséget nyújt a Kárpát-medencei magyarságnak a gazdasági kibontakozásra, amelyhez illeszkedően a Kárpát-medencei magyarok az elmúlt években megalkották a saját gazdaságfejlesztési terveiket. Ezek sikeres megvalósításához azonban mindenképpen szükséges a magyar kormányzat segítsége is. A Magyarországot körülvevő országok fejlesztési pénzeinek sikeres lehívásához, illetve a Wekerle Terv magyar kormányzati forrásainak sikeres felhasználásához mindenképpen szükséges egy olyan intézmény felállítása, amely sikeresen tudja koordinálni és támogatni a Wekerle Tervhez kapcsolódó gazdaságfejlesztési stratégiák (pl.: Mikó Imre Terv, Baross Gábor Terv, Egán Ede Terv) megvalósítását. **Egy ilyen szervezet lehetne a javaslatunk alapján a Kárpát-medencei Magyar Gazdaságfejlesztési Ügynökség (KMGÜ).**

A KMGÜ elsődleges stratégiai feladata az lenne, hogy segítséget nyújtson a Kárpát-medencei gazdaságfejlesztési tervek megvalósításához, elsősorban az EU-s források hatékony igénybevételeivel. A Kárpát-medencei magyar kisebbségek legtöbb esetben nem versenyképesek az uniós források megszerzésért folyó versenyben, ezért a KMGÜ legfőbb operatív feladata az lenne, hogy szakmailag és pénzügyileg elősegítse a Kárpát-medencei magyar érdekeltségű gazdaságfejlesztési programok és projektek megvalósítását.

Funkció

Szakmai segítségnyújtás, tudástranszfer, pénzügyi és pályázati projekttervezés, előkészítés és menedzsment,

Feladatok

A szervezet lenne egyszerre a Kárpát-medencei magyar gazdaságfejlesztési tervek megvalósításának egyik motorja. Kiemelten fontos, hogy kezdetben a szervezet folyamatos és élő kapcsolatot építsen ki és biztosítson a magyar, a határon túl magyar, illetve nemzetközi intézményekkel.

- KAPCSOLATTARTÁS/KAPCSOLATÉPÍTÉS
 - Kárpát-medencei kapcsolatok (pl.: Kárpát-medencei magyar érdekeltségű gazdasági kamarák, a Kárpát-medencei magyar gazdaságfejlesztési tervek

- megvalósításában érdekelt szervezetek és intézmények, stb.)
- Országon belül és nemzetközi kapcsolatépítés és menedzsment, pl.: fejlesztési minisztériumok, Kárpátok Régió Üzleti Hálózat (KRÜH), Nemzetstratégiai Kutatóintézet (NSKI), Bethlen Alapítvány, Bethlen Gábor Zrt., Corvinus Alapkezelő, Határon átnyúló programok lebonyolításáért felelős szervek, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal (NTH stb.)
 - MMFÜ konferenciák, rendezvények szervezése, lebonyolítása
 - **PROJEKTFEJLESZTÉS:**
 - Fejlesztési projektek kidolgozása és szükség esetén menedzsmentje
 - A Kárpát-medencei magyar gazdaságfejlesztés szempontjából kiemelt projektek generálása, előkészítése és projektfejlesztése a projektgazdákkal együttműködve
 - Kiemelt projektek projektmenedzsmentje a projektgazdákkal közösen
 - Nemzetközi szakmai együttműködési (szoft) projektek generálása és végrehajtása
 - **PROGRAM VÉGREHAJTÁSA** (magyar kormányzati fejlesztési források esetén):
 - Általános támogatási eljárásrendek kidolgozása és a kiírási javaslatok formai kidolgozása
 - Magyar költségvetési forrásokra a pályázati kiírások véglegesítése és nyilvános meghirdetése
 - A pályázati folyamatok koordinációja és adminisztratív lebonyolítása
 - Kiemelt és pályázati projektek formai, jogosultsági elbírálása
 - A döntést követően a támogatott projektekkel kapcsolatos támogatási szerződések megkötése
 - A támogatott projektek végrehajtásának koordinációja:
 - projekt-előrehaladás felügyelete,
 - projekttartalom-változások kezelése,
 - projektszintű ellenőrzések lefolytatása.
 - A támogatott projektek pénzügyi elszámolásainak ellenőrzése a magyar költségvetési forrásaihoz kapcsolódó kifizetések lebonyolításának támogatása,
 - **HÁLÓZATI ÉS INFORMÁCIÓS KÖZPONT:**
 - A Kárpát-medencei gazdasági szereplők és a magyarországi gazdasági szereplők közötti kapcsolatok elősegítése
 - Nyilvántartások, monitoring-rendszerek üzemeltetése
 - **TERVEZÉS – MONITORING:**
 - A Kárpát-medencei magyar gazdaságfejlesztési stratégiák

felülvizsgálata és stratégiai továbbtervezése

- A Kárpát-medencei magyar gazdaságfejlesztési stratégiák operatív szintű és akciótervi továbbtervezése
- A Kárpát-medencei magyar gazdaságfejlesztési stratégiák projektszintű monitoring rendszerének működtetése és végrehajtása, értékeléseinek szervezése
- A program- és tervszintű értékelésekhez adatszolgáltatás a szakmai felügyeleti intézmény részére

Lehetséges további tevékenységek:

- BEFEKTETÉSÖSZTÖNZÉS:
 - Magyarországi befektetés-ösztönzés és CSR akciók
 - magyar befektetések és beruházások ösztönzése és támogatása a Kárpát-medencében
- FEJLESZTÉSPOLITIKAI K+F TEVÉKENYSÉG:
 - K+F kezdeményezések felkutatása és disszeminációja,
 - Fejlesztést segítő kutatások és elemzések lefolytatása, szervezése,
- ÜGYNÖKSÉGI FELADATOK ELLÁTÁSA:
 - Innovatív KKV kezdeményezések, projektek kidolgozásának támogatása,
 - Nemzetközi innovációs hálózatokhoz történő csatlakozás szakmai támogatása

Szervezeti felépítés

A KMGÜ magyarországi nonprofit gazdasági társaság formában működhetne.

A szervezet összes humánerőforrás-igénye kb.: 25 fő

- Vezetés és back-office– 6 fő
 - ügyvezető
 - ügyvezető helyettes: jogász és gazdasági vezető,
 - jogi munkatárs
 - gazdasági munkatárs
 - gazdasági munkatárs
 - asszisztens
- Koordináció, kapcsolat- és hálózatfejlesztés - 3 fő
- Pályázati és projekt-előkészítés – 4 fő
 - Kiemelt projektek előkészítése – 2 fő
 - Saját pályázatok előkészítése és menedzsmentje – 2 fő
- Projekt, illetve program-végrehajtás támogatása, menedzsment – 10 fő
 - 8 program menedzser
 - 1 pénzügyi menedzser
 - 1 projekt ellenőr
- Tervezési és pályázat-előkészítési, értékelési feladatok – 3 fő
 - 1 vezető tervező
 - 2 szakterületi felelős

Szükséges

területfejlesztési szakemberek

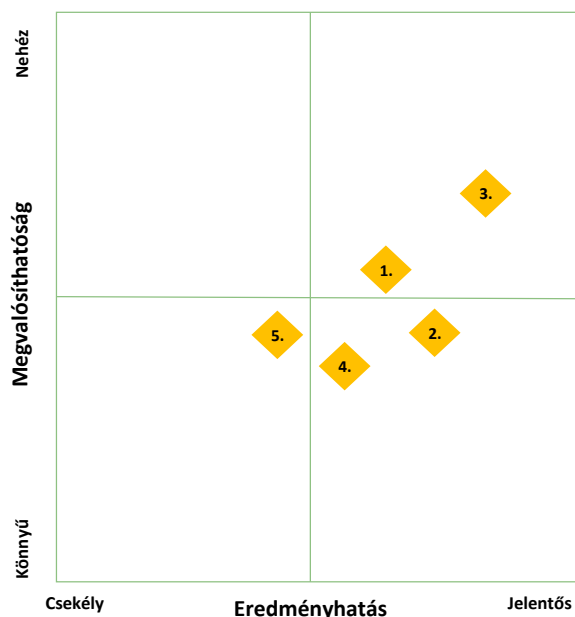
szervezeti erőforrás kvalitások	humán	fejlesztéspolitikai szakemberek gazdaságfejlesztési szakemberek, akik az egyes kitörési pontok témájában jártasak
Forrás		magyar kormányzati forrás
Társasági forma		nonprofit gazdasági társaság
Finanszírozási igény		kb 350m Ft/év
Későbbi források	bevételei	A szervezet forrásai idővel nőnek, mivel a szervezet önálló bevételre tesz szert nemzetközi projektekből, adományokból, tanácsadásból és fejlesztési szolgáltatások értékesítéséből.
Lehetséges együttműködő partnerek		Kárpát Régió Üzleti Hálózat Zrt. (KRÜH) Nemzetstratégiai Kutatóintézet (NSKI) Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal (NTH)

Kiinduló helyzet

- Dél-Szlovákiát Csallóköztől keletre egészen Bodrogközig, ez egy hátrányos helyzetű, leszakadó nagytérség.
- Legnagyobb az elmaradás: közlekedési infrastruktúra és a munkahelyteremtés terén
- A munkanélküliség itt 23-31%, míg az országos átlag 13,5 %
- több, mint 180 ezer ember van anyagi szükséghelyzetben

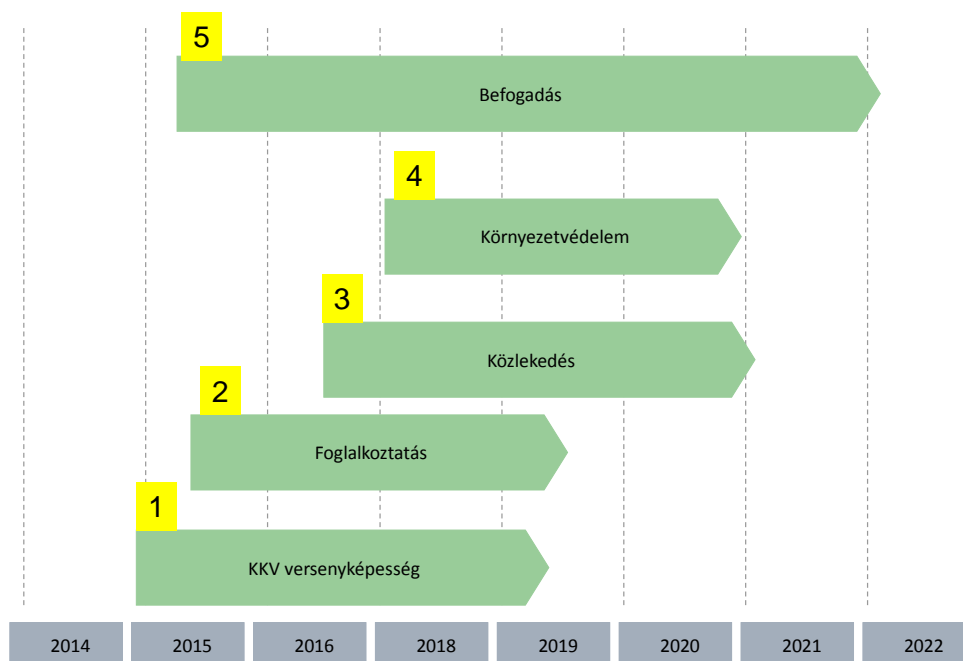
Javaslatok implementálása a megvalósíthatóság és az eredményhatás tükrében

1. A kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása
2. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése
3. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása
4. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítés.
5. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem

3

Kiemelt projektek időbeli ütemezése

4

Forrás: Dr.Poór József, egyetemi professzor, Selye János Egyetem, Komárom

Irodalomjegyzék

- Romsics Ignác (2005): Magyarország története a XX. században. Osiris, Budapest
- Gyurgyík László (1994): Magyar mérleg. Kalligram, Pozsony
- Gyurgyík László (2006): Népszámlálás 2001. Kalligram, Pozsony
- Cambel, Samuel (főszerk.) (1985): Dejiny Slovenska V (1918-1945). Veda, Bratislava
- Kálmán Béla (1966): Nyelvjárásaink. Tankönyvkiadó, 3. kiad. 1975
- Horváth Gyula (szerk.) (2004): Dél-Szlovákia. Dialóg Campus, Budapest – Pécs
- Fazekas József – Hunčík Péter (szerk.) (2004): Magyarok Szlovákiában (1989-2004). Összefoglaló jelentés. A rendszerváltozástól az Európai Unióig 1. kötet. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Lilium Aurum Könyvkiadó, Somorja-Dunaszerdahely
- Lelkes Gábor (2008): A szlovákiai regionális fejlesztéspolitika és annak középtávú dél-szlovákiai határ menti vetülete az uniós támogatások tükrében. Tér és Társadalom, 3 (28), 151-182.
- Lelkes Gábor (2008): Régiók és gazdaság. Magyarok Szlovákiában V. kötet. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja
- Mezei István – Hardi Tamás (2003): A szlovák közigazgatás és területfejlesztés aszimmetriái. Tér és Társadalom. 4 (17), 127-155
- Renczes Ágoston (2010): A Szlovák gazdaság és Dél-Szlovákia magyarlakta vidékeinek fejlődése az EU-csatlakozás óta. EÖKIK
- Ročenka priemyslu SR 2012 (2012): Štatistický úrad Slovenskej republiky , Bratislava
- Základné údaje zo sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. (2012) Obyvateľstvo podľa národnosti, štatistický úrad Slovenskej republiky
- Koľko nás je, kde a ako žijeme. Vybrané výsledky. Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Bratislavský kraj. Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2013
- Koľko nás je, kde a ako žijeme. Vybrané výsledky. Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Trnavský kraj. Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2013
- Koľko nás je, kde a ako žijeme. Vybrané výsledky. Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Nitriansky kraj. Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2013

- Kolko nás je, kde a ako žijeme. Vybrané výsledky. Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Banskobystrický kraj. Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2013
- Kolko nás je, kde a ako žijeme. Vybrané výsledky. Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Košický kraj. Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2013
- Chikán A.: Vállalatgazdaságtan, AULA kiadó, Budapest, 2008
- Szűcs I.: A tudományos megismerés rendszertana, SZIE GTK, Budapest, 2008
- Lengyel I.: A regionális versenyképesség értelmezése és piramismodellje, Területi statisztika, 2006.
- Rechnitzer János, Smahó Melinda 2005. A humán erőforrások regionális sajátosságai az átmenetben, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest

Stratégiai dokumentumok

- Wekerle-terv, Nemzetgazdasági Minisztérium, Interneten elérhető: <http://www.kormany.hu/download/1/45/a0000/Wekerle%20Terv.pdf>
- Mikó Imre terv, a gazdasági összefogás programja, Erdély

Internetes források

- bumm.sk, Egészségügyi Minisztérium – Ministerstvo zdravotníctva
- www.upsvar.sk
- www.statistics.sk
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2006/02/wlengyel.pdf>

További források

- Világgazdasági Fórum – World Economic Forum (WEF)
- Eurostat, Bruxelles
- GfK GeoMarketing GmbH
- Bloomberg hírügynökség
- Szlovákia Vállalkozási Szövetsége – Podnikateľská aliancia Slovenska - PAS
- Munkaügyi, Szociális és Családügyi Hivatal – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava

- Új Szó napilap